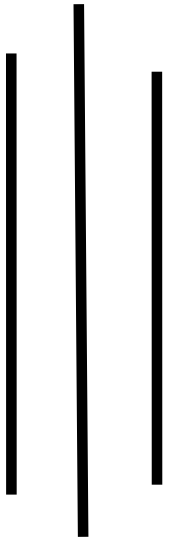
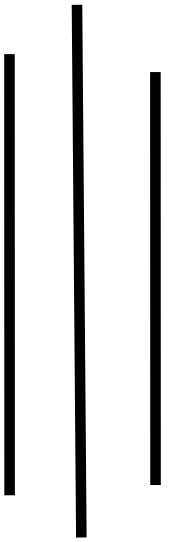
महालेखापरीक्षकको
साठी औं वार्षिक प्रतिवेदनसँग सम्बन्धित

संगठित संस्थाको लेखापरीक्षण
प्रतिवेदन
२०७९

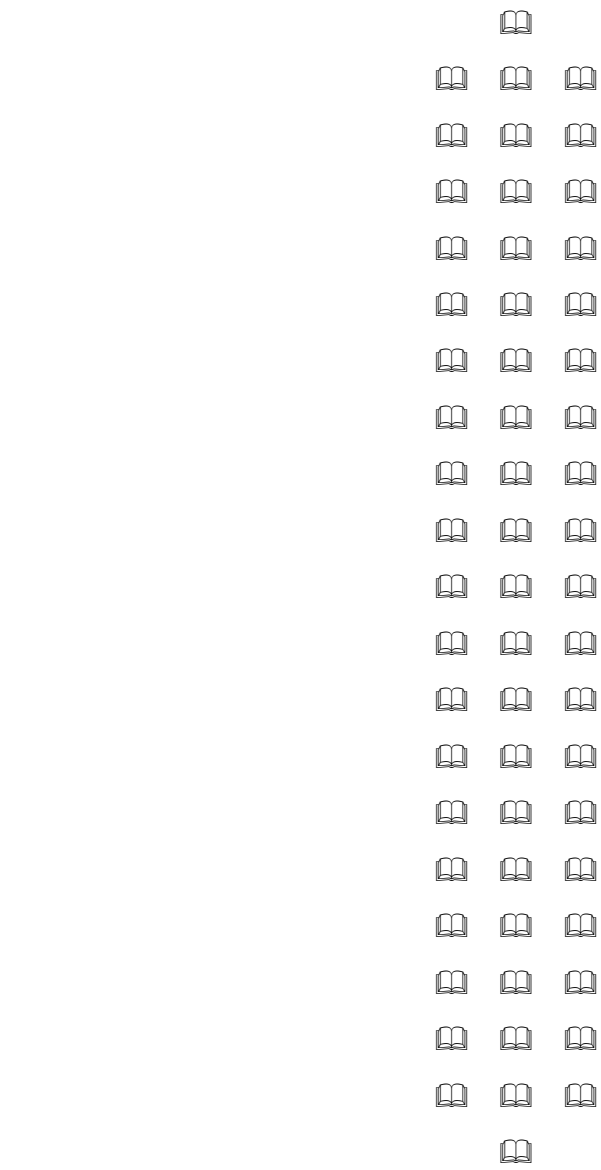

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
अनामनगर, काठमाडौं, नेपाल

महालेखापरीक्षकको

साठीऔं वार्षिक प्रतिवेदन

२०७९

महालेखापरीक्षकको कार्यालय

काठमाडौं, नेपाल

दुरदृष्टि *(Vision)*

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्द्धन गर्ने विश्वसनीय संस्था हुने ।

(Be credible institution in promoting accountability, transparency and integrity)

गन्तव्य *(Mission)*

राष्ट्रलाई स्वतन्त्र एवं गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने ।

(Provide independent and quality audit service to nation)

मूल्य मान्यता *(Core Values)*

स्वतन्त्रता	*(Independence)*
निष्ठा	*(Integrity)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*
व्यवसायिकता	*(Professionalism)*

महालेखापरीक्षकको भनाइ

नेपालको संविधानको धारा २९४(१) बमोजिम सम्माननीय राष्ट्रपतिज्यूसमक्ष नेपालका महालेखापरीक्षकको ६० औं वार्षिक प्रतिवेदन पेस गरेको छु । नेपालको संविधानको धारा २९४(२) तथा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा १९ (१) (क) देखि (घ) मा उल्लिखित विषय क्रमशः महालेखापरीक्षकबाट वर्षभरिमा भए गरेका काम कारबाहीको विवरण, लेखापरीक्षणबाट देखिएका प्रमुख व्यहोराको सारांश, लेखापरीक्षण प्रतिवेदन कार्यान्वयनको स्थिति र भविष्यमा गर्नुपर्ने सुधार, र आवश्यक अन्य कुराहरू खुलाउनुपर्ने व्यवस्थाबमोजिम यो वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरिएको छ । लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरू सम्बन्धित निकायका जिम्मेवार पदाधिकारीलाई जानकारी गराइएको फर्स्यौंट हुन नसकेका विषयहरू लेखा उत्तरदायी अधिकृत र सम्बन्धित विभागीय मन्त्रीलाईसमेत जानकारी गराई वार्षिक प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

नेपालको संविधानको धारा २९४(३) बमोजिम संगठित संस्थाहरुले सम्पादन गरेको काम कारवाही, सेवा प्रवाह लगायतका विषयको अतिरिक्त वित्तीय, व्यवस्थापकीय र उद्देश्य अनुरुपका सेवामूलक कार्य र सोबाट प्राप्त उपलब्धी सरोकारवाला समक्ष पुऱ्याउने उद्देश्यले जारी गरिएका लेखापरीक्षण प्रतिवेदनहरुको मुख्य मुख्य व्यहोरा वार्षिक प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको र विस्तृत व्यहोरासमावेश गरी सो संगालो प्रकाशित गरिएको छ ।यस वर्ष पूर्ण स्वामित्वको संगठित संस्थातर्फ ७५ इकाईको रु. ३१ खर्ब ८२ अर्ब ८७ करोडको लेखापरीक्षण गरिएको छ। सोको अतिरिक्त अधिकांश स्वामित्वका ३१ संगठित संस्था संस्थाको लेखापरीक्षणको परामर्श मार्फत रु. १३ खर्ब ४१ अर्ब ७६ करोडको लेखापरीक्षण भएको छ।

लेखापरीक्षणवाट संस्थाहरुको सञ्चालन नतिजा प्रभावकारी हुन नसकेको, सरकार सँगको लेन देन हिसाव मिलान हुन बाँकी रहेको, संस्थाहरु पूर्ण क्षमतामा सञ्चालन नरहेको असिमित दाइत्व सिर्जना भएकोमा कोषको व्यवस्था नगरेको लगायत व्यहोरा देखिएका छन् । यस्ता व्यहोराहरुमा समयमा सुधार गरी सार्वजनिक संस्थाको व्यावशायीक रुपमा सञ्चालन गर्न जरुरी देखिएको छ ।

प्रतिवेदन तयार गर्न योगदान पुऱ्याउनु हुने लेखापरीक्षक, कर्मचारी तथा संगठित संस्थाका व्यवस्थापन कार्यमा संलग्न सबैमा म आभार व्यक्त गर्दछु । साथै, प्रतिवेदनलाई कार्यान्वयनमा ल्याई संगठित संस्थाको आर्थिक कारोबारमा पारदर्शिता र जवाफदेहिता प्रवर्धन गर्न सबै पक्षबाट सहयोग प्राप्त हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

(टंकमणि शर्मा, दंगाल)
महालेखापरीक्षक

विषय-सूची

पृष्ठ

खण्ड – कः परिचय

लेखापरीक्षणको उद्देश्य, क्षेत्र र पद्धति .....

संगठित संस्थाको लेखापरीक्षणको कानुनी व्यवस्था .....

सार्वजनिक संस्थानको लेखापरीक्षणबाट देखिएको समग्र व्यहोरा .....

सुझाव .....

खण्ड – खः लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

१. अर्थ मन्त्रालय १

नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु १

१.१ कर्मचारी सञ्चयकोष, २०७८।७९..... १

१.२ निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोष, २०७८।७९..... ७

१.३ नेपाल धितोपत्र बोर्ड, २०७८।७९..... ९

१.४ नेपाल राष्ट्र बैक, २०७८।७९..... १४

१.५ बीमा समिति, २०७८।७९..... १९

नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु २१

१.६ आर बि बि मर्चेन्ट बैंकिङ्ग, २०७८।७९..... २१

१.७ आर बि बि म्युचुअल फण्ड १, २०७८।७९..... २३

१.८ कृषि विकास बैङ्क, २०७८।७९..... २६

१.९ कोष व्यवस्थापन कम्पनी लिमिटेड, २०७७।७८..... ३२

१.१० नेपाल डिजिटल पेमेन्ट कम्पनी लिमिटेड, २०७८।७९..... ३३

१.११ नेपाल वैङ्क लिमिटेड, २०७८।७९..... ३५

१.१२ नेपाल स्टक एक्स्चेन्ज लिमिटेड, २०७८।७९..... ४१

१.१३ नागरिक स्टक डिलर कम्पनी लिमिटेड, २०७८।७९..... ४६

१.१४ राष्ट्रिय वाणिज्य वैङ्क, २०७८।७९..... ४९

१.१५ सिडिएस एण्ड क्लियरिंग कम्पनी लिमिटेड, २०७७।७८..... ५५

२ उद्योग बाणिज्य आपूर्ति मन्त्रालय..... ५८

नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु..... ५८

२.१ उदयपुर सिमेन्ट उद्योग कम्पनी लिमिटेड, २०७८।७९..... ५८

२.२ धौबादी फलाम कम्पनी लिमिटेड, २०७८।७९..... ६१

२.३ नेपाल औषधी लिमिटेड, २०७८।७९..... ६३

२.४ नेपाल पारवहन तथा गोदाम व्यवस्था कम्पनी लिमिटेड, २०७८।७९..... ६७

नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु..... ६९

२.५ दोलखा दुग्ध उद्योग लिमिटेड, २०७८।७९..... ६९

२.६ नेपाल आयल निगम, २०७८।७९..... ७१

२.७ नेपाल मेटल कम्पनी लिमिटेड, २०७८।७९..... ७५

२.८ राष्ट्रिय उत्पादक तथा आर्थिक विकास केन्द्र, २०७७।७८ ..... ७८
३. उर्जा जलश्रोत तथा सिचाई मन्त्रालय ८१
नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु ८१
३.१ अपर अरुण हाईड्रोइलेक्टिक लिमिटेड, २०७८।७९ ..... ८१
३.२ उत्तर गंगा पावर कम्पनी लिमिटेड २०७८।७९ ..... ८३
३.३ तनहुँ हाईड्रोपावर लिमिटेड, २०७८/७९ ..... ८६
३.४ तामाकोशी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९ ..... ८९
३.५ दुधकोशी जलबिधुत कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९ ..... ९४
३.६ नेपाल विद्युतप्राधिकरण, २०७८/७९ ..... ९७
३.७ मोदी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९ ..... ११३
३.८ रघुगंगा हाईड्रोपावर लिमिटेड , ... ११५
३.९ राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनी लिमिटेड ,२०७८/७९ ..... १२१
३.१० स्यार्पु पावर कम्पनी लिमिटेड , २०७८/७९ ..... १२४
नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु १२७
३.११ अपर तामाकोसी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९ ..... १२७
३.१२ एन इ ए ईन्जनिएरिङ्ग कम्पनी, २०७८/७९ ..... १३०
३.१३ चिलिमे ईन्जनिएरिङ्ग एण्ड सर्भिसेस कम्पनी लिमिटेड, ... १३३
३.१४ चिलिमे जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड, २०७७/७८ ..... १३५
३.१५ जगदुल्ला हाइड्रोपावर कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९ ..... १३७
३.१६ नलगाढ जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९ ..... १४०
३.१७ पावर ट्रान्समिसन कम्पनी लिमिटेड , २०७८/७९ ..... १४३
३.१८ बिद्युत उत्पादन कम्पनी लिमिटेड, २०७८।७९ ..... १४६
३.१९ रसुवागढी हाइड्रोपावर कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९ ..... १४८
३.२० रेमिट हाइड्रो लिमिटेड, २०७८/७९ ..... १५२
३.२१ हाइड्रोइलेक्ट्रीसिटी इन्भेष्टमेन्ट एण्ड डेभलपमेन्ट, २०७८/७९ ..... १५४
३.२२ सान्जेन जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९ ..... १५६
३.२३ सिम्वुवा रेमिट हाइड्रो लिमिटेड, २०७८/७९ ..... १६०
३.२४ त्रिशुली जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९ ..... १६३
४ कृषि पशुपन्छी विकास मन्त्रालय १६८
नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु १६८
४.१ नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्, २०७८/७९ ..... १६८
४.२ स्यार्फु कृषि कम्पनी लिमिटेड, २०७८।७९ ..... १७०
५ खानेपानी मन्त्रालय १७२
नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु १७२
५.१ नेपाल खानेपानी संस्थान, २०७७/७८ ..... १७२
६ भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय १८०
नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु १८०

६.१	नेपाल पुर्वाधार निर्माण कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९	१८०
	नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु	**१८२**
६.२	साझा भण्डार सहकारी संस्था लिमिटेड, २०७८।७९	१८२
६.३	साझा स्वास्थ्य सेवा, २०७७।७८	१८५
७	**वन तथा वातावरण मन्त्रालय**	**१८९**
	नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु	**१८९**
७.१	बन पैदावार विकास समिति, २०७७।७८	१८९
७.२	नेपाल वन निगम२०७६।७७	१९०
	नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु	**१९४**
७.३	जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९	१९४
८	**शहरी विकास मन्त्रालय**	१९९
	नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु	**१९९**
८.१	नगर विकास कोष, २०७८/७९	१९९
८.२	राष्ट्रिय आवास कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९	२०१
९	**संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय**	**२०६**
	नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु	**२०६**
९.१	गोरखापत्र संस्थान, २०७७/७८	२०६
९.२	प्रेस काउन्सिल नेपाल, २०७८/७९	२१२
९.३	नेपाल टेलिभिजन संस्थान, २०७७।७८	२१५
	नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु	**२२१**
९.४	नेपाल दुरसञ्चार कम्पनी लिमिटेड, २०७८/७९	२२१
१०	संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२२६
	नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु	**२२६**
१०.१	नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण, २०७८/७९	२२६
१०.२	नेपाल वायुसेवा निगम, २०७७/७८	२३१
१०.३	तारागाउँ विकास समिति, २०७७/७८	२३६
१०.४	सांस्कृतिक संस्थान, २०७८/७९	२३९
	खण्ड - गः लेखापरीक्षण गर्न बाँकी रहेको संस्था	**२४१**

खण्ड —क : परिचय

लेखापरीक्षणको उद्देश्य, क्षेत्र र पद्धति

१. **संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था** - नेपालको संविधानको धारा २४० मा राष्ट्रपतिबाट संवैधानिक परिषद्को सिफारिसमा महालेखापरीक्षकको नियुक्ति हुने व्यवस्था छ। संविधानको धारा २४१ (१) मा राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपतिको कार्यालय, सर्वोच्च अदालत, संघीय संसद, प्रदेश सभा, प्रदेश सरकार, स्थानीय तह, संवैधानिक निकाय वा सोको कार्यालय, अदालत, महान्यायधिवक्ताको कार्यालय र नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी वा सशस्त्र प्रहरी बल नेपाललगायतका सबै संघीय र प्रदेश सरकारी कार्यालयको लेखा कानुनबमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यसमेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा ३ अनुसार सरकारी कार्यालय, नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको पूर्ण स्वामित्व भएको संगठित संस्था, महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने भनी संघीय कानुनद्वारा तोकिएका संस्था वा निकायको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकबाट हुने व्यवस्था छ। संविधानको धारा २९४(१) बमोजिम महालेखापरीक्षकले गरेको कामको वार्षिक प्रतिवेदन राष्ट्रपति समक्ष तथा धारा २९४(३) बमोजिम प्रदेशको काम कारबाही सम्बन्धमा अलग अलग वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी प्रदेश प्रमुख समक्ष पेस गर्ने संवैधानिक व्यवस्था छ।

२. **उद्देश्य -** सार्वजनिक स्रोतको प्राप्ति र उपयोग तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहको सम्बन्धमा नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्यको आधारमा लेखापरीक्षण गरी उचित निष्कर्ष र सुझाव प्रदान गर्नु तथा वित्तीय प्रतिवेदनउपर आश्वस्तता प्रदान गर्नु लेखापरीक्षणको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ भने अन्य सहायक उद्देश्यहरु देहायअनुसारका विषयमा मूल्याङ्कन विश्लेषण गरी प्रतिवेदन गर्ने रहेका छन्:

- संगठित संस्थाको हिसाब यथार्थपरक रहेको,
- वित्तीय विवरण तोकिएको ढाँचामा तयार भई कारोबारको यथार्थ चित्रण गरेको,
- विनियोजन ऐनबमोजिम स्वीकृत सीमाभित्र रही तोकेको कार्य र प्रयोजनमा खर्च गरेको,
- संस्थानको आय र धरौटी असुली तथा दाखिला गरेको,
- सार्वजनिक संस्थानको सम्पत्तिको अभिलेख, सुप्रबन्ध र संरक्षणको पर्याप्त व्यवस्था गरेको,
- नगदी जिन्सी तथा सार्वजनिक सम्पत्ति एवं स्रोतको हानि नोक्सानी र दुरुपयोग हुन नपाउने गरी आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था गरेको,
- आर्थिक कारोबार गर्दा प्रचलित ऐन कानुनको परिपालना गरेको एवं पुष्ट्याइँ गर्ने यथेष्ट प्रमाण राखेको,
- स्वीकृत कार्यक्रमअनुसार निर्धारित समयभित्र लक्ष्य र उपलब्धी हासिल गरेको,
- सार्वजनिक निकायले तोकिएबमोजिम विकास निर्माण र सेवा प्रवाह गरेको,
- उद्देश्य, नीति, कार्यक्रम कार्यान्वयन र उपलब्धी हासिल गरेको,
- सार्वजनिक निकायले जवाफदेहिता वहन गरेको।

३. **क्षेत्र -** यो वर्ष संवैधानिक अङ्ग, संघीय र प्रदेशका सबै सरकारी कार्यालय, स्थानीय तह, संगठित संस्था, समिति, बोर्ड, कोष, प्राधिकरण र विश्वविद्यालयसमेत कानुनले लेखापरीक्षण गर्नुपर्ने गरी तोकेको संस्थाको आर्थिक वर्ष २०७८।७९ को आर्थिक कारोबार र पेस भएसम्म बक्यौता कारोबारलाई लेखापरीक्षणको क्षेत्रमा समेटिएको छ। यो वर्ष वित्तीय तथा नियमितता र कार्यमूलक लेखापरीक्षण गरिएको छ। लेखापरीक्षणको क्रममा विकास निर्माण, सार्वजनिक खरिद, आन्तरिक नियन्त्रण, राजस्व प्रशासन र सेवा प्रवाहको सम्बन्धमा वित्तीय जवाफदेहिता स्थिति मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था अवलम्बन गरिएको छ। सार्वजनिक संस्थाको हकमा सञ्चालन नतिजा, सेवा प्रवाहमा जिम्मेवारी र जवाफदेहिताको विषय समेटिएको छ ।

३.१ **पद्धति -** लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ मा उल्लिखित व्यवस्था, लेखापरीक्षणका आधारभूत सिद्धान्त, मान्यता, सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, लेखापरीक्षण मार्गदर्शन र अन्तर्राष्ट्रिय असल अभ्यासको अनुसरण गरी लेखापरीक्षण योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, प्रतिवेदन र अनुगमनसमेत ४ चरणमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ। जोखिम मूल्याङ्कन पश्चात् पहिचान भएका विषयको सन्दर्भमा परीक्षण एवं विश्लेषण गरी सान्दर्भिक र पर्याप्त प्रमाण सङ्कलन गर्न आवश्यकताअनुसार नमुना छनौट गरी नियन्त्रणको परीक्षण, सारभूत विश्लेषणात्मक कार्यविधि र विस्तृत परीक्षण कार्यविधि अवलम्बन गरी लेखापरीक्षण गरिएको छ।

महालेखापरीक्षकले आफूले गरेको काम कारबाहीको वार्षिक प्रतिवेदन तयार गरी राष्ट्रपति समक्ष पेस गर्नुपर्ने नेपालको संविधान, २०७२ को धारा २९४ मा व्यवस्था भएबमोजिम यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

४. संगठित संस्थाको लेखापरीक्षणको कानुनी व्यवस्था

४.१ **संबैधानिक व्यवस्था** - नेपालको संविधानको धारा २४१(२) मा पचास प्रतिशतभन्दा बढी शेयर वा जायजेथामा नेपाल सरकार वा प्रदेश सरकारको स्वामित्व भएको संगठित संस्थाको लेखापरीक्षणको लागि लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्दा महालेखापरीक्षकसंग परामर्श गर्नुपर्ने र त्यस्तो संस्थाको लेखापरीक्षण गर्दा अपनाउनु पर्ने सिद्धान्तको सम्बन्धमा महालेखापरीक्षकले आवश्यक निर्देशन दिन सक्ने व्यवस्था छ। उपधारा (५) मा सरकारले कुनै कार्यालय वा संस्थाको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकबाट गर्नुपर्ने गरी संघीय कानुनद्वारा व्यवस्था गर्न सक्ने व्यवस्थाबमोजिम विभिन्न संघीय कानुनमा महालेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण गर्ने गरी तोकेको छ।

४.२ **लेखापरीक्षण व्यवस्थापन** - कानुनी व्यवस्थाअनुसार नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहको पूर्ण स्वामित्वमा तथा पचास प्रतिशतभन्दा बढी स्वामित्वमा सञ्चालन हुँदै आएका संगठित संस्थाहरु महालेखापरीक्षकको क्षेत्राधिकार भित्र रहेका छन्। पूर्ण स्वामित्वका संस्थाहरुको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकका कार्यालयका कर्मचारीहरुबाट गराउने वा महालेखापरीक्षकले आपनो सहायकको रुपमा अन्य लेखापरीक्षक नियुक्त गर्ने गरेको छ। पचास प्रतिशतभन्दा बढी स्वामित्वका संगठित संस्थाहरुमा लेखापरीक्षक नियुक्तिको लागि महालेखापरीक्षकसंग परामर्श माग भए अनुसार सिफारिस गर्ने गरिएको छ। महालेखापरीक्षकबाट नियुक्ति भएका लेखापरीक्षकले लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी महालेखापरीक्षकलाई लेखापरीक्षण प्रतिवेदन पेस गर्नुपर्ने र परामर्शबाट लेखापरीक्षण भएका संस्थाहरुको हकमा लेखापरीक्षकले त्यस्ता संस्थामा लेखापरीक्षण प्रतिवेदन बुझाएपछि संस्थाले महालेखापरीक्षकको कार्यालयमा सोको एक प्रति प्रतिवेदन पठाउनुपर्ने व्यवस्था छ।

४.३ **पूर्ण सरकारी स्वामित्वका संस्थाको लेखापरीक्षण** - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा ३ बमोजिम नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहको पूर्ण स्वामित्व भएको संगठित संस्था तथा महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने भनी संघीय कानुनद्वारा तोकिएको संस्था वा निकायको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकद्वारा हुने व्यवस्था छ। ऐनको दफा १० बमोजिम भने त्यस्ता संस्थाको लेखापरीक्षण गर्न आवश्यकताअनुसार प्रचलित कानुनबमोजिम प्रमाणपत्र प्राप्त लेखापरीक्षकहरुलाई महालेखापरीक्षकले सहायकको रुपमा नियुक्ति गर्न सक्ने व्यवस्था छ। त्यसरी नियुक्त

लेखापरीक्षकले महालेखापरीक्षकको निर्देशन, नियन्त्रण र रेखदेखमा रही काम गर्नुपर्ने तथा निजको काम कर्तव्य, अधिकार, सेवाका शर्त, दायित्व, निजले लेखापरीक्षण गर्दा अपनाउनु पर्ने प्रक्रिया तथा प्रतिवेदन पेश गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था यस ऐनमा उल्लेख भएकोमा यसै ऐनबमोजिम र उल्लेख नभएको बिषयमा महालेखापरीक्षकले तोकेबमोजिम हुने व्यवस्था छ।

४.४ **पचास प्रतिशतभन्दा बढी सरकारी स्वामित्वका संस्थाको लेखापरीक्षण** - नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहको पचास प्रतिशतभन्दा बढी स्वामित्व भएको संगठित संस्थाको लेखापरीक्षण महालेखापरीक्षकले तोकिदिएको सिद्धान्तको अधिनमा रही लेखापरीक्षण गराउन सक्ने, लेखापरीक्षक नियुक्ति गर्दा महालेखापरीक्षकको परामर्श लिनुपर्ने र लेखापरीक्षकले प्रस्तुत गरेको प्रतिवेदनबाट औल्याएका बिषयको कार्यान्वयनको प्रगति विवरण महालेखापरीक्षकले तोकिदिएको अवधिभित्र पेश गर्नुपर्ने व्यहोरा लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा ११ मा उल्लेख छ।

४.५ **लेखापरीक्षणको सिद्धान्त** - महालेखापरीक्षकले नियुक्ति गरेका वा महालेखापरीक्षकको परामर्शमा नियुक्ति भएका लेखापरीक्षकले अन्य कुराका अतिरिक्त सामान्यतः महालेखापरीक्षकको कार्यालयले स्वीकृत गरी प्रकाशित गरेको लेखापरीक्षण सम्बन्धी मानदण्ड तथा निर्देशिकाले प्रतिपादन गरेको स्वतन्त्रता र वस्तुपरकता, सक्षमता, उचित सतर्कता, सूचनाको गोपनीयता, लेखापरीक्षण योजना, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको मूल्याकन, लेखापरीक्षण कार्य योजना, अन्य लेखापरीक्षक तथा विशेषज्ञसंगको सम्बन्ध, लेखापरीक्षण व्यवस्थापन, सुपरिवेक्षण तथा पुरानलोकन, प्रमाण अभिलेखाङ्कन, वित्तीय विवरणको विश्लेषण, ऐन नियमको पालना, लेखापरीक्षण समापन, लेखापरीक्षण कार्यपत्र फाइलको पुनरावलोकन, वित्तीय विवरण सम्बन्धी प्रतिवेदन र लेखापरीक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धी मानदण्ड अनुरुपका सिद्धान्त अपनाई लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गर्नु पर्नेछ।

५. सार्वजनिक संस्थानको लेखापरीक्षणबाट देखिएको समग्र व्यहोरा

५.१ **सार्वजनिक संस्थानको अवस्थाः** सार्वजनिक संस्थानको वार्षिक स्थिति समीक्षा, २०७९ को प्रतिवेदनअनुसार २०७८ असार मसान्तसम्म ४४ सार्वजनिक संस्थान अस्तित्वमा रहेको उल्लेख छ। जसमध्ये नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्वका २१ र अधिकांश स्वामित्व रहेका २३ संस्था रहेका छन्। सार्वजनिक संस्थालाई औद्योगिक क्षेत्र, व्यापारिक क्षेत्र, सेवा क्षेत्र, सामाजिक क्षेत्र, जनउपयोगी क्षेत्र, वित्तीय क्षेत्रमा वर्गीकरण भएको पाइन्छ। त्यस्तै आयमूलक कार्यमा संलग्न सरकारी स्वामित्वका विकास समिति तथा विशेष ऐनबमोजिम स्थापित संस्थाको रुपमा समेत सार्वजनिक निकाय रहेका छन्।

५.२ **लेखापरीक्षण अंकः** यो वर्ष पूर्ण स्वामित्वको संगठित संस्थातर्फ ७५ संस्थाको रु. ३१ खर्ब ८२ अर्ब ८७ करोड को लेखापरीक्षण गरिएको छ। सोको अतिरिक्त अधिकांश स्वामित्वका ३२ संगठित संस्था संस्थाको लेखापरीक्षणको परामर्श मार्फत रु. १३ खर्ब ४१ अर्ब ७६ करोडको लेखापरीक्षण भएको छ।

५.३ **पूर्ण स्वामित्वका संस्थाको लेखापरीक्षणः** यस वर्ष लेखापरीक्षक नियुक्ति गरिएका संगठित संस्था ५१ को वक्यौता समेत ६९ आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण गर्नुपर्नेमा ३४ संस्थाको ३४ आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण सम्पन्न भई २४ संस्थाले ३६ आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण गराएका छैनन्। लेखापरीक्षण नगराउने संस्थाहरुको विवरण खण्ड ग मा राखिएको छ । नेपाल पर्यटन बोर्ड, गुठी संस्थान, गोरखापत्र संस्थान, खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड, नेपाल खाद्य संस्थान, नेशनल ट्रेडीङ्ग कम्पनी, नेपाल वन निगम, जनकपुर चुरोट कारखाना लिमिटेड, तारागाउँ विकास समिति,नेपाल खानेपानी संस्थान, नेपाल टेलिभिजन, राष्ट्रिय बीमा कम्पनी र राष्ट्रिय बीमा संस्थान लगायतको लेखापरीक्षण वक्यौता रहेको छ। लेखापरीक्षणको लागि स्रेस्ता उपलव्ध नगराउने तथा प्रमाणित वित्तीय विवरण समयमा उपलव्ध नगराउने संस्थाका जिम्मेवार पदाधिकारीलाई लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २५

बमोजिम आवश्यक कारबाही गर्नुपर्दछ।

५.४ **अधिकांश स्वामित्वका संस्थाको लेखापरीक्षणः** लेखापरीक्षक नियुक्तिको लागि परामर्श दिइएका संगठित संस्था ४१ मध्ये १० संस्थाले ५२ आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण गराएका छैनन्। यस वर्ष ४१ अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाको ४१ आर्थिक वर्षको परामर्श प्रदान गरिएको र बक्यौता समेत ३२ संस्थाको रु. १३ खर्ब ४१ अर्ब ७६ करोडको लेखापरीक्षण गर्न परामर्श दिई सम्पन्न भएको छ। साझा स्वास्थ्य, साझा प्रकाशन, नेपाल ओरिण्ड म्याग्नेसाइट प्राईभेट लिमिटेड, हिमाल सिमेन्ट, काठमाडौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेड, राष्ट्रिय बीमा संस्थान, राष्ट्रिय बीमा कम्पनी, नेपाल मेटल कम्पनी लिमिटेड, राष्ट्रिय उत्पादकत्व तथा आर्थिक विकास केन्द्र र बिशाल बजार कम्पनीको विगत वर्ष एवं यस वर्षको लेखापरीक्षण भएको छैन। लेखापरीक्षणको लागि स्रेस्ता उपलव्ध नगराउने तथा प्रमाणित वित्तीय विवरण समयमा उपलव्ध नगराउने संस्थाका जिम्मेवार पदाधिकारीलाई लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २५ बमोजिम आवश्यक कारबाही गर्नुपर्दछ।

६. **सुझावः** पूर्ण स्वामित्वको सार्वजनिक संस्थान र अधिकांश स्वामित्व भएको सार्वजनिक संस्थानको लेखापरीक्षण गर्दा संस्थानको गठन, स्वामित्व संरचना, वित्तीय विवरण, सम्पत्ति व्यवस्थापन, आन्तरिक नियन्त्रण, वित्तीय व्यवस्थापन, लेखापरीक्षण, वस्तु तथा सेवाको मूल्य निर्धारण र सेवा प्रवाह लगायतमा गर्नुपर्ने सुधारको व्यहोरा देहायअनुसार छः

६.१ **सञ्चालक समितिः** सार्वजनिक संस्थानको गठन व्यवस्थापनमा एकरुपता नदेखिएको, विशेष ऐन, संचार ऐन, कम्पनी ऐन, प्राधिकरण ऐन, कोष ऐन, संस्था ऐन अन्तर्गत स्थापना भई ५ देखि ११ जनासम्म संचालक समिति रहने गरेकोमा ऐन तथा संचालक समितिको संख्यामा विविधता रहेको, संचालक समितिमा रहने सदस्यको योग्यता किटान गर्ने नगरेको, अध्यक्षमा कतिपयमा विभागीय मन्त्री, कतिपयमा कर्मचारी तथा कतिपयमा वाह्य व्यक्तिलाई नै तोक्ने गरेको देखिन्छ। नीतिगत भिन्नता भएका कारण समयमा वित्तीय विवरण स्वीकृत गर्ने, नीति कार्यक्रम तय गर्ने लगायतका कार्यमा स्पष्टता रहेको छैन। लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन उपर सञ्चालक समितिमा छलफल गर्ने, जवाफ दिने, लेखापरीक्षक नियुक्तको परामर्श दिई पठाएकोमा समयमा नियुक्ति नदिने लगायतका व्यवस्थामा सञ्चालक समिति सक्रिय नरहेको हुँदा संस्था सञ्चालनमा गंभीर समस्या रहेको छ।

६.२ **स्वामित्व संरचनाः** नेपाल सरकारले संस्थामा लगानी गर्दा शेयर वा ऋणमा गर्ने लगानीको क्षेत्र यकिन गर्ने स्पष्ट नीति नभएका कारण लगानीको दायरा यकिन हुन सकेको छैन। महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले देखाएको हिसाव र संस्थाले देखाएको लगानी हिसाव विवरणमा फरक पर्ने गरेको, संस्थाले सहायक कम्पनीको रुपमा नयां संस्था स्थापना गर्दा सर्व-साधारणलाई समेत शेयर दिनुपर्दा संस्थाको लगानी तथा दायित्वमा पर्ने असरको बारेमा थप अध्ययन गर्ने नगरेको, कतिपय संस्थामा विभिन्न मन्त्रालयको बेग्लाबेग्लै शेयर स्वामित्व कायम गरी संस्था संचालन रहेकोमा समग्रमा नेपाल सरकार एउटै निकाय भएकोले तदनुरुप ऐन, नियममा संशोधन भैसकेको छैन। स्वामित्व संरचना सम्वन्धमा नीतिगत स्पष्टता ल्याई सरकारको लगानीको उचित संरक्षण गर्नुपर्दछ।

६.३ **वित्तीय विवरणः** संगठित संस्थाहरुले तयार गर्ने वित्तीय विवरण लेखा व्यवसाय नियमन गर्ने निकायले तोकेको लेखामान वमोजिम तयार गर्नुपर्नेमा कतिपय निकायबाट प्रचलित नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन लेखामान वमोजिम वित्तीय विवरण तयार नभएकोमा सुधार गर्न नियामक निकाय थप सक्रिय हुनु पर्दछ। अधिकांश संस्थाको लेखाढांचा तथा अभिलेख प्रणालीलाई सफ्टवेयर प्रणालीमा समाहित गरी वित्तीय सूचना एकीकृत गर्ने नगरेको, नेपाल लेखामानहरु, नोट, टिप्पणी, सम्पत्तिको ह्रास कट्टी, बीमाङ्कीय मूल्याङ्कन गरी दायित्व यकिन नगरेको र वासलातमा अनुसूचीहरु, विदेशी मुद्राको कारोवारको अभिलेखांकन गर्ने लगायतका विषयमा लेखा अभिलेख सम्वन्धी स्पष्ट लेखा टिप्पणी तयार गरेका छैनन्। विद्युतीय प्रविधिमा आधारित लेखा अभिलेख प्रतिवेदन तयार गर्ने गरी एकाउन्टिंग सफ्टवेयरको

प्रयोगमा जोड दिने, सबै वित्तीय सूचना समेट्ने गरी वित्तीय विवरण तयार गर्ने, सार्वजनिक सम्पत्ति, प्रविधि र संरचनाको प्रयोग एकीकृत ढंगबाट गर्ने व्यवस्था मिलाउने लगायतका विषयलाई थप व्यवस्थित पार्नुपर्ने देखिन्छ।

६.४ **सम्पत्ति व्यवस्थापनः** सार्वजनिक संस्थाको सम्पत्ति यकिन गरी वैकल्पिक उपयोगको व्यवस्थापन गर्न नसकेको, कतिपय संस्थाको मेशिन, पार्टपूर्जा, उपकरण, औजार लगायतका सम्पत्तिहरु पुरानो प्रविधिमा रहेको संस्थाको सम्पत्तिको जग्गा लगत यकिन गरी अभिलेख प्रणालीलाई व्यवस्थित नगरेको, पुराना सामाग्री लिलाम विक्री नगरेको, सबै संस्थाबाट प्रदान गरिने सबै प्रकारका सेवालाई एकीकृत ढंगबाट प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउन नसकेको, प्रक्रियामा समन्वय नगरेको, सम्पत्तिको स्वामित्व विवादलाई टुंगो नलगाएको जस्ता व्यहोरा देखिएका हुँदा सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षणमा संस्थालाई थप जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ।

६.५ **आन्तरिक नियन्त्रणः** संस्थाको सुधारको लागि सरकारले जमानी वसी ऋण दिने व्यवस्थामा पुनरावलोकन हुनुपर्ने, संस्थानको आन्तरिक लेखापरीक्षणलाई प्रभावकारी बनाउन एकीकृत नियन्त्रण प्रणाली लागु गर्नुपर्ने, संचालक समिति र संस्था प्रमुखको नियुक्तिमा व्यवसायिक क्षमता भएका व्यक्तिलाई मात्र नियुक्ति दिने व्यवस्था हुनुपर्ने, कर्मचारी दायित्व लगायत अन्य दायित्व भुक्तानीको लागि कोष सहितको व्यवस्था हुनुपर्ने, संचालक समिति तथा कर्मचारीलाई वित्तीय सुशासनमा रहन कार्य विवरणमा समावेश गर्नुपर्ने, संचालक समितिका अध्यक्ष, सदस्य र कोषाध्यक्ष विच आन्तरिक सामन्जस्यता हुनुपर्ने, अनुगमन तथा मूल्याकंन प्रणाली सुदृढीकरण हुनुपर्ने, पद्धति र प्रविधिको विकास गरी कार्य प्रणालीमा आधुनिकीकरण गर्नुपर्ने लगायतमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ। त्यस्तै संगठित संस्था, प्रतिष्ठान लगायतमा कार्यकारी प्रमुख तथा जिम्मेवार पदमा नियुक्ति गर्दा जवाफदेहिताको स्तरमापन गर्न बेरुजु, अनियमितता, कर चुक्ता जस्ता विषयको मूल्यांकन गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ।

६.६ **वित्तीय व्यवस्थापनः** बोझिलो संगठन, तलब, भत्ता, कार्यालय संञ्चालन लगायतका चालु प्रकृतिका कार्यमा बढ्दो खर्च, साँवा ब्याज भुक्तानीको बोझ, पुरानो प्रविधिको प्रयोगबाट उत्पादन तथा सेवाको लागतमा वृद्धि, क्षमताको न्यून उपयोगलगायतका कारणले आम्दानीको तुलनामा खर्चको भार बढ्दै गएको छ। अल्पकालीन कर्मचारी सुविधा बढाई भविष्यमा भुक्तानी गर्नुपर्ने रकमको व्यवस्था नगरिँदा सार्वजनिक संस्थानहरुले दीर्घकालमा भुक्तानी गर्नुपर्ने दायित्व अन्ततः नेपाल सरकारलाई नै पर्न जाने अवस्था छ। खर्चमा मितव्ययिता, उत्पादन क्षमताको अधिकतम उपयोग, आम्दानी र कार्य सम्पादन सूचकको आधारमा सुविधामा बृद्धि गर्ने, दैनिक कार्य सञ्चालनमा पारदर्शिता एवं जवाफदेहिता अभिवृद्धि गरी संस्थागत सुधारमा सबै सरकारी संस्था लगायत सरोकालवालाको सक्रिय सहभागिता रहनुपर्ने अवस्था छ।

६.७ **वित्तीय जवाफदेहिताः** प्रचलित कानुनमा तोकेबमोजिम प्रत्येक वर्ष लेखापरीक्षण गर्ने, सम्बन्धित संस्थाले तयार गरेको वित्तीय विवरण नियमन निकायले परीक्षण गरी आवश्यक निर्देशन दिने, सम्बन्धित संस्थाको कार्यक्षेत्र समीक्षा गर्ने, समयमा नै लेखापरीक्षक नियुक्तिका लागि परामर्श माग गर्ने र विगत वर्षको लेखापरीक्षण समयमा नै गरी देखिएका व्यहोरा फरफारक गरी वित्तीय जवाफदेहितामा अभिवृद्धि गर्नुपर्ने देखियो।

६.८ **वस्तु तथा सेवाको मूल्य निर्धारणः** संगठित संस्थाबाट सरकारले मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर तथा वोनस संकलन गर्ने गरेकोमा संस्थालाई बजार मूल्यअनुसार सेवा शुल्क तोक्न स्वतन्त्रता प्रदान नगरेको र कतिपय संस्था विगतदेखि घाटामा सन्चालन भएकोमा संस्था सुदृढीकरणको लागि थप पहल नगरेको कारण सरकारको लगानीको तुलनामा प्रतिफल न्यून रहेको छ। सरकारकोतर्फबाट त्यस्ता संस्थाले आम जनतामा पुऱ्याएको सेवा र अर्थतन्त्रमा गरेको योगदानको मूल्यांकन एवं लगानीको समीक्षा गरी व्यवस्थापनमा सुधार गर्ने वा अन्य उपयुक्त विकल्प अवलम्बन गर्नु जरुरी छ।

६.९ **निर्माण कार्यमा समन्वयः** वित्तीय व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित विषयमा सरकारी तथा अन्तरसंस्थान समन्वय गरी

सूचना आदान प्रदान गर्ने संयन्त्रको विकास हुनुपर्ने, एकै स्थानमा गरिने विकास निर्माण कार्यहरु जस्तै विद्युत प्राधिकरण, नेपाल टेलिकम, खानेपानी संस्थान, काठमाडौं उपत्यका खानेपानी लिमिटेड लगायतका निकायहरुले कार्य गर्दा अन्तरसमन्वय गरी संचालन गर्नुपर्ने, अन्तरमन्त्रालय तथा अन्तरसंस्थाको संचार प्रणालीमा सुदृढीकरण गरी सबै संस्थानलाई एकीकृत ढंगबाट नीति निर्देशन जारी गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ।

६.१० **सेवा प्रवाहः** जन सरोकारसंग सम्बन्धित खानेपानी, बिजुली, खाद्यान्न, दुग्ध पदार्थ, बीउ बिजन, रासायनिक मल, आवास, लगायतका आधारभूत सेवा प्रदान गर्ने संस्थानको कार्यशैलीमा आधुनिकता ल्याउनु पर्ने आवश्यकता छ। त्यस्तै सेवाको लागतमा कमी ल्याई विद्युतीय प्रणालीबाट प्रवाह गर्न संरचनात्मक सुधारलाई जोड दिनुपर्दछ। आधुनिक सूचना प्रविधि, सेवामा टोकन प्रणाली, ई-सेवा मार्फत भुक्तानी प्रणालीमा सुधार, अन्तरसञ्जाल सूचनाको उपयोग तथा वेभसाइट लगायतका प्रविधिको उपयोग गरी सेवा प्रवाहलाई चुस्त, दुरुस्त र छिटो छरीतो पार्नुपर्दछ।

अर्थ मन्त्रालय

नेपाल सरकारका पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु

कर्मचारी सञ्चयकोष

कैफियत सहितको राय

हामीले कर्मचारी सञ्चयकोषको यसै साथ संलग्न २०७९ आषाढ मसान्तको एकीकृत वित्तीय अवस्थाको विवरण, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको एकीकृत नाफा नोक्सान हिसाव, एकीकृत विस्तृत आम्दानी विवरण, एकीकृत नगद प्रवाह विवरण, कोष तथा जगेडामा भएका परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं लेखासँग सम्बन्धित नीति तथा टिप्पणीको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक कोषको वित्तीय विवरणले २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्दान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

राय व्यक्त गर्ने आधार

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

१. **वास्तविक वितरण योग्य नाफा** : कोषले ऋण लगानी गरेका निर्माणाधीन जलविद्युत परियोजनाहरुमा निर्माण अवधिको ब्याज रकमलाई पुँजीकरण गरी आम्दानी बाँध्ने नीति लिएकोमा समयमा निर्माण सम्पन्न हुन नसकेर व्यवसायिक उत्पादन मिति पटक पटक परिमार्जन भएका परियोजनाहरुको हकमा समेत प्राप्त हुन बाँकी ब्याज रकमलाई ऋण लगानीमा पुँजीकरण गरी आम्दानीमा समावेश गरिएको छ । यस्ता परियोजनाबाट उठ्न बाँकी रकममा एक प्रतिशत मात्र कर्जा नोक्सानी व्यवस्था कायम गरी बाँकी रकम बितरण योग्य नाफामा समावेश गरिएकोले बितरण योग्य खुद नाफा बढेको देखिन्छ । यो वर्षमा मध्य भोटेकोशी जलविद्युतको रू.६४ करोड ३५ लाख, रसुवागढी जलविद्युतको रू.८६ करोड १० लाख र सान्जेन जलविद्युतको रू. ५३ करोड ९८ लाख नगदमा प्राप्त नभएको आम्दानी बितरण योग्य नाफामा समावेश भएको देखिन्छ । बितरण योग्य नाफा वास्ताविक नभएकोले बितरणको लागि प्रस्तावित बोनस तथा लाभांस व्यवस्था परिमार्जन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

२. **विमान खरिद कर्जा** : नेपाल वायुसेवा निगमसंग २०७४।२।२८ मा गरेको ऋण सम्झौता अनुसार वाइडबडी विमान खरिद गर्न नेपाल सरकारको जमानीमा कोषले रु.१२ अर्ब ऋण प्रवाह गरेकोमा निगमले २०७६ सालको तेस्रो त्रैमासदेखि ब्याज भुक्तानी नगरेको र सोहि ब्याज सञ्चय कोषद्वारा पुँजीकरण गर्ने भनी संचालक समितिको निर्णय अनुसार सावाँ रकम बढेर रु.१४ अर्ब १५ करोड पुगेको छ । ठुला र दीर्घकालीन परियोजनाहरुमा लगानी गर्दा विस्तृत अध्ययन, जोखिम विश्लेषण, परियोजनाको सबल तथा दुर्बल पक्षहरु र कर्जा लिनेको व्यावसायिक योजना जस्ता विषयहरुमा अध्ययन, विश्लेषण र मूल्यांकन पश्चात् मात्र कर्जा प्रवाह गर्नुपर्नेमा सो नगर्दा कोषको कर्जा रकम उठ्न नसक्ने जोखिम गत वर्षको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएकोमा स्थिति यथावत रहेको छ ।

३. **अस्थाई सञ्चयकर्ता खाता** : संकलन शाखाले पठाएको फाँटवारी सम्बन्धित शाखाले प्रविष्टि गर्दा पूर्ण विवरण नआएमा वा विवरणमा अपूर्ण वा दुविधा भएको खण्डमा फाँटवारी शाखाले नयाँ अस्थायी सञ्चय कोष नम्बर तथा कोड सिर्जना गरी सो खातामा प्रविष्ट गर्ने गरेको छ । कोषले २०७९ आषाढ मसान्तसम्म २९ हजार ४२४ अस्थायी सञ्चयकर्ता खातामा रु.१ अर्ब ८ करोड ९५ लाख प्रविष्ट गरेको छ। सञ्चयकर्तालाई सो खाताको बारेमा सामान्यतः जानकारी नहुने हुँदा सञ्चयकर्ताले

पूरा कोष रकम पाउनको लागि अस्थायी सञ्चयकर्ता खाता पहिचान गरी उक्त रकम स्थायी सञ्चयकर्ता खातामा जम्मा गर्न प्रभावकारी व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ।

४. **बेचालू खातामा भएको मौज्दात :** कर्मचारी सञ्चय कोष ऐन, २०१९ को दफा १५ (क)को उपदफा ३ (क) मा सञ्चित रकम फिर्ता पाउन सक्ने अवस्था भएको सुरू मितिले ६ बर्ष सम्ममा पनि यस्तो रकम फिर्ता पाउने हक पुगेको व्यक्तिले फिर्ता लिन नआएमा छुट्टै खातामा जम्मा गरिनेछ र त्यसरी छुट्टै खातामा जम्मा गरिसकेपछि सो रकममा ब्याज दिइने छैन भन्ने व्यवस्था रहेको छ ।२०७९ आषाढ मसान्त सम्ममा बेचालु खातामा जम्मा मौज्दात रू.४ अर्ब १५ करोड ५४ लाख रहेको छ । बेचालु खातामा भएको मौज्दातको पहिचान गरी सम्बन्धित ब्यक्ति तथा निकाय संग सम्पर्क तथा पत्राचार गरी त्यस्ता बेचालु खाताको रकम राफसाफ गर्दै लैजानु पर्दछ ।

५. **भाडा असुली :** कोषको असुल हुन बाँकी बहाल तथा महसुल रू. ७१ करोड ११ लाख देखिन्छ।काठमाडौं, सुन्धारामा रहेको कोषको भवन भाडामा लगाउने एक भाडावाला सँगको सम्झौताअनुसार भाडामा लिनेले २०७३।१०।६ देखि प्रथम तीन महिनाको अग्रिम भाडा रू.८ करोड १३ लाख र २०७५ जेठमा रू.२ करोड ७१ लाख समेत रू.१० करोड ८४ लाख मात्र कोषलाई बुझाएको छ । सम्झौता अनुसारको भाडा नियमित रूपमा प्राप्त नभएकोले कोषले २०७५।१।५ मा रू.३२ करोड ५३ लाखको बैङ्क जमानत जफत गरी बक्यौता रकम चुक्ता गर्न सार्वजनिक सूचना प्रकाशित गरेको देखिन्छ । कोषले जमानत जफत गरेको रकम कटाई २०७९ असार सम्ममा ब्याज तथा जरिबाना समेत रू.२२ करोड ६२ लाख उठाउन बाँकी रहेको छ । सोही भवनको अर्को भाडावालसँग २०७६ माघमा सम्झौता भएकोमा सम्झौता अनुसारको भाडा नियमित रूपमा प्राप्त नभएकोले कोषले २०७९ असार सम्ममा ब्याज तथा जरिबानासमेत रू.९ करोड ३६ लाख उठाउन बाँकी रहेको छ। त्यस्तै, कोषले २०७१।९।९ मा लगनखेल स्थित भवनको मासिक भाडा रू. ५४ लाख ७० हजार कायम गरी एक भाडावालासँग १५ वर्षको लागि करार गरेकोमा भाडा असुली हुन नसक्दा कोषले उक्त करार २०७५।५।१४ मा अन्त्य गरेको छ । विभिन्न समयमा भाडावालले तिरेको रकम र बैङ्क जमानत जफत गर्दा पनि सम्झौताअनुसारको भाडा नियमित रूपमा प्राप्त नभएकोले कोपले २०७९ असार सम्ममा ब्याज तथा जरिवानासमेत रू.१२ करोड ५४ लाख उठाउन बाँकी रहेको छ । कोषले वक्यौता असुली गर्नु पर्दछ ।

६. **बैङ्क हिसाब भिडान** : कोषको स्रेस्ताले देखाएको र बैङ्कले देखाएको मौज्दात भिडान गर्न बैङ्क हिसाव मिलान विवरण तयार गर्नुपर्दछ । बैङ्क मौज्दात भिडानमा फरक परेको रकम २०७७।७८ सम्म रु. २ अर्ब ३५ करोड ७१ लाख रहेको थियो । यस वर्ष स्रेस्ताअनुसार रू. ८ अर्ब २१ करोड ६२ लाख र बैङ्क विवरणअनुसार रू. १२ अर्ब ४८ करोड ८५ लाख रहेकोले रू. ४ अर्ब २७ करोड २४ लाख बैङ्कमा बढी देखिएको छ । बैङ्क हिसाब भिडान नभएको रकम गत वर्षको तुलनामा ८१.२६ प्रतिशतले वृद्धि भएकोले हिसाव मिलान गरी अध्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

७. **लगानी हिसाव -** कोषले विभिन्न कम्पनीमा रु. २६ अर्ब ६३ करोड ४० लाख बराबरको शेयर लगानी र विभिन्न परियोजनाहरुमा रु. ७५ अर्ब ९५ करोड ५२ लाख बराबरको ऋण लगानी रहेको छ।त्यस्तै बैङ्क तथा वित्तीय संस्थामा रु.१ खर्ब २१ अर्ब ४८ करोड ५३ लाख रहेको छ । कर्मचारीहरु लाई सापटी रु.२ अर्ब २६ करोड ४५ लाख दिएको छ । मौज्दात परिचालन गर्दा कर्जा लगानी तथा असुली नीति २०७७ को बुँदा नम्बर ३ (२) अनुसार बजार र तरलताको अवस्था एवं प्रतिफललाई समेत आधार मानी बैङ्कको लिखित सहमतीमा लगानी फिर्ता गर्न सक्ने व्यवस्था छ । कोषले गरेको लगानी बैङ्कहरुले तोकेको मूद्दतीको संस्थागत ब्याज भन्दा न्यून दरमा लगानी भैरहेको अवस्थामा बैङ्कसँग सहमती लिइ निक्षेप व्यवस्थापन गर्दा ६ वटा वाणिज्य बैङ्कमा रु.४ अर्ब ६५ करोड २ देखि ३ प्रतिशत र विभिन्न १६ वाणिज्य बैङ्कमा रु.२३ अर्ब २९ करोड १ देखि २ प्रतिशत घाटा ब्याज दरमा मूद्दतीमा लगानी गरेको देखियो । कोषको आयमा भएको कमीका सम्बन्धमा यकिन गर्नूपर्दछ।

८. **परियोजना कर्जा प्रवाह :** कोषको कर्जा, लगानी तथा असुली नीति,२०७७ को बुंदा नं ८.२.३(ख) बमोजिम रु १ अर्बसम्मको संस्थागत कर्जा स्वीकृत गर्ने अधिकारी प्रशासकको संयोजकत्वमा बनेको कर्जा तथा लगानी समितिमा रहेको र सो भन्दा माथिको कर्जा सञ्चालक समितिबाट स्वीकृत गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । बिगत तीन वर्षदेखि प्रवाह भएका सबै परियोजना कर्जा एक अर्बको सीमा भित्रै रहेकोले लगानी निर्णय तथा निरीक्षणमा सञ्चालक समितिको भूमिका देखिदैन ।यस्तो सीमामा पुनरावलोकन हुनु जरुरी छ ।

कर्जा प्रवाह गर्दा लिने व्यवसायीको धितो तथा आर्थिक अवस्था कर्जा लिने क्षमता लगायतका पक्षको विश्लेषण वेगर प्रवाह गर्दा अधिकांश कर्जाहरु नउठ्ने अवस्थामा पुगिसकेका छन् । यस्तो कर्जा १३ व्यवसायीबाट रु ९० करोड ५३ लाख १७ हजार उठ्न बाँकी रहेको छ । उल्लिखित कर्जामध्ये खराब कर्जाको रुपमा ब्याज समेत हिसाब गर्दा १ अर्ब १९ करोड ९६ लाख उठ्न बाँकी रहेको छ ।कर्मचारीहरुको योगदानबाट आर्जेको रकम नउठ्ने गरी लगानी गर्ने पदाधिकारीलाई जवाफदेही बनाउनु पर्दछ। साथै, कोषले २०७६।७७ देखि ९ कम्पनीलाई रु ६ अर्ब ९८ करोड ४४ लाख कर्जा प्रवाह गरेकोमा तोकिएको समयमा साँवा र ब्याज प्रापेत भएको छैन ।यो वर्ष बजारमा नगद प्रवाह न्यून भएको अवस्थामा अन्य वाणिज्य बैंकहरुले १५ प्रतिशत सम्मका दरले ऋण लगानी गर्दा कोषले ११ प्रतिशत व्याजदरमा लगानी गरेकोले ब्याजदर प्रतिस्पर्धी छैन ।यसरी व्यवसायीक लगानीको लागी गर्नुपर्ने न्यूनतम मूल्यांकन आधार र सञ्चालक समितिको कार्यक्षेत्रमा नपारी लगानी गर्ने पदाधिकारीलाई जिम्मेवार बनाउनुपर्दछ ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गऱ्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। कोषको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियत सहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरीक्षणका विषय (Key Audit Matters)

मुख्य लेखापरीक्षण विषयहरु ती विषयहरु हुन् जुन हालको अवधिको वित्तीय विवरणहरुका लेखा परीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपुर्ण छन्। यी विषयहरु हाम्रो लेखा परीक्षणको सन्दर्भमा र राय गठन गर्दा सम्बोधन गरीएको छ। हामी यो मामिलाहरुमा छुट्टै राय प्रदान गर्दैनौं ।हामीले निम्न विषयहरुलाई हाम्रो प्रतिवेदनमा उल्लेख गर्नुपर्ने लेखापरीक्षणको मुख्य विषयको रूपमा निर्धारण गरेका छौं।

क्र.सं	लेखापरीक्षणको मुख्य विषय	लेखापरीक्षकको प्रतिक्रिया
१.	**लगानी मूल्यांकन, पहिचान, र क्षयीकरणः** कोषको लगानीको रुपमा सरकारी ऋणपत्र, ट्रेजरी बिल्स, विकास ऋणपत्र, अन्य ऋणपत्र र सुचिकृत नभएका इक्विटी उपकरणमा गरिएको लगानी रहेको छ।उल्लेखित लगानीहरूको मूल्यांकन नेपाल लेखामान ३९ र नेपाल वित्तिय प्रतिवेदन मान ९ को आधारमा गरिएको छ। सरकार र केन्द्रिय बैंकको ऋणपत्र तथा ट्रेजरी बिल्समा भएको लगानीलाई परिशोधन लागत को आधारमा मुल्यांकन गर्नु पर्दछ भने	लगानीको पहिचान, मूल्यांकन र क्षयीकरण को परिक्षण प्रक्रियाको सम्बन्धमा हाम्रो लेखापरीक्षण पद्दती निम्नअनुसार रहेको छ : • नेपाल लेखामान बोर्डद्वारा जारी गरिएको नेपाल वित्तिय प्रतिवेदनमानको आधारमा कोषको लगानी र यसको मूल्यांकनको समीक्षा । • उपलब्ध प्रमाण तथा परिस्थितिको आधारमा लगानीको अपेक्षित नगद प्रवाहको प्रकृति तथा

	व्यापारिक प्रयोजनका लागी गरिएका लगानी बाहेक अन्य इक्विटी उपकरणलाई उचित बजार मूल्यमा मुल्यांकन गरी अन्य विस्तृत आम्दानीको विवरण मा समावेश गर्नु पर्दछ । नगद प्रवाहको प्रकृतिको आधारमा लगानीको मूल्यांकन गर्ने विधिको विविधता, गणनाको जटिलता र यस्तो लगानीमा संलग्न रकमको महत्वको आधारमा हाम्रो लेखापरीक्षणमा यसलाई लेखापरीक्षणको मुख्य विषयको रूपमा लिइएको छ ।	Business Model को मूल्यांकन तथा सोको आधारमा व्यवस्थापनले सो लगानीको वर्गीकरण गरेको कुराको निर्क्योल । • प्रशोधित लागत को आधार मा गरिएको मूल्यांकन को परिक्षण गर्दा हामीले प्रभावकारी ब्याज दर र Amortization Schedule नमुनाको आधारमा परीक्षण । • सूचिकृत लगानीलाई नेपाल स्टक एक्सचेन्जले २०७९ आषढ मसान्तमा प्रकाशित गरेको अन्तिम करोबार मूल्यको आधारमा मूल्यांकन गरी अन्य विस्तृत आम्दानीको विवरणमा समाबेश गरेको तथा सूचीकरण नभएका इक्विटी उपकरणलाई अंकित मूल्यमा मूल्यांकन गरको कुराको यकिन।
२.	**कर्जा तथा सापटीको क्षयीकरणः** कोषको लगानी नीति अनुसार कर्जाको भाका नाघेका समयका आधारमा तोकिएको दरमा नोक्सानी व्यवस्था गर्नुपर्दछ भने नेपाल लेखामान ३९ को दफा ६३ अनुसार Incurred Loss Model अनुसार क्षयीकरण व्यवस्था गर्नुपर्दछ । नेपाल लेखामान ३९ र नेपाल वित्तिय प्रतिवेदन मान ९ अनुसार बक्यौता रकम अर्थपूर्ण (Significant) भएको कर्जा तथा सापटीलाई एकल क्षयीकरण गर्नु पर्दछ भने अन्य कर्जा तथा सापटीलाई सामुहिक क्षयीकरण गर्नु पर्दछ । एकल क्षयीकरण गर्दा सम्पत्तिको किताबी मुल्य र त्यसबाट भविष्यमा प्राप्त हुने रकमको Present Value को भिन्नता को आधारमा क्षयीकरणको मापन गरिन्छ । सामूहिक क्षयीकरण नोक्सानीको मूल्यांकन गर्दा कोषले गल्ती हुने सम्भावना, रकम प्राप्त हुने समय र व्यहोरेको नोक्सानीको ऐतिहासिक प्रवृत्तिको Statistical Modeling को प्रयोग गरी Matrix तयार गर्दछ र सोमा हालको आर्थिक तथा कर्जाको वातावरण वा अवस्थाको समायोजन गरी अनुमानित क्षयको निर्धारण गर्दछ । कर्जा तथा सापटीको क्षयीकरणको निर्धारणको लागि सो सम्पत्तिबाट भविष्यमा प्राप्त हुने रकम, कर्जा पोर्टफोलियोमा व्यहोरेको नोक्सानीको ऐतिहासिक तथ्यांक आवश्यक पर्दछ भने कोषको लगानी नीति अनुसार	कर्जा तथा सापटीहरु को क्षयीकरणको निर्धारण तथा परिक्षणको सम्बन्धमा हाम्रो लेखापरीक्षण पद्दती निम्नाअनुसार रहेको छ : • संस्थाको प्रणालीबाट निकालिएको भाका नाघेका कर्जाको तथ्यांकको समीक्षा तथा निर्क्योल । • एकल रुपमा अर्थपूर्ण (Significant) कर्जा तथा सापटीहरुबाट भविष्यमा प्राप्त हुने रकम निर्क्योल गर्दा धितोबाट प्राप्त हुन सक्ने रकमको सन्दर्भमा व्यवस्थापनले गरेको अनुमानलाई आधार लिइएको । • कर्जाहरुको वर्गीकरण, कर्जाको उद्देश्य तथा प्रकृतिको आधारमा भए नभएको यकिन गरिएको छ तथा कोषले कर्जामा व्यहोरेको नोक्सानीको ऐतिहासिक तथ्यांकहरुलाई कोषको प्रणालीबाट निकालिएको भाका नाघेका कर्जाको विवरण तथा तोकिएको समुहको नोक्सानी व्यवस्थाको विगतको तथ्यांकहरुको आधारमा निर्क्योल गरिएको ।

	कर्जाको नोक्सानी व्यवस्था गर्दा कर्जा तथा सापटीको भाका नाघेका समयको तथ्यांकको मूल्यांकन आवश्यक पर्दछ । यस कारण व्यवस्थापनको लागि Incurred Loss Model र कोषको लगानी नीति अनुसार क्षयीकरणको निर्धारणको लागि चाहिने सुचनाको उपलब्धता, सोको शुद्धतालाई लेखापरीक्षणको मुख्य विषयको रूपमा लिइएको छ ।	
३.	**सूचना प्रविधि नियन्त्रण प्रणालीः** कारोबारको लेखांकन तथा हिसाब, व्यवस्थापन तथा विभिन्न सम्बद्ध निकायहरुलाई आवश्यक प्रतिवेदनहरु बनाउनको लागि आवश्यक नियन्त्रण प्रणाली कोषको महत्वपूर्ण प्रक्रिया हो ।त्यस्ता प्रतिवेदनहरु कोषको सफ्टवेयरको प्रभावशालितामा निर्भर रहन्छ। कुनै पनि नियन्त्रण असफलता, Validation Failures, गलत तथ्यांकको इन्ट्रि तथा तथ्यांकको गलत Extraction ले गर्दा व्यवस्थापन, शेयरधनी र नियमनकर्ताहरुलाई गलत प्रतिवेदन हुन सक्ने भएको कारण हामीले यसलाई हाम्रो लेखापरीक्षणको मुख्य कुरा मानेका छौ ।	सूचना प्रविधि सम्बन्धी हाम्रो लेखापरीक्षण पद्धती कोषका सूचना प्रविधि नीति तथा असल अभ्यासहरुमा आधारित छ जुन निम्नाअनुसार रहेको छः • कोषद्वारा विभिन्न ग्राहकहरुको लागि आपनाइएको Coding प्रणाली, कोषको सूचना प्रविधि प्रणालीमा तथ्यांकको प्रविष्टि तथा सोको आधारमा वित्तीय जानकारीको Extraction र कोषको नीति नियममा कुनै परिवर्तन हुँदा प्रयोगकर्ताका आवश्यकताहरूको परीक्षण । • प्रणालीबाट उत्पन्न भएका प्रतिवेदनलाई नमुना छनौटबाट जाँच, कर्जाको सम्बन्धमा ब्याज आम्दानी र खर्च हिसाव प्रमाणीकरणको लागि कोषको सफ्टवेयरको नमुनाको आधारमा एवम् कोषद्वारा गरिएको सूचना प्रविधि लेखापरीक्षण ।

अन्य सूचनाहरु

अन्य सूचना तथा जानकारीको तयारीको लागि कोषको व्यवस्थापन जिम्मेवार छ । व्यवस्थापनको प्रतिवेदन, सञ्चालक समितिको प्रतिवेदन र अध्यक्षको प्रतिवेदन अन्य जानकारीमा समावेश हुन्छ तर वित्तीय विवरण र हाम्रो लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अन्य जानकारी अन्तर्गत पर्दैन।वित्तीय विवरणमा हाम्रो रायमा अन्य जानकारी समावेश गरिएको छैन र हामी उक्त जानकारीमा कुनै पनि आश्वासन तथा निष्कर्ष व्यक्त गर्दैनौ। वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणको सम्बन्धमा, अन्य जानकारीहरु पढ्नु हाम्रो जिम्मेवारी हो र त्यसो गर्दा उक्त जानकारीहरु वित्तीय विवरणसँग सारभूत रुपमा असंगत छन् वा हाम्रो लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेको जानकारीसँग असंगत छन् वा अन्यथा देखिन्छन् भन्ने बारे विचार गर्नुपर्दछ । यदि हामीले गरेको लेखापरीक्षणको आधारमा उक्त अन्य जानकारीहरु सारभूत रुपमा असंगत छन् भने हामीले उक्त तथ्यलाई रिर्पोट गर्नु आवश्यक छ ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी कोषको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले कोषको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै कोषलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। कोषको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले उद्योगको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्टयाइएका यथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ । यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ । जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा कोषको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।
शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ ।

निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोष

कैफियत सहितको राय

हामीले निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोषको यसै साथ संलग्न २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय स्थिति, सोहि मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको आय विवरण, नगद प्रवाह विवरण र इक्विटीमा भएको परिवर्तनको विवरण र तत्सम्बन्धी लेखा नीति तथा टिप्पणीहरु समावेश भएको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरेका छौं।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनमा कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोषको २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय स्थिति र सो मितिमा अन्त्य भएको आर्थिक वर्षको संचालन नतिजा, नगद प्रवाहको विवरण तथा ईक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरणको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्दान्त बमोजिम सही र यथार्थ चित्रण गर्दछ ।

राय व्यक्त गर्ने आधार

कैफियत सहितको लेखापरीक्षण राय व्यक्त गर्ने आधारको रुपमा वित्तिय विवरणहरुमा सारभुत असर पार्ने कैफियत निम्नअनुसार रहेको छ ,

नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय, वित्तीय क्षेत्र व्यवस्थापन महाशाखाको २०७४।१२।२९-च.नं.५१८ को निर्देशन बमोजिम २०७४ र २०७५ मा कर्जा सुरक्षण कोषबाट रु.३८ करोड ६३ लाख र निक्षेप सुरक्षण कोषबाट २ अर्ब ५४ करोड ७७ लाख पुँजीकरण गरी चुक्ता पुँजी रु. २ अर्ब ९३ करोड ४० लाखले वृद्धि भएको छ ।जुन निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोष ऐन , २०७३ को दफा ३९ (४) को कोषको रकम सुरक्षित निक्षेपको दावी भुक्तानी वा सोध भर्ना बाहेक अन्य प्रयोजनमा खर्च गर्न नसकीने प्रावधान अनुसार रहेको छैन । जसका कारण कोषको शेयर पुँजी उल्लिखित रकमले बढी तथा कर्जा सुरक्षण कोष र निक्षेप सुरक्षण कोष उल्लिखित रकम बराबर घटी भएको छ ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गऱ्यौ। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। संस्थानको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरिक्षण बिषयबस्तुहरु (Key Audit Matters)

हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा प्रस्तुत वर्षको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा देखिएका धेरै महत्वका विषयवस्तुहरु नै लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु हुन्। लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको राय व्यक्त गर्ने अनुच्छेद एवं व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख भएका व्यहोरा बाहेक अन्य थप लेखापरीक्षणका मुख्य लेखापरीक्षण विषयबस्तुहरु रहेको छैन।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोरा यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरु तयार एवं प्रस्तुत गर्ने तथा व्यवस्थापनलाई लागेको उचित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको जिम्मेवारी व्यवस्थापनमा रहेको छ। यी जिम्मेवारी अन्तर्गत चाहे जालसाजी वा गल्तीबाट होस् , सारभूत किसिमको त्रुटीरहित, वित्तीय विवरण तयार गर्ने, आन्तरीक नियन्त्रण प्रणालीको तर्जुमा गर्ने, कार्यान्वन र सञ्चालन गर्ने, सम्पत्तिहरुको व्यवस्थापन र लेखानीतिहरुको छनोट तथा लागु गर्ने एवं परिस्थिति अनुसार लेखा सम्बन्धि महत्वपुर्ण अनुमान गर्ने कार्यहरु पर्दछन्।

वित्तीय विवरण तयार गर्दा संस्थाको अविछिन्नताको रुपमा व्यवसायको विशेष लेखाजोखा व्यवस्थापनको लागि अपरिहार्य हुन्छन् र विषयवस्तुहरुको स्तरीयता विचार गर्नुपर्ने वा अविछिन्नतासँगै जानकारीहरुको खुलासा गर्ने दायित्व व्यवस्थापनमा रहेको छ। संस्थाको वित्तीय विवरणहरुको निरीक्षण गर्ने जिम्मेवारी शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिमा रहेको हुन्छ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटी मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरि आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भए तापनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको त्रुटी भएमा सो त्रुटी सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। त्रुटीहरु जालसाजी वा गल्तीबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता त्रुटिहरु जसले सरोकारवालाहरुले सो त्रुटीपूर्ण वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धि अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखानीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानआकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मिति सम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धि आचारसंहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

अन्य ऐन तथा नियमहरुको पालना उपर प्रतिवेदनः

हामीलाई उपलब्ध जानकारी, स्पष्टिकरण, सूचनाहरु र हाम्रो लेखापरीक्षणको आधारमा निम्न अनुसार प्रतिवेदन पेश गर्दछौं:

क) हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना, स्पष्टिकरण र जवाफ उपलब्ध भयो।

ख) यस प्रतिवेदनसंग संलग्न वित्तिय विवरणहरु निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण ऐन, २०७३ र अन्य प्रचलित कानुन वमोजिम तयार भएको र कोषले राखेको लेखासँग दुरुस्त रहेको छ।

ग) हाम्रो रायमा कोषबाट पाएको विवरणहरु लेखापरीक्षणका निमित्त पर्याप्त छन्।

घ) लेखापरीक्षणको सिलसिलामा पाएको सूचना एवं हामीलाई दिइएको जानकारी र स्पष्टिकरण तथा कोषको हिसाब किताबको परीक्षणको आधारमा कोषको संचालक समिति वा प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानून विपरति काम गरेको वा अनियमित कार्य गरेको वा कोषको सम्पत्ति हिनामिना गरेको वा कानुन विरुद्ध कार्य गरेको हाम्रो जानकारीमा आएन ।

नेपाल धितोपत्र बोर्ड

लेखापरीक्षकको राय

हामीले नेपाल धितोपत्र बोर्डको यसै साथ संलग्न २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थितिको विवरण, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सानको विवरण, नगद प्रवाह विवरण र कोष तथा जगेडामा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक नेपाल धितोपत्र बोर्डको वित्तीय विवरणले २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्दान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारहरु

१. **आयकर :** बोर्डले आयकरको दर २५ प्रतिशत वा ३० प्रतिशत कुन हो भनी संस्था प्रष्ट नभएको अवस्थामा आन्तरिक राजश्व विभागबाट पूर्वदिश लिन सकिने व्यवस्था रहेकोमा २०७७।१०।२८ गते आयकरको दर सम्बन्धमा आन्तरिक राजस्व विभागको निर्देशनको लागि पत्राचार गरेको भए तापनि हालसम्म विभागबाट प्रतिउत्तर प्राप्त नभएको र बिना पूर्वदिश ३० प्रतिशतका दरले कर भुक्तानी गरिएको कारण कर लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अनुसार २५ प्रतिशतको दरले हुने रकम भन्दा २०७७।७८ को करयोग्य आय रु.९५,२८,५२,४४० मा रु.४,७६,४२,६२२ ले बढी कर गणना

र भुक्तानी भएको छ । साथै कर विवरण समयमा पेश नगरेको कारणले र कर समयमै जम्मा नगरेको कारणले २०७७।७८ मा रु.९३,२२,२१२।३० ब्याज तथा जरिवाना तिरेको छ।

२. **स्थिर सम्पत्ति :** बोर्डको २०७७।७८ को भौतिक परीक्षण प्रतिवेदन अनुसार रु.३१,९९,१२८.३१ को काम नलाग्ने र रु.३,४७,८९१.५० को नभेटिएको स्थिर सम्पत्तिको अपलेखन गरिएको छैन जसले गर्दा यस वर्षको नाफा रकम तथा स्थिर सम्पत्ति सो बराबरको रकमले क्रमश नाफा तथा नोक्सान विवरण र वित्तीय स्थितिको विवरणमा बढि देखिएको छ। यस वर्ष समयमै भौतिक परिक्षण कार्य सम्पन्न नहुँदा सम्पत्तिको अवस्थाबारे यकिन गन सकिएको छैन ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान तथा महालेखा परीक्षकको कार्यालयले जारी गरेको मार्गदर्शनको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरियौ। ती मान तथा मार्गदर्शन अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरिक्षकको जिम्मेवारी खण्डमा उल्लेख गरीएको छ। बोर्डको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेको छौं। हामीले व्यक्त गर्ने रायको लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधारमा प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

मुख्य लेखापरीक्षण बिषयबस्तुहरु (Key Audit Matters):

लेखापरीक्षणको मुख्य विषयहरु ती विषयहरु हुन जुन हाम्रो व्यवसायिक निर्णयमा हालको वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपुर्ण थियो । यी विषयहरु समहग्रमा वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा र यसमा हाम्रो राय बनाउँदा सम्बोधन गरीएको थियो र हामी यी विषयहरुमा छुटै राय प्रदान गर्दैनौ ।

हामीले तल वर्णन गरिएका विषयहरुमा हाम्रो प्रतिवेदनमा सूचित गर्नको लागि लेखापरीक्षणको मुख्य विषयहरु निर्धारण गरेका छौं ।

लेखापरीक्षणको मुख्य विषयबस्तुहरु	हाम्रो लेखापरीक्षणले कसरी लेखापरीक्षणको मुख्य विषयलाई सम्बोधन गर्‍यौं
ऐन, नियमावलीको पालना : धितोपत्र बोर्डको मुख्य आम्दानीको रुपमा ऐन, नियमावली तथा अन्य व्यवस्था अनुसारको शुल्क रहेको छ। जस्तै: क) ऐन, नियमावली तथा अन्य व्यवस्था अनुसारको शुल्क जस्तै: ➢ आवेदन र विवरणपत्र प्रशोधन शुल्क ➢ धितोपत्र तथा कोष इकाई निष्काशन अनुमती र दर्ता दस्तुर आम्दानी ➢ नविकरण शुल्क र ➢ धितोपत्र कारोबार दस्तुर र अन्य आम्दानी ख) कर्मचारीहरुलाई प्रदान गरिएको कर्जामा ब्याज आय र ग) लगानीमा ब्याज आम्दानी पर्दछ।	हामीले आय लेखाङ्कक सम्बन्धी Key Control Design and Operating Effectiveness को मुल्याङ्कन गर्‍यौं । जस्तै: सेवा विवरण अभिलेख, ग्राहकबाट भुक्तानीको प्रमाण र उपलब्ध अन्य कागजात आदि । हामीले धितोपत्र बोर्डले प्रदान गर्ने सेवा साथै प्राप्त गर्ने विभिन्न सेवा आयको बारेमा बुझ्यौं । लेखा राखिएको आयको शुद्धता साथै त्यसको पूर्णताको जाँच गर्‍यौं । अन्य लेखापरीक्षणको प्रक्रियाहरु जस्तै: ऐन, नियमावली तथा अन्य व्यवस्थामा तोकिय अनुसारको शुल्क रकम तथा लगानी। निक्षेपबाट प्राप्त आम्दानीहरुको नमूना परीक्षणको आधारमा जाँच गर्‍यौ । जसअनूसार बोर्डको धितोपत्र बजारबाट जम्मा आम्दानी रु. ८०,९२,११,५६३ र लगानी। निक्षेपबाट रु. १२,५८,७२,४१२ रहेको पाईयो ।

बोर्डले आम्दानीको लेखाङ्कन, विशेष उल्लेख गरिए बाहेक, प्रोदभावी (Accrual) आधारमा गरिएको छ । हामीले उक्त आयको लेखाङ्कक विषयलाई मुख्य लेखापरीक्षण विषयबस्तुमा समाबेश गरिएको । (आयको लेखाङ्कक सम्बन्धी खुलासा नोट २.४.९ मा गरिएको छ ।)	➢ आवश्यक अनुसार शुल्क धितोपत्र व्यवसायीको। बजार सहभागीको वित्तीय विवरणमा देखाईएको आयसंग प्रमाणीकरण, ➢ उक्त मुख्य कारोबार प्रवाहको लागि आवश्यक Substantive procedure including test of details अनुसार जाँच गर्‍यौं, ➢ Manual Journal Entry हरुको परीक्षण तथा लेजर र धितोपत्र व्यवसायीबाट प्राप्त विवरण सम्बन्धी आवश्यक हिसाब मिलान जाँच, ➢ व्यवस्थापनद्धारा गरिएको आम्दानी सम्बन्धी समायोजनहरुको जाँच, आवश्यकता तथा सोको स्पष्टिकरणको उपर्युक्तता, ➢ धितोपत्र बजारमा गत आ.व को मसान्तमा २८८३.३८ रहेको Nepse Index विभिन्न कारणले गर्दा शेयर कारोबार घट्न गई यस आ.व को अषाढ मसान्तमा २००९.४६ पुगेको साथै धितोपत्रको कारोबारमा कमी आउँदा धितोपत्र कारोबार दस्तुर आम्दानीमा १७% ले घटेको पाईयो । धितोपत्र तथा कोष इकाई निष्काशन अनुमती र दर्ता दस्तुर आम्दानी, नियमन शुल्क समेतमा कमि आएको कारणले गर्दा धितोपत्र बजार अम्दानीमा १८% ले घटेको छ । ➢ यस वर्ष थप बैंक निक्षेप लगानी भएको, ब्याजदर वृद्धि आदिको कारणले ब्याज आम्दानीमा ५२% ले बृद्धि भएको छ भने कुल आम्दानीमा कमि हुन गएको छ । **निश्कर्ष** हामीले गरेको नमूना परीक्षणको नतिजा र बोर्डको लेखा प्रणलीबाट प्राप्त जानकारीको आधारमा बोर्डको आय लेखाङ्कन प्रति विश्वस्त रह्यौ ।

अन्य विषय (Other Matters)

१. वस्तु विनियम बजार नियमावली २०७४ को नियम ५ अनुसार पूर्व स्वीकृतिका लागि निवेदन दिएका निवेदकहरुको स्वीकृति हालसम्म पनि नभएको पाईयो । साथै वस्तु विनियम बजार सम्बन्धी विभिन्न कम्पनीहरुले अनाधिकारिक रुपमा कारोबार गरी लगानिकर्ताहरु ठगिएको र ठगिका मुद्धाहरु दर्ता भईरहेका जानकारी प्राप्त भएको छ । सो सम्बन्धमा धितोपत्र बोर्डले आवश्यक अनुसन्धान तथा छानविन गरी सत्यतथ्य जानकारी प्राप्त गरी सोको आधारमा कारबाहीको प्रकृया अगाडि नबढाएको देखियो ।

२. धितोपत्र बजार तथा दलालहरुको Online Real Time Surveillance को हकमा धितोपत्र बजारले उपलब्ध गराएको सिमित र नियन्त्रीत पहुँचको आधारमा अनुगमन हुने गरेको पाईयो । यसले गर्दा बोर्डले प्रभावकारी Real

Time अनुगमन तथा प्रयास सूचना प्राप्त गर्न नसक्ने देखिन्छ । Nepse Online Trading System (NOTS) मा देखिएको समस्या र सो प्रणालीमा बजार सहभागीहरुले गर्न सक्ने अस्वस्थ अभ्यास, अनाधिकृत क्रियाकलाप तथा Manipulation बारेमा बोर्डले Real Time Information पाउन र नियन्त्रण गर्न सक्दैन ।

३. धितोपत्र बजारमा हुन सक्ने भित्री कारोबार तथा अनाधिकृत कारोबारका सम्बन्धमा सत्यतथ्य विषयहरु पत्ता लगाउनका लागि बोर्डको आफ्नो छुट्टै ऐन, कानून, नीति, प्रविधि तथा आवश्यक जनशक्तिको विकास भईनसकेको अवस्था छ । बोर्डले प्राप्त उजुरी तथा गुनासोको आधारमा मात्र छानविन गरी कारवाहीको लागि बोर्ड समक्ष प्रतिवेदन पेश गरेको पाईयो । धितोपत्रको भित्री कारोबार निषेध सम्बन्धी नियमावली, २०७६ तयार गरी स्वीकृतिका लागि २०७६।६।१२ मा अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिएकोमा २०७८।११।१८ मा उक्त नियमावली बोर्डमा थप परिमार्जनको लागि पूनः बोर्डमा फिर्ता पठाइएको छ ।

४. IPO Allotment गर्दा प्रयोग भईरहेको सफ्टवेयर को न्यूनतम स्तर निर्धारण गरी प्रभावकारी संचालनमा रहेको विश्वसनियताको आधार कायम गर्नुपर्नेमा सो नभएको साथै उक्त सफ्टवेयर को प्रणालीको लेखापरीक्षण लगायत अन्य विश्वसनियताको आधार कायम गर्न ठोस मापदण्ड समेत नभएको अवस्था छ ।

५. सूचिकृत संगठित संस्थाले सार्वजनिक निष्काशन तथा ऋणपत्रको निष्काशनबाट संकलन गरिएको पूँजी विवरणपत्रमा उल्लेख गरिए अनुसार प्रयोग भए नभएको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण गर्नुपर्ने र सूचिकृत संगठित संस्थाले कोषको उपयोग प्रतिवेदन पेश गर्न लगाउनुपर्ने विवरण पत्रमा उल्लेख गरेतापनि सोअनुसार गरेको देखिएन ।

६. सूचिकृत संगठित सस्था, नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज, CDSC र Credit Rating Agency को हालसम्म पनि स्थलगत सुपरीवेक्षण गरेको छैन ।

७. नेपाल धितोपत्र बोर्डले पचास वर्षको लागि २०६६।७।२३ गते नेपाल सरकारको नाममा रहेको सातदोबाटो स्थित ३—१०—२—१ रोपनी लिजमा लिएको जग्गाको बार्षिक भाडा रु.१२,३६७.९६ बिना प्रयोग भुक्तानी गरेको छ ।

८. बोर्डले २०७७।११।१२ मा काठमाण्डौं उपत्यका विकास प्राधिकरणलाई ७ रोपनी जग्गा खरिद गर्न पेश्की रु.४२,५६,००,००० भुक्तानी गरेको तर उक्त जग्गाको स्वामित्व हालसम्म पनि बोर्डले प्राप्त नगरेको साथै पेस्की फर्स्यौट हालसम्म नभएको पाईयो ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको उत्तरदायित्व

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी बोर्डको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले बोर्डको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सम्बन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै बोर्डलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न निकायलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। बोर्डको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले बोर्डको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरिक्षण उपर लेखापरिक्षेकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन्/छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु

हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्टयाइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मिति सम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

नेपाल राष्ट्र बैंक

Opinion

We have audited the accompanying financial statements of Nepal Rastra Bank, which comprise the Statement of Financial Position as at Asar 32, 2079, (July 16, 2022), the Statement of Net Income and Other Comprehensive Income, the Statement of Cash Flows and the Statement of Changes in Equity for the year then ended, and a summary of the significant accounting policies and other explanatory information.

In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, the aforesaid financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of the Bank, as at Asar 32, 2079, (July 16, 2022), and its financial performance, cash flows and the changes in equity for the year then ended, and a summary of significant accounting policies and other explanatory information, in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS) and, where applicable, the International Financial Reporting Standards (IFRS)

Basis for Opinion

We conducted our audit of the financial statements in accordance with Nepal Government Auditing Standards (NGASs) and, where applicable, the International Standards on Auditing (ISAs). Our responsibilities under those Standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements section of our report. We are independent constitutional body mandated to conduct public sector audit in Nepal. Further, we have fulfilled our ethical responsibilities in accordance with the Code of Ethics implemented by the office. We believe that the audit evidence we have obtained are sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion on the financial statements.

Key Audit Matters (KAM)

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of our audit of the financial statements as a whole and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters. We have determined the matters described below to be the key audit matters in our report.

Key Audit Matters	The risk	How the matters were addressed in our audit
Investment in Foreign Securities NRB's Investments held in foreign Securities amounting to NRs 542.56 billion, equivalent to 36% of NRB's total assets, impact of which is significantly material to the financial statements.	The Bank holds large amount of its assets in foreign currency. Considering the nature of these investments, their impairment assessment requires judgement and significant estimates. Further, the value of foreign investments fluctuates along with the change in foreign currency exchange rate resulting in foreign exchange gains/losses which are of material value. The measurement, presentation and disclosure of the foreign investments	Our audit procedures to address the risks of material misstatement relating to foreign investments in Securities, which was considered to be a significant risk, included: • Assessment of the design and testing of the operating effectiveness of management's control in assessing the carrying value of investments in foreign securities. • Sending of direct confirmation to the related banks to confirm the balances of GL-OBS. Upon receipt of the confirmation, necessary reconciliations were made. • Detailed analysis of exchange rates used and valuation processes, recalculation of interest income, and evaluation of recognition, measurement, presentation and disclosures in the financial statements in accordance with the related NFRSs.

Key Audit Matters	The risk	How the matters were addressed in our audit
	and recognition of income from foreign investments requires management judgement. Accordingly, the matter has been identified as KAM.	Based on our procedure performed we concluded that the investment in foreign securities disclosed in the financial statements are acceptable.
Balances with International Monetary Fund (IMF) NRB's assets held with International Monetary Fund (IMF) as on the closing date amounted to NRs 25.56 billion, equivalent to 2% of total assets, impact of which is material to the financial statements. NRB has been allocated SDR on the basis of member's quota. Liabilities with the IMF represents around 3% of the total liabilities of NRB. NRB's disclosures about assets held with the International Monetary Fund are included in Note 4.2 of the financial statements and Liabilities with International Monetary Fund (IMF) in Note 4.20 of the financial statements.	Due to the unique structure, terms and valuation of these assets, it was considered key audit matter to our audit. Also, the valuation of liabilities with the International Monetary Fund (IMF) was considered significant issue to our audit as that gives rise to foreign currency translation requirements and periodic interest accruals.	Our audit procedures to address the risks of material misstatement relating to assets held with International Monetary Fund, included checking the SDR amount from IMF website, and subsequently testing the exchange rates used to translate this amount in to reporting currency at the closing date. Furthermore, we reviewed the basis of computation of interest income on SDR holding and the transactions undertaken during the year. In addition, our procedures included examination of relevant documents of IMF and interest accrued on SDR Allocation during the year and re-computation to confirm the amount of liabilities with IMF using the prevailing exchange rate as per NAS-21" The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates". Based on our procedure performed, we concluded that the Balances with International Monetary Fund (IMF) in both assets and liabilities disclosed in the financial statements are acceptable.
Valuation of Gold & Silver NRB maintains gold & silver as stock and investment, equivalent to NRs 90 billion,	The valuation of these gold and silver are carried out in line with the international market which is subject to market volatility and other	Our audit procedures included reviewing the valuation methodology adopted and carrying out physical verification of gold & silver on a sample basis. Our procedures also included issuing balance confirmations and

Key Audit Matters	The risk	How the matters were addressed in our audit
which is one of the asset backings for Notes in Circulation. NRB's disclosures about gold & silver are included in Note 4.6, Note 4.14 and Note 4.15 to the financial statements.	external economic factors. Given the unique nature of the asset, the valuation methodology adopted and associated risks, it was considered key audit matter to our audit.	recalculation of gold and silver value in line with the prevailing market rate and assessment of asset backing for Notes in Circulation. Based on our procedure performed, we concluded that the valuation of gold and silver made and disclosed in the financial statements are acceptable.
Transactions with Government of Nepal Nepal Rastra Bank is primarily responsible for managing banking transactions on behalf of Government of Nepal including loans and donations received from foreign entities, collection and administration of funds of various ministries and the national exchequer. NRB's assets held as advances and receivable from Government amounting to NRs 1.46 billion. On the other hand, NRB's liability as "Deposit of Government" amounting to NRs 225.51 billion which is 15% of total liabilities of NRB.	Given the unique nature as well as the high volume of transactions undertaken by Nepal Rastra Bank with and the Government of Nepal, it was considered key audit matter.	Our audit procedures to address the risk of material misstatement relating to Deposit of Government included: • Assessment of the design and testing of the operating effectiveness of management's control in assessing the carrying value of "Deposit of Government". • Assess the reconciliation mechanism of NRB to reconcile the balance with the record of the Government; • Confirm the balance from records maintained by the Financial Comptroller General Office (FCGO), Nepal. NRB's disclosures about the advances and receivable from Government and Deposits of Government are included in Note 4.9 and Note 4.21 of the financial statements, respectively. Based on our procedure performed, we concluded that the balance with the Government of Nepal disclosed in the financial statements are acceptable.
Currency in Circulation The balance of currency in circulation represents the value of all bank notes on issue in Nepal and the liability is measured at face value of all bank notes issued less any bank notes cancelled/ destroyed and in the vault of NRB. NRB's disclosures about currency in circulation are	Issuance of banknotes is one of the key roles of NRB as defined in the Nepal Rastra Bank Act 2058 and is a key audit matter due to: • high importance to the users of the financial statements; • the balance is significantly material to the NRB's Statement of Financial Position; and • complexity in assessing the accuracy of the liability for banknotes	To audit the currency in circulation, we performed the following audit procedures: • Tested those general controls which are relevant to the accurate recording of the issuance and return of bank notes within the system responsible for recording the balance of currency in circulation. • We performed a comparison of current year's movements against prior year's patterns. We also performed a trend analysis on currency in circulation against prior periods focusing on the number of bank notes issued by denomination. • Our audit procedures included communicating with the concerned

Key Audit Matters	The risk	How the matters were addressed in our audit
included in Note 4.23 to the financial statements.	that are in circulation in the economy of Nepal.	department to understand the note issue process and carrying out physical inspection of notes held at the NRB vault including note chest against currency in circulation on sample basis. Based on the procedure we performed; we concluded that the balance of currency in circulation disclosed in the financial statements are acceptable.
IT System and Control The financial information of the NRB is primarily generated through NRB's IT systems which is continuously undergoing changes to meet its operating needs and to address the internal and external threats.	The IT security issues will have direct impact on the financial statements of NRB. We considered NRB's IT system as a key audit matter.	In our audit process, we have performed the following procedures: • Tested the design and operating effectiveness of the NRB's IT access controls over the information systems that are critical to the financial reporting. • Tested IT general controls (logical access, changes management and aspects of IT operational controls). This included testing of requests for access to systems were appropriately reviewed and authorized. • Tested NRB's periodic review of access rights and reviewed requests for changes to systems for appropriate approval and authorization. • Considered the control environment relating to various interfaces, configurations and other application layer controls. • Performed the tests of IT General Controls to evaluate the Application Development and Database, Hosting Platforms and segregation of incompatible duties relevant to application and database change management. Based on the procedure performed, we considered the change managements, segregation of duties, controls, and outputs in relation to financial accounting and reporting systems to be acceptable.

Information Other than the Financial Statements and Auditor's Report Thereon

NRB's Management is responsible for the preparation of the other information. The other information comprises the information included in the Management report and other progress reports but does not include the financial statements and our auditor's report thereon.

Our opinion on the financial statements does not cover the other information and we do not express any form of assurance conclusion thereon. In connection with our audit of the financial statements, our

responsibility is to read the other information and, in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained during the course of our audit or otherwise appears to be materially misstated.

If, based on the work we have performed, we conclude that there is a material misstatement of this other information, we are required to report that fact. We have nothing to report in this regard.

Management Letter

Management Letter highlighting the areas of improvement for the internal control system and other aspects in Nepal Rastra Bank is enclosed with this report.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRSs) and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of the financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing NRB's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Group or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Group's financial reporting process.

Auditors' Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error and to issue an auditors' report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with Nepal Government Auditing Standards (NGASs) and, where applicable, the International Standards on Auditing (ISAs), will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually, or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with Nepal Government Auditing Standards (NGASs) and and, where applicable, the International Standards on Auditing (ISAs), we exercised professional judgement and maintain professional scepticism throughout the audit. We also:

1. Identified and assessed the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, designed and performed audit procedures responsive to those risks and obtained audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
2. Obtained an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the NRB's internal control.

3. Evaluated the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.

4. Concluded on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or condition that may cast significant doubt on the NRB's ability to continue as a going concern. If we concluded that a material uncertainty exists, we were required to draw attention in our auditors' report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditors' report.

5. Evaluated the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

6. Obtained sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities within the NRB to express an opinion on the financial statements. We are responsible for the direction, supervision and performance of the NRB audit. We remain solely responsible for our audit opinion.

नेपाल बीमा प्राधिकरण (साविकको वीमा समिती)

राय

हामीले नेपाल बीमा प्राधिकरणको यसै साथ संलग्न २०७९ असार मसान्तको वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको आय व्यय विवरण, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौं। हाम्रो रायमा प्राधिकरणको वित्तीय विवरणले २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्दान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गऱ्यौ। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। प्राधिकरणको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियत सहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु (Key Audit Matter)

लेखापरीक्षणका मुख्यमामिलाहरु त्यस्ता व्यहोराहरु हुन् जुन हाम्रो विचारमा यस आर्थिक वर्षको वित्तीय विवरणहरूको लेखापरीक्षण कार्यका लागि आधारभूत रहेका छन्। सो आधारभूत विषयहरु वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षण कार्य र वित्तीय विवरणहरु उपर लेखापरीक्षकको रायमा समेटिएको हुनाले उक्त विषयहरु उपर हामी छुट्टै रायव्यक्त गर्दैनौं। लेखापरीक्षण सम्बन्धी मुख्य व्यहोराहरू नभएको जानकारी गराउँदछौं।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेवारी प्राधिकरणको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुति हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले प्राधिकरणको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सम्बन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै प्राधिकरणलाई लिक्विडेट गर्न वा सञ्चालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। प्राधिकरणको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले प्राधिकरणको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्शमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटिबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडा सहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटिबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएता पनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय विवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निष्कर्श निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निष्कर्श भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संशोधन गरिन्छ। हाम्रो निष्कर्श लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोबार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य विषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो विषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु

आर बि बि मर्चेन्ट बैंकिङ्ग

Opinion

We have audited the accompanying financial statements of **RBB Merchant Banking Limited**, which comprise the statement of financial position as at 32nd Ashad 2079 (16th July 2022), and the statement of income, statement of changes in equity and statement of cash flows for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies and other explanatory information.

In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, the aforesaid financial statements presents fairly, in all material respects, the financial position of the Company, as at Ashad 32, 2079 (July 16, 2022), and its financial performance, changes in equity, cash flows for the year then ended, and a summary of significant accounting policies and other explanatory information, in accordance with Nepal Financial Reporting Standards and comply with Company Act, 2063, Securities Act 2063, Securities Board Regulations 2064 & other prevailing laws.

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements* section of our report. We are independent of the Company in accordance with the Institute of Chartered Accountants of Nepal's *Code of Ethics for Professional Accountants* (ICAN Code) together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements in Nepal, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and the ICAN code. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis of our opinion.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgement, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of the audit of the financial statements as a whole, and we didn't provide separate opinion on these matters.

We have determined that there are not any key matters to communicate in our report.

Information Other than the Financial Statements and Auditor's Report Thereon

The Company's Management is responsible for the preparation of the other information. The other information comprises the information included in the Management report, Report of the Board of Directors and Chairman's statement but does not include the financial statements and our auditor's report thereon.

Our opinion on the financial statements does not cover the other information and we do not express any form of assurance conclusion thereon.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with Nepal Accounting Standards, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements , management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists.

Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal controls relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in

our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease to continue as a going concern.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

Report on Other Legal Regulatory Requirements

On the basis of our examination, we would like to further report that:

i. We have obtained all the information and explanations, which were considered necessary for the purpose for our audit.
ii. The company has kept proper books of accounts as required by law, in so far as it appears from our examination of those books of account.
iii. The Statement of Financial Position, Statement of Profit or Loss, Statement of Cash Flows, Statement of Changes in Equity and attached notes to accounts dealt with by this report are in compliance with the provisions of Companies Act, 2063 and are in agreement with the books of account maintained by the company.
iv. On the basis of explanations and information made available to us during the course of audit, the statement of Financial Position dealt with by this report properly reflects the financial situation of the company, and the Statement of Profit or Loss and statement of Cash flows for the year ended on the same date properly reflects the profit or loss and cash flows of the company, respectively.
v. During our examination of the books of account of the company and to the best of information provided to us, we have not come across the cases where any board of director or any employee of the Company has acted contrary to the provisions of law or committed any misappropriation of assets or caused loss or damage to the company,
vi. Based on our sample checking, we have not come across any fraudulence in the accounts, and
vii. Our suggestions for improvement in the Company's internal controls and accounting system have been presented in a separate preliminary report.

आर बि बि म्युचुअल फण्ड १

Opinion

We have audited the accompanying financial Statements of RBB Mutual Fund 1 ("the Scheme"), which Comprising of the Statement of Financial position (SOFP) as Ashad 32nd 2079 (corresponding to July 16, 2022), the statement of profit or loss, Statement of Changes in Equity, the Statement of cash Flow for the Year ended, and a summary of Significant Accounting Policies and other explanatory information.

In our opinion and to the best of our information and explanations given to us, the Financial statement of the Scheme presents fairly, in all material respects, the financial position of the Scheme, as 32nd Ashad 2079 (i.e. July 16, 2022) and its financial performance, the Changes in equity, cash flows for the Year then ended, and a summary of Significant Accounting Policies and other explanatory information, in accordance with Nepal Financial reporting Standards.

Basis for Opinion

We have conducted our audit in accordance with Nepal Standard on Auditing (NSA). Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the financial statements section of our

report. We are independent of the Scheme in accordance with the institute of Chartered Accountant of Nepal's Code of Ethics for professional accountants (ICAN Code) together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements in Nepal and we have fulfilled audit evidence, we have obtained sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion on the financial statements.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of the audit of the financial statement as a whole, and we did not provide a separate opinion on these matters.

We have determined that there are not any key audit matters to communicate in our report.

Information Other than the Financial Statement and Auditors' Report Thereon

The Scheme's Management is responsible for the preparation of the other information. The other information compromises the information included in the Management Report, the Board of Directors and Chairman's Statement but does not include the financial statement and our and auditors' report thereon.

Our opinion on the financial statement does not cover the other information and we do not express any form of assurances conclusion thereon.

In connection with our audit of the financial statement, our responsibility is to read the other information and in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statement or our knowledge obtained in the audit or otherwise appears to be materially misstated. If based on the work, we have performed, we conclude that there is a material misstated of the other information, we required to report that fact. We have nothing to report in this regard.

Responsibility of management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Managements is responsible for the preparation and presentation of the financial statements in accordance with Nepal Financial Reporting Standards, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statement that are free from material misstatements, whether due to fraud to error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Scheme's ability to continue as going concern, disclosing, as applicable matter related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the scheme or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Scheme's financial reporting process.

Auditors Responsibility for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is high level of assurance, but it is not a guarantee that an audit conduct in accordance with Nepal Standards on Auditing will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in aggregate, they could reasonably be expected to influences the economic decisions of users taken on basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with Nepal Standards on Auditing, we exercise professional judgment and maintain professional scepticism throughout the audit. We also:

- Indentify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, designed and performed audit procedures responsive to those risks, and obtained audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material

misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omission, misrepresentations, or the override of internal control.

- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstance but not for the purpose of expressing an opinion of the effectiveness of the Scheme's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosure made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cause significant doubt on the Scheme's ability to continue as going concern. If we conclude that material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statement or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Scheme to cease to continue as a going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure, and content of the financial statements, including the disclosers, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We communicated with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statements that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Report on Other legal and Regulatory RequirementsBased on our audit carried out on sampling basis, we further report that:

1. We have obtained all information and explanations, which, to the best of our knowledge and belief, were considered necessary for the purpose of our audit;
2. Proper books of accounts of the scheme as required by law have been kept by the Scheme as far as appears from our examinations of such books;
3. The statement of financial Position (SOFP) as Ashad 32nd 2079 (corresponding to July 16, 2022), the Statements of Profit or Loss, Statement of changes in equity, Statement of cash flow for the year then ended and a summary of significant accounting policies and other explanatory information in accordance with Nepal Financial Reporting Standard (NFRS), Securities Act 2063, Securities Board regulations 2064, Mutual Fund Regulations 2067, Mutual Fund Guidelines 2069 and the same are in agreements with the books of accounts maintained by the Scheme.
4. The business of the scheme has been conducted satisfactorily; and
5. To the best of our knowledge and accordance with expiations given to us and from our examination of the book of accounts of the scheme, necessary for the purpose of our audit, we have not come across cases where any office holders, representative or any employee of the Scheme has acted contrary to the provision of law, or committed any misappropriation or caused loss or damage to the scheme deliberately.

कृषि विकास बैंक

Opinion

We have audited the consolidated financial statements of Agricultural Development Bank Limited and its subsidiaries (collectively referred as the "Group") which comprise the consolidated statement of financial position as at Ashad 32, 2079 (corresponding to July 16, 2022) and the consolidated statement of profit or loss, the consolidated statement of other comprehensive income, the consolidated statement of changes in equity, the consolidated statement of cash flows for the year then ended and a summary of significant accounting policies and other explanatory information prepared in accordance with Nepal Financial Reporting Standards.

In our opinion, the financial statements of the bank and the consolidated financial statements of the group present fairly, in all material respects, the financial position of the bank and the group as at Ashad 32, 2079 (corresponding to July 16, 2022) and its financial performance and cash flows for the year then ended in accordance with the Nepal Financial Reporting Standards.

Basis of Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements* section of our report. We are independent of the Group in accordance with the ICAN's *Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants* together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements in Nepal, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and the ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Emphasis of Matter

We draw attention to Note 4.29 of the consolidated financial statements, which describes the effect of probable refund of additional interest charged to customers due to excess interest premium during the year.

Our opinion is not modified in the respect of this matter.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in the audit of the financial statements and include the most significant assessed risk of material misstatement (whether or not due to fraud) identified, including those which had the greatest effect on: the overall audit strategy; the allocation of resources in the audit; and directing the efforts of the engagement team. We summarize below the key audit matters, in arriving at our audit opinion above, together with our key audit procedures to address those matters and, as required for public interest entities, our results from those procedures. These matters were addressed, and our results are based on procedures undertaken, in the context of and solely for the purpose of, our audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and consequently are incidental to that opinion, and we do not provide a separate opinion on these matters.

S.N.	Key Audit Matters	Auditor's Response
1.	**Information Technology**	
	The Bank's key financial accounting and reporting processes are highly dependent on the automated controls over the Bank's IT systems. There is a risk that gaps in the change management, segregation of duties or user access management controls (in relation to key financial accounting and reporting systems) may undermine our ability to place some reliance thereon in our audit.	Our audit approach regarding obtaining reliance on Bank's IT systems included the following procedures: a. Testing the design, operation and effectiveness of control over granting, removal and appropriateness of access rights on the accounting and reporting system of the bank. b. Obtaining and inspecting the change management policies and for a sample of changes in inputs and control functions on the system, reviewing that changes had been performed in line with approved decisions. c. Testing a sample of the automated controls that are designed to enforce appropriate segregation of duties. d. Testing a sample of outputs particularly interest income and expenses on loans and advances of the system through manual calculations. **Our Result:** We considered the information technology systems and their relevant controls to be adequate.
2.	**Interest Recognition**	
	The interest income of the bank has to be recognized on accrual basis and following the Interest Income Recognition Guidelines 2019 issued by NRB. Though accrual basis of interest recognition is prescribed in general, the guideline requires suspension of interest recognition on accrual basis for loans and advances with overdue of more than 12 months whereas for loans and advances with overdue interest/installment for 3 to 12 months, interest recognition on accrual basis is limited on the basis of result of collateral testing as specified. Given the lack of system capability to suspend recognition of income on the basis of overdue status of loan and fair value of collateral as well as review of fair valuation of collateral on regular basis, manual intervention will be required in interest recognition process and	Our audit approach regarding verification of process of interest recognition included: a. Obtaining clear understanding of the process of accrual of interest income on loans and advances in the Core Banking Software of the bank. b. For fair valuation of collateral, we relied on the latest available engineer's valuation of the collateral and have test checked the hair cut in fair value of collateral as per NRB Interest Income Recognition guidelines 2019. c. Test check of the interest income booking with manual computation. **Our results:** No material exceptions were noted.

S.N.	Key Audit Matters	Auditor's Response
	hence create risk of improper application of the guidelines and determination of the Fair Value of the collateral. This may, in turn, have effect on recognition of interest income of the bank.	
3.	**Impairment of Loans and Advances**	
	As per NRB Directive 4, bank shall measure impairment loss on loans and advances at the higher of: ➢ Amount derived as per the norms prescribed by Nepal Rastra Bank for loan loss provision; and ➢ Amount determined as per para 63 of NAS 39 adopting Incurred Loss Model As per the norms prescribed by NRB, provision at prescribed rate should be created on loans and advances based on overdue status of loans and advances as well as utilization status of the facility, status of security, borrower's whereabouts etc. As per NAS 39 read with NFRS 9, impairment of loans and advances should be made on individual impairment basis for loans and advances that are individually significant and collective impairment basis for homogeneous groups of loans that are not considered individually significant. On individual impairment, amount of the loss is measured as the difference between the assets' carrying amount and the present value of estimated future cash flows. Under collective impairment, loss is determined after taking into account the Historical Loss Experience in portfolios of	Our audit approach regarding verification of impairment of loans and advances included: a. Review of the overdue status of loans and advances by obtaining data from the system and matched the same with the NRB 2.2 report. b. Sample credit files were reviewed, among other things, from the perspective of utilization of loans and advances for intended purpose by way of scrutiny of financial statements, account movement, account turnover, etc. c. Expected future cash flows from the individually significant loans and advances with indication of impairment are assessed on the basis of realizable value of collateral securities based on management estimate. d. Grouping of homogeneous group of loans was assessed on the basis of nature and purpose of loans and data of historical loss experience in portfolios are assessed on the basis of past due data from the system as well as data of loan loss provisions of the defined group in the past. **Our Result:** We considered the identification of Non-Performing Advances and their provisioning to be acceptable.

S.N.	Key Audit Matters	Auditor's Response
	similar credit risk and Management's experienced judgment as to whether current economic and credit conditions are such that the actual level of inherent losses at the reporting date is like to be greater or less than that suggested by historical experience. Given the fact that impairment of loans and advances under incurred loss model require assessment of future cash flows as well as historical loss experiences of portfolios. Further, impairment of loans and advances under NRB norms for loan loss provisioning will require assessment of overdue status of loans and advances and proper utilization of loan for intended purpose. Hence, assessment of availability and accuracy of required data for impairment of loans and advances under incurred loss model as well as NRB provisioning norms is regarded as key audit matters.	

Other Matters

We did not audit the financial statements and other financial information of subsidiary **Kosh Byabasthapan Company Limited** whose financial statements reflect the total assets of NPR 109.008 million and net assets of NPR 88.58 million as at Ashad 32, 2079 (corresponding to July 16, 2022) and net loss of NPR 20.52 million and net cash-flow of NPR (13.694) million for the year ended. The financial information of the subsidiary used in preparation of this consolidated financial statements are based on unaudited financial statements which were certified by the management of the subsidiary company.

Other Information

Management is responsible for other information. The other information comprises the information included in the annual report, but does not include the financial statements and our auditor's report thereon. The annual report is expected to be made available to us after the date of this auditor's report.

Our opinion on the financial statements does not cover the other information and we do not express any form of assurance conclusion thereon.

In connection with our audit of the financial statements, our responsibility is to read the other information and, in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained in the audit or otherwise appears to be materially misstated. If based on the work we have performed, we conclude that there is material misstatement of the other information, we are required to report that fact.

When we read the annual report, if we conclude that there is a material misstatement therein, we are required to communicate the matter to those charged with governance.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with the prevailing accounting practices, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of the financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, the management is responsible for assessing the Group's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless the management either intends to liquidate the Group or to cease operations, or has realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Group's financial reporting process.

Auditor's Responsibility for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the consolidated financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with the NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these consolidated financial statements.

As a part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgement and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, international omissions, misrepresentations, or the override of internal control.

- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the bank and its subsidiary's internal control.

- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.

- Conclude on appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the bank and its subsidiary's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the bank and its subsidiary to cease to continue as a going concern.

- Evaluate the overall presentation, structure, content of the consolidated financial statements, including the disclosures, and whether the consolidated financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair representation.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statement that we have compiled with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

Based on our examination of the consolidated financial statements as aforesaid, we report that:

a. We have obtained all the information and explanations, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit.

b. The accounts and records of the bank and its subsidiaries have been maintained as required by law and practice in a manner to reflect the real affairs of the Group.

c. The consolidated statement of financial position, consolidated statement of financial performance and the consolidated statement of cash flow dealt with by this report are in agreement with the books of account of the Group.

d. In our opinion, so far as appeared from our examination of the books, the bank has maintained adequate capital fund, risk bearing fund and adequate provisions for possible impairment of assets in accordance with the directives of Nepal Rastra Bank.

e. In our opinion and to the best of our information and according to the explanation given to us, the Board of Directors, the representative or any employee of the bank and its subsidiaries have not acted contrary to the provision of law relating to accounts nor caused direct loss or damage to the Group deliberately or acted in a manner that would jeopardized the interest and security of the Group and the business of the Group appears to have been conducted satisfactorily.

f. The operations of the Bank were within its jurisdiction.

g. The Bank has not acted in a manner to jeopardize the interest and security of the depositors and investors, and

h. We have not come across any fraudulence in the accounts, so far as it appeared from our examination of the books of accounts.

कोष व्यवस्थापन कम्पनी लिमिटेड

राय

हाम्रो रायमा, प्रारम्भिक लेखा परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख गरेका वुदाले पारेका प्रभाव वाहेक, संलग्न वित्तीय विवरणहरुले **कोष व्यवस्थापन कम्पनि लिमिटेड**को (यस पछि 'कम्पनी' भनिएको) को २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय अवस्था र सोही मितिमा अन्त्य भएको आर्थिक बर्षको नाफा वा नोक्सानको अवस्था र नगद प्रवाहको अवस्था प्रचलित कानूनका अधिनमा रही यथार्थ चित्रण गर्दछ ।

हामीले कम्पनीको यसै साथ संलग्न २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय स्थिति विवरण, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा वा नोक्सानको विवरण, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धि विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं ।

रायका आधारहरु

हामीले हाम्रो लेखापरीक्षण "नेपाल लेखापरीक्षणमान" बमोजिम सम्पन्न गरेका छौं । यी मान अन्तर्गतका हाम्रा दायित्वहरु यस प्रतिवेदनको "वित्तिय विवरणको लेखापरीक्षणप्रति लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी" शिर्षक अन्तर्गत थप व्याख्या गरिएको छ । नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्टस् संस्थाले लेखापरीक्षकको निम्ति जारी गरेको आचार संहिता बमोजिम हामी यस कम्पनीबाट स्वतन्त्र छौं तथा उक्त आचार संहिता बमोजिम हामीले हाम्रो आचारणगत जिम्मेवारी पुरा गरेका छौं । हाम्रो लेखापरीक्षणबाट प्राप्त लेखापरीक्षण प्रमाणहरु हाम्रो मन्तव्यलाई पर्याप्त एवं उपयुक्त आधार प्रदान गर्ने कुरामा हामी विश्वस्त छौं ।

वित्तीय विवरणप्रति व्यबस्थापन तथा शासनसँग जिम्मेवारको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तिय प्रतिवेदनमान अनुरुप यथार्थ एवं उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरु तयार एवं प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी व्यबस्थापनमा रहेको छ । यी जिम्मेवारी अन्तर्गत चाहे जालसाजी वा गल्तीबाट होस, सारभुत रुपले त्रुटि रहित वित्तीय विवरण तयार गर्ने, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको तर्जुमा, कार्यान्वयन र संचालन गर्ने, लेखा नीतिहरुको छनौट तथा लागु गर्ने एवं परिस्थिति अनुसार लेखा सम्बन्धि महत्वपुर्ण अनुमान गर्ने कार्य पर्दछ ।

वित्तीय विवरण तयार गर्दा कम्पनीको संस्थागत निरन्तरता क्षमताको जाँच गर्नु, लागु हुने भए अनुसारको संस्थागत निरन्तरता सम्बन्धि व्यहोरा उल्लेख गर्नु तथा व्यबस्थापनले संस्था खारेज वा सञ्चालन बन्द वा उपयुक्त कार्य गर्नु बाहेक अन्य उपयुक्त विकल्प नभएमा बाहेक संस्थागत निरन्तरता सम्बन्धि लेखाको आधार प्रयोग गर्नुपर्दछ । सुशासनसँग जिम्मेवारको जिम्मेवारी संस्थाको वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृया निरीक्षण गर्नुपर्दछ ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणप्रति लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

व्यबस्थापनले तयार गरेको वित्तीय विवरण उपर लेखापरीक्षणको आधारमा आफ्नो राय जारी गर्नु हाम्रो जिम्मेवारी हो ।

हामीले नेपाल लेखापरीक्षणमान बमोजिम लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं । यी लेखापरीक्षणमानले हामीलाई व्यावसायिक नैतिकताको पालना गर्ने तथा वित्तीय विवरणहरु सारभूत रुपमा त्रुटिरहित भएको बारेमा मनासिब आश्वासन प्राप्त गर्न हामीलाई लेखापरीक्षणको योजना बनाउन र लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न अनिवार्य गराउँदछन् ।

लेखापरीक्षण अन्तर्गत वित्तीय विवरणमा उल्लेखित रकम र खुलासालाई पुष्टि गर्ने प्रमाण प्राप्त गर्ने सम्बन्धि सम्पादन कार्यविधि संलग्न हुन्छ । यसरी छनौट गरिएको कार्यविधि चाहे जालसाजी वा गल्तीबाट होस, सारभूत रुपमा त्रुटियुक्त प्रस्तुति हुन सक्ने जोखिमको लेखाजोखा सहित हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा आधारित छ । त्यसरी

जोखिमको लेखाजोखा गर्ने क्रममा, हामीले कम्पनीको आन्तरिक नियन्त्रणउपर नै राय व्यक्त गर्ने उद्देश्यले नभई, परिस्थितिअनुसार हाम्रो लेखापरीक्षण कार्यविधि तयार गर्दा, कम्पनीले वित्तीय विवरण तयार एवं प्रस्तुति गर्ने क्रममा अवलम्वन गरेका आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको विश्लेषण गरेका छौं । लेखापरीक्षणमा व्यवस्थापनद्वारा प्रयोगमा ल्याइएका लेखा सिद्धान्तहरु एवं गरिएका महत्वपूर्ण अनुमानहरुको उपयुक्तताको तथा मुल्याङ्कनका साथै समग्र वित्तीय विवरण प्रस्तुतिको लेखाजोखा समेत समावेश हुन्छ ।

नेपाल डिजिटल पेमेन्ट्स कम्पनी लिमिटेड

We have audited the financial statements of **'Nepal Digital Payments Company Ltd'** (the Entity, Company), which comprise the Statement of Financial Position as at 32 Ashad 2079 (16 July 2022), Statement of Profit or Loss and Other Comprehensive Income, Statement of Changes in Equity, Statement of Cash flow for the year then ended, and Notes to the Financial Statements and Significant Accounting Policies.

In our opinion, the accompanying financial statements, in all material respects, give a true and fair view of the financial position of Nepal Digital Payments Company Ltd as at 32 Ashad 2079 (16 July 2022), and its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards.

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standard on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in *Auditor's Responsibilities for the Audit of Financial Statements* section of our report. We are independent of the entity in accordance with ICAN's *Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants* together with the ethical requirements that are relevant to our audit of financial statements and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and the ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgements, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period and include higher or significant assessed risks of material misstatements identified, including those which had the greatest effect on: the overall audit strategy; the allocation of resources in the audit; and directing the efforts of the engagement team.

We summarize below the key audit matter, together with our key audit procedures followed to address that matter and our results for those procedures. This matter was addressed, and our results are based on procedures undertaken, in the context of, and solely for the purpose of, our audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on this matter.

Key Audit Matter	The risk	The response
NDPC Uses Mobile Financial System (MFS). It is the core software used to provide mobile wallet services. The main core financial system provides the engine for managing funds, enabling transactions and keeping the proper records.	The data generated by the same MFS software through different headings and subheadings does not complement with each other. Also, software testing (such as Provisional Acceptance Test (PAC) followed by Final Acceptance Test (FAC) has not been completed. Due to which effective operation of the system may not be ensured.	To address such risks for material error, our audit procedures included amongst others; • Obtained an understanding of Entity's IT control environments, IT policies and key changes during the audit period. • Obtained and verified the reconciliation of data. There are still unreconciled data as reported in management letter of our report, however such unreconciled balances are insignificant. • Carried out the test of control of MFS software for significant audit assertions. Our Result: We assessed the appropriateness of the audit procedures performed, evidences obtained and considered to be acceptable.

Other Matter

We draw your attention to audit findings, as included in the 'Management Letter' section of our report, which identify internal control weaknesses and audit recommendations to address them, which we came across during the course of our audit. Our opinion is not modified in respect of this matter.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with Nepal Financial Reporting Standards, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the entity's ability to continue as a going concern, disclosing as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the entity or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the entity's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal financial controls relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the entity's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the entity to cease to continue as a going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentations.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the plans, scope and timing of the audit and significant audit findings including any significant deficiencies in internal control that we identified during our audit.

Report on other Legal and Regulatory Requirements

- Information and explanations, to the best of our knowledge and belief which were necessary for the purpose of audit completion were obtained.
- The books of accounts of the company have been maintained as per requirement of the Companies Act, 2063
- The financial statements are in agreement with books of accounts of the Company
- We have not come across the cases where Board of Directors or any employees of the Company have acted contrary to the provision of law relating to the accounts or committed any misappropriation or caused loss or damage to the Company relating to the accounts.
- Books of accounts of the Company has been maintained and presented fairly.

नेपाल बैंक लिमिटेड

Opinion

We have audited the financial statements of Nepal Bank Limited (the "Bank"), which comprise the statement of financial position as at Ashadh 32, 2079 (July 16, 2022), and the statement of profit or loss, statement of other comprehensive income, statement of changes in equity and statement of cash flows for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

In our opinion, the accompanying financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of the Bank as at Ashadh 32, 2079 (16 July 2022), and of its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards.

Basis for opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditors' Responsibilities for the Audit of the Financial Statements* section of our Report. We are independent of the Bank in accordance with the *ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants* together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements in Nepal, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Emphasis of matter

We draw attention to the following matters as reflected in Notes to the financial statements. Our opinion is not modified in respect of these matters.

1. As included in Note 4.16 Other Assets of financial statements total net unreconciled inter-branch balance is NPR 1,467.89 million as of Ashadh 32, 2079.
2. The bank has not obtained confirmation regarding long pending receivables of government transactions of NPR 1,725.90 million and TU Pension reimbursable of NRs. 212.7 million outstanding as of Ashadh 32, 2079. The same is included in Note 4.16 of the financial statements.
3. As disclosed in the Statement of Changes in Equity of financial statements, retained earnings include a special reserve of NPR 1,197.87 million restricted by Nepal Rastra Bank for distribution as dividends to shareholders as well as bonuses to employees.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of the most significant in the audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of the audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters. We have determined the matters described below to be the key audit matters to be communicated in our report.

S.N	Key Audit Matters	Auditor's Response
1.	**rest Recognition** interest income of the bank has to be recognized on an accrual basis and following the Interest Income Recognition Guidelines 2019 issued by NRB. Though an accrual basis of income recognition is prescribed in general, the guidelines require suspension of interest recognition on an accrual basis for loans and advances with overdue of more than 12 months whereas, for loans and advances with overdue interest/installment for 3 to 12 months, interest recognition on an accrual basis is limited on the basis of the result of collateral testing as specified. Given the lack of system capability to suspend recognition of income on the basis of the overdue status of the loan and fair value of collateral as well as a review of fair valuation of collateral on regular basis, manual intervention will be required in the interest recognition process and hence create a risk of improper application of the guidelines and determination of the Fair Value of the collateral. This may, in turn, have an effect on the recognition of interest income of the bank.	Our audit approach regarding verification of the process of interest recognition included: a. Obtaining a clear understanding of the process of accrual of interest income on loans and advances in the Core Banking Software of the bank. b. For fair valuation of collateral, we relied on the latest available engineer's valuation of the collateral and have test-checked the haircut in fair value of collateral as per NRB Income Recognition Guidelines 2019. c. Test check of the interest income booking with manual computation. d. Test-check of the premium charged on sampled borrowers from the report provided and the basis taken by the management to arrive at the excess interest payable.

S.N	Key Audit Matters	Auditor's Response
	Other liabilities include excess interest payable to loan customers reversing the interest income which may vary when the bank commences the refund. This may, in turn, have an effect on the recognition of the interest income of the bank. Thus, we have considered it a key audit matter.	
2.	**vestment Valuation,Identification, and Impairment** Investment of the bank comprises investment in government bonds, T-bills, development bonds, and investment in quoted and unquoted equity instruments. The valuation of the aforesaid securities has been done in compliance with NFRS 9 and NRB Directive no. 8. The investment in the government and NRB bonds and T-bills should be recognized on reporting date on Amortized cost basis whereas other investments in equity instruments, other than those held for trading, should be valued at Fair Value through Other Comprehensive Income. Given the varieties of treatments recommended for the valuation of investment based on the nature of cash flow, the business model adopted the complexity of calculations and the significance of the amount involved in such investments, same has been considered a Key Audit Matter in our audit.	Our audit approach regarding verification of the process of investment valuation, identification, and impairment included: a. Review of the investment of the bank and its valuation having reference to NFRS issued by the Accounting Standard Board of Nepal and NRB Directive 4 read with 8. b. We assessed the nature of the expected cash flow of the investments as well as the business model adopted by the management on the basis of available evidence/circumstances and ensured that the classification of investment is commensurate with the nature of cash flow and management intention of holding the investment. c. For the investment valuation that is done at amortized cost, we checked the EIR and amortization schedule on a test basis. d. For the investment valued through OCI for quoted investment, we ensured that fair valuation has been done at the closing transaction rate in NEPSE as of 16.07.2022 and for the unquoted investment, fair valuation has been done based on the book value derived from the latest available financial statements of the investee entity.
3.	**irment of Loans and Advances** As per NRB Directive 4, the bank shall measure impairment loss on loans and advances at the higher of: ▪ Amount derived as per norms prescribed by Nepal Rastra Bank for loan loss provisioning; and ▪ Amount determined as per para 5.5. of NFRS 9, read with carve out issued by Institute of Chartered Accountants of Nepal dated 18 July 2022, adopting Incurred Loss Model As per the norms prescribed by NRB, the provision at a prescribed rate should be created on loans and advances based on the overdue status of loans and advances as well as the utilization status of the facility, status of security, borrower's whereabouts, etc. As per NFRS 9 read with carve out issued by the Institute of Chartered Accountants of Nepal dated 18 July 2022, impairment of loans and	audit approach regarding verification of impairment of loans and advances included: a. Review of the overdue status of loans and advances by obtaining data from the system and matching the same with the NRB 2.2 report. b. Sample credit files were reviewed, among other things, from the perspective of the utilization of loans and advances for the intended purpose by way of scrutiny of financial statements, account movement, account turnover, etc. c. Expected future cash flows from the individually significant loans and advances with an indication of impairment are assessed on the basis of the realizable value of collateral securities based on management estimate. d. Grouping of homogeneous groups of loans was assessed on the basis of the nature and purpose of loans and data of historical loss experience in portfolios are assessed on the basis of past due data from the system as well as data of loan loss provisions of the defined group in the past.

S.N	Key Audit Matters	Auditor's Response
	advances should be made on an individual impairment basis for loans and advances that are individually significant and collective impairment basis for homogeneous groups of loans that are not considered individually significant. On individual impairment, the amount of the loss is measured as the difference between the assets' carrying amount and the present value of estimated future cash flows. Under collective impairment, the loss is determined after taking into account the Historical Loss Experience in portfolios of similar credit risk and Management's experienced judgment as to whether current economic and credit conditions are such that the actual level of inherent losses at the reporting date is like to be greater or less than that suggested by historical experience. Given the fact that impairment of loans and advances under incurred loss model requires assessment of future cash flows as well as historical loss experiences of portfolios. Further, impairment of loans and advances under NRB norms for loan loss provisioning will require assessment of the overdue status of loans and advances and proper utilization of loans for the intended purposes. Hence, the assessment of the availability and accuracy of required data for impairment of loans and advances under incurred loss model as well as NRB provisioning norms are regarded as key audit matters.	
4.	**Information Technology General Controls** IT controls with respect to recording transactions, generating various reports in compliance with NRB guidelines, and other compliances with regulators are an important part of the process. Such reporting is highly dependent on the effective working of Core Banking Software and other allied systems. We have considered this a key audit matter as any control lapses, validation failures, incorrect input data, and wrong extraction of data may result in wrong reporting of data to the management, shareholders, and regulators	Our audit approach regarding the Information Technology of the bank is based upon the Information Technology Guidelines 2012 issued by NRB and it included: . Understanding the coding system adopted by the bank for various categories of customers . Understanding the feeding of the data in the system and going through the extraction of the financial information and statements from the IT system in the bank . Checking of the user requirements for any changes in the regulations/ policy of the bank . Reviewed the reports generated by the system on a sample basis. We verified the interest inco1ne and expense booking regarding loan and deposit on a test basis with the CBS or the bank. . We relied on the IT audit conducted by the bank. . We verified the provisioning of the loan and advances based on aging on the test check basis as on 16.07.2022

Other Matter

Considering the Supreme Court verdict, NPR 102,457,179.39 is the amount of potential impact of incremental pension that may need to be paid to retired employees, out of which provision of NPR 9,896,596.78 only has been made by the bank considering the opportunity cost of the bank on pension paid in advance.

As per Section 56 (3) of the Income Tax Act 2058, if any entity distributes dividends except from profits, the amount of such dividends shall be included in computing the income of the entity. Further, the Annual Report of the Office of Auditor General of Nepal 2078 specifically mentions that corporate tax should be paid by the bank in case a bonus share is issued out of the share premium. However, the bank has utilized Share Premium amounting to NPR 3,257,493,862 to issue bonus shares from FY 2076-77 to 2078-79 not considering corporate tax as mentioned above.

Information Other than Financial Statements and Auditor's Report Thereon

Management is responsible for the other information. The other information comprises the information included in the Management Report, Report of the Director's Report, and Chairman's Statement but does not include the financial statements and our auditor's report thereon. Such information is expected to be made available to us after the date of this auditor's report.

Our opinion on the financial statements does not cover the other information and we will not express any form of assurance conclusion thereon. In connection with our audit of the financial statements, our responsibility is to read the other information identified above when it becomes available and, in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained in the audit, or otherwise appears to be materially misstated.

When we read such other information, if we conclude that there is a material misstatement therein, we are required to communicate the matter to those charged with governance.

Responsibility of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with Nepal Financial Reporting Standards and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Bank's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Bank or to cease operations or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with Governance are responsible for overseeing the Bank's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risk of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.

- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purposes of expressing an opinion on the effectiveness of the Bank's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by the management,
- Conclude on the appropriateness of the management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Bank's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Bank to cease to continue as a going concern.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, theplanned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

From the matters communicated with those charged with governance, we determine those matters that were of most significance in the audit of the financial statements of the current period and are therefore the key audit matters. We describe these matters in our auditor's report unless law or regulation precludes public disclosure about the matter or when, in extremely rare circumstances, we determine that a matter should not be communicated in our report because the adverse consequences of doing so would reasonably be expected to outweigh the public interest benefits of such communication.

Report on requirements of Banks and Financial Institutions Act, 2073, and Company Act, 2063

We have obtained satisfactory information and explanations asked for, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit; the returns received from the branch offices of the bank, though the statements are independently not audited, were adequate for the purpose of the audit; the financial statements including the statement of financial position, statement of profit or loss, statement of comprehensive income, statement of changes in equity, statement of cash flows, notes to the financial statements including a summary of significant accounting policies have been prepared in all material respect in accordance with the provisions of the Company Act, 2063, and they are in agreement with the books of accounts of the Bank; and the accounts and records of the Bank are properly maintained in accordance with the prevailing laws.

To the best of our information and according to the explanations given to us, in the course of our audit, we observed that the loans have been written off as specified; the business of the Bank was conducted satisfactorily, and the Bank's transactions were found to be within the scope of its authority. We did not come across cases of accounting-related fraud and cases where the board of directors or any director or any office bearer of the Bank has acted contrary to the provisions of law or caused loss or damage to the Bank or committed any misappropriation of the funds of Bank.

नेपाल स्टक ऐक्सेन्ज कम्पनी लिमिटेड
लेखापरिक्षकको राय

हामीले नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेड (नेप्से) (यस पछि "कम्पनी" भनिएको) तथा यसको पूर्ण स्वामित्वमा रहेको सहायक कम्पनी सिडिएस एण्ड क्लियरिङ लिमिटेड (यसपछि "समुह" भनिएको) को यसै साथ संलग्न २०७९ आषाढ मसान्त (तदअनुसार १६ जुलाई २०२२) को एकीकृत वित्तीय स्थितिको विवरण, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको एकीकृत नाफा नोक्सान तथा अन्य व्यापक आयको विवरण, एकीकृत नगद प्रवाह विवरण, एकीकृत इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धि विवरण एवं वित्तीय विवरणसँग सम्बन्धित प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं ।

हाम्रो रायमा, संलग्न एकीकृत वित्तीय विवरणहरुले समुहको २०७९ आषाढ मसान्त (तदअनुसार १६ जुलाई २०२२) को वित्तीय स्थिति र सो मितिमा अन्त्य भएको आर्थिक बर्षको नाफा नोक्सान तथा अन्य व्यापक आयको अवस्था र नगद प्रवाहको अवस्था प्रचलित कानुनका अधिनमा रही समुहलाई लागु हुने नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार सारभुत रुपमा यथार्थ चित्रण गर्दछ ।

२. राय व्यक्त गर्ने आधारहरु

हामीले हाम्रो लेखापरिक्षण "नेपाल लेखापरीक्षणमान" तथा बमोजिम सम्पन्न गरेका छौं । यी मान अन्तर्गतका हाम्रा दायित्वहरु यस प्रतिवेदनको "वित्तीय विवरणको लेखापरिक्षणप्रति लेखापरिक्षकको जिम्मेवारी" शीर्षक अन्तर्गत थप व्याख्या गरिएको छ । नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्टस् संस्थाले व्यवसायिक लेखापालका लागि आचारसंहितको हातेपुस्तक लगायत वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणको सम्बन्धमा नेपालमा प्रचलित आवश्यक आचारणहरुको आधारमा हामी यस समुहबाट स्वतन्त्र छौं र हामीले यस्ता आवश्यकता अनुरुप तथा नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट्स् संस्थाले जारी गरेको व्यवसायिक लेखापालका लागि आचारसंहिताको हातेपुस्तक बमोजिम अन्य आचरणको जिम्मेवारी पूरा गरेका छौं । हाम्रो लेखापरिक्षणबाट प्राप्त लेखापरिक्षण प्रमाणहरु हाम्रो रायलाई पर्याप्त एवं उपयुक्त आधार प्रदान गर्ने कुरामा हामी विश्वस्त छौं ।

यस कम्पनीको पूर्ण स्वामित्वमा रहेको सिडिएस एण्ड क्लियरिङ लिमिटेडको आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को वित्तीय विवरणको लेखापरिक्षण अन्य लेखा परिक्षकबाट भएको र निजले मिति २०७९/०९/०५ मा जारी गरेको लेखापरिक्षण प्रतिवेदन हामीलाई उपलब्ध भएकाले सिडिएस एण्ड क्लियरिङ सम्बन्धि सम्पूर्ण विवरणहरु सोही लेखापरिक्षकको प्रतिवेदनमा आधारित रहेको छ ।

३. लेखापरिक्षण सम्बन्धि मूख्य विषयहरु

यस अवधिको एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरिक्षणका क्रममा हाम्रो व्यवसायिक निर्णयका आधारमा लेखापरिक्षणमा सवैभन्दा महत्वपूर्ण विषयहरु नै लेखापरिक्षण सम्बन्धि मूख्य विषयहरु हुन । यी विषयहरु एकीकृत वित्तीय विवरणको लेखापरिक्षणका क्रममा हाम्रो राय बनाउने सन्दर्भमा सम्बोधन गरीएको थियो र हामी यी विषयमा छुट्टै राय प्रदान गर्दैनौ । हामीले तल वर्णन गरीएका विषयहरुलाई हाम्रो प्रतिवेदनमा उल्लेख गर्ने लेखापरिक्षण सम्बन्धि मूख्य विषयहरुका रुपमा निर्धारण गरेका छौं ।

लेखापरिक्षण सम्बन्धि मूख्य विषयहरु	लेखापरिक्षकको प्रतिक्रिया
१. लगानी पहिचान, मुल्याङ्कन तथा परिशोधन	

यस कम्पनीको लगानी अन्तर्गत सुचिकरण भएका वा नभएका शेयरमा लगानी, ऋणपत्रमा लगानी र आवधिक वचतमा लगानी रहेको छ । उल्लेखित लगानीहरुको मुल्यांकन गर्दा NAS 39 र NAS 9 को अनुपालनमा गरिएको छ । ऋणपत्र र आवधिक वचतमा भएको लगानीलाई परिसोधित लागत मुल्यमा उल्लेखित गर्नुपर्दछ र बिक्रिका लागि छुट्टाईएका शेयर लगानी बाहेक अन्य शेयर लगानीलाई अन्य व्यापक आयको विवरण मार्फत उचित मूल्यमा मुल्याङ्कन गरिनुपर्दछ । नगद प्रवाहको प्रकृतिको आधारमा लगानीको मुल्याङ्कन पद्दति, व्यवसायिक प्रणाली, गणनाको जटिलता र त्यस्ता लगानीहरुमा संलग्न रकमको महत्वलाई हाम्रो लेखापरिक्षणको मूख्य विषय मानिएको छ ।	लगानी पहिचान, मुल्याङ्कन र परिशोधन प्रमाणिकरणका सम्बन्धमा हाम्रो लेखापरिक्षण पद्दती देहायबमोजिम रहेको छ: • नेपाल लेखामान बोर्डद्वारा जारी गरिएको जारी गरीएको नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान बमोजिम कम्पनीको लगानी र यसको मुल्याङ्कन सम्बन्धि बिवरणहरुको जाँच गर्यौं । • उपलब्ध प्रमाणहरुका आधारमा हामीले लगानीको अपेक्षित नगद प्रवाहको प्रकृति र व्यवस्थापनले अपनाएको व्यवसायिक प्रणालीको मुल्याङ्कन गर्यौं र सोको आधारमा लगानीको वर्गीकरण भए नभएको बारेमा सुनिश्चित गर्यौं । • परिशोधित लागत अन्तर्गत मुल्याङ्कन गरिएको लगानीको मुल्याङ्कनका लागि हामीले नमुना छनौट गरी प्रभावकारी व्याजदर तथा परिशोधित तालिका बमोजिम लगानीको मुल्याङ्कन परिक्षण गर्यौं । • अन्य व्यापक आय मार्फत मुल्याङ्कन गरिएको सुचिकृत धितोपत्रको हकमा, हामीले कम्पनीमा २०७९ आषाढ मसान्त वा सो मूल्य उपलब्ध हुन नसकेको अवस्थामा सो मितिमा स्विकार गर्न सकिने अन्य दिनको कारोबार मूल्यको आधारमा र सुचिकृत नभएको लगानीको हकमा लगानीमा रहेको निहित जोखिम तथा अनुमानित प्रतिफलको संयोजन गरी उचित मुल्याङ्कन गरिएको बारे सुनिश्चित गर्यौं ।
२. सुचना प्रविधि (सामान्य नियन्त्रण)	
कम्पनीमा व्यवसाय सञ्चालनका लागि सुचना प्रविधि प्रणालीको विश्वसनीयताले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । कम्पनीको अधिकांश व्यवसायिक कारोबारहरु कम्पनीको सुचना प्रविधि प्रणाली मार्फत भईरहेको तथा कम्पनीको सहज कार्य सम्पादन र वित्तीय विवरणहरुको यथार्थ चित्रणका लागि पनि सुचना प्रविधि पूर्वाधारहरु महत्वपूर्ण हुने गर्दछन् । कारोवारको लेखाङ्कन र विभिन्न नियमनकारी निकायको निर्देशनको अनुपालनाका लागि आवश्यक पर्ने बिभिन्न प्रतिवेदनहरुका उत्पादनहरुको	कम्पनीको सुचना प्रविधि प्रणाली सम्बन्धमा हाम्रो लेखापरिक्षण पद्दती देहायबमोजिम रहेको छ: • कम्पनीद्वारा प्रयोग गरिएको सफ्टवेयरको कोडिङ प्रणालीबारे बुझ्यौं । • कम्पनीमा रहेको हाल अवस्थित सुचना प्रविधि प्रणालीमा तथ्याङ्कको प्रविष्टि र वित्तीय विवरणहरुको उत्पादन प्रक्रियाबारे बुझ्यौं । • कम्पनीको नीति नियममा कुनै पनि परिवर्तन भएको अवस्थामा प्रयोगकर्ताले प्रयोग गर्ने सुचना

विश्वसनीयता सुचना प्रविधि, सफ्टवेयर र अन्य सम्बद्ध प्रणालीको प्रभावकारीतामा भर पर्दछ । सुचना प्रविधि माथिको नियन्त्रण तथा प्रमाणिकरणमा भएका त्रुटीहरु, गलत तथ्याङ्को प्रविष्टी तथा गलत तथ्याङ्कको गलत उत्पादनले व्यवस्थापन, शेयरधनी र नियामकहरुलाई गलत प्रतिवेदन पेश हुनसक्ने भएकाले हामीले यसलाई प्रमुख लेखापरिक्षण विषयको रुपमा लिएका छौ ।	प्रविधिको उपयोगको तरिका तथा अन्य विवरण समेत परिवर्तन भएको सुनिश्चित गर्यौ । • प्रणालीबाट उत्पादित विभिन्न प्रतिबेदन नमुना कारोबारको आधारमा विश्लेषण गर्यौ । हामीले कमिशन बापतको आय, सो वापतको खर्च र लगानीकर्ताको पूँजीगत लाभकरको गणना नमुना छनौट गरी सोको आधारमा सफ्टवेयरबाट हुने गणनाको जाँच तथा विश्लेषण गर्यौ । • कम्पनीद्वारा हामीलाई उपलब्ध गराईएको सुचना प्रविधि प्रणालीको लेखापरिक्षण प्रतिवेदनमा हामीले विश्वास गरी हाम्रो लेखापरिक्षण सम्पन्न गर्यौ ।

४. ध्यानाकर्षित विषयहरु

लेखापरिक्षकको निष्कर्षमा यदि वित्तीय प्रतिवेदन सम्बन्धि कुनै विषय वित्तीय प्रतिवेदनका प्रयोगकर्तालाई महत्वपूर्ण हुने लागेमा लेखापरिक्षकको प्रतिवेदनमा ध्यानकर्षित विषयहरुलाई यस अनुच्छेदमा समावेश गर्ने गरिन्छ । हामीलाई देहायका विषयहरु वित्तीय प्रतिवेदनका प्रयोगकर्तालाई ध्यानाकर्षित गराउन आवश्यक ठानेका छौं ।

४.१ पूँजीगत जगेडा/पूँजीगत अनुदान खाता मिलान

नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेड र सिएमसी, भारत विच १२ सेप्टेम्बर, २०१० मा भएको सम्झौता बमोजिम नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडले सिडिएस एण्ड क्लियरिङ लिमिटेडको लागि सिएमसी, भारतबाट स्वचालित कारोबार सफ्टवेयर खरिद गरीएको थियो । सोको लागि नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडले नेपाल सरकार मार्फत भारत सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम रु. १४,७२,००,००० (चौध करोड बहत्तर लाख रुपैयाँ) खर्च गरेको र नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडले सिडिएस एण्ड क्लियरिङ लिमिटेडलाई उक्त सफ्टवेयर हस्तान्तरण गरे बापत रु. १०० दरको १४,७२,००० कित्ता शेयर प्राप्त गरेको साथै नगद भुक्तानी गरी रु. १०० दरको १५,२८,००० कित्ता शेयर प्राप्त गरेको छ । सो अनुदानको रकम नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडको पूँजीगत जगेडा/पूँजीगत अनुदान खातामा जम्मा गरेको छ । नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडको पूँजीगत जगेडा/पूँजीगत अनुदान खातामा खर्च लेखी रु. १४,७२,००,००० बराबरको रु. १०० दरको १४,७२,००० कित्ता सिडिएस एण्ड क्लियरिङ लिमिटेडको शेयर नेपाल सरकारलाई हस्तान्तरण गरी पूँजीगत जगेडा/पूँजीगत अनुदानको रकम समायोजन गर्ने तर्फ आवश्यक निर्णय गर्न उपयुक्त देखिन्छ ।

५. लेखापरिक्षण सम्बन्धि अन्य विषयहरु

५.१ नेपाल राष्ट्र बैंकले तोकिएको सीमाभन्दा बढी गरेको लगानी

नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७ को उपदफा (२) बमोजिम नेपाल राष्ट्र बैङ्कको आफ्नो काम कारबाही वा दायित्व पूरा गर्न सहयोग हुने काम कारबाही गर्ने संस्थालाई सो संस्थाको कुल पूँजीको दश प्रतिशत ननाघ्ने गरी ऋण प्रदान गर्ने वा त्यस्ता संस्थाको शेयरमा स्वामित्व प्राप्त गर्नसक्ने व्यवस्था भएतापनि २०७८ आषाढ मसान्तमा नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा नेपाल राष्ट्र बैंकले १४.६ प्रतिशत शेयर धारण गरेको छ । अतः सो लगानीलाई कानूनले निर्दिष्ट गरेको सीमा भित्र ल्याउन आवश्यक कदम चाल्न उपयुक्त हुने देखिन्छ ।

५.२कर्मचारी कल्याण कोषको व्यवस्था

नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडले कर्मचारी कल्याणकारी कोषको व्यवस्था कर पछिको खुद मुनाफाको एक प्रतिशतले हिसाव गरी संचित मुनाफाबाट ईक्विटी भएको परिवर्तन सम्बन्धि विवरणबाट कर्मचारी कल्याणकारी कोषमा रकमान्तर गरी दायित्वमा देखाएको छ भने सिडिएस एण्ड क्लियरिङ लिमिटेडले कर पछीको खुद मुनाफाको एक प्रतिशतको दरले हिसाव गरी नाफा नोक्सान विवरणमा कर्मचारी खर्च अन्तर्गत लेखाङ्कन गरी प्रस्तुत गरीएको छ ।

६. वित्तीय विवरणप्रति व्यबस्थापन तथा शासकीय भूमिका वहन गर्नेहरुको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान, सम्बन्धित ऐन, नियम, अभ्यास अनुरुप यथार्थ एवं उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरु तयार एवं प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी व्यबस्थापनमा रहेको छ। यी जिम्मेवारी अन्तर्गत चाहे जालसाजी वा गल्तीबाट होस, सारभुत रुपले त्रुटि रहित वित्तीय विवरण तयार गर्ने, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको तर्जुमा, कार्यान्वयन र संचालन गर्ने, लेखा नीतिहरुको छनौट तथा लागु गर्ने एवं परिस्थिति अनुसार लेखा सम्बन्धि महत्वपुर्ण अनुमान गर्ने कार्य पर्दछ ।

वित्तीय विवरण तयार गर्दा समुहको संस्थागत निरन्तरता क्षमताको जाँच गर्नु, लागु हुने भए अनुसारको संस्थागत निरन्तरता सम्बन्धि व्यहोरा उल्लेख गर्नु तथा व्यबस्थापनले समुह खारेज वा सञ्चालन बन्द वा उपयुक्त कार्य गर्नु बाहेक अन्य उपयुक्त विकल्प नभएमा बाहेक संस्थागत निरन्तरता सम्बन्धि लेखाको आधार प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

शासकीय भूमिका वहन गर्नेहरुले समुहको वित्तीय प्रतिवेदन तयारीको प्रक्रिया निरीक्षण गर्न जिम्मेवार छन् ।

७. वित्तीय विवरणको लेखापरिक्षणप्रति लेखापरिक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्रमा वित्तीय विवरणहरु जलसाजी वा त्रुटिका कारणले गलत आँकडासहित प्रस्तुत भएका छैनन् भन्ने कुरामा मनासिब आश्वश्वता प्राप्त गर्नु र लेखापरीक्षणको आधारमा हाम्रो राय सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु रहेको छ । मनासिब आश्वशतता उच्च तहको आश्वासन हो, तर नेपाल लेखापरीक्षणमान अनुसार गरिएको लेखापरीक्षणले सारभूतरुपमा गलत वर्णन भएको अवस्था सधैँ पत्ता लगाउँछ भन्ने प्रत्याभुति होइन । गलत वर्णन एकल वा समष्टिमा जालसाजी वा त्रुटिबाट उत्पन्न हुन सक्छ र यी वित्तीय विवरणहरुको आधारमा प्रयोगकर्ताहरुले लिने आर्थिक निर्णयलाई प्रभाव पार्छ भन्ने उपयुक्त अपेक्षा गर्न सक्ने अवस्थामा मात्र, सो गलत वर्णनलाई सारभूत मानिन्छ ।

हामीले नेपाल लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण कार्य गर्दा लेखापरीक्षण अवधिभर पेशागत विवेक र व्यवसायिक सन्देह कायम गरेका छौँ । यस क्रममा, हामीले

(क) जालसाजी वा त्रुटिको कारणले वित्तीय विवरणहरु सारभूत रुपमा गलत आँकडासहितको प्रस्तुत हुन सक्ने जोखिम पहिचान गरी जोखिमको निर्धारण गरेको, जोखिमको प्रभाव अनुकूलको लेखापरीक्षण विधिको ढाँचा तयार गरी त्यसको प्रयोग गरेको र हाम्रो रायको लागि आवश्यक पर्याप्त र उपयुक्त प्रमाणहरु प्राप्त गरेका छौँ । जालसाजीमा मिलीभगत, जालसाजी, जानीजानी भूल गर्ने काम, गलत प्रस्तुती वा आन्तरिक नियन्त्रणको उल्लंघन जस्ता कार्य समावेश हुन सक्ने कारण जालसाजीको कारणले हुने "सारभूत गलत वर्णन पहिचान" हुन नसक्ने जोखिम, त्रुटिको कारणले हुने "सारभूत गलत वर्णन पहिचान" हुन नसक्ने जोखिमभन्दा बढि हुन्छ ।

(ख) कम्पनीको यथार्थ स्थितिको लागि उपयुक्त हुने लेखापरीक्षण विधि अवलम्बन गर्न लेखापरीक्षणसँग प्रासंगिक आन्तरिक नियन्त्रणको बारेमा बुझ्ने कार्य गरेका छौँ, तर लेखापरीक्षणको क्रममा आन्तरिक नियन्त्रणको प्रभावकारिताबारे राय व्यक्त गर्ने उद्देश्य राखिएको हुँदैन ।

(ग) कम्पनीको वित्तीय विवरण तयार गर्दा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेका लेखा नीतिहरुको उपयुक्तता र लेखा अनुमानहरुको व्यवहारिकता तथा ती सँग सम्बन्धित खुलासाहरुको मूल्याङ्कन गरेका छौँ ।

(घ) व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अनवरत सञ्चालन मान्यतामा आधारित लेखाको उपयुक्तताको बारे र लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त प्रमाणहरुको आधारमा कम्पनी अनवरत सञ्चालन मान्यतामा आधारित रही सञ्चालन हुन सक्ने घटना वा अवस्थाको सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको निष्कर्ष निकालेका छौँ । हाम्रो निष्कर्षको आधारमा सारभूत अनिश्चितता रहेमा, व्यवस्थापनले वित्तीय विवरणमा सो सन्दर्भमा गरेको खुलासातर्फ शेयरधनीहरुको ध्यानाकर्षण गराउने जिम्मेवारी हामीमा रहेको छ, साथै व्यवस्थापनले गरेको खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो प्रतिवेदन परिमार्जन गर्नुपर्ने हुन्छ । हाम्रो निष्कर्ष लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन जारी गर्ने मितिसम्म हामीले प्राप्त गरेको लेखापरीक्षण प्रमाणमा आधारित हुन्छ । तथापि भविष्यका घटना तथा अवस्थाको कारण पनि कम्पनीको अनवरत सञ्चालन मान्यता खण्डित हुन सक्छ ।

(ङ) व्यवस्थापनबाट वित्तीय विवरणमा गरिएका खुलासाहरु लगायत वित्तीय विवरणको समग्र प्रस्तुतीकरण, संरचना र सामग्रीको मूल्याङ्कन गरेका छौँ ।

(च) लेखापरीक्षकको राय व्यक्त गर्न कम्पनीको वित्तीय जानकारी वा व्यवसायिक क्रियाकलापसँग सम्बन्धित पर्याप्त र उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गरेका छौँ ।

शासकीय भूमिका वहन गर्नेहरु समक्ष अन्य व्यहोराको अतिरिक्त लेखापरीक्षण गर्ने योजनाबद्ध क्षेत्र र समयावधिका साथै आन्तरिक नियन्त्रणमा रहेको कमीकमजोरीलगायत लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त उल्लेखनीय टिप्पणीहरु सूचित गरेका छौँ । शासकीय भूमिका वहन गर्नेहरु समक्ष हामीले लेखापरीक्षणको क्रममा स्वतन्त्रतासँग सम्बन्धित प्रासंगिक आचारको पालना गरेको व्यहोरा उल्लेख गरी विवरण पेश गरेका छौँ । यसका अतिरिक्त हाम्रो स्वतन्त्रतालाई प्रभाव पार्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य व्यहोरा र आवश्यकता अनुसार स्वतन्त्रता जगेर्ना गर्न अवलम्बन गरिएका उपायहरुको बारेमा पनि सूचित गरेका छौँ ।

८.कम्पनी ऐन, २०६३ तथा धितोपत्र सम्बन्धि ऐन, २०६३ को आबश्यकता सम्बन्धि प्रतिवेदन

हामीद्वारा सम्पन्न गरिएको परीक्षणको आधारमा प्रतिवेदन पेश गर्दछौँ कि:

क) हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना, स्पष्टिकरण र जवाफहरु सम्पुर्ण रुपमा पाएका छौं ।

ख) हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरुको आधारमा हाम्रो रायमा कम्पनीको हिसाब किताब बहिखाता श्रेष्ता र लेखासँग सारभुत रुपमा दुरुस्त रहेका छन् ।

ग) हाम्रो रायमा कम्पनीको हिसावकिताब ऐन बमोजिम ठीकसँग राखिएका छन् ।

घ) लेखापरीक्षणको सिलसिलामा पाएसम्मको सूचना एवं हामीलाई दिइएको जानकारी र स्पष्टिकरण तथा कम्पनीको हिसाब किताबको परीक्षणको आधारमा कम्पनीको संचालक समिति वा त्यसका सदस्य वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानून विपरीत लेखासँग सम्बन्धित कार्य गरेको वा कम्पनीको सम्पत्ति हिनामिना गरेको वा कम्पनीलाई हानी नोक्सानी गरे गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन ।

ङ) कम्पनीको लेखा सम्बन्धी कुनै जालसाजी भएको, कम्पनीको श्रेष्ता र लेखा परिक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन ।

नागरिक स्टक डिलर कम्पनी लिमिटेड

Opinion

We have audited the accompanying financial statements of Nagarik Stock Dealer Company Limited (referred to as the Company), which comprise the statement of financial position as at Ashad 32, 2079 (July 16, 2022), statement of profit and loss and other comprehensive income, statement of changes in equity and statement of cash flows for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, the accompanying financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of the Company as at Ashad 32, 2079, and its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRSs).

Basis for Opinion

The management of the entity has responsibility for the financial statements and all representations contained therein. Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit on the Financial Statements section of our report. We conducted our audit in accordance with Nepal Financial Reporting Standard (NFRS). We are independent of the Company in accordance with the ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants together with the ethical requirements that are relevant to our audit of financial statements, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and the ICAN's handbook of The Code of Ethics for Professional Accountants. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient, appropriate and reasonable to provide a basis for opinion.

Key Audit Matters from our Audit

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the financial statements. Key audit matters are selected from the matters communicated with the board of directors and audit committee through Management Letter, but are not intended to represent all the matters that were discussed with them. Our audit procedures relating to these matters were designed in the context of our audit of the financial statements as a whole. Our opinion on the financial statements is

not modified with respect to any of the key audit matters described below, and we do not express opinion on these individual matters.

Other Information

Management is responsible for the other information. The other information comprises of the information included in the "Annual Report" (as defined in NSA 720), but does not include the financial statements and our auditor's report thereon. Our opinion on the financial statements does not cover other information and we do not express any form of assurance conclusion thereon.

In connection with our audit of the financial statements, our responsibility is to read the other information, and in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained in the audit or otherwise appears to be materially misstated. If, based on the work we have performed, we conclude that there is a material misstatement of this other information; we are required to report that fact. We have nothing to report in this regard that describes any material misstatement of the other information.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements.

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with NFRSs, and for such internal control as management determines is necessary to enable for the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists.

Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.

- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the internal control.

- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.

- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the company to cease to continue as a going concern.

- Evaluate the overall presentation, structure, and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

- Obtain sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities to express an opinion on the consolidated financial statements. We are responsible for the direction, supervision and performance of the group audit. We remain solely responsible for our audit opinion.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

- We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matter that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguard.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

As per the requirements of Section 115 of the Companies Act, 2063 (First Amendment 2074), we further report that:

- We have obtained information and explanations asked for, which, to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit.
- In our opinion, except for the matter described in the Key Audit Matters section of our report, statement of financial position, profit or loss, other comprehensive income, changes in equity and cash flows, have been prepared in accordance with the requirements of the Companies Act,2063 and in agreement with the books of accounts maintained by the Company.
- The financial statements are in agreement with the books of account.
- As per section 5 of the Bonus Act 2030, each profit making enterprise shall have to allocate an amount equivalent to 10% of its net income of one fiscal year for bonus to employees. Moreover, section 13 of the Bonus Act 2030 states that 70% of the residuary amount after distribution of bonus from the allocated amount of bonus pursuant to section 5 shall be deposited with the Welfare fund established in accordance with the prevailing laws and remaining 30% shall be deposited with the National Level Welfare Fund established by Government of Nepal for the interest of the employees of the enterprise. However, as per rule 6 of Bonus Regulation 2039, in case of entities of which whole or more than 50% of the shares

are owned by Government of Nepal, the entities shall have to allocated an amount equivalent to 5% of its net income of one fiscal year for bonus to employees. In case of Government owned enterprises, 20% of the residuary amount after distribution of bonus from the allocated amount of bonus pursuant to section 5 shall be deposited with the Welfare Fund established in accordance with prevailing laws and remaining 80% shall be deposited with the National Welfare Fund established by Government of Nepal for the interest of the employees. *The company is still in the process of obtaining legal status as to whether the company is a public enterprise or a government owned enterprise. Hence, the company has made provisions for bonus as public enterprise.*

- In our opinion and to the best of our information and according to the explanation given to us, the financial statement the said Balance Sheet, Income Statement and Cash Flow Statement, read together with the notes forming part of the accounts give the information required by the Companies Act 2063 (First Amendment 2074) in the manner so required and give a true and fair view:

  i. In the case of Balance Sheet, the state of affairs of the Company as at 32nd Ashad, 2079; and
  ii. In the case of Income Statement, the results of operations of the Company for the year ended on 32nd Ashad, 2079; and
  iii. In the case of the Cash Flow Statement, of Cash inflow and outflow of the Company for the year ended on that date.

- In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us the Board of Directors, the representatives or any employee of the Company has not acted contrary to the provision of law relating to accounts nor caused direct loss or damage to the Company deliberately or acted in manner that would jeopardize the interest and security of the Company.

- We have not come across any fraudulence in the accounts so far as it appeared from our examination of the books of account.

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक

Opinion

We have audited the consolidated financial statements of Agricultural Development Bank Limited and its subsidiaries (collectively referred as the "Group") which comprise the consolidated statement of financial position as at Ashad 32, 2079 (corresponding to July 16, 2022) and the consolidated statement of profit or loss, the consolidated statement of other comprehensive income, the consolidated statement of changes in equity, the consolidated statement of cash flows for the year then ended and a summary of significant accounting policies and other explanatory information prepared in accordance with Nepal Financial Reporting Standards.

In our opinion, the financial statements of the bank and the consolidated financial statements of the group present fairly, in all material respects, the financial position of the bank and the group as at Ashad 32, 2079 (corresponding to July 16, 2022) and its financial performance and cash flows for the year then ended in accordance with the Nepal Financial Reporting Standards.

Basis of Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial*

Statements section of our report. We are independent of the Group in accordance with the ICAN's *Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants* together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements in Nepal, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and the ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Emphasis of Matter

We draw attention to Note 4.29 of the consolidated financial statements, which describes the effect of probable refund of additional interest charged to customers due to excess interest premium during the year.

Our opinion is not modified in the respect of this matter.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in the audit of the financial statements and include the most significant assessed risk of material misstatement (whether or not due to fraud) identified, including those which had the greatest effect on: the overall audit strategy; the allocation of resources in the audit; and directing the efforts of the engagement team. We summarize below the key audit matters, in arriving at our audit opinion above, together with our key audit procedures to address those matters and, as required for public interest entities, our results from those procedures. These matters were addressed, and our results are based on procedures undertaken, in the context of and solely for the purpose of, our audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and consequently are incidental to that opinion, and we do not provide a separate opinion on these matters.

S.N.	Key Audit Matters	Auditor's Response
1.	**Information Technology**	
	The Bank's key financial accounting and reporting processes are highly dependent on the automated controls over the Bank's IT systems. There is a risk that gaps in the change management, segregation of duties or user access management controls (in relation to key financial accounting and reporting systems) may undermine our ability to place some reliance thereon in our audit.	Our audit approach regarding obtaining reliance on Bank's IT systems included the following procedures: e. Testing the design, operation and effectiveness of control over granting, removal and appropriateness of access rights on the accounting and reporting system of the bank. f. Obtaining and inspecting the change management policies and for a sample of changes in inputs and control functions on the system, reviewing that changes had been performed in line with approved decisions. g. Testing a sample of the automated controls that are designed to enforce appropriate segregation of duties. h. Testing a sample of outputs particularly interest income and expenses on loans and

S.N.	Key Audit Matters	Auditor's Response
		advances of the system through manual calculations. **Our Result:** We considered the information technology systems and their relevant controls to be adequate.
2.	**Interest Recognition**	
	The interest income of the bank has to be recognized on accrual basis and following the Interest Income Recognition Guidelines 2019 issued by NRB. Though accrual basis of interest recognition is prescribed in general, the guideline requires suspension of interest recognition on accrual basis for loans and advances with overdue of more than 12 months whereas for loans and advances with overdue interest/installment for 3 to 12 months, interest recognition on accrual basis is limited on the basis of result of collateral testing as specified. Given the lack of system capability to suspend recognition of income on the basis of overdue status of loan and fair value of collateral as well as review of fair valuation of collateral on regular basis, manual intervention will be required in interest recognition process and hence create risk of improper application of the guidelines and determination of the Fair Value of the collateral. This may, in turn, have effect on recognition of interest income of the bank.	Our audit approach regarding verification of process of interest recognition included: d. Obtaining clear understanding of the process of accrual of interest income on loans and advances in the Core Banking Software of the bank. e. For fair valuation of collateral, we relied on the latest available engineer's valuation of the collateral and have test checked the hair cut in fair value of collateral as per NRB Interest Income Recognition guidelines 2019. f. Test check of the interest income booking with manual computation. **Our results:** No material exceptions were noted.
3.	**Impairment of Loans and Advances**	
	As per NRB Directive 4, bank shall measure impairment loss on loans and advances at the higher of: ➢ Amount derived as per the norms prescribed by Nepal Rastra Bank for loan loss provision; and ➢ Amount determined as per para 63 of NAS 39 adopting Incurred Loss Model	Our audit approach regarding verification of impairment of loans and advances included: e. Review of the overdue status of loans and advances by obtaining data from the system and matched the same with the NRB 2.2 report. f. Sample credit files were reviewed, among other things, from the perspective of utilization of loans and advances for

S.N.	Key Audit Matters	Auditor's Response
	As per the norms prescribed by NRB, provision at prescribed rate should be created on loans and advances based on overdue status of loans and advances as well as utilization status of the facility, status of security, borrower's whereabouts etc. As per NAS 39 read with NFRS 9, impairment of loans and advances should be made on individual impairment basis for loans and advances that are individually significant and collective impairment basis for homogeneous groups of loans that are not considered individually significant. On individual impairment, amount of the loss is measured as the difference between the assets' carrying amount and the present value of estimated future cash flows. Under collective impairment, loss is determined after taking into account the Historical Loss Experience in portfolios of similar credit risk and Management's experienced judgment as to whether current economic and credit conditions are such that the actual level of inherent losses at the reporting date is like to be greater or less than that suggested by historical experience. Given the fact that impairment of loans and advances under incurred loss model require assessment of future cash flows as well as historical loss experiences of portfolios. Further, impairment of loans and advances under NRB norms for loan loss provisioning will require assessment of overdue status of loans and advances and proper utilization of loan for intended purpose. Hence, assessment of availability and accuracy of required data for impairment of loans and advances under incurred loss model as well as NRB provisioning norms is regarded as key audit matters.	intended purpose by way of scrutiny of financial statements, account movement, account turnover, etc. g. Expected future cash flows from the individually significant loans and advances with indication of impairment are assessed on the basis of realizable value of collateral securities based on management estimate. h. Grouping of homogeneous group of loans was assessed on the basis of nature and purpose of loans and data of historical loss experience in portfolios are assessed on the basis of past due data from the system as well as data of loan loss provisions of the defined group in the past. **Our Result:** We considered the identification of Non-Performing Advances and their provisioning to be acceptable.

Other Matters

We did not audit the financial statements and other financial information of subsidiary **Kosh Byabasthapan Company Limited** whose financial statements reflect the total assets of NPR 109.008 million and net assets of NPR 88.58 million as at Ashad 32, 2079 (corresponding to July 16, 2022) and net loss of NPR 20.52 million and net cash-flow of NPR (13.694) million for the year ended. The financial information of the subsidiary used in preparation of this consolidated financial statements are based on unaudited financial statements which were certified by the management of the subsidiary company.

Other Information

Management is responsible for other information. The other information comprises the information included in the annual report, but does not include the financial statements and our auditor's report thereon. The annual report is expected to be made available to us after the date of this auditor's report.

Our opinion on the financial statements does not cover the other information and we do not express any form of assurance conclusion thereon.

In connection with our audit of the financial statements, our responsibility is to read the other information and, in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained in the audit or otherwise appears to be materially misstated. If based on the work we have performed, we conclude that there is material misstatement of the other information, we are required to report that fact.

When we read the annual report, if we conclude that there is a material misstatement therein, we are required to communicate the matter to those charged with governance.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with the prevailing accounting practices, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of the financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, the management is responsible for assessing the Group's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless the management either intends to liquidate the Group or to cease operations, or has realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Group's financial reporting process.

Auditor's Responsibility for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the consolidated financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with the NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate,

they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these consolidated financial statements.

As a part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgement and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, international omissions, misrepresentations, or the override of internal control.

- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the bank and its subsidiary's internal control.

- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.

- Conclude on appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the bank and its subsidiary's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the bank and its subsidiary to cease to continue as a going concern.

- Evaluate the overall presentation, structure, content of the consolidated financial statements, including the disclosures, and whether the consolidated financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair representation.

  We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

  We also provide those charged with governance with a statement that we have compiled with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

Based on our examination of the consolidated financial statements as aforesaid, we report that:

a. We have obtained all the information and explanations, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit.

b. The accounts and records of the bank and its subsidiaries have been maintained as required by law and practice in a manner to reflect the real affairs of the Group.

c. The consolidated statement of financial position, consolidated statement of financial performance and the consolidated statement of cash flow dealt with by this report are in agreement with the books of account of the Group.

d. In our opinion, so far as appeared from our examination of the books, the bank has maintained adequate capital fund, risk bearing fund and adequate provisions for possible impairment of assets in accordance with the directives of Nepal Rastra Bank.

e. In our opinion and to the best of our information and according to the explanation given to us, the Board of Directors, the representative or any employee of the bank and its subsidiaries have not acted contrary to the provision of law relating to accounts nor caused direct loss or damage to the Group deliberately or acted in a manner that would jeopardized the interest and security of the Group and the business of the Group appears to have been conducted satisfactorily.

f. The operations of the Bank were within its jurisdiction.

g. The Bank has not acted in a manner to jeopardize the interest and security of the depositors and investors, and

h. We have not come across any fraudulence in the accounts, so far as it appeared from our examination of the books of accounts.

सिडिएस एण्ड क्लियरिङ्ग लिमिटेड

१. लेखापरीक्षकको राय

हामीले यसै साथ संलग्न **सिडिएस एण्ड क्लियरिङ्ग लिमिटेडको** अषाढ ३२, २०७९ (तदनुसार जुलाई १६, २०२२) को वित्तीय स्थिति विवरण, सोहि मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान तथा अन्य विस्तृत आयको विवरण, नगद प्रवाह विवरण तथा इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धि विवरण र तत्सम्बन्धि लेखा नीति तथा लेखा टिप्पणी समावेश भएको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गर्न लेखापरीक्षकको रुपमा नियुक्त भएका छौं र सोहि अनुसार लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं ।

हाम्रो रायमा, संलग्न वित्तीय विवरणहरु

- कम्पनीको अषाढ ३२, २०७९ (तदनुसार जुलाई १६, २०२२) को आर्थिक अवस्था र सो मितिमा अन्त्य भएको आर्थिक वर्षको नाफा वा नोक्सान र अन्य विस्तृत आयको अवस्था र नगद प्रवाहको अवस्था प्रचलित कानूनका अधिनमा रहि यथार्थ चित्रण गर्दछ ;
- कम्पनीलाई लागु हुने नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार तयार गरिएका छन् र
- कम्पनी ऐन, २०६३ बमोजिम तयार पारिएका छन् ।

२. राय व्यक्त गर्ने आधार

हामीले नेपाल लेखापरीक्षणमान अनुरुप लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं । त्यस्ता मानहरु अनुसारको हाम्रो जिम्मेवारीलाई यसै प्रतिवेदनको **वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व** खण्डमा थप व्याख्या गरिएको छ । नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्टस् संस्थाले जारी गरेको व्यवसायिक लेखापालका लागि आचारसंहिताको हातेपुस्तक लगायत

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणको सम्बन्धमा नेपालमा प्रचलित आवश्यक अचारणहरुको आधारमा हामी यस कम्पनीबाट स्वतन्त्र छौं र हामीले यस्ता आवश्यकता अनुरुप तथा नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्टस् संस्थाले जारी गरेको व्यवसायिक लेखापालका लागि आचारसंहिताको हातेपुस्तक बमोजिम अन्य आचरणको जिम्मेवारी पुरा गरेका छौं । हामीले प्राप्त गरेका प्रमाणहरुले लेखापरीक्षण राय व्यक्त गर्ने सन्दर्भमा पर्याप्त र उपयुक्त आधार प्रदान गर्दछ भन्ने कुरामा हामी विश्वस्त छौं ।

३. लेखापरीक्षणका मुख्य मामलाहरू - Key Audit Matter

हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा प्रस्तुत वर्षको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा देखिएका धेरै महत्वका विषयवस्तुहरू नै लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरू हुन । लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको राय व्यक्त गर्ने अनुच्छेद एवं व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख भएका व्यहोरा बाहेक अन्य थप लेखापरीक्षणका विषयवस्तुहरू रहेको छैन ।

४. अन्य जानकारी (वित्तीय विवरण साथ प्रस्तुत गरिने वित्तीय विवरण तथा लेखापरिक्षकको प्रतिवेदन बाहेकको)

वित्तीय विवरण साथ प्रस्तुत गरिने वित्तीय विवरण तथा लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन बाहेकका अन्य जानकारीहरु व्यवस्थापनको जिम्मेवारी हो । अन्य जानकारीमा वार्षिक विवरण सँगै प्रस्तुत गरिने वित्तीय विवरण तथा हाम्रो लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन बाहेक अध्यक्षको प्रतिवेदन तथा कम्पनी ऐन, २०६३ को दफा १०९ को उपदफा (४) अनुसारका प्रतिवेदनहरु पर्दछन । त्यस्ता प्रतिवेदनहरु यस लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको मिति पश्चात प्राप्त हुने अपेक्षा गरेका छौं ।

वार्षिक वित्तीय विवरण माथिको हाम्रो रायले अन्य जानकारीलाई समेट्दैन तथा यस्ता अन्य जानकारीका सम्बन्धमा हामी कुनै पनि प्रकारको आश्वासन निचोड व्यक्त गर्दैनौं ।

वित्तीय विवरणको हाम्रो लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा, हाम्रो जिम्मेवारी अन्य जानकारी पढी त्यस्ता जानकारीहरु वित्तीय विवरण वा हामीले लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका ज्ञानहरुसँग सारभुत रुपमा असंगत रहे वा नरहेको वा अन्य कुनै पनि कारणले सारभुत रुपमा गलत वर्णन देखिने वा नदेखिने सम्बन्धमा विचार गर्नु हो । हामीले गरेको कार्यहरुको आधारमा यदि अन्य जानकारीहरु सारभुत रुपमा गलत वर्णन गरिएको निष्कर्ष निस्किएकामा त्यस्ता तथ्यहरुको प्रतिवेदन दिनु हाम्रो जिम्मेवारी हो ।

हामीलाई त्यस्ता प्रतिवेदनहरु प्राप्त भए पश्चात सो को अध्ययन गरी कुनै सारभुत असंगत तथ्यहरु रहेको निचोड निस्किएमा त्यस्तो सारभुत असंगत तथ्यहरुको बारेमा शासकीय भूमिका वहन गर्नेहरु समक्ष सूचित गर्नेछौं ।

५. वित्तीय विवरण उपर व्यस्थापन तथा शासकीय भूमिका वहन गर्नेहरुको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान, सम्बन्धित ऐन र अन्य नियम, कानुन, अभ्यास अनुरुप वित्तीय विवरणहरु तयार पार्ने तथा यथोचित प्रस्तुतीकरण गर्ने, र जालसाजी वा त्रुटिका कारणले वित्तीय विवरणहरु सारभुत रुपमा गलत आँकडा सहितको हुन नदिन आवश्यक पर्ने निजहरुले आवश्यक ठानेका त्यस्ता आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीहरुको जिम्मेवारी कम्पनीको व्यवस्थापनमा रहेको छ ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा कम्पनीको अनवरत सञ्चालन मान्यतामा आधारित रही सञ्चालन हुन सक्ने क्षमताको निर्धारण गर्ने र सो सम्बन्धमा वित्तीय विवरणमा यथोचित खुलासा गर्ने जिम्मेवारी व्यवस्थापनमा रहेको छ । यस जिम्मेवारी अन्तर्गत कम्पनीलाई खारेजीमा लैजाने, अन्य तरिकाले सञ्चालन बन्द गर्ने वा खारेजीमा लैजाने वा सञ्चालन बन्द गर्ने बाहेकको अन्य यथार्थवादी विकल्प नरहेको अवस्थामा बाहेक वित्तीय विवरणहरु अनवरत सञ्चालन मान्यतामा आधारित लेखा प्रणाली अवलम्बन गरी तयार गर्नु समेत पर्दछ ।

शासकीय भूमिका वहन गर्नेहरुको जिम्मेवारी वित्तीय प्रतिवेदनका प्रक्रियाहरुको निरीक्षण गर्नु हो ।

६. वित्तिय विवरणको लेखापरीक्षणमा लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व

वित्तिय विवरणहरु सम्पूर्ण रुपमा चाहे जालसाजी वा गल्तीबाट होस, सारभूत रुपमा त्रुटीरहित छन् वा छैनन भन्नेबारे उचित आश्वस्तता प्राप्त गर्नु र हाम्रो राय समावेश गरी प्रतिवेदन जारी गर्नु हाम्रो उद्देश्य हो । उचित आश्वस्तता एक उच्च तहको आश्वासन भएतापनि सारभुत त्रुटीहरु विद्यमान रहेको अवस्थामा समेत लेखापरीक्षणमानहरु अनुरुप लेखनपरीक्षणमा समेत उक्त सारभुत त्रुटीहरु सधैं पहिचान हुन्छ भन्ने आश्वस्तता रहँदैन । गलत प्रस्तुती, जालसाजी वा त्रुटीबाट उत्पन्न हुन सक्दछन र ती प्रस्तुतीहरुले वित्तीय विवरणको आधारमा प्रयोगकर्ताहरुले लिने आर्थिक निर्णयहरुलाई अलग अलग वा समग्र रुपमा प्रभाव पार्न सक्ने उपयुक्त अपेक्षा गरिन्छ भन्ने उक्त गलत प्रस्तुतीलाई सारभुत रुपमा गलत प्रस्तुती भनिन्छ ।

नेपाल लेखापरीक्षणमान अनुरुप लेखापरीक्षणको क्रममा हामीले पेशागत विवेक र व्यवसायीक सन्देह कायम राखी पेशागात अभ्यास गरेका छौं । यस क्रममा हामीले :

- वित्तीय विवरणमा जालसाजी वा त्रुटीबाट हुनसक्ने सारभुत गलत प्रस्तुतीहरुका जोखिम पहिचान तथा मूल्यांकन गरी ती जोखिमहरुको लागी प्रभावकारी लेखापरीक्षण प्रक्रियाहरु तर्जुमा गरी हाम्रो मन्तव्य प्रदान गर्ने आधारको लागी पर्याप्त तथा उचित लेखापरीक्षण प्रमाण संकलन गरेका छौं मिलीभगत, ठगी, जानाजानी चुक, जानाजान छोड्ने काम, गलत प्रतिनिधित्व वा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उल्लंघन समावेश हुने भएकाले गल्तीहरु भन्दा जालसाजीबाट हुने सारभुत गलत प्रस्तुतीहरुको पहिचान नहुने जोखिम अधिक रहन्छ ।
- कम्पनीको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारीता सम्बन्धी राय व्यक्त गर्ने उद्देश्य नभई लेखापरीक्षण प्रक्रियाहरु तर्जुमा गर्नका लागी लेखापरीक्षणमा प्रासंगिक हुने कम्पनीको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको बारेमा जानकारी प्राप्त गरेका छौं ।
- व्यवस्थापनले प्रयोग गरेका लेखा नीतिहरुको औचित्य, लेखा अनुमानको व्यवहारीकता तथा लेखा सम्बन्धि खुलासाहरुको मूल्यांकन गरेका छौं ।
- व्यवस्थापनले प्रयोग गरेका व्यवसायको निरन्तरतामा आधारीत लेखा नीतिको औचित्यता तथा प्राप्त लेखापरीक्षण प्रमाणको आधारमा कुनै घटना वा अवस्थाहरुसँग सम्बन्धित सारभुत अनिश्चितताको कारणले कम्पनीको व्यवसायको निरन्तरताको क्षमतामा उल्लेख्य शंका उत्पन्न गर्न सक्ने अवस्थामा तथा यदि हामीले सारभुत अनिश्चितता रहेको निष्कर्ष निकालेमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा वित्तीय विवरणको सम्बन्धित खुलासा उपर ध्यानकृष्ट गर्नुपर्दछ वा ती खुलासा अपर्याप्त भएमा, हाम्रो राय परिमार्जन गर्नुपर्दछ । हाम्रो निष्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन मितिसम्म प्राप्त लेखापरीक्षण प्रमाणमा आधारित रहेको हुन्छ । तथापी भविष्यका घटना तथा अवस्थाको कारणले पनि कम्पनीको अनवरत सञ्चालन मान्यता खण्डित हुन सक्छ ।
- वित्तीय विवरणको समग्र प्रस्तुतीकरणको ढाँचा र खूलासा सहितको विषयवस्तु तथा अर्न्तनिहित कारोवार एवंम घटनाहरुलाई वित्तीय विवरणमा निष्पक्ष रुपमा प्रस्तुतीकरण गरे नगरेको मूल्यांकन गरेका छौं ।

  हामीले वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन तथा शासकीय भुमिका वहन गर्नेहरु समक्ष अन्य विषयका अतिरिक्त लेखापरीक्षण खोजहरु लगायत कम्पनीको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीमा रहेका महत्वपूर्ण कमी कमजोरीहरुको जानकारी गराएका छौं ।

शासकीय भुमिका वहन गर्नेहरु समक्ष प्रासगिंक नैतिक आवश्यकताहरु पालना गरेको जानकारी सहितको विवरण र हाम्रो स्वतन्त्रतामा उल्लेख्य प्रभाव पार्न सक्ने मानिएका सबै सम्बन्ध तथा अन्य कुराहरु साथै स्वतन्त्रता जगेर्ना गर्न अवलम्बन गरिएका उपायहरुको बारेमा समेत जानकारी गराएका छौं ।

७. अन्य कानुनी तथा नियामक निकायका आवश्यकतासँग सम्बन्धित प्रतिवेदन
कम्पनी ऐन, २०६३ बमोजिमको थप व्यहोरा

कम्पनी ऐन, २०६३ को दफा ११५ बमोजिम देहायका व्यहोराहरु प्रमाणित गर्दछौं :

- हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना तथा स्पष्टीकरण सन्तोषजनक रुपमा प्राप्त गरेका छौं ।
- कम्पनीले कम्पनी ऐन, २०६३ अनुरुप आफ्नो कारोबारको यथार्थ स्थिति स्पष्ट हुने गरी लेखा राखेको छ ।
- यो प्रतिवेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वित्तीय स्थिति विवरण, नाफा नोक्सान तथा अन्य विस्तृत आयको विवरण, नगद प्रवाह विवरण, इक्वीटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धि विवरण र तत्सम्बन्धि लेखा नीति तथा लेखा टिप्पणीहरु तोकेको ढाँचा र तरिका अनुसार तयार गरिनुका साथै कम्पनीले राखेको हिसाव किताव, वहिखाता, श्रेस्ता र लेखासंग दुरुस्त रहेका छन् ।
- लेखापरीक्षणको सिलसिलामा उपलब्ध गराइएका स्पष्टीकरण तथा सूचनाहरुको आधारमा, सञ्चालक समिति वा प्रतिनिधि वा कुनै कर्मचारीले कानून विरुद्ध कुनै कामकाज गरेको वा कम्पनीको सम्पत्ति हिनामिना गरेको वा कम्पनीको हानि नोक्सानी गरेको व्यहोरा हाम्रो जानकारीमा आएन ।
- लेखापरीक्षणको सिलसिलामा उपलब्ध गराइएका स्पष्टीकरण तथा सूचनाहरुको आधारमा, सञ्चालक समिति वा प्रतिनिधि वा कुनै कर्मचारीले लेखा सम्बन्धि कुनै जालसाजी गरेको व्यहोरा हाम्रो जानकारीमा आएन ।

उद्योग बाणिज्य आपूर्ति मन्त्रालय

नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु
उदयपुर सिमेन्ट उद्योग लिमिटेड

कैफियत सहितको राय

हामीले उदयपुर सिमेन्ट उद्योग कम्पनी लिमिटेडको यसै साथ संलग्न २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति विवरण, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान तथा अन्य कम्प्रिहेन्सिभ आय विवरण, नगद प्रवाह विवरण र इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक उद्योगको वित्तीय विवरणले २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ ।

राय व्यक्त गर्ने आधारहरु

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

१. **पुँजी संरचना**- तत्कालिन श्री ५ को सरकारको २०५७।५।१५ को मन्त्रिपरिषदको वैठकले उद्योगको कुल पुँजी रु. ६ अर्ब २० करोड ४३ लाखमध्ये साधारण शेयर रु.४४ करोड ३८ लाख कायम गरेकोमा वित्तीय विवरणमा रु. ४४ करोड ३७ लाख ५१ हजार रहेको छ। उक्त रकमको सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालयबाट शयेर लगानीको रकमको मौज्दात समर्थन (Balance Confirmation) पनि प्राप्त हुन सकेको छैन ।

२. **ऋण र तिर्नुपर्ने ब्याज** -सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालयको हिसाब अनुसार २०७९ असार मसान्तसम्म साँवा रु. १,७२,४९,९९,७२५।९० र ब्याज रु. १,३४,३६,६०,००७।५० समेत रु. ३,०६,८६,५९,७३३।४० भाखा नाघेको ऋण लगानी र ब्याज हिसाब देखिएको र उद्योगको हिसाबमा सावाँ रु. १,७२,५०,००,०००।०० र ब्याज रु. १,६६,०९,२०,२०१।०६ समेत रु. ३,३८,५९,२०,२०१।६ रहेको छ । उक्त फरक रु. ३१,७२,६०,४६७।६६ को हालसम्म हिसाब मिलान भएको छैन । नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को २०५७।५।१५ को निर्णय अनुसार कायम भएको ५ प्रतिशत ब्याज दरको ऋण र ब्याजको रकम उद्योगले नेपाल सरकारलाइ १२ वर्ष भित्रमा वार्षिक रुपमा भुक्तानी गर्नु पर्नेमा विगत वर्षहरु देखि नै ब्याजको लेखाङ्कन गरेको छैन ।

३. **क्षयीकरणको परीक्षण** -नेपाल लेखामान ३६ क्षयीकरणको बुँदा २ अनुसार तोकिएका केहि सम्पत्तिहरु बाहेक सम्पूर्ण सम्पत्तिहरुमा क्षयीकरण परीक्षण गरी पूनःप्राप्त गर्न सकिने रकम भन्दा बढी लेखाङ्कन भएको अवस्थामा पूनःप्राप्त गर्न सकिने रकममा सम्पत्तिहरु लेखाङ्कन गनुपर्नेमा उद्योगले उक्त प्रकृतीको सम्पत्तिहरु भएता पनि अल्पकालिन ऋण लगानी बाहेक अन्य सम्पत्तिहरुमा क्षयीकरणको परीक्षण गरेको छैन । उक्त कारणले सम्पत्तिहरुको उचित मूल्यमा सारभूत फरक पर्न सक्ने र उक्त फरक रकम हाल यकिन गर्न सकिएन।

४. **स्थिर सम्पति** —नेपाल लेखापरीक्षणमान अनुसार उद्योगले स्थिर सम्पतिको सम्पूर्ण विवरण खुल्ने गरी स्थिर सम्पति रजिष्ट्र तयार गर्नुपर्नेमा त्यस्तो विवरण खुल्ने रजिष्ट्रार तयार गरेको छैन । यस आर्थिक वर्षमा रु. ५,४८,७७,७७७।०० मा विभिन्न पत्रु जन्य सामानहरु र मेसिन उपकरणहरु बिक्री गरी आम्दानी गरेको भएता पनि उपरोक्त मेसिन उपकरणहरुको वित्तीय अपलेखन नगरीएकोले वित्तीय विवरणमा उल्लेख जायजेथा संयन्त्र र उपकरणको रु.७,६३,२०,३७,९२४।८२ यकिन गर्न सकिएन।

५. **जिन्सी मौज्दात** -नेपाल लेखामान -२, जिन्सीको दफा ५९ अनुसार जिन्सी मौज्दातमा भएको घाटा वा मूल्यमा आएको कमि सोहि अवधिमा नाफा नोक्सान हिसाबमा समायोजन हुनुपर्नेमा उद्योगमा विगत वर्षहरुमा सो कार्य गरेको छैन। संचालक समितिद्वारा गठित समितिको प्रतिवेदनको आधारमा २०७७ षौष मसान्तको मौज्दात र लेखामा देखाईएको मौज्दातमा क्लिंकरमा रु ४६,७४,१३,५२०।०० (३७,६४० मेट्रिक टन) फरक रहेको छ। उक्त फरक रकम अघिल्ला आर्थिक वर्षहरुसंग पनि सम्बन्धित भएको र संचालक समितिको निर्णयबाट उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयद्वारा गठित समितिले छानविन गरी रहेको र २०७९ आषाढ ३२ मा जिन्सी मौज्दातको भौतिक परीक्षण प्रतिवेदनमासमेत उक्त फरक यथावत कायम राखि छानविनको टुङ्गो लागे पछि लेखाङ्कन गर्नु पर्ने उल्लेख भएकोले वित्तीय विवरणमा देखाइएको जिन्सी मौज्दात रु .१,०८,७२,४१,०७१।८३ सम्बन्धमा यकिन गर्न सकिएन ।

६. **बीमाङ्कीय मूल्याङ्कन** — लेखापरीक्षणमान अनुसार कर्मचारीहरुको अवकाश सुविधाहरु उपदान, औषधी उपचार तथा बिदाहरुको बीमाङ्कीय मूल्याङ्कन गरी दायित्व यकिन गर्नुपर्नेमा सो नगरी उद्योगले कर्मचारी दायित्व वापत रु. ८२,२७,३८,०१६।९८ लेखाङ्कन गरेको छ । उक्त दायित्व लेखापरीक्षणमानले तोकेबमोजिम यकिन गर्नुपर्दछ ।

७. **साहु** — यस वर्ष उद्योगको वित्तीय विवरणमा नेपाल विद्युत प्राधिकरणलाई भुक्तानी भएको २०७७ श्रावण सम्मको डेडिकेटेड फिडर महशुल रु. २४,६९,४६,२९०।०० पाउनु पर्ने र उक्त रकम सण्ड्री क्रेडिटर्समा नघटाईएको उल्लेख भएता पनि हाल सम्म नेपाल विद्युत प्राधिकरणसंग हिसाव मिलान नभएको कारणले सो रकमको यथर्थता यकिन गर्न सकिएन।

८. **अल्पकालीन लगानी र ब्याज आम्दानी** -उद्योगले विगत वर्षहरुमा विराटनगर जूट मिलमा गरेको ऋण लगानी वापत २०७७।७८ मा व्यवस्था गरेको रु. ११,६६,०६,२७६।०० लाइ यस वर्षमा अपलेखन फिर्ता (write back) आम्दानीको रुपमा लेखाङ्कन गरेको छ । साथै, उद्योगले विराटनगर जूट मिललाई दिएको ऋण रकमको २०७४।७५ देखिको चक्रकृति ब्याज रु. ११,७९,३०,५९४।३४ यस वर्ष आम्दानीमा लेखाङ्कन गरेको छ। उक्त लेखाङ्कनलाई पुष्टी गर्ने पर्याप्त प्रमाण लेखा परीक्षणको सन्दर्भमा प्राप्त नभएको र संचालक समितिद्वारा स्वीकृत वित्तीय विवरणमा समेत उक्त रकम संकास्पद रहेको उल्लेख भएकोले वित्तीय विवरणमा सारभूत फरक पर्ने देखिन्छ।

९. **बिक्री लागत -** उद्योगले बिगत वर्षमा कोल मिलले नपिसेको कारण रिजेक्ट भएको २९६६.६४ मे. टन कोइलालाई यस वर्षको सुरु मौज्दातको दर रु. १८,३४६.०२ ले हुने रु ५,४४,२६,०६०।४६ मूल्याङ्कन गरी विगत वर्षमा नै खर्च लेखिएको हुँदा बिक्रीको लागतमा घटाईएकोले वित्तीय विवरणमा सारभूत फरक पर्न देखिन्छ।

१०. **मुख्य लेखापरीक्षण बिषयहरु (Key Audit Matters)**

मुख्य लेखापरीक्षण बिषयहरु	कसरी मुख्य लेखापरीक्षण बिषयहरु सम्बोधन गरियो
भौतिक परीक्षण	
उद्योगले प्रत्येक आर्थिक वर्षको अन्त्यमा सम्पतिको भौतिक परीक्षण गर्ने प्रक्रियामा स्टक परिमाण एकिन गर्न खानी तथा प्लाण्ट तर्फको चुनढुंगा, रातोमाटो, आईरन ओर तथा जिप्समको भौतिक परिक्षणमा stock material को आयतन नापी सो को घनत्वको आधारमा, खानीको Blasting पछिको Limestone को परिक्षण सामुहिक अवलोकनको आधारमा, र लुब्रिकेण्टसको लागि ड्रम संख्या र ड्रमको आयतनलाई मुख्य आधार वनाईएको तर क्लिङ्करको आधार स्पष्ट नभएको।	हामीले सम्पत्ति पहिचान गर्ने प्रक्रियाको योजना बनाएर परीक्षण गर्यौं। थप रूपमा, हामीले लेखापरीक्षणको क्रममा नमूना भौतिक परीक्षण समेत गर्यौं।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेबारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी उद्योगको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले उद्योगको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै उद्योगलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। उद्योगको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले उद्योगको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा उद्योगको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले उद्योगको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधानहरु पालना सम्बन्धी प्रतिवेदन

१. हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना, स्पष्टीकरण र जवाफ पाएका छौं।

२. हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरुको आधारमा हाम्रो रायमा संस्थाको हिसाब किताब सम्बन्धित ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित वाहेक ठीकसँग राखिएको छ।

३. हाम्रो रायमा यो प्रतिबेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब ,नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरु संस्थाले राखेको हिसाब किताब, वहिखाता श्रेस्ता र लेखासँग दुरुस्त रहेका छन्।

४. हाम्रो लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सुचना एवं स्पष्टीकरणका आधारमा एवं संस्थाको खाताहरुको परीक्षण गर्दा माथि सस्थाको संचालक समिति वा त्यसको सदस्यहरु वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानुन बिपरित कुनै कार्य गरेको वा सस्थाको सम्पति हिनामिना गरेको वा सस्थाको हानि नोक्सानी गरे/गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन।

संस्थामा लेखा सम्बन्धी कुनै जालसाजी भएको, कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन।

धौबादी फलाम कम्पनी लिमिटेड

कैफियत सहितको राय

हामीले धौवादी फलाम कम्पनी लिमिटेडको यसै साथ संलग्न २०७९ असार मसान्तको वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक समितिको वित्तीय विवरणले २०७८ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारहरु

१. **नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानः** सरकारी संस्थानहरुलाई २०७३।७४ बाट लागु हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रुपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानमा परिवर्तन गरिएको छ। तर संलग्न गरिएको २०७८।७९

को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानअनुसार तयार गरिएको छैन, जसको प्रभाव अनिश्चित छ र त्यो प्रभाव महत्वपुर्ण तथा व्यापक हुन सक्छ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गऱ्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। कोषको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु (Key Audit Matter):

लेखापरीक्षणको मुख्य विषयहरु ती विषयहरु हुन जुन हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा हालको वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपूर्ण थियो। हामीले निर्धारण गरेका छौं कि हाम्रो प्रतिवेदनमा कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेख गरिएका कुराहरु बाहेक अन्य बताउनु पर्ने मुख्य लेखापरीक्षण विषयहरु छैन।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसै साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेबारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी समितिको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले समितिको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ। साथै कम्पनीलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। कम्पनीको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले कम्पनीको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा भूलबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भए तापनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको त्रुटी भएमा सो त्रुटी सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। त्रुटीहरु जालसाजी वा गल्तीबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता त्रुटिहरु जसले सरोकारवालाहरुले सो त्रुटीपूर्ण वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

नेपाल औषधी लिमिटेड

लेखापरीक्षकको राय

हामीले नेपाल औषधि लिमिटेडको यसै साथ संलग्न २०७९ आषाढ ३१ को वित्तीय स्थिति, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान र अन्य समग्र आय हिसाब, नगद प्रवाह विवरण, इक्वीटीमा परिवर्तनको विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं ।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियतसहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका बिषयले पार्ने असर बाहेक, पेस भएको वित्तीय विवरणहरुले कानून बमोजिम सारभूत रुपमा सही तथा यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारको रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन् :

१. सरकारी संस्थानहरुलाई २०७३।७४ बाट लागू हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रुपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानमा परिवर्तन गरिएको छ । तर संलग्न गरिएको २०७८।७९ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुसार तयार गरिएको छैन, जसको प्रभाव अनिश्चित छ र त्यो प्रभाव महत्त्वपूर्ण तथा व्यापक हुन सक्दछ

२. **अवकाश दायित्वः** नेपाल लेखामान १ (वित्तीय विवरणको प्रस्तुती) तथा लेखामान ३७ (व्यवस्था सांयोगिक दायित्व र सम्पत्ति) बमोजिम वित्तीय विवरण सही र दुरुस्त हुनको लागि सबै किसिमका दायित्व समावेश गर्नुपर्नेमा लिमिटेड ले कर्मचारी दायित्व मध्ये कर्मचारी अवकाश भएका वखत भुक्तानी गर्नुपर्ने दायित्व वासलातमा समावेश गरेको तर त्यसको लागि कुनै पनि कोष खडा गरेको छैन । यसवर्षको अन्त्यसम्म कुल अवकाश दायित्व रु.२८,१८,६१,०४९।८२ रहेको छ भने सम्बन्धित बैक कोष को कुनै व्यवस्था गरेको छैन । लिमिटेडले दायित्व बराबरको रकम कोषमा जम्मा गर्नुपर्दछ ।

३. **कम्पनीको जायजेथा तथा ह्रासकट्टीः** सम्पत्तिको ह्रासकट्टी नेपाल लेखामान १६ (सम्पत्ति, उपकरण र औजार) मा गरिएको व्यवस्था अनुसार गर्नु पर्दछ। तर कम्पनीले सम्पत्तिको विवरण अद्यावधिक गरेको छैन । साथै लिमिटेडको स्वामित्वमा रहेको जग्गा आफ्नो उचित मोल (fair value) भन्दा निकै कम मूल्यमा त्यसको ऐतिहासिक लागतमा लेखांकन भएको छ, जसले गर्दा कुल सम्पत्तिको न्यून मूल्यांकन हुन गएको छ र स्वपूँजी ऋणात्मक हुन पुगेको छ ।

४. **अनुदानमा प्राप्त सम्पत्ति :** नेपाल लेखामान २०, सरकारी अनुदानको लेखाङ्कन र खुलासा बमोजिममा सरकारी अनुदानका लागि गरिएको व्यवस्थासँग मेल खाने गरी लिमिटेडले दातृ संस्थाहरुबाट निःशुल्क प्राप्त गरेको पूँजीगत अनुदानलाई त्यस्ता अनुदानले क्षतिपूर्ति गर्ने खर्चलाई लिमिटेडले लेखांकन गर्ने अवधिभर व्यवस्थित आधारमा नाफा—नोक्सानमा लेखांकन गर्नु पर्नेमा सो अनुरुप गरेको पाईएन। लिमिटेडको आयातित मेशिनरीको यथार्थ लागतको चित्रण भएको छैन र नाफा—नोक्सानमा त्यसको प्रतिकूल असर परेको छ । फरक—फरक उपयोगी आयु भएका सम्पत्तिलाई एउटै विधि र एउटै दर प्रयोग गरी ह्रासकट्टी गर्दा सम्पत्तिको यथार्थ विनियोग रकमको चित्रण भएको छैन । लिमिटेडको स्वामित्व र नियन्त्रणमा रहेको ह्रासयोग्य सम्पत्तिको आयुको सम्बन्धमा जानकारी प्राप्त गर्न सकिदैन ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गर्‍यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ । कम्पनीको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं

लेखापरीक्षणका मुख्य विषयहरु (Key Audit Matters)

हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा प्रस्तुत वर्षको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा देखिएका महत्वका विषयवस्तुहरु नै लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु हुन्। हामीले कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार अनुच्छेदमा उल्लेख गरेको विषयको साथै विश्व स्वास्थ्य संगठनले निर्धारण गरेको मापदण्डमा जान नसकेकाले औषधि व्यवस्था विभागबाट Good Manufacturing Practice (GMP) संचालन अनुमति पाएको छैन। संचालन अनुमति नपाई औषधि

उत्पादन गरिरहेको बिषय वाहेक जानकारी गराउनुपर्ने अन्य विशेष लेखापरीक्षण विषय नभएको जानकारी गराउँदछौं ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेबारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी कम्पनी व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले कम्पनीको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ। साथै कम्पनीलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। कम्पनीको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले कम्पनीको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटी मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भए तापनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण युक्त वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

अन्य ऐनका प्रावधानहरु पालना सम्बन्धी प्रतिवेदन

१. हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना तथा स्पष्टीकरणहरु पाएका छौं ।

२. कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारहरु मा उल्लेख गरिएको बाहेक लिमिटेड ले आफ्नो हिसाब किताब र अभिलेखहरु प्रचलित कानुन बमोजिम राखेको छ ।

३. संलग्न वासलात, आय विवरण, नगद प्रवाह विवरण कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधान अनुसार तयार भएको तथा लिमिटेड ले राखेको हिसाब किताब, श्रेस्ता र लेखासँग दूरुस्त रहेका छन् ।

हामीलाई उपलब्ध गराइएको सूचना तथा स्पष्टिकरणको आधारमा कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारहरु मा उल्लेख गरिएको बाहेक, संचालक समिति वा कुनै संचालक वा कर्मचारीले कानूनको प्रावधान विपरित वा अनियमित कार्य गरेको वा कम्पनीको हानी नोक्सानी गरे गराएको कुरा हाम्रो जानकारीमा आएन।

नेपाल पारवहन तथा गोदाम व्यवस्था कम्पनी लिमिटेड

कैफियत सहितको लेखापरीक्षकको राय

हामीले नेपाल पारवहन तथा गोदाम व्यवस्था कम्पनी लिमिटेडको यसै साथ संलग्न २०७९ असार मसान्तको वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा/ नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक कम्पनीको वित्तीय विवरणले २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्दान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

राय व्यक्त गर्ने आधारहरु

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

१. **नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान :**सरकारी संस्थानहरुलाई आर्थिक वर्ष २०७३।७४ बाट लागु हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रुपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानमा परिवर्तन गरेको छ। तर संलग्न गरिएको २०७८।७९ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानअनुसार तयार गरिएको छैन, जसको प्रभाव अनिश्चित छ र त्यो प्रभाव महत्वपुर्ण तथा व्यापक हुन सक्छ ।

२. **मूल्य अभिवृद्धि करः** मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ५(१) मा नेपाल भित्र सेवा प्रदान गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने व्यवस्था छ । कम्पनीले प्रदान गर्ने क्लियरिंग सेवामा मूल्य अभिवृद्धि कर छुट भएको छैन। केन्द्रीय कार्यालयबाट प्रदान गरेको क्लियरिंग सेवामा रु. ३६,५१,३५९ मा मूल्य अभिवृद्धि कर रु. ४,७४,६७६ उठाएको छैन । उपरोक्त सेवामा कानून बमोजिम मूल्य अभिवृद्धि कर उठाउने व्यवस्था गर्नु पर्दछ।

३. **उपदान खर्चः** कम्पनीले उपदान वापतको रकम भुक्तानी गर्नको लागि नागरिक लगानी कोषमा रकम जम्मा गर्दै आएको छ । अवकाशको समयमा कर्मचारीलाई भुक्तानी गर्दा सो कोषबाट भुक्तानी नगरी कम्पनीले आफ्नै बैंकबाट भुक्तानी गर्ने गरेको छ । नागरिक लगानी कोषमा २०७९ आषाढ मसान्तमा रु. ७,७३,६४,७४७.६२।- मौज्दात रहेको छ । यस वर्षमा कम्पनीले उपदान वापत रु. ५६,१९,९६० करयोग्य भुक्तानी गर्दा आयकर ऐन, २०५८ को दफा (६५) अनुसार १५% को दरले रु. ८,४२,९९४ अग्रिम कर कट्टी नगरी रु. २,०५,९९८।- मात्र अग्रीम कर कट्टी गरेको पाइयो।

४. **असामीः** कम्पनीको वित्तीय विवरणमा शंकास्पद असामीको रुपमा रु. ३७,५९,३०५।- लेखाङ्कन भएको पाइयो । सो रकम लामो समयदेखि अचल रहेको र सो रकमको निर्धारण के कसरी भएको यकिन नभएकोले उक्त रकम असामी नै हुन भनी यकिन गर्न सक्ने अवस्था छैन ।

५. **लेखा नीतिहरु**: लेखा नीतिहरु जस्तै ह्रासकट्टी, स्थिर सम्पति लेखांकन, बिक्री आम्दानी लेखांकन, प्रत्यक्ष खर्च, लिज पट्टा आदि सम्बन्धी नीतिहरु तयार गरिएको छैन । कम्पनीको लेखा सम्बन्धि नीति तथा टिप्पणीहरु प्रयाप्त तथा यर्थाथ सूचनाहरु प्रवाह गर्दैनन् । कम्पनीले श्रेस्तामा स्थिर सम्पतिको भोगचलन हुने आयुको अनुमान र ह्रासकट्टी गर्ने

गरेको छैन । त्यस्तै लिज पट्टा अवधि र सम्पति प्रयोगको अवधिको आंकलन गरिएको छैन र खराब असामीको वर्गीकरण गरिएको छैन । कम्पनीले लेखा कार्यविधिहरु समयापेक्ष संसोधन सहित अद्यावधिक गर्नु पदर्छ ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गर्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। कम्पनीको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

लेखापरीक्षणका मुख्य विषयहरु (Key Audit Matters)

लेखापरीक्षणका मुख्य विषयहरु ती विषयहरु हुन् जुन हालको अवधिको वित्तीय विवरणहरुका लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपुर्ण छन्। यी विषयहरु हाम्रो लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा र राय गठन गर्दा सम्बोधन गरिएको छ। हामी यो मामिलाहरुमा छुट्टै राय प्रदान गर्दैनौं। कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार बाहेक हामीले यो निर्धारण गरेका छौं कि हाम्रो प्रतिवेदनमा सञ्चार गर्न कुनै मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु छैन।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसै प्रतवेदनसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेबारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी कम्पनीको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले कम्पनीको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै कम्पनीलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। कम्पनीको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले कम्पनीको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो गलत विवरण सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरणहरु जालसाजी वा त्रुटीबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरणहरु जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानी गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरु:

१) वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्टयाइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने, प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत

आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२) लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा कम्पनीको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३) व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४) लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मिति सम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५) व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले कम्पनीको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६) अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७) शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधानहरु पालना सम्बन्धि प्रतिवेदन

१) हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना, स्पष्टीकरण र जवाफ पाएका छौं।

२) हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरुको आधारमा हाम्रो रायमा संस्थाको हिसाब किताब सम्बन्धित ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित वाहेक ठीकसँग राखिएको छ।

३) हाम्रो रायमा यो प्रतिबेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धि टिप्पणीहरु संस्थाले राखेको हिसाब किताब, वहिखाता श्रेस्ता र लेखासँग दुरुस्त रहेका छन्।

४) हाम्रो लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सुचना एवं स्पष्टीकरणका आधारमा एवं संस्थाको खाताहरुको परीक्षणबाट सस्थाको संचालक समिति वा त्यसको सदस्यहरु वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानुन बिपरित कुनै कार्य गरेको वा सस्थाको सम्पति हिनामिना गरेको वा सस्थाको हानि नोक्सानी गरे/ गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन।

५) संस्थामा लेखा सम्बन्धि कुनै जालसाजी भएको, कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन।

नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु

दोलखा दुग्ध उद्योग लिमिटेड

हामीले यस साथ संलग्न श्री दोलखा दुग्ध उद्योग लिमिटेड, भिमेश्वर नगरपालिका ६ चरिकोट, दोलखाको ३१ आषाढ २०७९ को वासलात र सोही मितिमा समाप्त आर्थिक बर्षको नाफा नोक्सान

हिसाब र नगद प्रवाह विवरण इक्यिूटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरू तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरूको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं ।

आर्थिक विबरणहरूप्रति ब्यवस्थापनको जिम्मेवारी

(२) नेपाल लेखामान अनुरूप यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विबरण तयार गर्ने एवं प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी ब्यवस्थापनमा रहेको छ । यी जिम्मेवारी अन्तर्गत वित्तीय विबरण गलत आँकडा, जालसाजी वा त्रुटीको कारण रहित छ भनी तयारी र प्रस्तुतिकरण गर्ने कार्यसंग सम्बन्धित नियन्त्रण प्रणालीको तर्जुमा गर्ने, लागु गर्ने र अद्यावधिक बनाई राख्ने, उपयुक्त लेखानीतिको छनोट गर्ने र लागु गर्ने, तथा तत्कालिन अवस्थामा उपयुक्त लेखा अनुमानहरू गर्ने कार्यहरू पर्दछन् । वित्तीय विबरण तयार गर्दा संस्थाले अविच्छिन्नता (Going Concern) कायम गर्न सक्ने नसक्ने कुराको पहिचान गर्न ब्यवस्थापन जिम्मेवार हुनेछ । साथै संस्था वा संस्थाको कारेबार बन्द हुने अवस्थामा नजाँदा सम्म अविच्छिन्नताको आधारमा लेखा सिद्धान्तको प्रयोग तथा त्यसको खुलासा गर्न व्यवस्थापन पुर्ण रूपमा जिम्मेवार रहन्छ ।

<u>लेखापरीक्षणकको जिम्मेवारी</u>

(३) हाम्रो उद्धेश्यहरू सम्पुर्ण वित्तिय विवरणहरू सारभुत त्रुटीबाट रहित छ कि छैन भन्ने बारे उचित उपयुक्त आश्वासन प्राप्त गर्नु हो, र हाम्रो राय समावेश गर्ने लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन जारी गर्नु हो । उचित आश्वासन एक उच्चस्तरको आश्वासन हो, तर ग्यारेन्टी छैन की लेखापरीक्षण मान अनुसार सम्पन्न गरिएको लेखापरिक्षणले जहिले पनि सारभुत त्रुटी पत्ता लगाउँदछ । त्रुटीहरू ठगी, गल्ती वा धोकाधडीबाट उत्पन्न हुन सक्दछन् र त्यसले एकल वा समग्रमा, यदी प्रयोग कर्ताहरूको आर्थिक निर्णयमा प्रभाव पार्ने भएमा मात्र सारभूत रूपमा गलत रहेको मानिन्छ ।

व्यवस्थापनल कार्यान्वयन गरेको अविच्छिन्नताको आधारको उचितताका साथै लेखापरीक्षणका प्रमाणका आधारमा अविच्छिन्नताको सारभूत अनिश्चिता माथी शङ्का उत्पन्न गर्ने घटनाहरू वा अवस्थाहरू रहे नरहेको यकीन गर्दछौ । यदी सारभूत अनिश्चतता रहेको निष्कर्षमा पुगेको खण्डमा हाम्रो लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा वित्तीय विबरणहरू संग सम्वन्धित खुलासहरूमा ध्यान केन्द्रित गर्न आबश्यक पर्ने हुन्छ । यदी त्यस्ता खुलासाहरू अपर्याप्त छन् भने हाम्रो रायमा परिमार्जन गर्नु पर्दछ ।

"राय व्यक्त गर्न अस्विकार गरीएको आधार" अनुच्छेदमा उल्लेखित कारणले गर्दा, नेपाल वित्तिय प्रतिवदेनमान अनुसारका वित्तिय विवरणहरू उपर राय व्यक्त गर्नका लागि पर्याप्त एवं उपयुक्त लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्त गर्न सकेनौ ।

(४) **<u>राय व्यक्त गर्न अस्विकार गरिएको आधार</u>** :

सरकारी स्वामित्वका निकायलाई लागु हुने वित्तिय प्रतिवेदनको ढाचा साविकको नेपाल लेखामानबाट २०७३ श्रावण १ देखि नेपाल वित्तिय प्रतिवेदनमानमा परिवर्तन भएको छ । वित्तिय प्रतिवेदनको ढाचा परिवर्तन हुँदासंत्रमणकालिन व्यवस्था अनुरूपको वित्तिय विवरणहरू तयार गरिएको छैन । सो व्यवस्था अनुरूप नयाँ लेखानीतिका आधारमा वित्तिय सूचनाको पहिचान, पुर्नस्थापना, प्रस्तुतिकरण र खुलासाको आवश्यकता पर्दछ । नेपाल वित्तिय प्रतिवेदनमान अनुरूप वित्तिय सुचनाको पुर्नस्थापना, प्रस्तुतिकरण र खुलासको सञ्चित असर अनिश्चित साथै सारभुत र व्यापक हुन सक्दछ ।

(५) **राय व्यक्त गर्न अस्विकार गरिएको**

"राय व्यक्त गर्न अस्विकार गरीएको आधार" अनुच्छेदमा उल्लेखित विषयवस्तुको सारगर्भियताका कारण, हामीले नेपाल वित्तिय प्रतिवेदनमान अनुसारको वित्तिय विवरणहरू उपर व्यक्त गर्नका लागि पर्याप्त एंव उपयुक्त लेखापरिक्षण प्रमाण प्राप्त गर्न सकेनौं । त्यसकारण नेपाल वित्तिय प्रतिवेदनमान अनुरूप नभएको वित्तिय विवरणहरू उपर हामी राय दिदैनौं ।

(६) उपरोक्त आधारमा लेखापरीक्षण गरी निम्नानुसारको प्रतिवेदन पेस गरेका छौं :

६.१ हामीले लेखापरिक्षणको क्रममा आवश्यक ठानेका जानकारी तथा स्पष्टीकरण यशशिघ्र तथा सन्तोषजनक रूपमा पायौं ।

६.२ हामीले लेखापरिक्षण गरेको श्रेस्ताहरूको आधारमा हाम्रो रायमा संस्थाको हिसाब किताब बहिखाता श्रेस्ता र लेखासँग दुरूस्त रहेका छन् ।

६.३ संस्थाको श्रेस्ता तथा हिसाब किताब ऐन बमोजिम ठीकसँग राखिएको छ ।

६.४ हाम्रो रायमा हामीलाई प्राप्त जानकारी तथा स्पष्टीकरण अनुसार संस्थाका हिसाब किताबको परिक्षणबाट सञ्चालक समिति वा सो को कुनै सदस्य वा कुनै कर्मचारीले कानून विरूद्ध कामकाज वा वेहिसाव गरेको वा संस्थालाई नोक्सानी गरेको, गराइएको वा संस्थालाई हानी नोक्सानी गरेको, गराइएको वा संस्थाको तथा शेयर सदस्यहरूको हित र संरक्षण नहुने काम गरेको जानकारी आएन ।

६.५ हामीलाई अग्रिम करकट्टीको हिसाब गत: विगत वर्ष देखि के कति रकम हुनु पर्ने हो, सो जानकारी आएन ।

नेपाल आयल निगम

Qualified Opinion

We have audited the financial statements of Nepal Oil Corporation Limited (the 'Company'), Kathmandu which comprise the Statement of Financial Position as at Ashadh 32, 2079, Statement of Profit or Loss, Statement of Other Comprehensive Income, Statement of Changes in Equity and Statement of Cash Flow for the year then ended, and Notes to the Financial Statements, including a summary of Significant Accounting Policies.

In our opinion, except for the effects of the matter described in the "*Basis for Qualified Opinion"* section of our report, the accompanying financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of the company as at Ashadh 32, 2079 and its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRSs).

Basis for Qualified Opinion

a) As presented in Notes 13, there is unreconciled inter branch net debit balance of Rs 11,950,327 /-. The impact of such unreconciled balance due to pending reconciliation is not determinable.

b) As per clause 4 of contract entered between Nepal Oil Corporation (NOC) and National Park and Wildlife Conservation Department dated 2075/10/17, NOC shall replant the trees in the ratio of 1:25 for the total of 88163 trees of various species cut down by the pipeline project in the area of Parsa Wildlife Reserve (Total of

2204075 trees) and conserve the same for 5 years. However, NOC can opt to value the cost for the same and pay the amount to Parsa Wildlife Reserve at once within 5 years. This provision is mandatory according to prevailing Forest Act. However, company has not estimated and provisioned such amount in books resulting in understating of expenses/liabilities.

c) As per para 20 of NAS 20, Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistances, A government grant that becomes receivable as compensation for expenses or losses already incurred or for the purpose of giving immediate financial support to the entity with no future related costs shall be recognised in profit or loss of the period in which it becomes receivable. As discussed in note 29.6 of the Notes of financial statement, the company has not recognized grant having reasonable assurance that the grant will be received amounting Rs 595,760,000/- in financial statement. As a result of which, revenue and asset has been understated by said amount.

d) As per para 10A of NAS 20, Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistances, the benefit of a government loan at a below-market rate of interest is treated as a government grant. The loan shall be recognised and measured in accordance with NFRS 9 Financial Instrument. As stated in note 29.6 of the Notes of financial statement, the company has utilized Rs 10,250,000,000/- as interest free borrowings from Price Stabilization Fund. However, the amount is shown at the proceeds received as liability aggregated with additional amount held in fiduciary capacity from PSF.

e) As per para 22 of NAS 8, Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors, when a change in accounting policy is required to be applied retrospectively, the entity shall adjust the opening balance of each affected component of equity for the earliest prior period presented and the other comparative amounts disclosed for each prior period presented as if the new accounting policy had always been applied. As discussed in note 29.6 of the Notes of financial statement, the company has adopted to change the policy of valuation of inventory from First In First Out method to weighted average cost method. However, the change in accounting policy is not applied retrospectively. The impact of inability to apply effect of change in accounting policy retrospectively is not ascertainable.

f) As per para 97 of NAS 38 "Intangible Assets", The depreciable amount of an intangible asset with a finite useful life shall be allocated on a systematic basis over its useful life. Amortisation shall begin when the asset is available for use, ie when it is in the location and condition necessary for it to be capable of operating in the manner intended by management. Rs 205,819,515/- related to ERP has been recognized as capital WIP in note 5 of financial statement. As discussed in note 2.4.4 of the Notes of the financial statement, the company has adopted the policy to amortize Intangible Assets in 5 years. However, the company has not amortized cost of ERP. As a result of which expense has been understated and Assets has been overstated by Rs 41,163,903/-.

g) As discussed in note 2.4.16 of the Notes of financial statement, the company assesses impairment based on expected credit losses (ECL) model. However, the model as per the policy is not prepared and impairment provision for financial assets is done as per management estimate.

h) The company has implemented new ERP system for accounting and operation since the beginning of financial year. The preparation of financial statement is highly dependent on various reports generated by IT system of the company. However, there are differences in report generated by default trial balance report and customized query report like difference in sales report as per trial balance, bill wise sales report and VAT return, value of inventory as per inventory audit report and trial balance. There are unreconciled differences in balances of various ledgers of chart of account like Cost of goods Sold, Inventory & Clearing Account. Various adjustment entries are accounted for with manual intervention in those accounts without preserving proper audit trail. However, reconciliation ledger balances of those accounts with financial statement are yet to be prepared. The financial impact that could arise due to reconciliation is not determinable.

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements* section of our report. We are independent of the organisation in accordance with the *ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants* together with the ethical requirements that are

relevant to our audit of the financial statements in Nepal, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our qualified opinion.

Emphasis of Matter

We draw attention to note 2.4.4 of the Notes of financial statement, which describes about charging the pipeline project related expenses as administrative expenses.

We draw attention to note 2.1 of the Notes of financial statement, which describes about going concern assumption of the management during preparation of financial statement amid negative net worth of the company.

Our opinion is not modified in respect of these matters.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgement, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of our audit of the financial statements as a whole, and in forming our audit opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters. Our assessed key audit matters and how we addressed them are outlined below:

Key Audit Matters	Auditor's Response
i. Property, Plant and Equipment	
There are areas where management judgement impacts the carrying value of property, plant and equipment, intangible. assets and their respective depreciation/amortisation rates and the ownership of the Property, Plant and Equipment requiring periodic review. These include the decision to capitalise or expense costs; the annual asset life review; the timeliness of the capitalisation of assets and the use of management assumptions and estimates for the determination or the measurement and recognition criteria for assets retired from active use and control over ownership of assets. Due to the materiality in the context of the Balance Sheet of the Company and the level of judgement and estimates required, we consider this to be as area of significance.	We assessed the controls in place over the fixed asset cycle, evaluated the appropriateness of capitalisation process, performed tests of details on costs capitalised, the timeliness of the capitalisation of the assets and the de-recognition criteria for assets retired from active use. In performing these procedures, we reviewed the judgements made by management including the nature of underlying costs capitalised; determination of realisable value of the assets retired from active use; the appropriateness of assets lives applied in the calculation of depreciation; the useful lives of assets as per the technical assessment of the management. We observed that the management has regularly reviewed the aforesaid judgements and there are no material changes. Further, we reviewed the documents evidencing ownership of immovable properties and physical verification was carried out on test basis. We considered the system and its control for the recognition, measurement and control to be materially adequate.
ii. Provisions and Contingent Liabilities	
The Company is involved in various legal disputes including tax assessments for which final outcome cannot be easily predicted and which could potentially result in significant liabilities. The assessment of the risks associated with the litigations is based on complex assumptions, which require the use of judgement and such judgement relates, primarily, to the assessment of the uncertainties connected to the prediction of the outcome of the proceedings and to the adequacy of the disclosures in the financial statements. Because of the judgement	Our audit procedures in response to this Key Audit Matter included, among others, • Assessment of the process and relevant controls implemented to identify legal and tax litigations and pending administrative proceedings. • Assessment of assumptions used in the evaluation of potential legal and tax risks performed by the Company. • Inquiry with the legal and tax departments regarding the status of the most significant disputes and inspection of the key relevant documentation. • Analysis of opinion received from the experts wherever available.

Key Audit Matters	Auditor's Response
required, the materiality of such litigations and the complexity of the assessment process, the area is a key matter for our audit.	• Review of the adequacy of the disclosures in the notes to the financial statements • Review of minutes of various meetings. We considered the system and its control for the provisions and contingent liabilities to be adequate.

Other Information

Management is responsible for the other information.

The other information comprises the financial or non-financial information included in the annual report, but does not include the financial statements and our auditor's report thereon. The annual report is expected to be made available for our review after the date of this auditor's report.

Our opinion on the financial statements does not cover the other information and we do not express any form of assurance conclusion thereon.

In connection with our audit of financial statements, our responsibility is to read the other information identified above when it becomes available and, in doing so, we will consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained in the audit, or otherwise appears to be materially misstated.

When we read the annual report, if we conclude that there is a material misstatement therein, we are required to request management and those charged with governance to correct the material misstatement.

Responsibilities of Management for the financial statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of financial statements in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRSs), and for such internal control as the management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the company or to cease operations, or have no realistic alternative but to do so.

Board of Director is responsible for overseeing the company's financial reporting process.

Auditor's responsibilities for the audit of the financial statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

i) Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.

ii) Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.

iii) Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.

iv) Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease to continue as a going concern.

v) Evaluate the overall presentation, structure, and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Other Matters

We have issued separate management letter to the management and those charged with governance indicating areas where changes/improvements are required that include areas of internal control system.

Report on Requirements of the Companies Act, 2063

We report, based on our audit, on the requirements of the Companies Act, 2063, that:

i) We have obtained all the information and explanations, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit;

ii) In our opinion, proper books of accounts as required by law have been kept by the company so far as it appears from our examination of such books of accounts;

iii) In our opinion, the Statement of Financial Position, Statement of Profit or Loss and Other Comprehensive Income, Statement of Changes in Equity and Statement of Cash Flow dealt with by this report are in agreement with the books of accounts.

iv) To the best of our information and according to explanation given to us and from our examination of the books of account of the company necessary for the purpose of our audit, we have not come across cases where the board of directors or any representative or any employee of the company have acted contrary to the provisions of laws relating to accounts or committed any misappropriation or caused any loss or damage to the company.

नेपाल मेटल कम्पनी लिमिटेड

Qualified Opinion

We have audited the accompanying financial statements of Nepal Metal Company Ltd. which comprises Balance Sheet as at Ashadh 32, 2079 (corresponding to July 16, 2022), Profit or Loss Account, Statement

of Cash Flow for the period ended at Ashadh 32, 2079 and Basic Accounting Policies and Notes to Accounts.

In this opinion, except for the effect of the matter described in Basis for Qualified Opinion paragraph of our report, the accompanying financial statements present fairly in all material respect, the financial position of Nepal Metal Company Ltd. as at Ashadh 32, 2079 and its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with the Accounting Policies and disclosure made in Basic Accounting Policies and Notes to Accounts of the financial statements.

Basis for Qualified Opinion

Except as discussed in the given paragraph below, we conducted our audit in accordance with Nepal. standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the audit of financial statements section of our report. We are independent of the Company in accordance with the ethical requirement that is relevant to our audit of the financial statements, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements.

Nepal Standards on Auditing (NSAS), require that we plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the financial statements are free of material misstatements. An audit includes examining, on a test basis, evidence supporting the amounts and disclosures in the financial statements. An audit also includes assessing the accounting principles used and significant estimates made by management, as well as evaluating the overall financial statement presentation. We believe that our audits provide a reasonable basis for our opinion.

During, the audit, Inventory (Store and Spare) was valued at Rs 38,68,319.52 has been presented in the financial statement which has been carried forwarded from the previous financial years. We are not able to verify and determine the true and fair value of inventory and quantity of inventory.

The Applicable Financial Reporting Framework for the state-owned enterprises was changed to Nepal Financial Reporting Standards from Nepal Accounting Standard (Local GAAP) effective from the financial year 2016/17. Change in financial reporting framework required transition to Nepal Financial Reporting Standards as at 17th July 2016 and presentation of at least three statements of financial position, two statement of income statement and comprehensive income, two statement of cash flow and two statements of changes in equity and related notes, including comparative information. However, financial statement has not been prepared based on transitional provision of Nepal Financial Reponing Standards which requires identification, restatement presentation and disclosure of financial information based on new accounting policies as per Nepal Financial reporting Standards. The cumulative effect of not restating, presenting and disclosing financial information based on transition provision of Nepal Financial Reporting Standards are uncertain and could be material and pervasive.

Key Audit Matters

Key Audit Matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the Financial Statements of the current period. These matters were addressed in the context of our audit of the Financial Statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management of Nepal Metal Company Ltd. ('the company'), is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with the Nepal Accounting Standards and other accounting principles generally accepted, including the accounting policies as adopted and for such internal control as management determines, is necessary to enable preparation of the financial statements that are free from material misstatements, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using going

concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditors' Responsibilities for the Audit of Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the Financial Statements as a whole are free from material misstatements, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not guarantee that an audit conducted in accordance with NSAS will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these Financial Statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the Financial Statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, is fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosure in the financial statement or, if such disclosure is inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease as a going concern.
- Evaluate the overall presentation of the Financial Statements including disclosures, and whether the Financial Statements represent the underlying transaction and events in a manner that achieves fair presentation.
- Obtain sufficient appropriate audit evidences regarding the financial information of the entities or business activities within the Company to express an opinion on the Financial Statements.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

On the basis of our examination, we would like to report that:

a. We have obtained all the information and explanations. which were necessary for the purpose for our audit.
b. The Balance Sheet, Profit or Loss Account, Statement of Cash Flow, and Notes to Account attached dealt with by this report are in agreement with the books of account maintained by the company.
c. In our opinion, proper books of accounts as required by law have been kept by the company.
d. In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us and from our examination of the books of account of the company, we have not come across the cases where the Board of Directors or any member thereof or any employee of the company has acted contrary to the provisions of law or caused loss or damage to the Company except matters referred in basis of opinion paragraph.
e. We have not come across any accounting fraud.

राष्ट्रिय उत्पादकत्व तथा आर्थिक विकास केन्द्र लिमिटेड

कैफियत सहितको राय

हामीले श्री राष्ट्रिय उत्पादकत्व तथा आर्थिक विकास केन्द्र लिमिटेड, काठमाण्डौको यसैसाथ संलग्न २०७८ आषाढ ३१ को वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान खाता, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण र तत्सम्बन्धी प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरु समावेश भएको वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं ।

हाम्रो रायमा संलग्न वित्तीय विवरणहरूले कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार अनुच्छेदमा उल्लेखित व्यहोराले पार्न सक्ने असर बाहेक कम्पनीको यसै साथ संलग्न २०७८ आषाढ ३१ को विवरणले नेपाल लेखामान तथा लेखाको सर्वमान्य सिद्धान्त बमोजिम सही र यथार्थ चित्रण गर्दछ ।

कैफियत सहितको रायको लागि आधार

हामीले हाम्रो लेखापरीक्षण नेपाल लेखापरीक्षण मान बमोजिम सम्पन्न गरेका छौं । ती मान बमोजिम हाम्रो जिम्मेवारी यसै प्रतिवेदनको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व शीर्षक अन्तर्गत थप व्याख्या गरिएको छ । नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्थाद्वारा जारी गरेको The Handbook of the Code of Ethics for Professional Accountant बमोजिम हामी केन्द्रसँग स्वतन्त्र छौं र हामीले सो बमोजिमको अन्य नैतिक दायित्वको पालना गरेका छौं ।

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभुत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसारका छन्:

१. कम्पनीले नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्थाद्वारा जारी गरिएको नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्नुपर्ने हुन्छ । कम्पनीले प्रस्ताव वित्तीय विवरणहरु नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्थाद्वारा जारी गरिएको नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान (NFRS) अनुसार तयार गरेको छैन । नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसारको वित्तीय सुचनाको पुनर्लेखन, प्रस्तुती र खुलासा नगरिएकोले यसको एकीकृत असर अनिश्चित र सारभुत तथा व्यापक हुन सक्छ ।

२. कम्पनीको व्यवसाय निरन्तररुपमा कायम रहेको (Going Concern) अनुमानको आधारमा बित्तीय विवरण तयार गरिएको भएतापनि प्रत्येक बर्ष आम्दानी भन्दा खर्च बढी भई नोक्सानी बढ्दै गएकाले समयमा नै केन्द्रलाई पुनः संरचना नगरिएमा नगद प्रवाह कमजोर भई केन्द्रको निरन्तरता माथि नै शंका उत्पन्न हुन जाने देखिन्छ ।

३. नेपाल कम्पनी ऐन २०६३ को दफा १८२ को उपदफा ९ अनुसार साधारण सभाले पारित गरेको पाँच बर्ष भित्र बितरण गर्नुपर्ने र सो अवधि भित्र बितरण नभएमा लाभांश लगानीकर्ता संरक्षण कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने भन्ने व्यवस्था रहेकोमा, पाँच बर्ष बितिसक्दा पनि रकम रु.२७८,७९६.१६ लगानीकर्ता संरक्षण कोषमा जम्मा गरिएको देखिदैन ।

४. प्रस्तावित लाभांशः सञ्चालक समितिले लाभांश वापत पारीत गरेको रु. २,३७९,७५०।— धेरै बर्ष बिति सकेको हकमा साधारण सभावाट पारित भएको छैन ।

लेखापरीक्षणका मुख्य मामलाहरू - Key Audit Matters

हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा प्रस्तुत वर्षको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा देखिएका धेरै महत्वका विषयवस्तुहरू नै लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरू हुन। लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको राय व्यक्त गर्ने अनुच्छेद एवं व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख भएका व्यहोरा बाहेक अन्य थप लेखापरीक्षणका विषयवस्तुहरू रहेको छैन ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोरा यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

वित्तीय विवरणप्रति व्यवस्थापन र शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिको उत्तरदायित्व

यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरू तयार एवं प्रस्तुत गर्ने तथा व्यवस्थापनलाई लागेको उचित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको जिम्मेवारी व्यवस्थापनमा रहेको छ ।यी उत्तरदायित्व अन्तर्गत चाहे जालसाजी वा गल्तीबाट होस्, सारभूत किसिमको त्रुटिरहित, वित्तीय विवरण तयार गर्ने,आन्तरिक प्रणालीको तर्जुमा गर्ने, कार्यान्वयन र संचालन गर्ने, सम्पत्तिहरूको व्यवस्थापन गर्ने र लेखानीतिहरूको छनौट तथा लागु गर्ने एवं परिस्थिति अनुसार लेखा सम्बन्धी महत्वपूर्ण अनुमान गर्ने कार्यहरू पर्दछन् ।

यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरू तयार एवं प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी व्यवस्थापनमा रहेको छ ।वित्तीय विवरण तयार गर्दा संस्थाको अविछिन्नताको रूपमा व्यावसायको विशेष लेखाजोखा व्यवस्थापनको लागि अपरिहार्य हुन्छन् र विषय वस्तुहरूको स्तरीयता विचार गर्नुपर्ने वा अविछिन्नतासँगै जानकारीहरूको खुलासा गर्ने दायित्व व्यवस्थापनमा रहेको छ । संस्थाको वित्तीय विवरणहरूको निरीक्षण गर्ने जिम्मेवारी कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिमा रहेको हुन्छ ।

वित्तीय विवरण लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य भनेको समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा भूलबाट मूक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रूपमा सुनुश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरिक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो ।उचित आश्वासन प्राप्त भएतापनि लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरूमा कुनै किसिमको त्रुटी भएमा सो त्रुटी सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन । त्रुटीहरू जालसाजी वा गल्तीबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता त्रुटीहरू जसले सरोकारवालाहरूले सो त्रुटीपूर्ण वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ,सोलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।साथै,

१. वित्तीय विवरणमा उल्लेख गरिएका रकमहरू तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरणबारे पुष्टयाईका यथेष्ट प्रमाण संकलन गर्नेपरीक्षण गर्ने कार्यविधि प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के , लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ । यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिकमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रूपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मुल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ । जालसाजीबाट निम्त्याइएको त्रुटी पत्ता नलाग्ने जोखिम गल्तीबाट निम्तिएको त्रुटीको भन्दा अधिक हुन्छ।
२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मुल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएतापनि आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने उद्देश्य राखिएको छैन ।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै विवरणहरूको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्यांकन पनि लेखापरीक्षणमा समावेस हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रूपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरू वा परिस्थितिहरूमा सारभुत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यस्थापनले प्रयोग गरेको अनिश्चितताको आधारमा उचित भएको निष्कर्ष निकालिन्छ । सारभुत अनिश्चितता रहेको निष्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरिक्षण प्रतिवेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ। र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ । हाम्रो निष्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरूमा आधारित रहेको हुन्छ तर भविष्यका घटनाहरू वा परिस्थितिहरूका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरूको समग्र प्रस्तुतिकरण, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धि खुलासाहरूका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोबार र घटनाहरूलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथ साथै लेखापरीक्षणमा योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समस्या र लेखापरीक्षणको क्रममा पाईएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरूलाई सम्प्रेषण गरिन्छ ।

कम्पनी ऐन २०६३ को प्रावधानहरू पालना सम्बन्धी प्रतिवेदन

क) हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सम्पूर्ण सुचना तथा स्पष्टिकरणहरु र जवाफ पाएका छौं।

ख) हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरूको आधारमा हाम्रो रायमा संस्थाको हिसाब किताब सम्बन्धित ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने अनुच्छेदमा उल्लेख गरिएझैं ठीकसँग राखिएको छैन।

ग) हाम्रो रायमा यो प्रतिवेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरू तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरू संस्थाले राखेको हिसाब किताब, वहिखाता श्रेस्ता र लेखासँग दुरूस्त रहेका छन्।

घ) हामीले लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सूचना एंव स्पष्टीकरणका आधारमा एंव संस्थाहरूको परीक्षण गर्दा माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने अनुच्छेदमा उल्लेख गरिएका बाहेक संस्थाको संचालक समिति वा त्यसका सदस्यहरू वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानून विपरित कुनै कार्य गरेको वा संस्थाको सम्पत्ति हिनामिना गरेको वा संस्थाको हानी नोक्सानी गरे गराएको लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन ।

ङ) संस्थामा लेखासम्बन्धी कुनै जालसाजी भएको कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन ।

च) कम्पनी ऐन २०६३ को दफा ७६(१) मा प्रत्येक पब्लिक कम्पनीले कारोबार शुरू गर्ने इजाजत पाएको एक बर्षभित्र प्रथम वार्षिक साधारण सभा गर्नुपर्ने तथा सोही ऐनको दफा ८० अनुसार (१) अनुसार वार्षिक साधारण सभा गर्ने प्रत्येक कम्पनीले वार्षिक साधारण सभा भएको तीस दिनभित्र सो

सभामा उपस्थित शेयरधनीहरूको संख्या, वार्षिक आर्थिकविवरण, सञ्चालक र लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन र सो सभाले गरेका निर्णयको एक प्रति कार्यालयमा पठाउनु पर्ने उल्लेख भए बमोजिम पालना नभएकोले सो को पालना हुनपर्दछ।

उर्जा जलश्रोत तथा सिचाई मन्त्रालय

नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु

अपर अरुण हाईड्रोइलेक्टिक लिमिटेड

Audit Opinion

We have audited the financial Statements of Upper Arun Hydro-Electric Ltd. (the Company) which comprise the statement of financial position as at 32 Ashadh, 2079 and the statement of profit or loss and other comprehensive income, statement of changes in equity and statement of cash flows for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

In our opinion,except for of the effects of the matter described in the *Basis for Qualified Opinion* section of our report, the accompanying Financial Statements present fairly, in all material aspects, the financial position of the Company as at 32nd Ashadh, 2079, (16th July, 2022), and its financial performance, its cash flows for the year then ended, in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS).

Basis for Qualified Opinion

The company has not prepared the financial statement in compliance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS). As a result, we were unable to determine whether any adjustments were necessary in respect of financial statements. The effect of not restating, presenting and disclosing financial information based on provisions of NFRS is uncertain and could be material and pervasive.

We conducted our audit of the financial statements in accordance with Nepal Government Auditing Standards (NGASs). Our responsibilities under those Standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements section of our report. We are independent constitutional body mandated to conduct public sector audit in Nepal. Further, we have fulfilled our ethical responsibilities in accordance with the Code of Ethics implemented by the office. We believe that the audit evidence we have obtained are sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion on the financial statements.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period and include most significant assessed risks of material misstatement (whether or not due to fraud) identified including those which has greatest effect on overall audit strategy, allocation of resources in the audit and directing effort of the engagement team. During the phase of our audit, we didn't find any key audit matters that needs to be disclosed separately.

Management Letter

Management Letter highlighting the areas of improvement for the internal control system and other aspects in Upper-Arun Hydro-Electric Limited, is enclosed with this report.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of these financial statements in accordance with Nepal Financial Reporting Standards and for such internal control as management

determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error. In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so. Those charged with Governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with Nepal Standards on Audit will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with Nepal Standards on Audit, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Group's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease to continue as a going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure, and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.
- Obtain sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities within the Company to express an opinion on the financial statements. We are responsible for the direction, supervision and performance of the audit. We remain solely responsible for our audit opinion.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

Report on the Requirements of the Companies Act, 2063

On the basis of our examination, we would like to further report that:

I. We have obtained all the information and explanations, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit;
II. In our opinion, proper books of accounts as required by law have been kept by the company so far as it appears from our examination of such books of accounts;
III. In our opinion, Statement of Financial Position, Statement of Profit or Loss and Other Comprehensive Income and Statement of Cash Flow dealt with by this report agree with the books of accounts;
IV. To the best of our information and according to explanation given to us and from our examination of the books of accounts of the company necessary for the purpose of our audit, we have not come across cases where the board of directors or any representative or any employee of the company have acted contrary to the provisions of laws relating to accounts or committed any misappropriation or caused any loss or damage to the company.
V. There were no instances identified where the accounting fraud was committed.

उत्तर गंगा पावर कम्पनी लिमिटेड

Qualified Opinion

We have audited the financial statements of Utter Ganga Power Company Limited (the 'company') for the year ended F.Y 2078/ 079 [corresponding to 2021/22] which comprise of Statement of Financial Position as at Ashad 32, 2079 (corresponding to July 16, 2022), statement of Profit or Loss and other comprehensive income, Statement of Changes in Equity and Statement of Cash Flow for the year then ended and notes to the financial statements, including a summary of Significant Accounting Policies.

In our opinion,except for of the effects of the matter described in the Basis for Qualified Opinion section of our report, the accompanying Financial Statements present fairly, in all material aspects, the financial position of the Company as at 32nd Ashadh, 2079, (16th July, 2022), and its financial performance, its cash flows for the year then ended, in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS).

Basis for opinion

Transfer of assets and liabilities from Uttarganga Storage Hydro Electric Project: Uttarganga Power Company Limited was established after transfer of survey license from NEA (Uttarganga Storage Hydro Electric Project). At the time of transfer all the assets and liabilities related to the project have not been transferred to UGPCL. Moreover, no records of the amount expended for the project by Nepal Electricity Authority has been maintained . It is recommended to transfer of assets and liabilities related to UGPCL from the earlier project

We conducted our audit of the financial statements in accordance with Nepal Government Auditing Standards (NGASs). Our responsibilities under those Standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements section of our report. We are independent of the Group in accordance with The Code of Ethics and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with the Code of Ethics. We believe that the audit evidence we have obtained are sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion on the financial statements.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of our audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a

separate opinion on these matters.

There are no reportable key audit matters.

Matter of Emphasis

The project is expected to be completed by F.Y. 2085-86 and as per the schedule within F.Y. 2078.79 Detailed Project Report (DPR) was planned to be awarded and was scheduled to be completed within F.Y. 2079-80. A consultant company has been selected to carry out the DPR. However, the progress of the consultant has not been satisfactory. Non completion of the targeted works will lead to delay in project completion.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

The management are responsible for the preparation of financial statements that give a true and fair view in accordance with NFRS and for such internal control as the management determine is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, the directors are responsible for assessing the company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless the directors either intend to liquidate the company or to cease operations, or have no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the company's financial reporting process.

Auditor's responsibilities for the audit of the financial statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with Nepal Government Auditing Standards (NGAS) will always detect a material misstatement when it exists.

Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NGASs, we exercise professional judgment and maintain professional scepticism throughout the audit. We also:

1. identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, designed and performed audit procedures responsive to those risks, and obtained audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control;
2. obtained an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the company's internal control;
3. evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by the directors;
4. conclude on the appropriateness of the management use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify

our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the company to cease to continue as a going concern; and

5. evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identified during our audit.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

As per Companies Act 2063, based on our audit, we report that :

1. We have obtained all the information and explanations, which, to the best of our knowledge and belief, were considered necessary for the purpose of our audit;
2. Proper books of accounts as required by law have been kept by the Company as far as appears from our examination of such books;
3. Statement of Financial Position as at Ashad 32, 2079 [corresponding to July 16, 2022], the statement of profit or Loss and Statement of Changes in Equity and Statement of Cash Flow for the year then ended are in agreement with the books of accounts maintained by the Company;
4. The business of the Company has been conducted satisfactorily; and
5. To the best of our knowledge and in accordance with explanations given to us and from our examination of the books of accounts of the Company, necessary for the purpose of our audit, we have not come across cases where the Board of Directors, representative or any employee of the Company has acted contrary to the provisions of law, or committed any misappropriation or caused loss or damage to the Company deliberately.
6. The Company has not complied with various provisions of extant laws, which are as follows:
    a) The company has not appointed an independent director as at 32nd Ashad, 2079, as per section 86 of the Companies Act, 2063.
    b) The interval between 35th and 36th meeting is more than three months which is non-compliance of Section 97(2) of the Companies Act, 2063.
    c) The company has not prepared and maintained as inventory of the existing shareholder and debenture holder and the person who ceased to be the shareholder or debenture-holder as at thirty days prior to the holding of Annual General Meeting, as per Section 51 of the Companies Act, 2063.
    d) The director of the company has not given any disclosure which is required under section 92 of the Companies Act, 2063.
    e) The company has not obtained license of generation of electricity as at 32nd Ashad, 2079.
    f) The company has not conducted labour audit as per the Section 100 of the Labour Act, 2074 and Rule 56 of the Labour Rule, 2075.
    g) Company has not been registered with the Department of Industry.

तनहुँ हाईड्रोपावर लिमिटेड

Qualified Opinion

We have audited the accompanying Financial Statements of Tanahu Hydropower Limited, Trade Tower, Thapathali ("the Company"), which comprise the Statement of Financial Position as of 32nd Ashadh, 2079, (16th July, 2022), the Statement of Profit or Loss and Other Comprehensive Income, Statement of Changes in the Equity, Statement of Cash Flows for the year then ended and Notes, Comprising a Summary of Significant Accounting Policies and Other Explanatory Notes.

In our opinion,except for of the effects of the matter described in the *Basis for Qualified Opinion* section of our report, the accompanying Financial Statements present fairly, in all material aspects, the financial position of the Company as at 32nd Ashadh, 2079, (16th July, 2022), and its financial performance, its cash flows for the year then ended, in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS).

Basis for Qualified Opinion

According to the provision of section 4 and 5 of the Land Acquisition Act, 2034, the decision of the Government of Nepal has to be obtained for the acquisition of the land. However, the decision for the acquisition of the land required for project was made by the cabinet minister then. Hence, the payments of NRs. 1,265,082,453.65 made up to the Fiscal Year 2078/079 for the land acquisition of 1262-4-2 Ropanis was not found in conformity with the provisions of the Land Acquisition Act, 2034. Company has not made the provision for 38 individuals affected from land acquisition.

We conducted our audit of the financial statements in accordance with Nepal Government Auditing Standards (NGASs). Our responsibilities under those Standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements section of our report. We are independent constitutional body mandated to conduct public sector audit in Nepal. Further, we have fulfilled our ethical responsibilities in accordance with the Code of Ethics implemented by the office. We believe that the audit evidence we have obtained are sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion on the financial statements.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the Financial Statements for the financial year ended 32nd Ashadh, 2079. These matters were addressed in the context of our audit of the Financial Statements, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters. For each matter below, our description of how our audit addressed the matter is provided in that context. We have determined the matters described below to be the key audit matters to be communicated in our report.

S.N.	Key Audit Matters	How our Audit Addressed the Key Audit Matters
1.	The water level of the reservoir is 415 metre, but there was no study on the impact of the surface/land above the reservoir level on the buffer area and the affected residents have registered complaints with the project and donor agencies about the potential impact of the reservoir, and the study is being carried out in this	• The matter was brought into the attention by the management of the company. • We did an inquiry with the management regarding the reasons how the particular work was not planned during the initial drawing and designs. • We discussed the matter with the management of the company about the estimated cost to be incurred as a result of this additional work. • Management concluded that the actual cost would be determined once the study is completed.

	regard. Due to the impact of Buffer Zone, additional land has to be acquired, so it seems that additional costs will be incurred for compensation and impact reduction.	
2.	In relation to the use of about 417 hectares of forest land in the reservoir area a contract was concluded with Division Forest Office, Tanahun for cutting down trees and compensatory afforestation at an amount of NRs. 26 crores. However, the latest Forest Act, 2076 requires 1 Arab 78 crore for cutting down the tree and compensatory tree planting activity. The review process has been initiated by the Division Forest Office regarding this. So, there is a confusion about the implementation and additional cost burden of the newly arose matter.	• The matter was brought into the attention by the management of the company. • We studied the latest Forest Act, 2076 in order study the latest provisions regarding cutting down the trees and compensatory afforestation programs to be carried out by the company. • We discussed the matter with the management of the company about the estimated cost to be incurred as a result of this new provision on Forest Act, 2076. • Management concluded that the pleading has been made with respective Ministry to carry out the cutting down trees and compensatory afforestation program in accordance with the original contract.

Management Letter

Management Letter highlighting the areas of improvement for the internal control system and other aspects in Tanahu Hydropower Limited, is enclosed with this report.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the Financial Statements in accordance with NFRSs, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so. Those charged with governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NGASs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NGASs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease to continue as a going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit. We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards. From the matters communicated with those charged with governance, we determine those matters that were of most significance in the audit of the financial statements of the current period and are therefore the key audit matters. We describe these matters in our auditor's report unless law or regulation precludes public disclosure about the matter or when, in extremely rare circumstances, we determine that a matter should not be communicated in our report because the adverse consequences of doing so would reasonably be expected to outweigh the public interest benefits of such communication.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

1. We have obtained all the information and explanations, which, to the best of our knowledge and belief, were considered necessary for the purpose of our audit;
2. Proper books of accounts as required by law have been kept by the Company as far as appears from our examination of such books;

3. Statement of Financial Position as at Ashad 32, 2079 [corresponding to July 16, 2022], the Statement of Profit and Loss and Statement of Changes in Equity and Statement of Cash Flow for the year then ended are in agreement with the books of accounts maintained by the Company;
4. The business of the Company has been conducted satisfactorily; and
5. To the best of our knowledge and in accordance with explanations given to us and from our examination of the books of accounts of the Company, necessary for the purpose of our audit, we have not come across cases where the Board of Directors, representative or any employee of the Company has acted contrary to the provisions of law, or committed any misappropriation or caused loss or damage to the Company deliberately.
6. The information regarding change of address of the office has not been given to the respective office in accordance with Companies Act, 2063, Industrial Enterprise Act, 2076, Income Tax Regulations, 2059 and Business Tax Regulations, 2069 of Metropolitan Municipality Office Kathmandu.
7. The company being unable to start its commercial production or business as per scheduled date, the company hasn't submitted an application mentioning the reason for extension of such period at least thirty days prior the end of the period before the industry registering body in accordance with section 9(2) of the Industrial Enterprise Act, 2076.
8. Section 3(2) of the Company Act, 2063 requires to have at least seven promoters for establishment of the public company but the Company has Nepal Electricity Authority as the sole promoter/shareholder since the date of its inception which is contrary to the Company Act, 2063.
9. As per the provision of section 86(3) of the Company Act, 2063, the Board of Directors of the company shall include at least one independent director having the requisite qualification, knowledge and experience relevant to the business of the Company. However, the Board of the company has no such independent Director.

Other Reporting Requirement Specific to Loan Agreement

The Company has utilized all proceeds of the loan withdrawn from the Asian Development Bank (ADB) and Japan International Cooperation Agency (JICA) only for the purpose of the project accordance with the Loan Agreement and no proceeds of the loan has been utilized for other purpose. Company has been in compliance with all financial covenants of the Loan Agreements as at the reporting date. Since, the company has not started the commercial operation yet, debt service coverage ratio could not be calculated. Company has not incurred any additional debt other than those agreed with the original donors. In addition, with respect to State Owned Enterprises (SOEs), adequate supporting documents has been maintained to support claims to donors for reimbursement of expenditures incurred and expenditures are eligible for financing under the above-mentioned loan.

तामाकोशी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड

लेखापरीक्षकको राय

हामीले तामाकोशी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेडको यसैसाथ संलग्न २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थितिको विवरण, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा/ नोक्सान तथा अन्य कम्प्रिहेन्सिभ आयको विवरण, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक तामाकोशी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेडको वित्तीय विवरणले २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

१. तामाकोशी पाचौं जलविद्युत आयोजना मार्फत जलविद्युत सम्बन्धी सर्वेक्षण, निर्माण, उत्पादन, संचालन र व्यवस्थापन, उत्पादन, आपूर्ती, वितरण र प्रसारण सम्बन्धी कार्यमा भएको कारोवार अन्र्तगत भएको खर्च, आम्दानी, सम्पत्ती, दायित्व, अन्र्तगत भएको खर्चको अभिलेख तामाकोशि पाचौं जलबिद्युत आयोजनाको अभिलेखमा देखिन्छ । चालु आर्थिक वर्षको अन्त्य सम्ममा उक्त आयोजनाको कुल जायजेथा रु ९७,१०,८१,००७.५५ रहेको देखिन्छ । यद्यपी स्थापना भएको करिब छ बर्ष बित्न लाग्दा पनि तामाकोशी पाचौं जलबिद्युत आयोजना को सम्पत्ति तथा दायित्व यस कम्पनीको नाममा हस्तान्तरण भएको छैन । आवश्यक कानुनी तथा प्रशासनिक प्रक्रिया पुरा गरी आयोजना अन्र्तगतका सम्पूर्ण सम्पति तथा दायीत्व कम्पनीमा हस्तान्तरण गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

२. सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ९ मा यस ऐनमा अन्यथा व्यवस्था गरेकोमा बाहेक कुनै खरिद गर्नुपर्दा सम्भव भए सम्म खुल्ला रुपमा बोलपत्र आव्हान गर्नुपर्ने उल्लेख छ। इन्टरकनेक्सन सिस्टम निर्माणको लागि तामाकोशी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेडको स्थापना हुनुभन्दा अगाडी नेपाल विद्युत प्राधिकरण र अपर तामाकोशी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड वीच मिति २०७३।१०।२७ मा मूल्य अभिबृद्धि कर समेत गरी रु. १५,३१,९६,३७२ र युरो ४,३५,९६८ बराबरको सम्झौता भएको थयो। उक्त कार्य हाल अपर तामाकोशी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेडबाट सञ्चालन भईरहेको छ। उक्त कार्यको लागि रु. १०,०६,१३,००० अपर तामाकोशी हाइड्रोपावर कम्पनी लिमिटेडलाई पेस्की भुक्तानी गरेकोमा निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छैन । सम्झौताको शर्त अनुसार निर्माण कार्य सम्पन्न गरी पेश्की फछ्यौंट गर्नु गराउनुपर्दछ ।

३. मिति २०७७।८।४ मा तामाकोशी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड र एक निर्माण व्यवसायी बिच पर्मानेन्ट क्याम्प निर्माण गर्न सम्झौतामा मूल्य रु २५९,१८२,६३५.११ मा ठेक्का सम्झौता भएको देखिन्छ । सम्झौता अनुसार २०७९।३।३ मा निर्माण कार्य सक्नुपर्ने थियो । सो मितिमा कार्य सम्पादन नसकिएर मिति २०७९।३।३ मा १८० दिन म्याद थप भएको थियो र सो समय सिमासम्म पनि भौतिक रुपमा करिब ३४ प्रतिशत मात्र काम सम्पन्न भएको देखिन्छ । म्याद थप गर्दा सो कार्यको अनुगमन, व्यवस्थापन, परामर्श सेवा प्रदान गर्न सम्भौता गरिएको चिलिमे इन्जीनियरिङ तथा सर्भिसेज कम्पनी लि. लाई अतिरिक्त रु १,६०६,६६३.६५ भुक्तानी गर्नु पर्ने देखिन्छ र समयमा कार्य सम्पादन नभएको एवं कार्य नगरेकोले मुल्य समायोजन भई, अतिरिक्त ४.७ प्रतिशत मुल्य बढेर रु ९,१२३,७४९.८७ ठेकेदारलाई अतिरिक्त

भुक्तानी गरेको छ । समयमा कार्य सम्पन्न नगर्ने निर्माण व्यवसायी संग पूर्व-निर्धारित क्षतिपुर्ती लिएर कार्य सम्पन्न गराउनुपर्दछ ।

मुख्य लेखापरिक्षण मामिलाहरु (Key Audit Matters)

हाम्रो व्यवसायिक निर्णयमा प्रस्तुत वर्षको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा देखिएका धेरै महत्वका विषय वस्तुहरु नै लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु हुन्। उक्त विषयबस्तुहरु लेखापरीक्षणको प्रतिवेदनमा प्रस्तुत गर्दा शासकीय व्यवस्था प्रति जिम्मेवारी लिनेलाई सूचित गरिएको विषयवस्तुहरुमध्येबाट गरिएका छन्। वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण र राय व्यक्त गर्नको लागि ती कुराहरु प्रस्तुत गरिएको हुन्छ र ती कुराहरु उपर अलग्गै राय व्यक्त गर्दैनौं। हाम्रो प्रतिवेदनमा जानकारी गराउनको लागि देहायका विषयवस्तुहरु लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु हुन् भनी ठानेका छौं।

क्र.स.	मुख्य लेखापरीक्षण मामिलाहरु	मुख्य लेखापरीक्षण मामिलाहरु
१.	**बजेट निकासा, सदुपयोगिता तथा उपलब्धिः**	
	वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम एवं बजेटमा उल्लेख गरेको कार्यक्रमहरु कम्पनीको निती तथा कार्यविधी अनुसार कार्य गर्नुपर्ने । नीति तथा कार्यक्रम तथा बजेट वक्तव्यमा उल्लेख गरेको कार्यक्रमबाट आयोजनाको हाल सम्मको भौतिक तथा वित्तीय प्रगति क्रमश ५.३० प्रतिशत र ४.९८ प्रतिशत मात्र रहेको देखिन्छ । गत आर्थिक वर्ष सम्ममा क्रमश ५.१३ प्रतिशत र ४.२४ प्रतिशत मात्र रहेको थियो ।	हाम्रो लेखापरीक्षण दृष्टिकोणले मुख्य लेखापरीक्षण मुद्दालाई सम्बोधन गर्न अनुसरण गरेको बिषय बस्तुहरुः • हामीले चालु आ.व. २०७८।७९ को लागी प्रसासनिक तथा पुँजिगत बजेट तथा खर्च शिर्षक अध्ययन गर्यौं । • नेपाल विद्युत प्राधिकरण बाट निकाशा भएको बजेट। • नेपाल राष्ट्र बैंकको डलर खाता बाट भुक्तानि भएको रकम। • कम्पनिको प्रगति प्रतिवेदन। • हामीले सम्बन्धित अधिकारीहरू सँग बजेट र प्रगतिको बारेमा छलफल गर्यौं । **हाम्रो नतिजाः** कम्पनीको उद्देश्य प्राप्तीका लागी बजेट तथा निती कार्यक्रम अनुसार प्रगती न्यून भएकोले कार्ययोजना बनाई सो अनुसार कार्य सम्पादन गर्नु पर्ने ।
२.	**वित्तीय प्रतिवेदनलाई प्रभाव पार्ने सूचना प्रविधि प्रणाली र नियन्त्रणहरूः**	
	कम्पनिको आई.टी. वातावरण जटिल रहेको स्वतन्त्र र अन्तर निर्भर आईटी प्रणालीहरू प्रयोग गरी सञ्चालन र वित्तीय प्रक्रियाहरू आई.टि.	हाम्रो लेखापरीक्षण दृष्टिकोणले मुख्य लेखापरीक्षण मुद्दालाई सम्बोधन गर्न अनुसरण गरेको बिषय बस्तुहरुः

	प्रणालीमा निर्भर रहेका छन । आईटी प्रणालीमा कम्पनिको मुख्य वित्तीय लेखा र रिपोर्टिङ प्रक्रियाको निर्भर रहेको र निरन्तर अनुगमन नभएबाट नियन्त्रण त्रुटि, प्रमाणीकरण विफलता, गलत इन्पुट डाटा र डाटाको गलत प्रयोग हुने सम्भावनाले हामीले पहिचान गरेका व्यवस्थापन र नियामकहरूलाई डाटाको गलत रिपोर्टिङ हुन सक्ने उच्च सम्भावना हुन्छ । यस्तो आईटी प्रणाली र सम्बन्धित नियन्त्रण वातावरणको परीक्षण मुख्य लेखापरीक्षण विषयको रूपमा लिएका छौं। वित्तीय रिपोर्टिङ प्रक्रियाको शुद्धता र विश्वसनीयता आई.टी.प्रणालीहरू र सम्बन्धित नियन्त्रण वातावरणमा निर्भर गर्दछ ।	• कम्पनीद्वारा संचालित आईटी अडिटमा निर्भरता । • कम्पनीले सफ्टवेयर आपुर्तीकर्ताले समय समयमा मर्मत तथा संभार गर्ने गरेको बिवरण । • डाटा ब्याक-अपको लागी कम्पनीले अनुसरण गरेको नीति । **हाम्रो नतिजाः** हामीले सूचना प्रविधि प्रणालीहरू र तिनीहरूका सान्दर्भिक नियन्त्रणहरूलाई निरन्तर अनुगमन गरी सुधार गर्नुपर्ने ठान्यौं ।

विषय उपर जोड (Emphasis on Matter)

हामीले व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरे अनुसार कम्पनीले पेस्की, सापटी तथा पाउनु पर्ने शीर्षक अन्तरगत रहेको रकम रु. ३,७९४,८६५.९० कम्पनीको स्थापनाको समय २०७५।७६ देखि संकलन तथा फरफारक गरेको देखिएन। कम्पनीको अभिलेखमा देखिएको सो रकम पहिले देखि नै उठाउन, संकलन गर्न तथा फरफारक गर्न बाँकि रहेकोले अविलम्ब नियमित गर्नुपर्ने देखिन्छ।

त्यसैगरी, श्रम ऐन, २०७४ को दफा १०० (१) बमोजिम प्रत्येक प्रतिष्ठानले श्रम ऐन, नियमावली र प्रचलित कानून बमोजिम काम कारबाही भए नभएको सम्बन्धमा तोकिए बमोजिम श्रम अडिट, पौष महिनाभित्र(श्रम नियमावली २०७५ को नियम ५६ अनुसार) गरी सोको प्रतिवेदन तयार गर्नु पर्नेछ । यस वर्षमा नियमावली र प्रचलित कानून बमोजिम काम कारबाही भए नभएको सम्बन्धमा तोकिए बमोजिम श्रम अडिट भएको छैन ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोरा यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरु तयार एवं प्रस्तुत गर्ने तथा व्यवस्थापनलाई लागेको उचित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको जिम्मेवारी व्यवस्थापनमा रहेको छ। यी जिम्मेवारी अन्तर्गत चाहे जालसाजी वा गल्तीबाट होस् , सारभूत किसिमको त्रुटीरहित, वित्तीय विवरण तयार गर्ने, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको तर्जुमा गर्ने, कार्यान्वन र सञ्चालन गर्ने, सम्पत्तिहरुको व्यवस्थापन र लेखानीतिहरुको छनोट तथा लागु गर्ने एवं परिस्थिति अनुसार लेखा सम्बन्धि महत्वपुर्ण अनुमान गर्ने कार्यहरु पर्दछन्।

वित्तीय विवरण तयार गर्दा संस्थाको अविछिन्नताको रुपमा व्यवसायको बिशेष लेखाजोखा व्यवस्थापनको लागि अपरिहार्य हुन्छन् र विषयवस्तुहरुको स्तरीयता विचार गर्नुपर्ने वा अविछिन्नतासँगै जानकारीहरुको खुलासा गर्ने दायित्व व्यवस्थापनमा रहेको छ। संस्थाको वित्तीय विवरणहरुको निरीक्षण गर्ने जिम्मेवारी शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिमा रहेको हुन्छ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन्/ छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइका यथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत विवरणसहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखानीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानआकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मिति सम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धि आचारसंहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधानहरु पालना सम्बन्धी प्रतिवेदन

१. हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना, स्पष्टीकरण र जवाफ पाएका छौं।

२. हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरुको आधारमा हाम्रो रायमा संस्थाको हिसाब किताब सम्बन्धित ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित वाहेक ठीकसँग राखिएको छ।

३. हाम्रो रायमा यो प्रतिबेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब ,नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धि टिप्पणीहरु संस्थाले राखेको हिसाब किताब, वहिखाता श्रेस्ता र लेखासँग दुरुस्त रहेका छन्।

४. हाम्रो लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सुचना एवं स्पष्टीकरणका आधारमा एवं संस्थाको खाताहरुको परीक्षण गर्दा सस्थाको संचालक समिति वा त्यसको सदस्यहरु वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानुन बिपरित कुनै कार्य गरेको वा सस्थाको सम्पति हिनामिना गरेको वा संस्थाको हानी नोक्सानी गरे गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन।

५. संस्थामा लेखा सम्बन्धि कुनै जालसाजी भएको, कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन।

दुधकोशी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड,

लेखापरीक्षकको राय

हामीले **दुधकोशी जलबिद्युत कम्पनी लिमिटेड**, काठमाण्डौको यसै साथ संलग्न २०७९ आषाढ ३२ को वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान खाता, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण र तत्सम्बन्धी प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरु समावेश भएको वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं ।

हाम्रो रायमा संलग्न वित्तीय विवरणहरूले कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने अनुच्छेदमा उल्लेखित व्यहोराले पार्न सक्ने असर बाहेक दुधकोशी जलविबिद्युत कम्पनी लिमिटेडको २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको सञ्चालन नतिजा ,नगद प्रवाहको विवरण तथा ईक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरणको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम सही र यथार्थ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको रायको लागि आधार

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्मानुसार छन् :

१. सरकारी संस्थानहरुलाई २०७३।७४ बाट लागु हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रुपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानमा परिवर्तन गरिएको छ। तर संलग्न गरिएको २०७८/७९ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानअनुसार तयार गरिएको छैन, जसको प्रभाव अनिश्चित छ र त्यो प्रभाव महत्वपूर्ण तथा व्यापक हुन सक्छ।

२. दुधकोशी जलबिद्युत आयोजना मार्फत जलबिद्युत सम्बन्धी सर्वेक्षण, निर्माण, उत्पादन, संचालन र व्यवस्थापन, उत्पादन, वितरण र प्रसारण सम्बन्धी कार्यमा भएको कारोबार अन्तर्गत भएको खर्च, आम्दानी, सम्पत्ती, दायित्व अन्तर्गत भएको खर्चको अभिलेख दुधकोशी जलबिद्युत आयोजनाको अभिलेखमा देखिन्छ । चालु आर्थिक वर्षको अन्त्य सम्ममा उक्त आयोजनाको कुल जायजेथा रु १,९८७,९१६,३४२.५७ रहेको देखिन्छ । यद्यपी स्थापना भएको करिब छ वर्ष बित्न लाग्दा पनि दुधकोशी जलबिद्युत आयोजनाको सम्पत्ति तथा दायित्व यस कम्पनीको नाममा हस्तान्तरण भएको छैन । आवश्यक कानुनी तथा प्रशासनिक प्रक्रिया

पुरा गरी आयोजना अन्तर्गतका सम्पूर्ण सम्पत्ति तथा दायीत्व कम्पनीमा हस्तान्तरण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान / नेपाल लेखापरीक्षण मानको अधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरेका छौ। ती मान अनुसार हाम्रो उत्तरदायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेबारी खण्डमा उल्लेख गरीएको छ। संस्थाको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचारसंहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं । हामीले व्यक्त गर्ने रायका लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

लेखापरीक्षणका मुख्य मामलाहरू - Key Audit Matter

हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा प्रस्तुत वर्षको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा देखिएका धेरै महत्वका विषयवस्तुहरू नै लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरू हुन। लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको राय व्यक्त गर्ने अनुच्छेद एवं व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख भएका व्यहोरा बाहेक अन्य थप लेखापरीक्षणका विषयवस्तुहरू रहेको छैन ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोरा यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

वित्तीय विवरणप्रति व्यवस्थापन र शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिको उत्तरदायित्व

यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरू तयार एवं प्रस्तुत गर्ने तथा व्यवस्थापनलाई लागेको उचित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको जिम्मेवारी व्यवस्थापनमा रहेको छ । यी उत्तरदायित्व अन्तर्गत चाहे जालसाजी वा गल्तीबाट होस् सारभूत किसिमले त्रुटिरहित वित्तिय विवरण तयार गर्ने , आन्तरिक प्रणलीको तर्जुमा गर्ने ,कार्यान्वयन र संचालन गर्ने , सम्पत्तिहरुको व्यवस्थापन गर्ने र लेखानीतिहरुको छनौट तथा लागु गर्ने एवं परिस्थिति अनुसार लेखा सम्बन्धी महत्वपूर्ण अनुमान गर्ने कार्यहरू पर्दछन् ।

यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरू तयार एवं प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी व्यवस्थापनमा रहेको छ । वित्तीय विवरण तयार गर्दा संस्थाको अविछिन्नताको रूपमा व्यावसायको विशेष लेखाजोखा व्यवस्थापनको लागि अपरिहार्य हुन्छन् र विषय वस्तुहरूको स्तरीयता विचार गर्नुपर्ने वा अविछिन्नतासँगै जानकारीहरूको खुलासा गर्ने दायित्व व्यवस्थापनमा रहेको छ । संस्थाको वित्तीय विवरणहरूको निरीक्षण गर्ने जिम्मेवारी कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिमा रहेको हुन्छ ।

वित्तीय विवरण लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य भनेको समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा भूलबाट मुक्त छन छैनन् भत्रे कुरा उचित रुपमा सुनिस्चितता गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिब आस्वासन प्राप्त गरि आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिब आस्वासन प्राप्त भएतापनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा बित्तिय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भत्रे छैन। गलत विवरणहरु जालसाजी वा त्रुटीबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरणहरु जसले सरोकारवालाहरुले सो विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिईन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणमा उल्लेख गरिएका रकमहरू तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरणबारे पुष्टयाईका यथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ । यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिकमा वित्तीय विवरण

जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रूपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मुल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको त्रुटी पत्ता नलाग्ने जोखिम गल्तीबाट निम्तिएको त्रुटीको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मुल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएतापनि आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने उद्देश्य राखिएको छैन ।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै विवरणहरूको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्यांकन पनि लेखापरीक्षणमा समावेस हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रूपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरू वा परिस्थितिहरूमा सारभुत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यस्थापनले प्रयोग गरेको अनिश्चितताको आधारमा उचित भएको निष्कर्ष निकालिन्छ । सारभुत अनिश्चितता रहेको निष्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरिक्षण प्रतिवेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ। र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ । हाम्रो निष्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरूमा आधारित रहेको हुन्छ तर भविष्यका घटनाहरू वा परिस्थितिहरूका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरूको समग्र प्रस्तुतिकरण, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धि खुलासाहरूका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोबार र घटनाहरूलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षणमा योजना अनुसारको कार्यक्षेत्रकार्य समस्या र , लेखापरीक्षणको क्रममा पाईएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरूलाई सम्प्रेषण गरिन्छ ।

कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधानहरु पालना सम्बन्धि प्रतिवेदन

क) हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सम्पूर्ण सुचना तथा स्पष्टिकरणहरु र जवाफ पाएका छौं।

ख) हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरूको आधारमा हाम्रो रायमा संस्थाको हिसाब किताब सम्बन्धित ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने अनुच्छेदमा उल्लेख गरिएको बाहेक ठीकसँग राखिएको छ ।

ग) हाम्रो रायमा यो प्रतिवेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरू तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरू संस्थाले राखेको हिसाब किताब, वहिखाता श्रेस्ता र लेखासँग दुरूस्त रहेका छन्।

घ) हामीले लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सूचना एंव स्पष्टीकरणका आधारमा एंव संस्थाहरूको परीक्षण गर्दा माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने अनुच्छेदमा उल्लेख गरिएका बाहेक संस्थाको संचालक समिति वा त्यसका सदस्यहरू वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै

कर्मचारीले प्रचलित कानून विपरित कुनै कार्य गरेको वा संस्थाको सम्पत्ति हिनामिना गरेको वा संस्थाको हानी नोक्सानी गरे गराएको लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन ।

ङ) संस्थामा लेखासम्बन्धी कुनै जालसाजी भएको कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन ।

कम्पनी ऐन २०६३ को दफा ७६(१) मा प्रत्येक पब्लिक कम्पनीले कारोबार शुरू गर्ने इजाजत पाएको एक बर्षभित्र प्रथम वार्षिक साधारण सभा गर्नुपर्ने तथा सोही ऐनको दफा ८०(१) अनुसार प्रत्येक पब्लिक कम्पनीले वार्षिक साधारण सभा भएको तीस दिनभित्र सो सभामा उपस्थित शेयरधनीहरूको संख्या, वार्षिक आर्थिक विवरण, सञ्चालक र लेखापरीक्षकको प्रतिवेदन र सो सभाले गरेका निर्णयको एक प्रति कार्यालयमा पठाउनु पर्ने उल्लेख भए बमोजिम पालना नभएकोले सो को पालना हुनपर्दछ।

नेपाल विद्युत प्राधिकरण,

Qualified Opinion

We have audited the accompanying consolidated Financial Statements of Nepal Electricity Authority (NEA) and its subsidiaries (collectively referred as "Group") which comprise Consolidated Statement of Financial Position as at 32nd Ashad 2079 (corresponding to 16th July 2022), Consolidated Statement of Profit or Loss and Other Comprehensive Income, Consolidated Statement of Cash Flows, Consolidated Statement of Changes in Equity and Notes to the Financial Statements and Significant Accounting Policies for the year then ended.

In our opinion, except for the effects of the matters described in Basis for Qualified Opinion section of our report, the accompanying financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of NEA and the Group as at 32nd Ashad 2079 (corresponding to 16th July 2022), its consolidated financial performance and its consolidated cash flows for the year then ended are in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS).

Basis for Qualified Opinion

Our opinion is qualified on the following matters of accompanying financial statements:

A. Various general matters that have significant effects on fairness of financial statements

1. Property Plant and Equipment (PPE)

a. Fair and Appropriate Presentation of Carrying Amount of PPE on Reporting Date : As required under clause 35 and 36 of Financial Administration Bylaws of NEA, periodical physical verification of its PPE has not been carried since long. Consolidated assets records with proper details of cost, location and condition have not been maintained/updated. Excess of Rs. 1,567.05 Million has been noted in total fixed assets as per accounting software (CAIS) as compared with Assets Management Software (AMS) for which neither details were available nor was there any reconciliation between AMS and CAIS for ascertaining the reason for difference. PPE includes land measuring 40,037 Ropani 13 Anna without evidential corresponding values and land ownership documents for about 5,718 Ropani are not available. Some lands which were in the name of completed projects are yet to be transferred in the name of NEA. Capitalization of transmission & distribution lines, substations, transformers and switch gears amounting to approx. Rs. 37,004.41 Million has been done without proper mapping of such works with technical and quantifiable details resulting in difficulties in physical identification and uncertainty of such capitalized works. Further, instances have been observed relating to shortages of poles, wire conductors etc. while verifying capitalization of assets during our sample physical verifications. Accordingly, existence of assets presented in NEA's

financial statements of Rs. 202,179.47 Million could not be fully ensured as to its appropriateness and fairness.

2. **Capital Work in Progress (CWIP) :** CWIP amounting to Rs. 515.57 Million could not be identified as to their nature and purpose due to lack of proper maintenance of records and absence of periodic up-dating through physical verification as well. Accordingly, we are unable to ensure the appropriateness and fairness of CWIP.
3. **Trade and Other Receivable**

a. **Difference between Accounting Software (CAIS) and Revenue Software (M-Power) and Reconciliation**

Accounting records should match with records in M-Power in order to ensure the appropriateness and fairness of carrying amount of trade and other receivable. However due to inadequate reconciliations, trade and other receivable have not been accurately presented, which has an impact on carrying amount of the same as below:

i. Receivable of Rs. 1,771.94 Million included in the financial statement, could not be identified to individual balances in M-Power. As such, this balance is unidentified and unrecoverable requiring write off by charging to statement of profit or loss. Accordingly, the profit/retained earnings has been overstated by Rs. 1,771.94 Million.

ii. Receivable of Rs. 1,559.38 Million were noted only in M-Power but the same has not been accounted for in CAIS and thus not reflected in the financial statement resulting in huge difference in records. Due to non-consideration of this difference, that requires appropriate reconciliation and adjustments, fair presentation of revenue/receivables could not be assured.

iii. Credit balance of Rs. 882.37 Million (related to 1.89 Million consumers) were noted in M-Power whereas CAIS showed credit balance of Rs. 259.81 Million which has been shown under liability side. Due to net difference of Rs. 622.56 Million between these two records, the fairness of amount presented in the financial statement could not be assured.

b. **Rechargeable Work Receivable :** Receivable in respect of rechargeable work should be reconciled and settled in timely manner to ensure that the receivable amount on the reporting date is appropriately and fairly presented. We noted rechargeable work receivable of Rs. 2,098.67 Million shown in the financial statement, includes number of debit and credit balances. This account has not been reconciled since long. There has not been assessment for completed works and adjustments against sum received from customers. Accordingly, the exact impact on revenue, carrying amount of this account and deposits for rechargeable works could not be ensured to assure the fairness of amount presented in the financial statement.

4. **Prepaid, Advances & Deposits**

a. **Long outstanding Advances to Contractors :** Advances are to be timely settled/recovered and balance to be confirmed with parties. Instances of advance to contractors amounting to Rs. 310.03 Million have been noted where these have been outstanding since earlier years without movement with possibility of non-recovery or non-settlement. As such fairness of amount presented in the financial statement could not be assured.

b. **Shortage in Collection :** Possible cash defalcation of Rs. 5.73 Million has been included in other loan and advance, which needs to be investigated and recovered.

c. **Classification of Prepaid, Advance and Deposits into Current and Non-current :** For fair and proper presentation of current and non-current assets, proper classification based on operating cycle has to be carried out. However, entire amount of advance to suppliers and others of Rs. 4,087.60 Million along with other loans and advance of Rs. 985.17 Million have been classified as current without proper consideration of operating cycle and determination of maturity period. Such classification could lead to misleading financial information.

5. **Balance Confirmation Not Obtained**
   a. Balance confirmations have not been obtained from Debtors of Rs. 40,121.49 Million including receivable from dedicated/trunk line consumers), Rechargeable works of Rs. 2,098.67 Million, advance to supplier and others of Rs. 4,087.60 Million, other loans and advances of Rs. 985.17 Million for the purpose of ensuring their existence and appropriateness. As a result we are unable to ensure the recoverability of these carrying amount.
   b. Balance confirmations have not been obtained for liabilities related to deposit of Rs. 7,960.21 Million and trade and other payable of Rs. 59,689.32 Million for the purpose of ensuring their existence and appropriateness. As a result we are unable to ensure the existence of liability of these carrying amount.
6. **Cash and Cash Equivalent**
   a. **Cash in Hand Presented Without Existence :** Cash in hand amounting to Rs. 1.00 Million has been presented in the books of accounts without actual existence of cash on the reporting date. These cash balances might have been misappropriated. This needs to be investigated for recovery.
   b. **Cash in Transit :** Cash in transit generally should be of very short period and should be reconciled and adjusted by reporting date. Cash in transit shown in the financial statement of Rs. 713.14 Million includes Rs. 17.92 Million carried forward from earlier years (most balance related to 2061 or earlier), which might have been misappropriated. This needs to be investigated for recovery.
7. **Current Tax/ Deferred Tax**
   a. Income tax expense and related liability should be adequately accounted in accordance with NAS 12 to ensure fair and appropriate presentation of the financial statement. Current tax has been considered based on unabsorbed carried forward loss till previous year and assessable income for this year as per management assessment which may change during tax audit. Deferred tax on PPE and Employee Liabilities has been inappropriately calculated resulting short provision of deferred tax liability by Rs. 705.48 Million on PPE and excess deferred tax asset provided on Employee Liabilities by Rs. 481.25 Million, with resultant deferred tax liabilities short booked by Rs. 1,186.78 Million. Accordingly deferred tax expenses and corresponding deferred tax liability has been understated to the extent of Rs. 1,186.78 Million impacting the fairness of financial statement.
   b. **Accuracy of Advance Tax :** NEA has claimed Rs. 4,534.82 Million in its annual tax return for the year 2077-78 whereas the opening balance carried forward in the books of account amounted to Rs. 4,444.47 Million resulting short booking of recoverable tax advance of Rs. 90.35 million in the financial statements.
8. **Borrowings**
   a. **Balance Confirmation and Repayment of Loan :** Loan from GoN amounting to Rs. 75,418.64 Million and foreign loan obtained through GoN amounting to Rs. 131,053.68 Million have neither been reconciled nor confirmed. NEA has also not updated the repayment schedule of such loans to reflect the changes in repayment dates to address the changes arising due to delay in completion of projects. Accordingly, total overdue principal amount of loan could not be quantified on reporting date. At the year end, as per available repayment schedule, there was due payable amount of Rs. 2,683.58 Million.
   b. **Difference in Loan :** The amount of loan from GoN as per financial statements is seen excess by Rs. 3,481.15 Million as compared with the details maintained at NEA. NEA does not have details of such difference amount of loan as to which projects they relate to.
9. **Trade and Other Liabilities**
   a. **Existence of Obligation :** Existence of obligation should be ensured for fair and appropriate presentation of liabilities in the financial statements. Instances of long pending unsettled liabilities as below have been observed and we are neither able to confirm the existence of

obligations of such outstanding amount nor has management carried out any assessment or review of these obligations in order to ascertain their existence.

Particulars	Amount in Rs. Million
Creditors for power purchase	110.25
Sundry Creditors for Expenses - Contracts/Services	18.13
Sundry Creditors for Goods	36.37
Sundry Creditors for Goods (Temp.)	0.87
Deposit from customer	10.84
Other liabilities to staff	21.22
Other Deposit	54.06
Other payable	1,064.87
Total	**1,316.61**

b. **Reconciliation on Inter Unit Accounts :** Inter unit balances between the various units of NEA should be reconciled so that assets and liabilities are fairly and appropriately presented in the financial statement. There is unreconciled net debit balance of Rs. 853.90 Million (debit of Rs. 49,870.30 Million and credit of Rs. 49,016.40 Million) on reporting date which is carried forward under the head inter-unit accounts, It has been inappropriately presented in financial statements by netting off with other payable balances which is not consistent with Conceptual Framework for NFRS and NAS-1. Accordingly, we are unable to comment on the reliability of such balance shown as netted off.

c. **Interest Payable to GoN :** Rs. 33,481.71 Million (previous year Rs. 32,658.20 Million) is the overdue interest payable to GoN on reporting date. In the absence of balance confirmation and proper reconciliation, we are not able to ensure the accuracy of obligation.

d. **Employee Liability :** Employee liability on account of employee's life insurance obligation has been short provided by Rs. 165.06 Million compared to liability as per actuarial valuation in accordance with NAS 19: Employee Benefits. As a result employee expenses has been understated to the extent of above amount.

10. **Share Capital :** Issued and paid up capital should not be more than the authorized capital. However, financial statement has stated issued and paid up capital of Rs. 175,337.19 Million and authorized capital of Rs. 125,000.00 Million. In the absence of balance confirmation or reconciliation with Financial Comptroller General Office (FCGO), amount of paid up capital could not be ensured/confirmed.

11. **Intra Units Transactions not Netted Off :** Intra unit transactions should be reconciled and adjusted for appropriate presentation of financial statement. Various intra office transactions were observed where one unit has shown revenue/receivable whereas another unit has shown cost/payable for such transactions. Such transactions should be netted off. Some of the instances are as below:

Amt. in Rs. Million

S. No.	Particulars	Dr.	Cr.
1	Sales of electricity to NEA offices		70.08
2	Cost of electricity paid by NEA offices	101.34	
3	Debtors (internal Consumption)	21.45	
4	Income on sale of poles and transportation income – Kotre Pole Plant		36.25
5	Income on sale of poles and transportation income –Amlekhgunj Pole Plant		33.38

6	Income on sale of poles and transportation income –Tankisinuwari Pole Plant	0.68	
7	Income booked by Central Workshop		77.84
8	Expenses booked by NEA office on making payment to Environment and Social Study Department	165.28	
9	Advance booked by Project Management Directorate to Environment and Social Study Department	26.32	

12. Revenue

a. Difference in Electricity Revenue : Revenue as per books of account should match with revenue records for ensuring accurate revenue reporting. NEA has generally booked revenue as per billing made to customers in Revenue Software (M-Power) and monthly summary generated from M-Power is accounted for in accounting software (CAIS) as revenue. Excess revenue in individual ledgers as per M-Power of Rs. 7,250.73 Million has been noted as compared to the monthly summary reports as per M-Power. Due to fluctuating and inconsistent data of revenue generated by M-Power and non-reconciliation between M-Power and CAIS revenue amounts, the accuracy of revenue accounted for at reporting date could not be assured.

b. Revenue from Street Lights : Billing for street lights has been done based on the units predetermined in the past (when the high power consuming lights were used) though power saving lights are being used in recent time. Besides, there was no verification of addition of street lights by local authorities and there was no system of meter reading. As a result, we are unable to ensure the accuracy of revenue of Rs. 841.02 Million booked under the category of Street lights.

13. Cost of Electricity Sales : The unit rate to be paid by the NEA to the GoN for the units of electrical energy obtained from the Tanakpur as per the Mahakali Treaty has not been fixed since FY 2067/68. As per the explanation received from the management, the old rate was being carried out for the purpose of expenses based on the mutual consent. NEA has not paid a total of Rs. 2,087.84 Million (previous year Rs. 1,755.34 Million) to GoN for import of energy. Electricity from India has been dispatched through the Kataiya- Rajbiraj at 33 Kv level. NEA has been paying at the rate INR 4.34 per Kwh but India has been claiming at the rate of INR 7.44 per Kwh. Thus, we are not in the position to ascertain the cumulative impact on the profitability due to changes in cost of electricity and obligation on above.

14. Surcharge Income : Income from surcharge for delayed payment, which is accounted on cash basis, has increased to Rs. 4,977.20 Million as compared to previous year's Rs. 3,986.51 Million. It has been noted that Rs. 1,715.68 Million recovered against regular electricity bills from 25 parties under dispute of dedicated/trunk line dues on bill payment has been applied towards recovery of surcharge income. Since there is no separation of receivable from dedicated and trunk lines and regular monthly bill receivable, M-Power first recovered the surcharge on due towards dedicated and trunk line instead of adjusting the amount towards current monthly bill resulting a surge in the income on surcharge. As numbers of legal cases have been informed to be on pending status at various judicial authorities and incase, a decision is made in favor of consumers, the impact would be reversal of such surcharge income. Accordingly, we are unable to assure the appropriateness of such income accounted for this year.

15. Interest Expenses : All interest cost should be properly reconciled to ensure that appropriate allocation has been made and interest on all loans are accounted for correctly. Due to non-centralized accounting for interest on government loans and foreign loans along with non-reconciliation of interest expenses booked by various units and projects including interest during construction, we are unable to assure the appropriateness and adequacy of total interest amount (inclusive of interest charged to statement of profit or loss, to projects as interest during construction and as interest and finance cost included in CWIP for the year).

16. **Employee Bonus :** The figure of profit taken for calculation of bonus is subject to significant change in case the matters mentioned in this audit report are considered. The impact of such adjustment is not ascertainable. Accordingly, bonus booked for the year of Rs. 307.31 Million could not be ensured to have been correctly provided for.
17. **Corporate Social Responsibility (CSR) :** The figure of profit taken for calculation of CSR is subject to significant change in case the matters mentioned in this audit report are considered. The impact of such adjustment is not ascertainable. Accordingly, the amount of CSR allocated from profit for the year could not be ensured to have been correctly provided for.

B. Compliance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS)

1. **Compliance with NAS-16 Property, Plant & Equipment (PPE) :** NEA has neither segregated major separable significant components of PPE that would have variable useful life span as required as per NAS-16, that may result in different depreciation rates instead of considering all these major significant separate components as single PPE unit specially relating to Hydel Power Plant, Transmission and Distribution Lines, Sub-stations Heavy Equipment, Solar Power Plant nor has it assessed/reviewed useful life of PPE generally on reporting date as required under NAS-16. Due to non-review and non- assessment of useful life of PPE on each reporting date as required by NAS 16, some significant components PPE that are fully depreciated in the books of accounts but are providing significant economic benefits, existed at the reporting date with instances noted for Rs. 3,280.41 Million (instances comprising plant and machinery of Marsyangdi Hydropower Station, Devighat Hydel Plant, Kulekhani-I Hydropower Station, Ratnapark Distrbtuion Centre, Hetauda Grid etc.) As a result, we are unable to assess the impact on depreciation that would have resulted out of revised useful life of PPE and accordingly we are unable to comment on adequacy/accuracy of depreciation charge of Rs. 7,499.32 Million.
2. **Impairment Allowance**

   a. **Impairment Allowances for PPE :** PPE of NEA includes such PPE, but not limited to, Multifuel Plant, Hetauda Diesel Plant, and Chameliya Hydropower Centre with cost of Rs. 17,558.83 Million where costs of producing one unit of electricity/benefit far exceeded the revenue earned resulting in questionable economic benefit from these PPE. Approximately 200 vehicles have been considered to be damaged and useless. Impairment testing of PPE has not been carried out as required under NAS 16 and NAS 36 by considering the indicators of impairment including adjustment of old, damaged, obsolete, lost PPE, and usefulness through physical verification, which could indicate that recoverable value of these PPE might be less than the carrying amount of PPE on reporting date. Approximately 1,474 Ropani of land of NEA has been encroached by various Government of Nepal (GoN) offices, public organizations, semi government organizations, private organizations and general public. This indicates that significant PPE may have been impaired. Impairment allowance of Rs. 479.02 Million has been carried forward since many years without any details as to which assets it relates to and additional impairment allowances have not been considered during the reporting period. Accordingly, impairment allowance could not be assured to its adequacy, fairness and impact thereof on the profitability and statement of financial position of NEA as whole.
   b. **Impairment Testing and Fairness of Carrying Amount of Capital Work in Progress (CWIP) :** Physical verification of CWIP as required under Financial Administration Bylaws, to identify the existence, location, old, damaged and obsolete CWIP has not been carried out. Further, CWIP amounting to approx. Rs. 4,856.20 Million has been carried forward without any movement since earlier years and CWIP being cost of unusable designs of NEA buildings worth Rs. 15.21 Million has not been written off. Impairment allowance of Rs. 287.91 Million has been carried forward since many years without any details as to which assets it relate to and additional impairment allowances have not been considered during the reporting period. Accordingly, status and existence of CWIP balance recognized in the financial statements

could not be assured.

c. **Impairment of Inventories :** Impairment assessment of inventories has not been carried out since earlier years to reflect inventories at the lower of cost or net realizable value. An additional impairment allowance of Rs. 2.50 Million has been provided for in addition to opening cumulative impairment allowance of Rs. 371.91 Million totaling Rs. 374.42 Million without any details. Accordingly, adequacy of the impairment allowance presented in the financial statements could not be ensured.

d. **Impairment for Trade Receivable :** Individual impairment assessment for individually significant debtors has not been carried out as required under NAS 39. Recoverability of trade receivable from dedicated and trunk lines customers amounting to Rs 19,949.83 Million representing about 49.72% of total gross outstanding could not be ensured as there are disputes, legal cages pending. Recovery of dues from GoN offices/local level authorities, most of which relate to street lights, amounting to Rs. 5,175.02 Million has been very slow. Accordingly, the adequacy and accuracy of impairment allowance which would impact on the profit could not be assured.

e. **Impairment Allowance for Prepaid, Advances and Deposits :** Impairment allowance of Rs. 88.65 Million has been carried from earlier years without having details of such amount in place. Indications of impairment and impairment testing thereof have not been assessed and performed on Prepaid, Advance and Deposits amounting to Rs. 12,258.27 million at the reporting date, as required under NAS 39. Accordingly, the adequacy of impairment allowance with impact on profitability could not be assured.

f. **Cash and Cash Equivalent :** Impairment allowance has not been provided for cash in transit of Rs. 17.92 Million carried forward from previous years (most balance related to 2061 or earlier). Impairment allowance for loss in lieu of shortage of cash of Rs. 35.39 Million provided in earlier years has been carried forward without details. Accordingly, the adequacy of impairment allowance with impact on profitability could not be assured.

g. **Rechargeable Work Receivable :** There has not been any assessment of impairment on Rechargeable work receivable of Rs. 2,098.67 Million. In the absence of impairment assessment of rechargeable works, the possible impact on financial statement could not be quantified.

3. **Completed Capital Work Continued as CWIP :** CWIP of Rs. 2,165.82 Million (total of instances in excess of Rs. 10 million) have already been completed and available for use, and these have not been capitalized to PPE. This has impacted the amount of depreciation presented in financial statements and resulted improper/inappropriate presentation of PPE and CWIP.

4. **Non application of IFRIC-12 by Subsidiary Companies :** Subsidiary companies of NEA have not adhered to the requirements of International Financial Reporting Interpretations Committee 12 (IFRIC-12) and reflected all project assets as PPE which would be required to be presented as Service Concession Arrangement Assets under Intangible Assets. NEA has also reflected these project assets under PPE in its consolidated financial statements amounting Rs. 1,954.51 Million (relating to Chilime Hydropower Company Ltd., Tanauhu Hydropower Ltd., Trishuli Jalabidhyut Company Ltd. and Madhya Bhotekoshi Jalabidyut Company Ltd.) which is not in compliance with IFRIC 12. This has resulted in inappropriate presentation of component of PPE and Intangible Assets in the financial statements.

5. **Inappropriate Accounting of PPE and CWIP**

a. **Non-Qualifying Expenditure included in CWIP :** NAS 16 Property, Plant & Equipment)and NAS 38 Intangible Assets) allows only directly attributable overheads to be included in cost of PPE and other costs that are not directly attributable are to be charged to profit or loss statement.. NEA has booked various administrative overheads like employees cost, repair/maintenance, administrative expenses, other expenses, feasibility study cost, environment study expenses, central office cost loaded to projects, social development cost etc. amounting to Rs. 9,744.45 Million in CWIP without appropriate and systematic

segregation of directly attributable cost and other costs. In the absence of proper segregation mechanism of directly attributable and other costs, we were unable to assess extent of impact on financial statement that may arise after proper segregation of expenditures not attributable to development costs which are, instead required to be charged to Profit or loss Statement. Accordingly, the amount presented under CWIP could not be ensured to be correctly/appropriately presented.

b. Qualifying PPE included in CWIP or Inventories : CWIP includes cost for purchase of land, furniture and fixture, office equipment and miscellaneous property of Rs. 530.58 Million. These assets were available for use on purchase hence should have been categorized as PPE instead of CWIP. This is not consistent with the requirement of NAS 16. Also, standby assets like transformers, which are expected to be used for more than one period, are included in inventories contrary to the requirement of NAS 16 Property Plant & Equipment. In the absence of consolidated data, the amount of such assets included in inventory could not be quantified.

6. Inconsistency with Conceptual Framework for NFRS

a. Credit/Debit Balance Netted Off : As per the provisions of Conceptual Framework for NFRS, debit balances should be presented as assets and credit balances as liabilities. Further, as per NAS 1: Presentation of Financial Statement, assets and liabilities and income and expenses cannot be set off. Following net off of credit balances in specific assets and debit balances net off specific liabilities have been observed:

Instances of credit balance netted off with assets	**Amount in Rs. million**
Deposit	0.14
Capital WIP	145.49
Rechargeable works	20.77
Advance to Suppliers and Others	22.94
Advance to Suppliers and Others	0.06
Claim Receivable – GoN	0.12
Other Loans and Advances	52.95
Shortage in Collection	2.11
Accrued Income	3.91
Cash and Cash Equivalent	17.01
Total	**265.51**
Instances of debit balance of netted off with liabilities and equity	**Amount in Rs. million**
Sundry Creditors	132.06
Other Liabilities to Staff	3.21
Other Deposits	0.35
Other Payable	0.43
General Reserve	0.18
Grant in Aid	5,908.14
Capital Reserve	141.18
Total	**6,185.55**

b. Net income accounted for in Other Miscellaneous Income : Other and miscellaneous income include net income of Rs. 118.05 Million after setting off cost of Rs. 164.01 Million. Presentation of net income was not consistent with NAS 1: Presentation of Financial

Statement. Accordingly, gross income of Rs. 282.06 Million should have been presented with cost of Rs. 164.01 Million separately as below.

Amount in Rs. Million

Account Head	Debit	Credit	Net Income
Income From Sale Of Meter	21.29	28.70	7.41
Income From Sale Of Other Store Items	66.98	93.76	26.78
Profit On Sale Of Meter	8.04	27.97	19.93
Profit On Sale Of Other Store Item	3.97	7.10	3.13
Meter Burnt	29.96	45.68	15.72
Rechargeable Income	33.77	78.85	45.07
Total	**164.01**	**282.06**	**118.05**

7. **Borrowing Cost :** As per NAS 23: Borrowing Cost which requires NEA to determine the amount of borrowing cost eligible for capitalization by applying capitalization rate to the expenditure of that asset. Interest shown under CWIP amounted to Rs. 11,204.62 Million without any assessment of capitalization rate as there exists expenses which are administrative in nature and that are not directly attributable.
8. **Fair Valuation of Unquoted Securities :** As per NFRS 9: Financial Instruments, the investment in shares that has been designated as Fair Value through Other Comprehensive Income (FVTOCI), are required to be carried at fair value. As per NFRS 13 Fair Value Measurement, for those financial assets that do not have quoted prices, level two or level three valuation is required to be done based on available inputs for the valuation. In respect of standalone financial statement, NAS 27 Separate Financial Statements provides that investment in subsidiaries could be measured at either cost or fair value and same accounting principle is required to be used for all subsidiaries. Contrary to the requirements of stated reporting standards, investment in shares presented as unquoted subsidiaries of Rs. 6,329.91 Million as per financial statement has been measured at cost whereas quoted investment in subsidiaries have been measured at fair value. Accordingly, the carrying amount of investment in subsidiaries presented in the financial statements have not been fairly presented as required by NFRS.
9. **Assets and Income not Recognized Relating to Khimti Hydropower Project :** According to the Conceptual Framework for NFRS, when an entity is entitled to "constructive ownership" of an asset (legal ownership in process), same is to be recognized as an asset accordingly with corresponding recognition of income in current fiscal year where such asset is entitled to without any cost. NEA has entitlement to 50% constructive ownership of Khimti Hydropower Project (60 MW) constructed and operated by Himal Power Ltd. with effect from 12 July 2020 as per Power Purchase Agreement signed with the Himal Power Ltd. (HPL). Considering the Memorandum of Understanding (MoU), interim chargeable electricity tariff shall be Rs. 2 per unit (rate may change when final agreement is reached) effective from the date it entitled to 50% owner of the project, an estimated O&M cost of Rs 1.50 per unit and also considering discounting rate of 10%, the fair value of future economic benefit of such asset (for 50% ownership) is estimated at minimum of Rs. 1,273 Million (this could be higher should tariff rate be agreed at higher rate during finalization contract making retrospective effect). As per PPA signed with Himal Power Company Ltd. (HPL) in respect of Khimti Hydropower Project, after handover of 50% ownership through creation of special purpose vehicle (SPV), to NEA, the operation, maintenance and administration of the SPV is to be handled by HPL. As per audited financial statement of HPL, the project has been managed, administered and handled without NEA's involvement. HPL, in its audited financial statements, has disclosed only revenue and expenditure related to Khimti Hydropower Project and has not segregated assets and liabilities of the project as required by PPA. Also, NEA should have treated the interest in Khimti Hydropower Project as Associate as per NAS 28 Investment in Associates and Joint Venture and accounted corresponding

income and investment, which has not been done resulting understatement of investment and income.

10. **Inventory :** Inventories should be valued at lower of net realization value or cost, as required by NAS-2: Inventories. NEA has presented all inventories of Rs. 10,872.93 Million at cost using weighted average method. NEA has not carried out assessment and review of net realizable value of inventories. We are unable to confirm the fairness of carrying amount of inventory and its impact, if any, could not be ascertainable.
11. **Classification as to Current and Non-current not Appropriately Made**
    a. **Tax Deposit and Advances Classified as Current Tax Assets :** NEA has reflected all advance tax payment and withholding tax made on its income amounting to Rs. 7,349.69 Million (Previous Year Rs. 4,444.46 Million) under the category of current asset. Considering the carried forward loss of Rs. 20,755.39 Million as per tax return of previous year and as such amount is not settled within one year as per computation of deferred tax, classification of tax assets as current assets instead of non-current assets, provided misleading and inappropriate financial information.
    b. **Non classification of Borrowings as Current or Non- current :** NEA has not updated repayment schedules of loan from Government of Nepal and from foreign sources after the completion of projects as per loan agreement. NEA has presented a sum of Rs. 3,000.00 Million as current portion of loan on ad-hoc basis and has completely ignored the current portion of loan arising from repayment schedule. Accordingly, presentation of non-current loan of Rs. 203,472.32 Million could not be considered to be true and fair presentation as envisaged/required by NAS 1 Presentation of Financial Statement.
    c. **Classification of Deposit Liabilities :** NEA has classified all deposits from customers of Rs. 69.65 Million and other deposits of Rs. 5,303.98 Million as current liabilities without any assessment as to whether these qualify as current or not. Accordingly, presentation of entire such deposit amount as current liabilities could not be considered to be true and fair presentation as required by NAS 1: Presentation of Financial Statement.
12. **Foreign currency loans not translated using Closing Exchange Rate :** For some loans in foreign currency reflected in rupees (details in foreign currency amount not available), exchange fluctuation risk lies with NEA. Total approved limit of such identified loans in four projects amounted to USD 98.20 Million and SDR 96.58 Million (convertible to equivalent USD on disbursement date). The figure noted in books of NEA for these amounts are NRs. 11,457.57 Million. In the absence of updated and appropriate data of total outstanding loans of such project, the amount that should have been presented by translation of outstanding foreign currency loan into to local currency could not be ascertained. Accordingly, we were unable to ascertain exchange rate fluctuation impact on financial statement in accordance with NAS 21: Effects of Changes in Foreign Exchange Rates.

13. **Non Compliance with NAS 20: Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance :** NAS 20 requires grant related to assets to be presented as either setting up the grant as deferred income or by deducting the grant in arriving at the carrying amount of the assets. NEA has booked the amount related to various government and government agencies related grant under "Consumer Contribution-Capital Reserve" amounting to Rs. 1,986.57 Million, Grant in Aid Reserve" amounting to Rs. 199.33 Million and "Capital Reserve" amounting to Rs. 299.88 Million totaling to Rs. 2,485.78 Million under Reserves in the financial statements. Assessment to review exact status of above reserves as to whether these should be presented as Deferred Income in Liabilities component of the Statement of Financial Position or as Income in Statement of Profit or Loss, have not been carried out. Accordingly, Reserve have been overstated with understatement of liability/income and not considered to be appropriately presented. It was noted that depreciation on such assets has been accounted for with corresponding amount not being

accounted for as income. As a result, income has been understated and deferred income (presently shown in the reserve) being overstated. The amount could not be quantified in the absence of detailed information of assets capitalized corresponding to such reserves. Accordingly such reserves could not be ensured for appropriateness and fairness for their presentation in the financial statement.

14. Financial Assets and Financial Liabilities not carried at Amortized Cost

a. Loan Investment not Measured at Amortized Cost : As per NFRS 9: Financial Instruments, long term loan that is not provided at normal rates, are required to be measured at present value of estimated future cash receipts discounted using prevailing market rate of interest for similar instruments. NEA has provided loan to its various related companies at different interest rates ranging from 1% to 10.5%. Accordingly, the highest interest rate charged can be considered as prevailing market rate for all such loan transactions. As required under NFRS 9, NEA has not assessed and calculated the amortized cost by measuring such loan at present value of estimated future cash receipts discounted by using market rate. The total loan exposure to such companies stood at Rs. 2,532.40 Million (short term loan @10.5%) & Rs. 21,833.47 Million (long term loan @6%) to Upper Tamakoshi Hydropower Company, Rs. 906.70 Million (@5.5%) to Power Transmission Company and Rs. 10,550.87 Million (1% and 5%) to Tanahu Hydropower Company. Since loans were being carried forward since earlier years with additions thereon during the year without using the market rate for computing amortized cost on reporting date, the impact on profitability and present carrying value of such loans in Financial Statements is not ascertainable.

b. Loan Liability not measured at Amortized Cost : As per NFRS 9 Financial Instruments, long term loan that is not provided at normal rates, are required to be measured at present value of estimated future cash receipts discounted using prevailing market rate of interest for similar instruments. NEA has received loan from/through Government of Nepal at differential interest rates. The highest interest rate of loan could be considered as prevailing market rate for similar loans. NEA has not calculated the amortized cost of such loan which involves measuring such loan at the present value of estimated future cash receipts discounted using market rate, as required by NFRS 9. Total of such loan is Rs. 206,472.32 Million at the reporting date. Since the loan were being carried forward since previous year with additions in current year without using market rate for computing amortized cost on reporting date, the impact on profitability and carrying amount of loan liability is not ascertainable.

15. Classification of Short Term Investment-Fixed Deposit

a. Short Term Fixed Deposit not Classified to Cash and Cash Equivalent : As per NAS 7 Cash flow Statements, cash and cash equivalent comprises of investments with maturity of three months or less on the date of acquisition. NEA has made investment in fixed deposit with maturity period of three months on acquisition date for a sum of Rs. 17,248.67 Million. Such amount has been included under Short Term Investment-Fixed Deposit instead of under Cash and Cash Equivalent. Accordingly, the presentation of Short Term Investment-Fixed Deposit and Cash and Cash Equivalent could not be considered appropriate.

b. Incorrect Classification During Consolidation : Madhya Bhotekoshi Jalabidyut Company Ltd. has presented a sum of Rs. 690 Million of fixed deposit under Current Assets. However, during consolidation, this amount has been classified as non-current assets under Loans and Advances at Amortized Cost instead of under Short Term Investment-Fixed Deposit (current assets). Accordingly, the presentation of Loans and Advances at Amortized Cost and Short Term Investment-Fixed Deposit could not be considered appropriate.

c. Incorrect Treatment of Loss on Associate : NEA has transferred investment made in Upper Tamakoshi Hydropower Ltd. from subsidiary to associate during the year considering that it lost control during the year. On doing so, the cumulative impact of measurement of investment in associate till previous year for Rs. 346.11 Million has been directly charged to Retained Earnings instead of including the said amount in statement of profit or loss as required by NFRS 10

Consolidated Financial Statements. Accordingly, profit for the period has been overstated by 346.11 Million on account of this adjustment.

C. Compliance with Laws etc.

1. **Approval of Buildings :** As required under the provisions of Building Rules 2066, approvals of design and construction of building as well construction completion certificates have not been obtained from concerned authorities for most of NEA's buildings having gross cost of Rs. 16,810.03 Million.
2. **VAT Registration :** NEA has been conducting multi income generating businesses/activities where Value Added Tax (VAT) is attracted. However NEA has not registered itself for VAT as required under VAT Act 2052. As a result, VAT paid on purchases have not been set off against VAT collected from revenue. As such VAT return filing has not done except for deposit of VAT collected from revenue and VAT withheld on payments. Ramification of non-registration for VAT could not be ascertained at this stage.
3. **Non Utilization of CSR Fund :** NEA has not expensed the amount of CSR fund as required by Industrial Enterprise Act 2076. This might result in penalty to the tune of 1.5% of profit of NEA, which comes to Rs. 200.57 Million for the current year. Further, if CSR activities are not carried out for more than a year, additional 0.5% penalty shall be levied. NEA is prone to such penalty by Ministry of Industry.

We conducted our audit in accordance with Nepal Government Auditing Standards (NGASs). Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's responsibilities for the Audit of the Financial Statements section of our audit report. We are independent of NEA and the Group in accordance with the ethical requirement that are relevant to our audit of the financial statement and we have fulfilled our ethical responsibilities in accordance with these requirement. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our qualified opinion.

Emphasis of Matter

Without modifying our opinion, we draw attention to Note 3.15 of Consolidated Financial Statements mentioned the amount of claim recoverable from Government for Rs. 5,536.82 Million (Actual claimed Rs. 6,045.99 Million till date) being claim relating to COVID and other rebate provided to various consumers as per GoN's announcements. Acknowledgment of NEA's claims by concerned ministry or confirmation of acceptance of such claims thereof could not be seen. NEA has not received any amount from the GoN till the reporting date.

Other Matters

Consolidation of subsidiaries companies was based on the audited/management certified financial statements of these entities and these entities were not included within the scope of our audit. The consolidated statement of financial position includes total assets of Rs. 39,153.85 Million, total profit of Rs. 454.33 Million, total cash flow of Rs. 2,557.93 Million related to subsidiaries. The consolidated statement of profit or loss also includes Rs. 884.04 Million Group's share of loss in associates and such associates were not included within the scope of our audit. Our opinion on the consolidated financial statements in so far as it relates to these subsidiary and associates is solely based on our principal review of the audited/management certified financial statements provided to us and the auditor's qualification on such financial statements.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in the audit of the consolidated financial statements and include the most significant assessed risks of material misstatement (whether or not due to fraud) identified, including those which had the greatest effect on: the overall audit strategy; the allocation of resources in the audit; and directing the efforts of the engagement team. These matters are in addition to the matters mentioned above in our basis for qualified opinion section

of this report. These matters were addressed in the context of our audit of the NFRS based consolidated financial statements as a whole and in forming our opinion thereon and we do not provide a separate opinion on these matters.

Key Audit Matter	How our audit addressed the key audit matter
Revenue Recognition (Note 3.30 of Financial Statements)	
The NEA recognizes revenue on the basis of tariff invoiced to customers. The NEA invoices its customers on the basis of pre-approved tariff. NEA also recognizes the unbilled amount equivalent to half month revenue of Ashad as accrued revenue. The revenue are booked at offices located all over the nation and are consolidated at central level. Adjustment to revenue are also carried out periodically based on updated information. Revenue recognition is a key audit matter considering the impact it has on overall financial performance of NEA and its complexity for ensuring appropriate accounting.	Our audit approach included, but were not limited to followings; ➢ Considered the NEA's accounting policies with respect to accrual revenue booking process and assessing compliance with NFRS 15: Revenue from Contract with Customers. ➢ Performed test of controls over revenue recognition through inspection of booking of revenue of individual consumer in revenue software and process of making adjustment to recorded revenue. ➢ Performed test of control for booking the revenue recorded in revenue software into accounting software and adjustments made in accounting system thereof. ➢ Compared the totals of revenue software with accounting software. ➢ Evaluated the appropriateness of booking of accrued revenue at year end for unbilled revenue.
Impairment of Trade Receivables (Note 3.13 of Financial Statements)	
Trade receivable arising from sales of electricity to consumers form major part of financial statement. Indicators exist which indicate the possibility of impairment of such trade receivable resulting in impact on profitability. For the current year there was increase in default in payment. The cumulative recognized impairment on trade receivable is 14.20% (increase from 12.71% in previous year) of total trade receivable. Hence, the calculation and consideration of impairment on trade receivable is considered as Key Audit Matter.	Our approach included, but was not restricted to the following; ➢ Reviewed the impairment trigger events considered by management for judging whether to consider the receivable are considered to be impaired. ➢ Reviewed segregation of specific groups that has been considered as impaired and assessed the appropriateness of the same. ➢ Reviewed consistency of data taken for ageing of the debtors. ➢ Assessed the calculation of loss rate. ➢ Reviewed the recovery rate considered for specific category of debtors ➢ Reviewed the calculations made and assessed the presentation made in financial statements.
Accounting and Inclusion of Funded Projects	
Number of projects relating to transmission lines funded by World Bank and Asian Development Bank under NEA are in operations and project accounts are included in the financial statements. It is pertinent to ensure that all projects	Our approach included, but was not restricted to the following; ➢ Accounts of the Projects are adequately maintained and in compliance with terms of financing agreement.

accounts are adequately included and reflected in the financial statement.	➢ All CWIP of the project is adequately and appropriately reflected in the Financial Statement ➢ Consistency of accounting policies generally followed ➢ Disclosure requirement
Retained Earnings and Non-controlling interest during consolidation of subsidiaries	
NEA prepares consolidated financial statements by consolidating the financial statements of its direct or indirect subsidiaries in line with NFRS 10. As consolidation practice is new to NEA, the process and calculations of amounts related to consolidate retained earnings and non-controlling interest are considered to be Key Audit Matter.	Our audit approach included, but not limited to, the following; ➢ Checked the existence of control over entities in case on indirect holding to ensure that such entities could be considered as subsidiaries. ➢ Checked the calculation of effective holding percentage on each subsidiary and satisfied ourselves over the calculated holding percentage. ➢ Checked in details the calculation of non-controlling interest and consolidated retained earnings. ➢ Ensured that non-controlling interest is appropriately disclosed in consolidated financial statements.
Information Technology System and Control	
The Information Technology (IT) used by NEA is complex and involves a large number of independent and inter-dependent IT Systems for processing and recording a large volume of transactions. As a result, there is a high degree of reliance and dependency on such IT systems whole accounting system and for the financial reporting process. Appropriate IT General Controls and application controls are required to ensure that such IT systems are able to process the data, as required, completely, accurately and consistently for financial reporting. We have considered this as key audit matter as any control lapses, validation failures, incorrect input data and wrong extraction of data may result in wrong reporting of data in financial statements.	Our audit approach included, but not limited to, the following; ➢ Obtained understanding of various IT system used across NEA. ➢ Obtained understanding of feeding of data in the system and going through the extraction of financial statement and information form the existing IT system. ➢ Assessed the relevant controls on sample basis and satisfied ourselves on the basic controls required to ensure proper data feeding, processing and reporting. ➢ Checked the existence of possibility of collusion within system and normal security parameters. ➢ Reviewed the report generated by the system on sample basis based on base data entered in system

Other Information

NEA's Management is responsible for preparation of other information for the reporting period. The other information may comprise information included in the Management report, Report of the Board of Directors and Chairman's statement but does not include the financial statements and our auditor's report thereon. Our opinion on the financial statements does not cover the other information and we do not express any

form of assurance or conclusion thereon. In connection with our audit of the financial statements, our responsibility is to read the other information and, in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained during the course of our audit or otherwise appears to be materially misstated. If based on the work we have performed, we conclude that there is a material misstatement of this other information, we are required to report that fact. We have nothing to report in this regard.

Responsibility of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the consolidated financial statements in accordance with NFRSs and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of consolidated financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the consolidated financial statements, management is responsible for assessing the entity's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the entity or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so. Those charged with governance are responsible for overseeing the entity's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NGASs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NGASs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the NEA's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the entity's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the entity's to cease to continue as a going concern.

- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.
- Obtain sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities within the Group to express an opinion on the consolidated financial statements. We are responsible for the direction, supervision and performance of the group audit. We remain solely responsible for our audit opinion.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

From the matters communicated with those charged with governance, we determine those matters that were of most significance in the audit of the financial statements of the current period and are therefore the key audit matters. We describe these matters in our auditor's report unless law or regulation precludes public disclosure about the matter or when, in extremely rare circumstances, we determine that a matter should not be communicated in our report because the adverse consequences of doing so would reasonably be expected to outweigh the public interest benefits of such communication.

Other Reporting Requirement Specific to Loan/Grant Agreement

As per the requirements of loan, grant and project agreements funding agencies, we report the following ratios:

S. N.	Particulars	Requirement	Actual
a	Debt Service Coverage Ratio (DSCR)	1.2	3.18
b	Rate of Return on Historic PPE	6%	7.27%
c	Total loss comprising of Generation Loss, transmission distribution loss	Not Specified	15.38%
d	Debt Equity Ratio	75:25	50.01:49.99
e	Current Ratio	At least 1	1.81
f	Average Collection period (months)	2	2.73

Note:

Average collection period has been calculated by excluding the receivable of Rs. 19,949.83 Million relating to due towards dedicated and trunk lines as these were also outstanding since previous years and there are disputes and legal cases pending.

मोदी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड

Report on the Audit of the Financial Statements

We have audited the accompanying financial statements of Modi Jalvidyut Company Limited which comprise of Balance Sheet as at 32 Ashadh, 2079 (July 16, 2022), Income Statment, Cash flow Statement, Statement of changes in equity, and a summary of significant accounting policies and other explanatory notes for the year then ended.

In our opinion,except for of the effects of the matter described in the *Basis for Qualified Opinion* section of our report, the accompanying Financial Statements present fairly, in all material aspects, the financial position of the Company as at 32nd Ashadh, 2079, (16th July, 2022), and its financial performance, its cash flows for the year then ended, in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS).

Basis for Qualified Opinion

Financial Statements of Modi Jalvidyut Company Ltd. has not been prepared based on Transitional Provision of NFRS – 1 which requires Identification, Restatement, Presentation & Disclosure of Financial Information based on New Accounting Policies as per NFRS. The cumulative effect of not Restating, Presenting & Disclosing Financial Information in compliance with Transitional Provision of NFRS is uncertain and could be material & pervasive.

We conducted our audit of the financial statements in accordance with Nepal Government Auditing Standards (NGASs). Our responsibilities under those Standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements section of our report. We are independent constitutional body mandated to conduct public sector audit in Nepal. Further, we have fulfilled our ethical responsibilities in accordance with the Code of Ethics implemented by the office. We believe that the audit evidence we have obtained are sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion on the financial statements.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. There is no matter to be reported under Key Audit Matters.

Management Letter

Management Letter highlighting the areas of improvement for the internal control system and other aspects in Modi Jalvidyut Company Limited , is enclosed with this report.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of these financial statements in accordance with Nepal Financial Reporting Standards and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error. In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so. Those charged with Governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's Responsibility for Audit of Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NGASs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are

considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NGASs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease to continue as a going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.
- Obtain sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities within the Company to express an opinion on the financial statements. We are responsible for the direction, supervision and performance of the audit. We remain solely responsible for our audit opinion.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Report on other legal and regulatory requirements

On the basis of our examination, we would like to further report that:

i. We have obtained all the information and explanations, which were considered necessary for the purpose for our audit.
ii. The company has kept proper books of accounts as required by law, in so far as it appears from our examination of those books of account.
iii. The Statement of financial position, statement of profit or loss and other comprehensive income, statement of cash flows, statement of changes in equity, significant accounting policies and notes to the accounts dealt by this report are in agreement with the books of account maintained by the company.
iv. We have not come across any fraudulence in the accounts, so far as it appeared from our examination of the book, and
v. The company has not acted in a manner to jeopardize the interest and security of the stakeholders.
vi. The company has violated the Section 3(2), Section 86(3) and Section 164(1) of the Companies Act, 2063.

vii. The company has violated the Section 178(2), Section 54(1), Section 55(1) and Section 100 of Labour Act, 2074.

रघुगंगा हाईड्रोपावर लिमिटेड

लेखापरीक्षकको राय

हामीले रघुगंगा हाइड्रोपावर लिमिटेडको यसै साथ संलग्न २०७९ आषाढ मसान्त सम्मको वासलात, आय व्यय विवरण र नगद प्रवाह विवरण एवं लेखा सम्बन्धी नीति तथा टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण गरेका छौं। हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको रायको आधार खण्डमा उल्लेख गरेको विषयहरु बाहेक रघुगंगा हाइड्रोपावर लिमिटेडको २०७९ आषाढ मसान्तको आर्थिक अवस्था तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण , नगद प्रवाह र ईक्वीटीमा भएको परिवर्तन विवरण तथा महत्वपूर्ण लेखा नीति तथा टिपण्णीहरुको लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम यर्थाथ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभुत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन :

१. नेपाल सरकार तथा भारतीय आयात निर्यात बैङ्क बीच भएको Dollar Credit Line Agreement को पृष्ठभूमिमा नेपाल सरकार र नेपाल विद्युत प्राधिकरणबीच राहुघाट जलविद्युत आयोजना निर्माण गर्नको लागी सहायक ऋण सम्झौता भएको छ। हाल यस संस्थाले उक्त राहुघाट जलविद्युत आयोजनाको निर्माण कार्य गरिरहेको र कार्य प्रगति को लागि आयात निर्यात बैङ्कले ठेकेदार कम्पनीहरुलाई गर्ने प्रत्यक्ष भुक्तानी रकमलाई तिर्नुपर्ने ऋण दायित्व भनि लेखाङ्कन गरेको पाइयो। तर यस संस्थालाई उक्त वित्तीय सहयता(ऋण) को लागि प्रत्यक्ष रुपमा कुनै पक्षसंग कुनै प्रकारको ऋण सम्झौता भएको पाईएन। यसरी कुनै प्रकारको सम्झौता बिना उपभोग गरेको वित्तीय सहयताको लागि वार्षिक ५ प्रतिशतका दरले तिर्नुपर्ने ब्याज दायित्व भनी व्यवस्था गरि लेखाङ्कन गरेको जम्मा रकम रु. १२२,४२१,६३२.०० (यस आर्थिक वर्षको रु. ६२,०१२,७९८.०० सहित) को आधार पर्याप्त हुने देखिँदैन।

२. रघुगंगा हाइड्रोपावर लिमिटेडले नेपाल विद्युत प्राधिकरणको स्वामित्वमा रहेको राहुघाट जलविद्युत आयोजनाको सम्पत्तिहरुको भोगचलन गरी रहेको तर उक्त सम्पत्तीहरु यस संस्थाको वित्तिय विवरणमा प्रस्तुत गरिएको छैन। त्यसैगरी प्राधिकरणको मिति २०७६।९।९ को संचालक समितिको बैठकले राहुघाट जलविद्युत आयोजनाको खर्च तथा दायित्व रघुगंगा हाईड्रोपावरलाई हस्तान्तरण गर्ने निर्णय भए पनि सो बमोजिम कार्यन्यन भएको छैन। यस आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा संस्थाले नेपाल विद्युत प्राधिकरणको स्वामित्वमा रहेको तत्कालिन राहुघाट जलविद्युत आयोजनाको स्थिर सम्पति जग्गा रु. ९८,०२९,९३४.३५ अन्य ह्रासयोग्य सम्पति रु. २२१,७३१.४९ तथा पूँजीगत सम्पत्ति कार्य प्रगति रु. १९०,९०९,६७४.३९ तथा पूँजीगत खर्च तथा पेश्कि रु. १,४७४,६२१,४८४.८४ गरी कुल रु.१,७६३,७८२,८२५.०७ को सम्पत्तिहरुको भोग चलन गरी रहेको छ। यसरी संस्थाले भोगचलन गरी रहेको सम्पत्तिको उक्त मूल्यहरुको नेपाल विद्युत प्राधिकरणबाट निक्यौंल गरी संस्थाको वित्तीय विवरणमा प्रस्तुत नहुँदा वास्तविक सम्पत्ती तथा दायित्वको यथार्थ चित्रण नभएको पाईयो।

३. यस संस्थाले आयोजनाको सिभिल तथा हाईड्रोमेकानिकल कार्यको लागी ठेकेदार जय प्रकाश लिमिटेडसँग २१ नोभेम्वर २०१७ मा आयोजनाको कार्य प्रारम्भ भएको मितिबाट १३५० दिनमा कार्य सम्पन्न गर्ने गरी करार गरिएकोमा उक्त ठेक्का सम्झौताको म्याद १ फेब्रुवरी २०२२ मा सकिएको तथा मिति २७ सेप्टेम्बर २०२१ मा करार बामोजिमको समयावधिमा कार्य सम्पन्न गर्न नसकेको सन्दर्भमा ठेकेदार जयप्रकाशले विभिन्न कारणहरु सहित स्पष्टिकरण समेत पेश गरि थप २५ महिनाको अवधि माग गरेकोमा, थपिएको समयावधिमा आयोजनाको सम्पूर्ण कार्य सम्पन्न हुने कुनै ठोस आधार बिना मिति २०७८/१०/१८ गते बसेको रघुगंगा हाइड्रोपावर लिमिटेडको संचालक समितिको बैंठकले ठेक्का सम्झौता ५६४ दिन अर्थात १९ अगष्ट, २०२३ सम्म म्याद थप गर्ने निर्णय गरेको देखिन्छ। यसरी थप गरिएको करार अवधि यस आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा १९५ दिन व्यतित भैसकेको र बाँकि ३६९ दिन मात्र रहेको देखिन्छ। यस आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्ममा करिब ३३ प्रतिशत मात्रै काम सम्पन्न भएको तथा अझै ६७ प्रतिशत कार्य सम्पन्न गर्न बाँकी रहेको देखिन्छ। यसै सन्दर्भमा यस संस्था तथा ठेकेदार जय प्रकाश लिमिटेड बिच भएको करारको खण्ड १ को अनुसूची २ को दफा ५ अनुसार आयोजनाको सिभिल तथा हाईड्रोमेकानिकल कार्य सम्पन्न गर्न कुल ७१ वटा माईलस्टोनहरु निर्धारण गरिएको छ जस मध्ये बिभिन्न १८ माईलस्टोनहरुलाई महत्वपुर्ण कार्य (Critical Activities) मा वर्गिकरण गरी उक्त कार्यहरु ठेकेदारले करार बमोजिम निश्चित समय सिमा भित्र सम्पन्न गर्न नसक्दा विलम्ब भएको दिनको लागी सम्बन्धित कार्यको करार बमोजिमको रकमको (मुल्य अभिवृद्धी कर बाहेक) प्रति दिन ०.२५% का दरले करार विलम्ब शुल्क आकृष्ट हुने व्यवस्था गरिएको छ। आयोजना कार्य प्रगति विवरण अनुसार अधिकतम महत्वपुर्ण कार्य (Critical Activities) हरुको कुनै कार्य प्रगति नभएको तथा कार्य प्रारम्भ गरी आंशिक तथा पूर्ण सम्पन्न भएको महत्वपुर्ण कार्य (Critical Activities) हरु पनि तोकिएको समय भन्दा अधिक समय लगाएको पाईयो। यस आर्थिक वर्षको अन्त सम्ममा कार्य प्रगति नभएका, आँशिक सम्पत्र तथा पूर्ण सम्पन्न भएको महत्वपुर्ण कार्य (Critical Activities) हरुको समयावधि अनुसार विलम्ब शुल्क गणना गर्दा कुल अमेरिकि डलर तर्फ यूएसडि. १,७३४,७४५.६९ (२०७९ असार ३२ गतेको विनिमय दर रु. १२८.११ ले नेपाली रुपैया रु. २२२,२३८,२७०.४५) तथा नेपाली रुपैया रु. ६९,५९५,४३५.९० गरी जम्मा रु. २९१,८३३,७०६.३५ बराबरको रकम करार विलम्ब शुल्कको लेखांकन गरी ठेकेदार कम्पनी बाट असुल उपर गर्नुपर्ने देखियो।

४. नेपाल चार्टड एकाउण्टेन्ट संस्थाले सार्वजनिक जवाफदेहिता भएका सस्थाहरुले अनिवार्य रुपमा २०७३।७४ देखि वित्तिय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुसार तयार गर्ने निर्देशन गरेको छ। यसरी नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुसार पब्लिक टू प्राईभेट सेवा छुट व्यवस्थामा आवद्ध भई पुर्वाधार विकास गरी संचालन गर्ने संस्थाले वित्तीय विवरण तयार गर्दा तल उल्लेखित अवस्थामा आई. एफ. आर. एस. ईण्टरप्रीटेशन कमिटि ले प्रस्तुत गरेको IFRIC - 12 को प्रावधानको पालना गरेको हुनु पर्दछः

- पुर्वाधार संचालक (Operator) ले कुन सेवा प्रदान गर्ने, कति मुल्य तय गर्ने तथा कसलाई सेवा प्रदान गर्ने तथा कुन मुल्यमा प्रदान गर्ने कुराको नियमन तथा नियन्त्रण अनुदानकर्ताले (Grantor) गर्दछ।

- अनुदानकर्ताले स्वामित्व लाभदायक हक वा अन्यथा संझौताका सर्तहरुको अन्तयमा पुर्वाधारमा कुनैपनि महत्वपुर्ण अबिशिष्ट हित मार्फत नियन्त्रण गर्दछ। यहाँ अनुदानकर्ता भत्राले सार्वजनिक संस्था तथा सार्वजनिक हितमा काम गर्ने कुनै पनि नियामक निकाय समेतलाई समावेश गर्दछ।
- संस्थाले उर्जा मन्त्रालय अन्तरगत विद्युत विकाश विभागबाट अनुमति पत्र प्राप्त गरी विद्युत आयोजना निर्माण गरिरहेको छ। विद्युत खरिद सम्झौताको प्रावधान अनुरुप निर्धारण गरिएको बिक्री मूल्यमा नेपाल विद्युत प्राधिकरणलाई मात्र उत्पादित विद्युत आपुर्ति गर्नु पर्ने बाध्यकारी व्यवस्था गरिएको छ। अनुमति पत्रको शर्त अनुसार संझौताको अन्तयमा आयोजानको पुर्वाधारहरुमा महत्वपुर्ण अबिशिष्ट हित नेपाल सरकार संग रहने छ। यसर्थ हाम्रो विचारमा, यस संस्थालाई IFRIC - 12 को प्रावधानहरु लागु हुन्छन र यसको पालन गरिएन भने यसले वित्तीय विवरणलाई असर गर्ने कुराहरुको पहिचान, मापन र खुलासामा प्रभाव पार्न सक्दछ। यस संस्थाले वित्तीय विवरण तयार गर्दा IFRIC - 12 को पालना गरेको छैन तथा व्यवस्थापनद्वारा यसबाट पर्न सक्ने प्रभावहरुको यकिन पनि गरिएको छैन। सो कारण हामी यसबाट वित्तीय विवरणमा पर्न सक्ने कुनै परिणात्मक प्रभावहरु उपर आफ्नो राय व्यक्त गर्न असमर्थ छौं।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान / नेपाल लेखापरीक्षण मानको अधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरेका छौ। ती मान अनुसार हाम्रो उत्तरदायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेबारी खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। संस्थाको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचारसंहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं हामीले व्यक्त गर्ने रायका लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

लेखापरीक्षणका मुख्य विषयहरु

लेखापरीक्षणका मुख्य विषयहरु हाम्रो पेशागत निर्णयका आधारमा लेखापरीक्षण गरिएको वर्तमान अवधिको वित्तीय विवरणसँग सम्बन्धी अति महत्वपुर्ण मामलाहरु हुन । उक्त विषयबस्तुहरु लेखापरीक्षणको प्रतिवेदनमा प्रस्तुत गर्दा शासकिय व्यवस्था प्रति जिम्मेवारी लिनेहरुलाई सूचित गरिएको विषयबस्तुहरु मध्येबाट गरिएका छन । उक्त मामलाहरुको सम्बोधन सम्पुर्ण वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा गरिएका छन् तथा त्यसमा हाम्रो राय व्यक्त गर्दा उक्त मामिलाहरुमा अलग राय व्यक्त गरिएको छैन ।

हाम्रो लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा लेखापरीक्षणका मुख्य मामिलाहरु निम्न उल्लेखित ब्यहोराहरुका आधारमा तय गरिएका छन्:

क) संस्थाको कुनै कारोवार हाम्रो विचारमा अति जोखिम कारोवार अन्तर्गत रहेको,
ख) संस्थाले आफ्नो प्रमुख वित्तीय बिवरणको प्रस्तुती अनुमानको आधारमा गरेको
ख) महत्वपूर्ण घटना तथा कारोवारको लेखापरीक्षणको क्रममा पार्न सक्ने असरहरु

उपरोक्त ब्यहोराहरुका आधारमा तल उल्लेखित मामलाहरु निर्धारण गरि लेखापरीक्षणका मुख्य मामलाहरुको रुपमा सूचित गर्न यस प्रतिवेदनमा संलग्न गरेका छौः

क्र.सं.	मुख्य विषयहरु	सम्बन्धित जोखिम	लेखापरीक्षणका आधारहरु

१	आयोजनाको सिभिल तथा हाईड्रो मेकानिकल कार्यको लागी ठेकेदार जय प्रकाश एसोसिएट्सबाट प्राप्त बिल रु. ८४४,२१९,३३९.१० र उक्त ठेकेदारलाई प्रदान गरिएको कोशेढुङ्गा भुक्तानी, मोबिलाईजेशन पेश्कि अन्तिम मौज्दात रु. १०५,३०४,५६३.२० र सामाग्री तथा उपकरण खरिद पेश्कि अन्तिम मौज्दात रु. १४९,१२७,१०६.४५।	आयोजना निर्माण करार सम्झौताको प्रावधान उल्लघंन गरी गरिएको र अतिरिक्त भुक्तानीले आयोजनाको लागत बृद्धि हुने।	• जय प्रकाश लिमिटेड सँग गरिएको करार • ठेकेदारले प्रस्तुत गरेको स्पष्टिकरण पत्र तथा त्यसमा उल्लेख गरिएका कारणहरु। • ठेकेदारले पेश गरेको कार्य प्रगति विवरण। • परामर्शदाता ले पेश गरेको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन।
२	ईलेक्ट्रो मेकानिकल कार्यको ठेकेदारले करार बमोजिम कार्य शुरु गरेको १०८० दिन भित्र कार्य सम्पन्न गर्ने सम्झौता भएकोमा आर्थिक वर्ष २०७८।७९ को अन्त्य सम्म कुल ९५५ दिन ब्यतित भैसकेको र केवल १२५ बाँकी रहेको अवस्थामा हाल सम्म जम्मा १८ प्रतिसत मात्र कार्य सम्पन्न गरेको हुँदा उक्त ठेकेदारले पनि करार बमोजिमको समयावधिमा कार्य सम्पन्न गर्न नसक्ने।	आयोजनाको ईलेक्ट्रो मेकानिकल कार्य पनि आयोजनाको निर्माण कार्य पूर्व निर्धारित करार बमोजिमको अवधिमा सम्पन्न हुन नसक्ने तथा करार अवधि थप हुँदा आयोजनाको लागत बृद्धि हुने जोखिम।	भारत हेवि ईक्युमेन्ट लिमिटेड सँग गरिएको करार।
३	सस्थाले पूँजीगत खर्च तर्फ भेहिकल एण्ड मोबाइल प्लान्ट शिर्षक अन्तर्गत प्रस्तावित बजेट रु २३,०००,००० को अधिनमा रहि दुइ थान निशान पिकअप गाडि तथा एक थान कोमकी स्कुटर खरिद गरेको छ। निशान पिकअप खरिद गर्न बोलपत्र अह्वान गरेको तथा बोलपत्र अनुरुपको सवारी आपुर्तीका लागी पायोनियर मोटर कर्पोरेसन र युनाइटेड ट्रेडर्स प्रा .ली ले मात्र बोलपत्र प्रस्ताव पेश गरेको। सस्थाको प्रस्ताव मुल्याङ्कन कमिटिले तयार गरेको प्राबिधिक मुल्याङ्कनको आधार तथा सिफारिसमा उक्त सवारी साधन खरिद गरेको। त्यसैगरि स्कुटर खरिद गर्दा कोटेशन माग गरि	सस्थाले सार्वजनिक खरिद ऐनको प्रावधानको पालना नगर्दा अतिरिक्त खर्च भार पर्न सक्ने जोखिम।	• सस्थाको आर्थिक वर्ष २०७८।७९ को लागी पूँजिगत खर्च शिर्षक अन्तर्गत स्विकृत बजेट • सवारी खरिद कार्यको लागी अह्वान भएको बोलपत्र तथा कोटेशन। • प्राप्त भएको बोलपत्र तथा कोटेशन। • सवारी खरिदका लागि तयार गरिएको स्पेसिफिकेसन तथा लागत अनुमान।

	युनिटी ट्रेडिङ्ग कन्सर्न प्रा .लि बाट खरिद गरेको।		• बोलपत्र अध्ययन तथा सिफारिस कमिटिको प्रतिवेदन।
४	कम्पनीले तय गरेको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम अनुरुप कार्यहरु सम्पन्न गर्न नसकेको।	वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम अनुरुपका कार्यहरु पूर्ण रुपमा सम्पन्न नहुँदा तय गरेको समयावधिमा आयोजनाको निर्माण कार्य सम्पन्न हुन नसक्ने जोखिम।	• कम्पनीको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम। • कम्पनीको आयोजनाको चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति विवरण। • कम्पनिको वार्षिक पूँजिगत तथा चालु बजेट तथा वास्तविक खर्चको तुलनात्मक विश्लेषण विवरण।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेबारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी कम्पनीको व्यवस्थापनको हो। साथै वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले कम्पनीको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै कम्पनीलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ।कम्पनीको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले कम्पनीको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु गलत विवरण, जालसाजी वा भूलबाट मुक्त छन छैनन् भत्रे कुरा उचित रुपमा सुनिस्चितता गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिब आस्वासन प्राप्त गरि आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिब आस्वासन प्राप्त भएतापनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा बित्तिय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भत्रे छैन। गलत विवरणहरु जालसाजी वा त्रुटीबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरणहरु जसले सरोकारवालाहरुले सो विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ सोलाई प्राथमिकता दिईन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने, प्रमाणको पूर्ण वा आशिंक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटिबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मुल्यांकन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणलीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएतापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखानीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय विवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्यांकन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उन्पत्र भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चतता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निष्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चतता रहेको निष्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संशोधन गरिन्छ। हाम्रो निष्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी भएको मिति सम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्नता नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोबार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको नगरेको मूल्यांकन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरु शासकिय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तीहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकिय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तीलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचारसंहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य विषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ सो विषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे शसकिय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तीलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधानहरु पालना सम्बन्धि प्रतिवेदन

१) हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना, स्पष्टीकरण र जवाफ पाएका छौं।

२) हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरुको आधारमा हाम्रो रायमा संस्थाको हिसाब किताब यस ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित वाहेक ठीकसँग राखिएको छ।

३) हाम्रो रायमा यो प्रतिबेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धि टिप्पणीहरु संस्थाले राखेको हिसाब किताब, वहिखाता श्रेस्ता र लेखासँग दुरुस्त रहेका छन्।

४) हाम्रो लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सुचना एवं स्पष्टीकरणका आधारमा एवं संस्थाको खाताहरुको परीक्षणबाट सस्थाको संचालक समिति वा त्यसको सदस्यहरु वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानुन बिपरित कुनै कार्य गरेको वा सस्थाको सम्पति हिनामिना गरेको वा सस्थाको हानि नोक्सानी गरे/गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन।

५) संस्थामा लेखा सम्बन्धि कुनै जालसाजी भएको, कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन।

राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनी लिमिटेड,
लेखापरीक्षकको राय

हामीले राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनी लिमिटेडको २०७९ आषाढ मसान्तको वासलात, सो मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण तथा ईक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण र तत्सम्बन्धी लेखा नीतिहरु लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरु समावेश भएको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरेका छौं ।

हाम्रो रायमा संलग्न वित्तीय विवरणहरुले कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित व्यहोराले पार्न सक्ने असर बाहेक राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनी लिमिटेडको २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय स्थिति र सो मितिमा अन्त्य भएको आर्थिक वर्षको सञ्चालन नतिजा, नगद प्रवाहको विवरण तथा ईक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरणको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम सही र यथार्थ चित्रण गर्दछ ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार :

कैफियत सहितको लेखापरीक्षण राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभुत असर पर्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन् ।

१. **चुक्ता हुन बाँकी शेयर** : बाँडफाँड भएको शेयर मध्ये नेपाल विद्युत प्राधिकरणबाट चुक्ता हुन बाँकी शेयर संख्या ३,२०,७७,३३१ कित्ता वापत रु. ३,२०,७७,३३,१००।-/- देखिन्छ । नेपाल विद्युत प्राधिकरणको विद्युत प्रसारण प्रणालीको मौजुदा संरचना यस कम्पनीमा समावेश गर्दा ती संरचनाहरुको मुल्यांकन गरी उक्त शेयर पुँजी वापत भुक्तानी हुन बाँकी रकम फरफारक गर्नुपर्दछ ।

२. **शेयर लगानी :** कम्पनीले सूचिकृत नभएको नेपाल पावर ट्रेडिङ्ग कम्पनी लि. र एनइए इर्निजिनियरिङ्ग कम्पनी लि.मा गरेको शेयर लगानी रु. २,८०,५०,०००/- लागत मुल्यमा नै लेखांकन गरेको छ । नेपाल लेखामान ३६ बमोजिम उक्त शेयर लगानी रकमको क्षय जाँच गर्नु पर्छ ।

३. **सञ्चित घर विदाको बिमाङ्की मूल्याङ्कन :** कम्पनीले सञ्चित घर विदा वापत सृजना गरिएको दायित्व रकम रु. २९,१६,५७५/९८ को नेपाल लेखामान १९ बमोजिम बिमांङ्कीय (अक्चयुरियल) मूल्यांकन गरेको पाइएन ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं । हाम्रो जिम्मेवारी सम्बन्धी विवरणहरु यस प्रतिवेदनको लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी खण्डमा उल्लेख गरिएको छ । संस्थाको लेखापरीक्षणको

सिलसिलामा सान्दर्भिक नैतिक आवश्यक्ता अनुरुप हामी स्वतन्त्र रहनुका साथै लेखापरीक्षणको सिलसिलामा आवश्यक अन्य नैतिक जिम्मेवारी पुरा गरेका छौं । हामीले प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरुले हाम्रो राय व्यक्त गर्नको लागि पर्याप्त र उपयुक्त आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौ ।

लेखापरीक्षणका मुख्य विषयहरु (Key Audit Matters):

मुख्य लेखापरीक्षण विषयहरु ती विषयहरु हुन् जुन हालको अवधिको वित्तीय विवरणहरुका लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपुर्ण छन। यी विषयहरु हाम्रो लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा र राय गठन गर्दा सम्बोधन गरीएको छ। हामी यो मामिलाहरुमा छुट्टै राय प्रदान गर्दैनौं। कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारखण्डमा उल्लेखित व्यहोरा बाहेक सञ्चार गर्नुपर्ने कुनै पनि मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु छैन ।हाम्रो प्रतिवेदनमा जानकारी गराउनका लागि देहायका विषयवस्तुहरु लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु हुन भनी ठानेका छौ ।

१. **आयोजनाहरुको प्रगति तथा बजेट सदुपयोगिता:**

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा कम्पनीले विभिन्न आयोजनाहरुको लागि लक्ष्य तथा कार्यक्रम निर्धारण गरेको र सो अनुसार वार्षिक बजेट तयार गरी सञ्चालक समितिमा पेश गरेकोमा सञ्चालक समितिले ती आयोजनाहरुको वार्षिक बजेट स्वीकृत गरेको छ। आयोजनाहरुको बजेट खर्च विश्लेषण यस प्रकार छ :

विवरण	बजेट	खर्च	प्रतिशत
अचल सम्पत्ति	९१८,४५९,३१८	२४,३७२,२००.५६	२.६७%
वितरण प्रणाली	९०६,४६४,३१८	११८,६९४,२३४.७४	१३.०९%
प्रशासनिक खर्चहरु	८१,८८३,८७१	२५,७९५,३०७.१९	३१.५०%

वार्षिक बजेट र वास्तविक खर्चको तुलनात्मक विवरण अनुसार खर्च अपेक्षाकृत देखिएको छैन ।

व्यवस्थापन पत्र:

व्यवस्थापनको सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोरा यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी संस्थाको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले संस्थाको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ। साथै संस्थालाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविच्छिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ।संस्थाको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन्/ छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो।मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता

गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सुचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने, प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षण्मा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मुल्यांकन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको गलत आकडा पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मुल्यांकन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिताबारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखानीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय विवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मुल्यांकन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४ लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिचितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निष्कर्ष भएमा वित्तिय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संशोधन गरिन्छ। हाम्रो निष्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी भएको मिति सम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मुल्यांकन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना हनुसारको कार्यक्षेत्र कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरु शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७ शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचारसंहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य विषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो विषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्न व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधानहरु पालना सम्बन्धी प्रतिवेदन

१. हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सुचना, स्पष्टिकरण र जवाफ पाएका छौं।

२. हामीले लेखापरीक्षण गरेको श्रेस्ताहरुको आधारमा हाम्रो रायमा संस्थाको हिसाब किताब सम्बन्धित ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित बाहेक ठीकसंग राखिएको छ।

३. हाम्रो रायमा यो प्रतिवेदनसंग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धि टिप्पणीहरु संस्थाले रोखेका हिसाब किताब, वहिखाता, श्रेस्ता र लेखासंग दुरुस्त रहेका छन् ।

४. हाम्रो लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सुचना एवं स्पष्टिकरणका आधारमा एवं संस्थाको खाताहरुको परीक्षण गर्दा संस्थाको सञ्चालक समिति वा त्यसको सदस्यहरु वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानुन विपरित कार्य गरेको वा संस्थाको सम्पत्ति हिनामिना गरेको वा संस्थाको हानि नोक्सानी गरे/गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन ।

५. संस्थामा लेखा सम्बन्धि कुनै जालसाजी, भएको, कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन ।

स्यार्पु पावर कम्पनी लिमिटेड

कैफियत सहितको राय

हामीले स्यार्पु पावर कम्पनी लिमिटेडको यसैसाथ संलग्न २०७९ असार मसान्तको वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान हिसाव, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्वन्धि विवरण एवम् प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्वन्धि टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ ।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक कम्पनीको वित्तीय विवरणले २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्वान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गदर्छ ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारहरुः

१.नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानः सरकारी संस्थालाई २०७३/७४ बाट लागु हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रुपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानमा परिवर्तन गरिएको छ । तर संलग्न गरिएको २०७८/७९ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानअनुसार तयार गरिएको छैन, जसको प्रभाव अनिश्चित छ र त्यो प्रभाव महत्वपूर्ण तथा व्यापक हुन सक्छ ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गर्यौं । ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ । कम्पनीको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौ र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौ । हामीले व्यक्त गर्ने कैफियत सहितको रायको लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौ ।

मुख्य लेखापरीक्षणमा विषयहरु (Key Audit Matter) :

लेखापरीक्षणका मुख्य विषयहरु ती विषयहरु हुन जुन हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा हालको वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपूर्ण थियो ।

हामीले निर्धारण गरेका छौ कि हाम्रो प्रतिवेदनमा कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेख गरिएका कुराहरुका साथै निम्न मुख्य लेखापरीक्षण विषयहरु छन ।

मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु (Key Audit Matters)	**मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरुलाई निम्न तरिकाबाट सम्बोधन गरियो**
परियोजना कार्य प्रगतिमा **(Project WIP)** **वित्तीय विवरणको अनुसूची १२(क)** २०७९ असार ३२ गतेसम्म कम्पनीको परियोजना कार्य प्रगतिमा विकास र निर्माणका लागि रु. १९,५४६,९६६.५१ खर्च गरेको भएता पनि परियोजना संचालन र कार्यान्वयनमा आउन बांकी रहेको छ । परियोजना कार्य प्रगतिमा **(Project WIP)** खर्च अर्न्तगत डिजाइन, विकास, परीक्षण, लागत र अन्य संचालन खर्चमा अन्य आम्दानी घटाई लेखाङ्कन गरिएको छ ।	• संचालक समितिको वैठकको मिनेट तथा कम्पनीको करार सम्झौता आदिको अध्ययन गरियो • खर्च र आय विवरण वा अन्य कुनै कागजातहरूलाई पुष्ट्याई गर्ने आवश्यक सूचना तथा कागजात अध्ययन गरियो • बिल तथा भर्पाई र कागजातहरु परिक्षण गरियो • वित्तीय विवरणहरुमा खुलासाहरु गरिएका अनुसूचीहरुको पर्याप्तता अध्ययन गरियो

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नु पर्ने थप व्योहोराहरु यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेवारी कम्पनीको व्यवस्थापनको हो । उक्त जिम्मेवारीमा वित्तीय विवरणहरु तयार पार्ने तथा वित्तीय विवरणहरुको प्रस्तुतीकरणसँग सम्बन्धित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको खाता तयार गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने तथा त्यसको प्रभावकारिता कायम राख्ने कार्यहरु पर्दछन् जसमा वित्तीय विवरणहरु त्रुटि तथा जालसाजीको कारणले सारभूत रुपमा गलत आँकडा सहित छैनन् भन्ने कुरामा विश्वस्त हुने, उपयुक्त लेखा नीतिहरुको छनोट र कार्यान्वयन गर्ने, आवश्यकता अनुसार लेखा अनुमानहरु गर्ने कार्यहरु समेत पर्दछन् ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार

मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडा सहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएता पनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै, वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो

स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

कम्पनी ऐन २०६३ को प्रावधानहरु पालना सम्बन्धि प्रतिवेदन

१. हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्ने आवश्यक ठानेका सुचना, स्पष्टीकरण र जवाफ पाएका छौ ।

२. हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेश्ताहरुको आधारमा हाम्रो रायमा कम्पनीको हिसाब किताव सम्बन्धित ऐन बमोजीम माथी कैफीयत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित बाहेक ठीकसँग राखिएको छ ।

३. हाम्रो रायमा यो प्रतिवेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाव, नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धि टिप्पणीहरु कम्पनीले राखेको हिसाब किताब, वहिखाता श्रेश्ता र लेखासँग दुरुस्त रहेका छन् ।

४. हाम्रो लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सुचना एवम् स्पष्टीकरणका आधारमा एवं संस्थाको खाताहरुको परीक्षण गर्दा माथि कम्पनीको संचालन समिति वा त्यसको सदस्यहरु वा कुनै प्रतिनिधि वा पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रतलित कानुन बिपरीत कुनै कार्य गरेको वा कम्पनी को सम्पती हिनामिना गरेको वा संस्थाको हानि नोक्सानी गरे÷गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन ।

५. कम्पनीमा लेखा सम्बन्धि कुनै जालसाजी भएको, कम्पनीको श्रेश्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन ।

नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु

अपर तामाकोसी जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड

1. Qualified Opinion

We have audited the financial statements of Upper Tamakoshi Hydropower Limited which comprise the statement of financial position as at 32nd Asadh 2079 (16th July 2022), statement of profit or loss and other comprehensive income, statement of cash flows and statement of changes in equity for the year then ended and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, *except for the effects/possible effects of the matter described in the Basis for Qualified Opinion*, the financial statements give a true and fair view of the financial position of the Company as of Asadh 32, 2079, and of the results of its operations and its cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRSs).

2. Basis for qualified opinion

2.1 Non-compliance of NFRS-NAS read with IFRIC 12

IFRIC 12 “Service Concession Arrangements” is applicable and its non-compliance has implications on recognition, measurement, and disclosure of items impacting the financial statements. Since, IFRIC 12 has not been complied with; impact of the non-adoption/ noncompliance on the financial statement has not been ascertained by the management and is not ascertainable at our end.

2.2 Non-settlement of advances/ non recognition of expense

The advance provided to District Development Committee/ Office, Dolakha for NRs. 15.00 lakh (pending since 70-71) and District Administration Office, Dolakha for NRs.1.24 crore from earlier years have not been settled during the year. The advance carried out for such a long duration might be the result of non-recognition of appropriate expenses against such release of advance.

3. Key Audit Matters

The key audit matters are those matters that, in our professional judgement, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of our audit of the financial statements as a whole. We have considered following as key audit matter in audit of UTKHPL.

The initially estimated project cost of NRs. 3,540.97 crore (USD 441 million) was revised to NRs. 4,929.55 crore excluding interest during the construction (IDC) period and approved by Board of Director vide board meeting no. 188 dated 2074.12.30 as recommended by the Cost Review Committee. The project was completed at cost of NRs. 8,964 crores including interest cost which is significant increase to the estimated project cost.

4. Responsibilities of management and those charged with governance for the financial statements.

The management is responsible for the preparation of financial statements that give a true and fair view in accordance with the Nepal Financial Reporting Standards and for such internal control as the management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, the management is responsible for assessing the company’s ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless the management either intends to liquidate the company or to cease operations, or have no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the company’s financial reporting process.

5. Auditors’ responsibilities for the audit of the financial statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor’s report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional scepticism throughout the audit. We also:

1. Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control;
2. Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the company's internal control;
3. Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by the management;
4. Conclude on the appropriateness of the management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the company to cease to continue as a going concern; and
5. Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

6. Report on requirement of the Companies Act 2063 and other regulatory requirements

As per the requirements of Section 115 of the Companies Act, 2063 (First Amendment 2074), we further report that:

a) We have obtained all the information and explanations, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit.
b) In our opinion the Company has kept proper books of account as required by law so far, as appears from our examinations of those Books
c) The financial statements are in agreement with the books of account.
d) Expect for the matters specified in basis for qualified opinion paragraph, in our opinion and to the best of our information and according to the explanation given to us, the financial statement the said Balance Sheet, Income Statement and Cash Flow Statement, read together with the notes forming part of the accounts give the information required by the Companies Act 2063 (First Amendment 2074) in the manner so required and give a true and fair view:
    i. In the case of Balance Sheet, of the state of affairs of the Company as at 32nd Asadh, 2079; and

ii. In the case of Income Statement, of the results of operations of the Company for the year ended on 32nd Asadh, 2079; and
iii. In the case of the Cash Flow Statement, of Cash inflow and outflow of Company for the year ended on that date.

e) Neither we have come across any of the information about the misappropriation of fund by the directors or any of the representative or company's staffs during the course of our audit nor have we received any such information from the management.
f) No accounting fraud has been observed during the course of our audit.

एन इ ए ईन्जनिएरिङ्ग कम्पनी

लेखापरीक्षकको राय

हामीले एनइए इन्जिनियरिङ्ग कम्पनी लिमिटेडको (यस पछि "कम्पनी" भनिएको) यसैसाथ संलग्न २०७९ असार मसान्तको वासलात, सो मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण तथा ईक्वियटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण र तत्सम्बन्धी लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरु समावेश भएको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं ।

हाम्रो रायमा संलग्न वित्तीय विवरणहरुले कैफियत सहितको लेखापरीक्षण राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित व्यहोराले पार्न सक्ने असर बाहेक कम्पनीको २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति र सो मितिमा अन्त्य भएको आर्थिक वर्षको संचालन नतीजा, नगद प्रवाहको विवरण तथा ईक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरणको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम सही र यथार्थ चित्रण गर्दछ ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

कैफियत सहितको लेखापरीक्षण राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन् :

१. **कर्मचारी बोनस :** बोनस ऐन, २०३० को दफा ५ को उपदफा (३) र बोनस नियमावली, २०३९ को नियम ६ को उपनियम (१) बमोजिम आ.व.२०७५।७६ को अन्त्य सम्ममा छुट्याइएको बोनस वापत रु.१५,७६,३७५, आ.व.२०७६।७७ मा छुट्याइएको बोनस वापत रु.९,०७,०६६, आ.व.२०७७।७८ मा छुट्याइएको बोनस वापत रु.११,७६,६५८ र आ.व.२०७८।७९ मा छुट्याइएको बोनस वापत रु.२२,१८,८१२ उपनियम (३) बमोजिम कम्पनीले बोनस वितरण गर्नु पूर्व नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिनु पर्दछ र स्वीकृति प्राप्त भएपछि सोको जानकारी सम्बन्धित श्रम कार्यालयलाई समेत दिनु पर्दछ । आयकर निर्देशिका, २०६६ को बुंदा नं. १८.१३ को उपबुंदा नं. ३ बमोजिम बोनस वापत छुट्याइएको र खर्च कट्टी लिएको रकममध्ये पूरै वा आंशिक रकम उल्लिखित समय सीमाभित्र वितरण नभएमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा २५ को उपदफा (१) को खण्ड (ग) बमोजिम त्यसरी वितरण नभएको वा हुन नसकेको रकम बोनस खर्च कट्टी लिएको आय वर्षको तत्काल पछिल्लो आय वर्षमा आयमा समावेश गर्नुपर्ने भएकोले कम्पनीको आयकर दायित्व भार बढ्ने देखिदा व्यवस्थापनले ध्यान दिनु पर्दछ ।

२. **मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता नभएको व्यक्तिहरुसँग कारोवार :** मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ६क(२) बमोजिम सरकारी निकाय वा सार्वजनिक संघ, संस्था वा दर्ता भएको व्यक्तिले वार्षिक पाँच लाख रुपैयाँभन्दा बढीको ठेक्कापट्टा दिँदा वा परामर्श सेवा लिँदा दर्ता भएको व्यक्तिसँग मात्र दिनु लिनु पर्ने व्यवस्था रहेकोमा प्रस्तुत

वर्षमा कम्पनीले मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता नभएको विभिन्न व्यक्तिहरुलाई परामर्श सेवा वापत रु. १५,६०,००० भुक्तानी गरेको खर्च बेरुजु देखिएकोले व्यवस्थापनलाई ध्यानाकर्षण गराइन्छ ।

लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु (Key Audit Matters)

हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा प्रस्तुत वर्षको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा देखिएका धेरै महत्वका विषयवस्तुहरु नै लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु हुन् । उक्त विषयवस्तुरु लेखापरीक्षणको प्रतिवेदनमा प्रस्तुत गर्दा शासकीय व्यवस्था प्रति जिम्मेवारी लिनेलाई सूचित गरिएको विषवस्तुहरुबाट गरिएका छन् । वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण र राय व्यक्त गर्नको लागि ती कुराहरु प्रस्तुत गरिएको हुन्छ र ती कुराहरु उपर अलग्गै राय व्यक्त गर्दैनौं । हाम्रो प्रतिवेदनमा जानकारी गराउनको लागि देहायका विषयवस्तुहरु लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु हुन् भनी ठानेका छौं ।

१. **ठेक्का वा करार अन्तर्गत वस्तु वा सेवा आपूर्ति बापतको मूल्य अधिवृद्धि कर भुक्तानी :** मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम ६ग.को उपनियम (१) बमोजिम सरकारी निकाय वा नेपाल सरकारको पूर्ण वा आंशिक स्वामित्व भएको संघ संस्थाले ठेक्का सम्झौता वा करार अन्तर्गत आपूर्ति हुने वस्तु, सेवा वा दुवै आपूर्ति गरी सो बापतको रकम सम्बन्धित ठेकेदार वा आपूर्तिकर्तालाई भुक्तानी गर्दा निजलाई भुक्तानी गर्ने कर रकमको तीस प्रतिशतले हुन आउने रकम निजको नामबाट सम्बन्धित राजस्व शीर्षकमा जम्मा गरी बाँकी रहने कर बापतको रकम मात्र भुक्तानी गर्नु पर्ने व्यवस्था भएकोमा पुरै रकम सम्बन्धित ठेकेदार वा आपूर्तिकर्तालाई नै भुक्तानी गरेको देखिएकोले कम्पनीले सो नियमको प्रावधान पालना हुने गरी भुक्तानी गर्ने मूल्य अधिवृद्धि कर रकमको तीस प्रतिशतले हुन आउने रकम निज ठेकेदार वा आपूर्तिकर्ताको नामबाट सम्बन्धित राजस्व शीर्षकमा जम्मा गर्न व्यवस्थापनलाई ध्यानाकर्षण गराइन्छ ।

२. **काठमाडौं महानगरपालिका कार्यालयमा व्यवसाय दर्ता गर्नु पर्ने :** व्यवसाय कर विनियमावली, २०६९ को नियम ३ बमोजिम काठमाडौं महानगरपालिका क्षेत्रभित्र कुनैपनि व्यवसाय संचालन गर्नु अघि यस विनियमावली बमोजिम व्यवसाय दर्ता गर्नु पर्ने व्यवस्था बमोजिम यस कम्पनी काठमाडौं महानगरपालिका कार्यालय, बागदरबार, काठमाडौंमा दर्ता हुनको लागि व्यवस्थापनलाई ध्यानाकर्षण गराइन्छ ।

३. **उपदान जम्मा गर्नु पर्ने :** श्रम ऐन, २०७४ को दफा ५३ अनुसार कम्पनीले प्रत्येक श्रमिकको आधारभूत पारिश्रमिकको आठ दशमलव तेत्तिस प्रतिशत बराबरको रकम प्रत्येक महिना उपदान वापतको कोषमा जम्मा गर्नु हुन सुझाव दिइन्छ ।

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोरा हामीबाट जारी गरिएको प्रारम्भिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन तथा सुशासनको जिम्मेवारी बहन गरेकाको उत्तरदायित्व

यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरु तयार एवं प्रस्तुत गर्ने तथा व्यवस्थापनलाई लागेको उचित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको जिम्मेवारी व्यवस्थानमा रहेको छ । यी जिम्मेवारी अन्तर्गत चाहे जालसाजी वा गल्तीबाट होस्, सारभूत किसिमको त्रुटीरहित वित्तीय विवरण तयार गर्ने, आन्तरिक प्रणालीको तर्जुमा गर्ने, कार्यान्वयन र सञ्चालन गर्ने, सम्पत्तिहरुको व्यवस्थापन र लेखा नीतिहरुको छनोट तथा लागु गर्ने एवं परिस्थिति अनुसार लेखा सम्बन्धि महत्वपूर्ण अनुमान गर्ने कार्यहरु पर्दछन् ।

वित्तीय विवरण तयार गर्दा कम्पनीको अविछिन्नताको रुपमा व्यवसायको विशेष लेखाजोखा व्यवस्थापनको लागि अपरिहार्य हुन्छन् र विषयवस्तुहरुको स्तरीयता विचार गर्नुपर्ने वा अविछिन्नतासँगै जानकारीहरुको खुलासा

गर्ने दायित्व व्यवस्थापनमा रहेको छ । कम्पनीको वित्तीय विवरणहरुको निरीक्षण गर्ने जिम्मेवारी शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिमा रहेको हुन्छ ।

सञ्चालक समिति कम्पनीको वित्तीय सम्प्रेषण प्रक्रियाको रेखदेखको लागि जिम्मेवार छ ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा भूलबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरि आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो । मनासिव आश्वासन प्राप्त भएतापनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको त्रुटी भएमा सो त्रुटी सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन । त्रुटीहरु जालसाजी वा गल्तीबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता त्रुटिहरु जसले सरोकारवालाहरुले सो त्रुटीपूर्ण वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ । लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धि अन्य कुराहरु:

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्टयाइका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने, प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ । यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ । जालसाजीबाट निम्त्याइएको त्रुटी पत्ता नलाग्ने जोखिम गल्तीबाट निम्तिएको त्रुटिको भन्दा अधिक हुन्छ ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा कम्पनीको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिताबारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन ।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखानीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय विवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा कम्पनीले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निष्कर्ष निकालिन्छ । सारभूत अनिश्चितता रहेको निष्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ । हाम्रो निष्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी भएको मिति सम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ । तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण कम्पनी अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले कम्पनीको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरु शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धि आचारसंहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य विषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो विषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ ।

कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधनहरु पलना सम्बन्धि प्रतिवेदन

१. हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना, स्पष्टिकरण र जवाफ पाएका छौं ।

२. हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरुको आधारमा हाम्रो रायमा कम्पनीको हिसाब किताब सम्बन्धित ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित वाहेक ठीकसँग राखिएको छ ।

३. हाम्रो रायमा यो प्रतिवेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरु कम्पनीले राखेको हिसाब किताब, बही खाता, श्रेस्ता र लेखासँग दुरुस्त रहेका छन् ।

४. हाम्रो लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सूचना एवं स्पष्टिकरणका आधारमा एवं कम्पनीको खाताहरुको परीक्षण गर्दा कम्पनीको संचालक समिति वा त्यसको सदस्यहरु वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रतलित कानुन बिपरित कुनै कार्य गरेको वा कम्पनीको सम्पत्ति हिनामिना गरेको वा कम्पनीको हानि नोक्सानी गरे/गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन ।

५. कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट कम्पनीमा लेखा सम्बन्धी कुनै जालसाजी भएको हाम्रो जानकारीमा आएन ।

चिलिमे ईन्जिनियारिङ्ग एण्ड सर्भिसेज कम्पनी लिमिटेड,२०७८/७९

Report on the Audit of the Financial Statements:

Opinion on Financial Statement

We have audited the financial statements of Chilime Engineering & Services Company Limited, *herein referred to as "Company or ChesCO"*, which comprise the statement of financial position as at Ashadh 32, 2079, and the statement of profit & loss and other comprehensive income, statement of changes in equity and statement of cash flows for the year then ended and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

In our opinion, the accompanying financial statements present fairly, in all material respects the financial position of company as at Ashadh 32 2079 (16th July, 2022) and its financial performance, its cash flows and changes in equity for the year then ended in conformity with Nepal Financial Reporting Standards (NFRSs).

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit on the Financial Statements section of our report. We are independent of ChesCO in accordance with the ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants together with the ethical requirements that are relevant to

our audit of the financial statements, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and the ICAN's handbook of The Code of Ethics for Professional Accountants. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient, appropriate and reasonable to provide a basis for opinion.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgement, were of most significance in the audit of the financial statements for the year ended on Ashadh 32 2079. These matters were addressed in the context of our audit of the financial statements as a whole, in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters. We have concluded that there were no any key audit matters.

Responsibilities of Management and Those charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with NFRS, and for such internal control as management determines is necessary to enable that preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the company's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSA's will always detect a material misstatement when it exists.

Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in aggregate, they could reasonably expect to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As a part of audit in accordance of NSAs, we exercised professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

1. Identified and assessed the risk of material misstatement of the financial statement whether due to fraud or error, designed and performed audit procedures responsive to those risks, and obtained audit evidence that is sufficient and appropriate to provide an opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omission, misrepresentation, or the override of internal control.
2. Obtained an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of internal control.

3. Concluded an appropriateness of management use of going concern basis of accounting and, based in audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or condition that may cast significant doubt on the company's ability to continue as going concern. If we concluded that a material uncertainty exists, we were required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosure were inadequate, to modify our opinion. Our conclusions were based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the company to cease to continue as going concern.
4. Evaluated the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
5. Evaluated the overall presentation, structure, and content of financial statement including the disclosures, and whether the financial statement represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.
6. Obtained sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities to express an opinion on the financial statements. We remain solely responsible for our audit opinion.
7. We communicated with those charges with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identified during our audit.

We also provided those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and communicated with them all relationships and other matter that may reasonably be though to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Report on Other Legal and Regulatory Requirement

- We have obtained information and explanations asked for, which, to the best knowledge and belief, were necessary for the purpose of our audit.
- In our opinion, statement of financial position, statement of profit or loss, statement of other comprehensive income, changes in equity and statement of cash flows, have been prepared in accordance with the requirements of the Companies Act, 2063 and are in agreement with the books of account maintained by the company including relevant records relating to preparation of the aforesaid financial statements have been kept so far as it appears from our examination of those books and record of the company.
- To the best of our information and according to explanation given to us and so far appeared from our examination of the books of account of the company, we have not come across cases where Board of Directors or any employees of ChesCo have acted contrary to the provisions of law relating to the accounts, or committed any misappropriation or caused loss or damage to ChesCO.

चिलिमे जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड

Opinion

We have audited the accompanying financial statements of Chilime Jalavidhyut Company Limited (the Company), which comprise the Statement of Financial Position (SoFP) as at Ashadh 32,2079 (corresponding to16th July, 2022), Statement of Profit or Loss and Other Comprehensive Income, Statement of Changes in Equity and Statement of Cash Flows for the year then ended and notes to the financial statements, including a summary of Significant Accounting Policies.

In our opinion and to the best of our information and explanations provided to us, the accompanying financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of the Company as at Ashadh End 2079 and its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRSs).

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements Section of our report. We are independent of the Company in accordance with the ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of our audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters. We did not come across any matter that can be considered as Key Audit Matter.

Responsibility of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Company's management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with NFRS, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's Responsibility for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSA's will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in aggregate, they could reasonably expect to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As a part of an audit in accordance of NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risk of material misstatement of the financial statement whether due to fraud or error, design and perform audit procedure responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omission, misrepresentation, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.

- Conclude an appropriateness of management use of going concern basis of accounting and, based in audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or condition that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease to continue as going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure, and content of financial statement including the disclosures, and whether the financial statement represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.
- Obtain sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities within the Company to express an opinion on the financial statements. We remain solely responsible for our audit opinion.

We communicate with those charges with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matter that may reasonably be though to bear on our independence, and where applicable, related standards.

Report on Other Legal and Regulatory Requirement
As per Companies Act 2063, based on our audit carried out on sampling basis, we report that, in our opinion:

- We have obtained all the information and explanations, which, to the best of our knowledge and belief, were considered necessary for the purpose of our audit;
- Proper books of accounts as required by law have been kept by the Company as far as appears from our examination of such books;
- The Statement of Financial Position (SoFP) as at Ashad 32, 2079 [corresponding to July 16, 2022], the Statement of Profit or Loss and Other Comprehensive Income, Statement of Changes in Equity and Statement of Cash Flow for the year then ended are prepared as per the provisions of the Company Act 2063 and the same are in agreement with the books of accounts maintained by the Company.
- The business of the Company has been conducted satisfactorily; and
- To the best of our knowledge and in accordance with explanations given to us and from our examination of the books of accounts of the Company, necessary for the purpose of our audit, we have not come across cases where the Board of Directors, representative or any employee of the Company has acted contrary to the provisions of law or committed any misappropriation or caused loss or damage to the Company deliberately.
- Our suggestions for improvement in the Company's internal controls and accounting system have been presented in a separate management letter.

जगदुल्ला हाइड्रोपावर कम्पनी लिमिटेड

Opinion

We have audited the financial statements of **Jagadulla Hydropower Company Limited** which comprises of Statement of Financial position as at 32nd Ashadh 2079 (16 July 2022), and the statement of profit or loss and other comprehensive Income, Statement of Changes in Equity and Statement of Cash Flows for the year then ended and Notes to the financial statements, including summary of significant accounting policies and other explanatory notes.

In our opinion, the accompanying financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of **Jagadulla Hydropower Company Limited** as at 32nd Ashadh 2079 (16 July 2022), and its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS).

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements* section of our report. We are independent of the organization in accordance with the *ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants* together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements in Nepal, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgement, were most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of our audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon and we do not provide a separate opinion on these matters.

Key Audit Matter	**The risk**	**How our audit addressed the matter**
Applicability of IFRIC l2	The company has not applied provisions of IFRIC 12 while implementing Nepal Financial Reporting Standard (NFRS)	We review the applicability of IFRIC 12 in Nepal context and refer similar companies' annual report to see applicability of lFRlC 12. Most of the companies have not applied provisions of IFRIC 12. Therefore, we could not conclude about its applicability till formal instruction from Regulator.

Accounting software	The company uses Tally ERP 9 for accounting purposes which allow back date entry, deletion of an entry and modification of entry. Such accounting system might impact the reliability of financial transactions. We considered tally software as key audit matter as all the transactions are recorded here and overall financial presentation and reporting depends on it.	We inspected the documentation process whereby accounting vouchers generated were checked and verified, each supporting were also appropriately authorized by concerned employee. Tally is password protected and has limited access for unauthorized deletion and modification. Adjustment entries were properly authorized. We checked and reconciled the records maintained in Tally with the physical records maintained. Based on our result of testing on sampling basis, we have relied on the information generated by the software.

Responsibilities of Management for the financial statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of financial statements in accordance with NASs, and for such internal control as the directors determine is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the company or to cease operations, or have no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the financial reporting process.

Auditor's responsibilities for the audit of the financial statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgement and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the gong concern basis of accounting.
- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and events in a manner that achieves fair presentation.

Report on other legal and regulatory requirement

We have determined to communicate following matters in accordance with the requirement of Companies Act 2063 and other regulatory requirements:

- We have obtained all the information and explanations, which, to the best of our knowledge and belief, were necessary for the purpose of our audit.
- The company has kept proper books of account as required by law, in so far as it appears from our examination of those books of account.
- The Statement of Financial Position, the Statement of Profit or Loss and Other Comprehensive Income, the Statement of Cash Flows, the Statement of Changes in Equity and summary of significant accounting policies and explanatory notes to the financial statements dealt by this report are in agreement with the books of account maintained by the company.
- In our opinion and to the best of our information and accordance to the explanations and from our examination of the books of account of the company, we have not come across the cases where board of directors or any office bearer have acted contrary to the provisions of law or committed any misappropriation or caused any loss or damage to the company.
- We have not come across any fraudulence in the accounts, so far as it appeared from our examination of the book, and
- The company has not acted in a manner to jeopardize the interest and security of the stakeholders.

नलगाढ जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड

1. Qualified Opinion

We have audited the financial statements of **Nalgad Hydropower Company Ltd.,** which comprise the statement of financial position as at Ashadh 32, 2079 and the statement comprehensive income, other comprehensive income, statement of changes in equity and statement of cash flows for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, except for the effect of the matter described in Basis for Qualified Opinion paragraph of our report, the financial statements give a true and fair view, in conformity with the accounting principles generally accepted in Nepal, of the statement of financial position of the company as at Ashadh 32, 2079, of its comprehensive income, and the cash flows for the year then ended.

2. Basis for Qualified Opinion

2.1 Non-settlement of advances

The total fund advanced to District Administration Office, Jajarkot for the purpose of acquisition of land at project site of Rs. 2,81,01,87,964 does not reconcile with the total fund received as confirmed by the District

Administration Office, Jajarkot of Rs. 2,74,00,00,000. Similarly, the balance outstanding of advance amount shown as at the end of Fiscal Year 2078-79 of Rs. 32,13,60,652 in the books of accounts is not in line with the outstanding amount shown by the District Administration Office of Rs. 3,11,66,839.

Total fund advanced to the District Administration Office was unreconciled by Rs. 7,01,87,964 and outstanding balance of such advance to the Office as at the end of the fiscal year was unreconciled by Rs. 29,01,93,813.

2.2 Non Compliance of Reporting Requirements

2.2.1 Non Compliance of NFRS-NAS read with IFRIC 12

IFRIC 12 is applicable and its non-compliance has implications on recognition, measurement and disclosure of items impacting the financial statements. Since, IFRIC 12 has not been complied with; impact of the non-adoption / non-compliance on the financial statement has not been ascertained by the management and is not ascertainable at our end.

2.2.2 Non Compliance of NFRS 9

NFRS 9 is applicable to the non-current retention liabilities held by the company. The company has shown non-current retention liabilities of Rs. 4,88,78,398 at historical cost and has not assessed the impact of discounting such liabilities to record them at amortized cost as per this standard.

2.2.3 Non Compliance of NAS 19

NFRS 19 is applicable to the company. The company has not assessed the expected cost of accumulating paid absences that has accumulated at the end of reporting period in the form of provision.

2.3 Party Payable

As disclosed in Note no. 26(i), party payable balances of Lama Khadka – Krishna Galwa J.V. of Rs. 2,37,77,000 could not be verified due to non-availability of party confirmation. Further, such expenses being incurred in 2075-76 and not settled till date, raises concern over its reasonableness.

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards of Audit (NSA). Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the financial statements section of our report. We are independent of the company in accordance with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements in Nepal, and we have fulfilled our ethical responsibilities in accordance with these requirements. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriated to provide a basis for our qualified opinion.

3. Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that in our professional judgment, were of most significance in our audit of the financial statements. These matters were addressed in our audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and we do not provide separate opinion on these matters.

S.N.	Key Audit Matters	Auditor's Response
1.	**Supreme Court Judgement on pending litigation involving revision of rate of land for acquisition compensation:** The company has committed Rs. 4,75,000 per Ropani for acquisition of land for Nalsingad Hydropower Project. After the reporting period, the respective owners have filed lawsuit at Patan High Court against the company demanding acquisition compensation at current market rate. The judgement was against the company and the entity has appealed in Supreme Court. The	**Our Audit approach:** Our audit approach included verifying the impact of the decision. **Our Results:** We found that as a result of the decision, there will be increment in project cost. Furthermore, as per general

	judgement from Supreme Court has validated the decision made by the High Court. The management has decided to act accordingly as per applicable laws after receiving the written order from the court.	practice, interest and reimbursement of legal fees may be levied to the entity due to which extra burden of liability need to be borne by the company in the future. Since the amount is uncertain and cannot be quantified, no provision has been effected.

4. Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with NFRSs, and for such internal control as management determines necessary to enable the preparation of the financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements , management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so. Those charged with governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

5. Auditor's Responsibilities for the Audit of the financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with Nepal Standards in Audit will always detect a material misstatement when it exists. Misstatement can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decision of users taken on the basis of these financial statements.

As a part of an audit in accordance with Nepal Standards on Audit, we exercise professional judgement and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material; misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, international omissions, misrepresentations, or the overrides of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Group's internal control.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or condition may cause the Company to cease to continue as a going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure, and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.
- Obtain sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities within the Company to express an opinion on the financial statements. We are

responsible for the direction, supervision and performance of the audit. We remain solely responsible for our audit opinion.

- We communicate with those charged with governance regarding among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

6. Report on the Other Legal and Regulatory Requirements

Based on our Audit, we report that:

- We have obtained all the information and explanations, which to the best of our knowledge and belied were necessary for the purpose of our audit;
- In our opinion, proper books of accounts as required by law have been kept by the company so far as it appears from our examination of such books of accounts;
- In our opinion, statement of Financial position, statement of Comprehensive Income, other comprehensive Income, Statement of Changes in Equity and Statement of Cash Flow dealt with by this report agree with the books of accounts;
- To the best our information and according to explanation given to us from our examination of the books of accounts of the company necessary for the purpose of our audit, we have not come across cases where the board of directors or any representative or any employee of the company have acted contrary to the provisions of laws relating to accounts or committed any misappropriation or caused any loss or damage to the company.
- The company has not complied with the requirements of The Social Security Act, 2075;
- The company has not complied with the registration requirements of Industrial Enterprise Act, 2076;
- We are in no position to comment on instances of accounting fraud in the organization.

पावर ट्रान्समिसन कम्पनी लिमिटेड

Opinion on Financial Statement

In our opinion the accompanying financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of the Company as at Ashad 32, 2079 and its financial performance, its cash flows, changes in equity for the year then ended in conformity with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS).

We have audited the financial statements of The Power Transmission Company Nepal Limited, which comprise the statement of financial position as at Ashad 32, 2079, and the statement of profit & loss and statement of other comprehensive income, statement of changes in equity and statement of cash flows for the year then ended and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

Basis of Opinion

We conducted our audit of the financial statements in accordance with the Nepal Standard on Auditing (NSAs) & applicable law. Our responsibilities under those Standards are further described in the Auditor's Responsibility for the audit of the Financial Statements section of our report. We are independent of the Company in accordance with the Code of Ethics issued by the Institute of Chartered Accountants of Nepal (ICAN), and we have fulfilled our ethical responsibilities in accordance with these requirements. We believe that the audit evidence obtained by us is sufficient and appropriate to provide a basis of our audit opinion on financial statements.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgement, were of most significance in our audit of the financial statements. Key audit matters are selected from the matters communicated with the board of directors, but are not intended to represent all matters that were discussed with them. Our audit

procedures relating to these matters were designed in the context of our audit of the financial statements as a whole. Our opinion on the financial statements is not modified with respect to any of the key audit matters described below, and we press an opinion on these individual matters.

Distribution of Dividend

As per Section 182 of Companies Act 2063, a Company fully or partly owned by Government of Nepal, should obtain prior approval from Government of Nepal before distributing dividend to its shareholder. 50% share of The Power Transmission Company Nepal Limited, is owned by Nepal Electricity Authority, a Government Undertaking, hence approval from Government of Nepal is required before distributing dividend to its shareholders.

The company has declared and distributed dividend in the current and previous years after obtaining approval from Department of Industries and Nepal Rastra Bank. However, the Company has not obtained prior approval from the Government of Nepal before distributing such dividend.

Our audit procedures in respect of this included:

We had discussions with the management and relied upon the legal Opinion taken from the expert in respect of this.

Responsibility of the Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for preparation and fair presentation of the Financial Statements in accordance with the Nepal Financial Reporting Standards (NFRS) and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of Financial Statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the Financial Statements, management is responsible for assessing its ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless the management either intends to liquidate or cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

Those charged with governance are responsible for overseeing the firm's Financial Reporting process.

Auditor's Responsibility for the Audit of Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the Financial Statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an Auditor's Report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decision of users taken on the basis of these Financial Statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgement and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

i) Identify and assess the risk of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsible to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentation, or the override of internal controls.

ii) Obtain an understanding of Internal Control relevant to audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for expressing an opinion on the effectiveness of Company's Internal Control.

iii) Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by the management.

iv) Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on its ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our Auditor's Report to the related disclosures in the Financial Statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion

v) Evaluate the overall presentation, structure, and content of financial statement including the disclosures, and whether the financial statement represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

vi) Obtain sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities to express an opinion on the financial statements. We remain solely responsible for our audit opinion.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also communicate with those charged with governance that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Report on Other Legal and Regulatory Requirement

We have obtained information and explanations asked for, which, to the best knowledge and belief, were necessary for the purpose of our audit.

In our opinion, statement of financial position, profit or loss, other comprehensive income, changes in equity and cash flows have been prepared in accordance with the requirements of the Companies Act, 2063 and in agreement with the books of account maintained by the Company.

To the best of our information and according to explanation given to us and so far appeared from our examination of the books of account of the Company, we have not come across cases where Board of

Directors or any employees of the Company have acted contrary to the provisions of law relating to the accounts, or committed any misappropriation or caused loss or damage to the company.

बिद्युत उत्पादन कम्पनी लिमिटेड

Opinion

We have audited the accompanying Consolidated Financial Statements of Vidhyut Utpadan Company Limited and subsidiaries (collectively referred as "VUCL & Group") which comprises Consolidated Statement of Financial Position as at 32nd Ashad 2079, Consolidated Statement of Profit or Loss and Other Comprehensive Income, Consolidated Statement of Cash Flows, Consolidated Statement of Changes in Equity and Notes to the Consolidated Financial Statements for the year then ended 32nd Ashad 2079.

In our opinion, the accompanying consolidated financial statements present fairly, in all material respects, the consolidated financial position of the VUCL & Group as at 32nd Ashad 2079, and its consolidated financial performance and its consolidated cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRSs).

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the Consolidated Financial Statements section of our report. We are independent of the VUCL & Group in accordance with the ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the consolidated financial statements, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and the ICAN's Handbook of The Code of Ethics For Professional Accountants. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Key Audit Matter

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the consolidated financial statements of the current year. These matters were addressed in the context of our audit of the consolidated financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters. The key audit matter is as follows:

Key Audit Matter	How our audit addressed the key audit matter
Investment in fixed deposits: The VUCL & Group's investment in fixed deposits is Rs. 422.08 Crores being 41.87 % of group`s total assets (VUCL Rs. 260.57 Crores, being 53.18% of VUCL`s total assets). Since such investment in fixed deposits represents material part of group/standalone total assets, we considered these are the Key Audit Matter.	For investment in fixed deposits, our key audit procedures included the following: -We verified the provision of companies AOA/MOA for such investments, -We verified whether the necessary approval from competent authority has been taken, -We checked whether adequate analysis has been taken before selecting the competitive BFIs regarding best interest rate based on bidding documents, -We verified required supporting documents for such investments, -We verified risk assessment procedures on such investment,

	-Other procedures as required for obtaining assurance for adequacy of booking of transactions.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Consolidated Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the consolidated financial statements in accordance with NFRSs, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of consolidated financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the consolidated financial statements, management is responsible for assessing the VUCL & Group's ability to continue as going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the VUCL and Group or to cease operation, or has not realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the VUCL & Group's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Consolidated Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the consolidated financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these consolidated financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

• Identify and assess the risks of material misstatement of the consolidated financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.

• Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the internal control.

• Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.

• Evaluate the overall presentation, structure and content of the consolidated financial statements, including the disclosures, and whether the consolidated financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We communicate with the management regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

From the matters communicated with those charged with governance, we determine those matters that were of most significance in the audit of the financial statements of the current period and are therefore the key audit matters. We describe these matters in our auditor's report unless law or regulation precludes public disclosure about the matter or when, in extremely rare circumstances, we determine that a matter should not be communicated in our report because the adverse consequences of doing so would reasonably be expected to outweigh the public interest benefits of such communication.

Report on the requirements of the Companies Act, 2063

We have obtained information and explanations asked for, which, to the best of our knowledge and belief, were necessary for the purpose of our audit. In our opinion, the consolidated financial statements have been prepared in accordance with the requirements of the Companies Act, 2063. To the best of our information and according to explanations given to us and from our examination of the books of accounts of the VUCL & Group necessary for the purpose of our audit to the extent for the scope of our audit, we have not come across cases where the Board of Directors or any employees of the VUCL & Group have acted contrary to the provisions of law relating to the accounts or committed any misappropriation or caused loss or damage to the VUCL & Group relating to the accounts in the VUCL & Group.

रसुवागढी हाइड्रोपावर कम्पनी लिमिटेड

Qualified Opinion

We have audited the financial statements of Rasuwagadhi Hydropower Company Limited (referred to as the "Company"), which comprise the statement of financial position as at 32 Ashadh 2079 (16 July 2022), and the statement of profit or loss and other comprehensive income, statement of cash flows, statement of changes in equity for the year then ended and notes to the financial statements, including summary of significant accounting policies prepared in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRSs).

In our opinion, except for the effects of matters described in the basis for Qualified Opinion, the accompanying Financial Statements present fairly, in all material respects, the financial position of the Company as at 32 Ashadh 2079 (16 July 2022), its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRSs).

Basis for Qualified Opinion

1. Advance amounting to NRs. 82.04 million has been provided without obtaining bank guarantee to the contractor, M/S China International Water and Electric Corporation (CWE), China and the same has not been settled in full till date of our report.

2. Advance amounting to NRs. 5.02 million has been provided without obtaining bank guarantee to the contractor, M/S Mudbhary & Joshi Construction Pvt. Ltd. Out of this advance, NRs. 1.67 million has been provided to contractor after decision of Board of Directors to terminate the contract.

3. As per Section 27 of Public Procurement Act, 2063; the concerned bidder shall furnish the performance guarantee and sign the procurement contract. As per the letter dated 2022/01/14 issued by Company to M/S Mudbhary & Joshi Construction Pvt. Ltd regarding variation of contract by additional NPR. 66.95 million (excluding VAT) for 132 KV D/C Transmission Line, the required performance guarantee amounting to 5 % of variation amount (i.e. NPR. 3.35 million) has not been submitted by contractor until the termination of contract.

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements section of our report. We are independent of the Company in accordance with ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants, together with the ethical requirements that are relevant to our audit of financial statements in Nepal, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and the ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Emphasis of Matter paragraph

1. We draw attention to note 22.1, " Contingent Liabilities" of Notes to Financial Statements which describes that the company has terminated contract with M/s Mudbhary & Joshi Construction Pvt. Ltd. on 6th July 2022 for "132 KV D/C Transmission Line" and the contractor has filed a lawsuit against the company on 17th October 2022 which is still pending at court.

   On 1st November 2022, a new contract has been entered into between Company and Royal Construction Company Pvt. Ltd. for the completion of remaining construction work of Lot 3: 132 KV D/C Transmission Line after terminating the contract with M/s Mudbhary & Joshi Construction Pvt. Ltd.

2. We draw attention to note 4.1.1, " Advance and Deposits" of Notes to Financial Statements where contractor's advance amounting to NRs. 368.09 million has been presented. This includes advance provided against retention money payable to contractor before change in procurement rules.

   As per Rule 124.2.ka1 of Public Procurement Rule 2064 (11th amendment) published on 2078/12/03 (No. 50. Nepal Gazette Bhag 3), retention money can be returned to contractor against bank guarantee. While returning retention money, at least 80 % work should be completed, and it should be assured that work will be completed on stipulated time.

   Company has provided advance amounting to NRs. 200 million to M/S China International Water and Electric Corporation (CWE), China against retention money before publication of amendment of Public Procurement Rule 2064.

   Our opinion is not qualified in these matters.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgement, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of our

audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters.

Except for the matter described in Basis for Qualified Opinion and Emphasis of Matter Paragraph, we have determined that there are no other key audit matters to be communicated through this report.

Information other than the Financial Statements and Auditor's Report thereon

The Board of Directors are responsible for the other information. The other information comprises the information included in the Report of the Board of Directors (BOD), including annexures to the BOD's Report, but does not include the financial statements and our auditor's report thereon. Our opinion on the financial statements does not cover the other information and we do not express any form of assurance conclusion thereon. In connection with our audit of the financial statements, our responsibility is to read the other information and, in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained in the audit or otherwise appears to be materially misstated.

If, based on the work we have performed, we conclude that there is a material misstatement of this other information, we are required to report that fact. We have nothing to report in this regard.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with NFRSs and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's Responsibility for Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.

- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease to continue as a going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Report on the Other Legal & Regulatory Requirements

a) We have obtained all the information and explanations, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit.

b) In our opinion the organization has kept proper books account as required by law so for, as appears from our examinations of those books.

c) The financial statements are in argreement with the books of account.

d) In our opinion and to the best of our information and according to the explanation given to us, the Statement of financial position, Statement of Profit or Loss and Other Comprehensive income and Cashflow Statement, read together with the explanatory notes forming part of the accounts give the information required in the manner so required and give a true and fair view except for the effects of matters described in basis for qualified opinion and emphasis of matter paragraph:

   I. In the case of statement of financial position, of the state of affairs of the Company as at 32 Ashadh, 2079;

   II. In the case of statement of profit or loss and other comprehensive income, of the results of operations of the company for the year ended on 32 Ashadh,2079; and

   III. In the case of the cash flow statement, of the cash inflow and outflow of company for the year ended on that date.

e) Neither we have come across any of the information about the misappropriation of fund by the members or any of the representative or Company's staffs during the course of our audit nor have we received any

such information from the management.No accounting fraud has been observed during the course of our audit.

रेमिट हाइड्रो लिमिटेड

Opinion

We have audited the financial statements of **Remit Hydro Limited** (the Company), which comprise the statement of financial position as at Ashad 32, 2079 (Corresponding to 16th July 2022), and the statement of comprehensive income, statement of changes in equity and statement of cash flows for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

In our opinion, the accompanying financial statements present fairly, in all material respects, the financial position of the Company as at Ashad 31, 2079 (Corresponding to 16th July 2022), and its financial performance and its cash flows of Remit Hydro Limited for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS).

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities *for the Audit of the Financial Statements* section of our report. We are independent of the Company in accordance with the ICAN's *Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants* together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements in Nepal, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and the ICAN's Handbook of The Code of Ethics For Professional Accountants.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of our audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters.
Except for the matters described in the Basis for Opinion, we have determined that there are no other key audit matters to communicate in our report.

Responsibilities of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements.

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS), and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.
In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.
Those charged with governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our

opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists.
Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease to continue as a going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.
We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements
As per the requirements of Section 115 of the Companies Act, 2063 (First Amendment 2074), we further report that:

a) We have obtained all the information and explanations, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit.
b) In our opinion the Company has kept proper books of account as required by law so far, as appears from our examinations of those Books
c) The financial statements are in agreement with the books of account.
d) In our opinion and to the best of our information and according to the explanation given to us, the financial statement the said Balance Sheet, Income Statement and Cash Flow Statement, read together with the notes forming part of the accounts give the information required by the Companies Act 2063 (First Amendment 2074) in the manner so required and give a true and fair view:
    i. In the case of Balance Sheet, of the state of affairs of the Company as at 31st Ashad, 2079 (Corresponding to 16th July 2022); and

ii. In the case of Income Statement, of the results of operations of the Company for the year ended on 31st Ashad, 2079 (Corresponding to 16th July 2022); and
iii. In the case of the Cash Flow Statement, of Cash inflow and outflow of Company for the year ended on that date.

e) Neither we have come across any of the information about the misappropriation of fund by the directors or any of the representative or company's staffs during the course of our audit nor have we received any such information from the management. No accounting fraud has been observed during the course of our audit.

हाइड्रोईलेक्ट्रसिटी इन्भेष्टमेन्ट एण्ड डेभलपमेन्ट कम्पनी लिमिटेड

Opinion

We have audited the accompanying financial statements of Hydroelectricity Investment and Development Company Limited, (the "Company"), and its subsidiaries (collectively referred to as the "Group"), which comprise consolidated statement of financial position as at Ashadh 32,2079 (16th July, 2022), consolidated statement of profit or loss, consolidated statement of other comprehensive income, consolidated statement of changes in equity and consolidated statement of cash flows for the year then ended and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

In our opinion and to the best of our information and according to explanations provided to us and based on the consideration of reports of other auditors on separate financial statements and on the other financial information of subsidiaries, the accompanying consolidated financial statements present fairly, in all material respects, the consolidated financial position of the Group as at Ashadh End 2079 and its consolidated financial performance and its consolidated cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS).

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the consolidated financial statements section of our report. We are independent of the group in accordance with the ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants' together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the consolidated financial statements, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the consolidated financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of our audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters. We did not come across any matter that can be considered as Key Audit Matter.

Emphasis of Matter

Right Share

The company issued 1:1 right shares on 2078.04.05 however, 33,000,000 and 32,29,624 shares were not subscribed by promoter shareholders group of Ka-2 and general shareholders of sub group Kha, respectively. Thereafter, 33,000,000 unsubscribed shares of CIT, Rasritya Beema Sansthan and Employees Provident Fund and 32,29,624 unsubscribed shares of general public were decided to be auctioned out of which only 84,20,144 shares were auctioned till the end of financial year. Remaining shares are still unsubscribed till date of signing of this audit report.

Rental Agreement with CIT

As per section 30(3) of Corporate Governance Directives, issued by the Securities Board of Nepal, any listed company shall not enter into rental agreement with any person having financial interest, firm employees or consultants. However, the Company has entered into rental agreement with CIT - one of the promoter shareholders of the company – and has shifted its registered office from Hattisar to Baneshwor- CIT building.
Further, As per section 93 (1) of Companies Act, 2063 a public company requires approval from shareholder for any transactions with director or relatives, shareholder above the limit (lower of Rs 1 lakhs or 5% of net assets). However, Company has not taken approval from shareholders for the above transaction.

Investment in Fixed Deposit

Out of interest income of Rs 152.29 crore for the FY 2078-79, the company has earned Rs 45.68 crores (30%) from loan to projects and Rs 106.5 crores (70%) is earned from interest on fixed and call deposits. This reflects that major portion of company's revenue is earned from passive investments. Our opinion is not qualified in these matters.

Other Matters

We did not audit the financial statements and other financial information of subsidiaries whose financial statements reflects total assets of Rs. 94.99 crore and net assets of Rs. 84.97 crore as at Ashadh 31,2079 (16thJuly, 2022), net loss of Rs. 2.97 crore and net cash outflow of Rs. 5.74 crore for the year ended on that date, as considered in the consolidated financial statements. These financial statements and other financial information have been audited by other auditors whose report has been furnished to us by the management and our opinion on the financial statements in so far as it relates to the accounts and disclosures included in respect of these subsidiaries are based solely on the report of the other auditors.

Responsibilities of Management and Those charged with Governance for the Consolidated Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the consolidated financial statements in accordance with NFRS, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of consolidated financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the consolidated financial statements, management is responsible for assessing the group's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Group's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Consolidated Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the consolidated financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSA's will always detect a material misstatement when it exists.

Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in aggregate, they could reasonably expect to influence the economic decisions of users taken on the basis of these consolidated financial statements.

As a part of an audit in accordance of NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risk of material misstatement of the consolidated financial statement whether due to fraud or error, design and perform audit procedure responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omission, misrepresentation, or the override of internal control.

- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the group's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude an appropriateness of management use of going concern basis of accounting and, based in audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or condition that may cast significant doubt on the group's ability to continue as going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the consolidated financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the group to cease to continue as going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure, and content of consolidated financial statement including the disclosures, and whether the consolidated financial statement represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.
- Obtain sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities within the group to express an opinion on the consolidated financial statements. We remain solely responsible for our audit opinion.

We communicate with those charges with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matter that may reasonably be though to bear on our independence, and where applicable, related standards.

Report on Other Legal and Regulatory Requirement

As per Companies Act 2063, based on our audit carried out on sampling basis, we report that, in our opinion:

- We have obtained information and explanations asked for, which, to the best knowledge and belief, were necessary for the purpose of our audit.
- In our opinion the company has kept proper books of accounts as required by law so far, as appears from our examination of those books.
- In our opinion, statement of financial position, profit or loss, other comprehensive income, changes in equity and cash flows, have been prepared in accordance with the requirements of the Companies Act, 2063 and are in agreement with the books of account maintained by the company.
- To the best of our information and according to explanation given to us and so far appeared from our examination of the books of account of the company, we have not come across cases where Board of Directors or any employees of the company have acted contrary to the provisions of law relating to the accounts or committed any misappropriation or caused loss or damage to the company.
- We have not come across any fraudulence in the accounts so far as it appears from our examination of the books of account.

सान्जेन जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड

Opinion

We have audited the financial statements of **Sanjen Jalavidhyut Company Limited**, which comprise of Statement of Financial Position as at 32nd Aashadh 2079 (Corresponding to 16 July 2022), Statement of Profit or Loss, Statement of Other Comprehensive Income (OCI), Statement of Cash Flows, Statement of

Changes in Equity and Schedules for the period covering 1st Shrawan 2078 to 32nd Aashadh 2079 (Corresponding to 16 July 2021 to 16 July 2022) and Notes to financial statement, including Summary of accounting policies.

In our opinion, the accompanying Financial Statements present fairly, in all material respects, the financial position of **Sanjen Jalavidhyut Company Limited** as at 16 July 2022 and of its financial performance and its Cash flows for the period covering 16 July 2021 to 16 July 2022, in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS) and other relevant practices.

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the *Auditor's Responsibilities for the audit of Financial Statements* section of our report. We are independent of Sanjen Jalavidhyut Company Limited in accordance with the Institute of Chartered Accountants' of Nepal (ICAN) Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion.

Key Audit Matters

Key audit Matters are those matters that, in our professional judgement, were of most significance in audit of the financial statements. These matters were addressed in the context of our audit of the financial statements and in forming our opinion thereon, but we do not provide a separate opinion on these matters. For each matter below, our description of how our audit addressed the matter is provided in that context. In addition to the matters described in the Basis for Qualified section, we have determined the matters described below to be the key audit matters to be communicated in our report.

Key Audit Matter	How our Audit addressed the matter
Information Technology (IT) System and Controls The Company uses several IT/software system with or without integrating with ERP system for management of its business operation like accounting, inventory records, Human resource Management etc. These software are purchased from outside vendors and SJCL has not conducted inhouse system audit of the systems. Also, backdated entry can also be made in the system.	We tested a sample of automated controls that are designed to enforce appropriate segregation of duties, roles and controls. This included assessing the design of relevant automated processes and controls. We reviewed sample of the financial information produced by various systems. We evaluated effectiveness of the controls in the system.
Loss due to Foreign Exchange Fluctuation As SJCL has entered into various construction contracts and some portion of the contracts needs to be paid in Foreign currency i.e. US Dollar. The equivalent payable amount has significantly increased due to increase in the rate of foreign currency.	We compared the exchange rates prevailing as on the date of payment with the rates as on the date of contract and the total loss caused due to such fluctuation in exchange rates has been recalculated accordingly. We reviewed the effect of such exchange rates fluctuation in the financial statements.
Delay in Contract We observed that the contract works undertaken by various contractors were not completed on due date of completion mentioned in the initial	Our audit procedures performance includes following 1. Review of the contracts including revised contracts for extension of dates and power

contract. Due to delay in completion of project the commencement date of the project will be extended resulting extension in revenue recognition over years. As a result, the Extension of completion time of the contracts was significant to our audit.	purchases Agreement (PPA) with NEA (Nepal Electricity Authority) including latest amendments. 2. Review of project status report prepared by technical professional. 3. Site inspection to ascertain whether the project is actually at the stages shown by the project status report.

Emphasis of Matter

We draw attention to Note no. 24 of the financial statements, which describe the non-adoption of IFRC 12 (Service Concession Arrangement) while preparation of financial statements under Nepal Financial Reporting Standards. Our opinion is not modified in respect of this matter.

Other information

The directors are responsible for the other information such as "Report of Board of Directors/ Chairman's statements" to be presented in the "Sanjen Jalavidhyut Company Limited" Annual Report and Accounts for FY 2078/79 (2021-22). Our opinion on the Financial Statements does not cover those other information and, accordingly, we do not express any form of assurance or conclusion thereon.

In Connection with our audit of the financial statements, our responsibility is to read the other information and, in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained during the course of our audit or otherwise appears to be materially misstated. As the other information documents are in the process of completion, the management has provided written representations that final version of the documents will be provided when available.

Responsibilities of Management and those charged with Governance for the Financial Statements

The management of Sanjen Jalavidhyut Company Limited is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS), and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgement and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatements of the financial statements, whether due to fraud or error. We design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material

misstatement resulting from fraud is higher than from one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omission, misrepresentation, or the override of internal control.

- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of the management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosure in the financial statements or, if such disclosure are inadequate, to modify our opinion. Our conclusion are based on the audit evidences obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease as a going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.

We have communicated with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

Report on the Other Legal & Regulatory Requirements

As per the requirements of Section 115 of the Companies Act, 2063 (First Amendment 2074), we further report that:

a) We have obtained all the information and explanations, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit.
b) In our opinion the Company has kept proper books of account as required by law so far, as appears from our examinations of those Books
c) The financial statements are in agreement with the books of account.
d) In our opinion and to the best of our information and according to the explanation given to us, the financial statement the said Balance Sheet, Income Statement and Cash Flow Statement, read together with the notes forming part of the accounts give the information required by the Companies Act 2063 (First Amendment 2074) in the manner so required and give a true and fair view:
    i. In the case of Statement of Financial Position, of the state of affairs of the Company as at 32nd Aashadh, 2079; and
    ii. In the case of Statement of Profit or Loss, of the results of operations of the Company for the year ended on 32nd Aashadh, 2079; and
    iii. In the case of the Statement of Cash Flows, of Cash inflow and outflow of Company for the year ended on that date.
e) Neither we have come across any of the information about the misappropriation of fund by the directors or any of the representative or company's staffs during the course of our audit nor have we received any such information from the management.
f) No accounting fraud has been observed during the course of our audit.

सिम्बुवा रेमिट हाइड्रो

Opinion

We have audited the accompanying financial statements of **Simbuwa Remit Hydro Limited ("the Company"),** which comprise the Statement of Financial Position as at Ashadh 32, 2079, (July 16, 2022), the Statement of Comprehensive Income, the Statement of Changes in Equity and the Statement of Cash Flows for the period then ended on that date, and a summary of the significant accounting policies and other explanatory information (hereafter referred to as "the financial Statements").

In our opinion, the financial statements of the Company present fairly, in all material respects, the financial position of the Company, as at Ashad 32, 2079 (July 16, 2022), and its financial performance, changes in equity, cash flows for the year then ended, and a summary of significant accounting policies and other explanatory information, in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS) and comply with Company Act, 2063 (updated 2074) and other prevailing laws.

Basis for Opinion

We conducted our audit of the financial statements in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those Standards are further described in the Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements section of our report. We are independent of the Company in accordance with the Handbook of The Code of Ethics for Professional Accountants issued by The Institute of Chartered Accountants of Nepal (ICAN), and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with the ICAN's Handbook of The Code of Ethics for Professional Accountants. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion on the financial statements.

Key Audit Matters

Key Audit Matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters were addressed in the context of our audit of the financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters. We have determined the matters described below to be the key audit matters to be communicated in our report:

S. No.	Key Audit Matters	Auditor Response
a)	**Licenses & Approvals:** The Company had purchased the Survey License from Remit Hydro Limited and has also obtained Generation license from Department of Electricity Development. Furthermore, Company is in process of entering into a Power Purchase Agreement with Nepal Electricity Authority, but has not obtained it till our audit period. Thus, we have considered it as the key audit matter.	Our audit approach includes analysis of past and estimation of future events pertaining to possibility of the agreement. Further, we have also obtained the reasonable assurance of Those Charged with Governance along with current efforts as a corroborative evidence.
b)	**Investment in Non-Current Assets:** Investment in fixed assets comprises of Capital Work-In-Progress amounting to NRs. 310,781,067 and Property, Plant & Equipment amounting to NRs. 45,391,611. The Capital Work-In-progress are not depreciated and amortized as the project is still in construction period.	Our audit approach regarding assessment of Capital Work-In-Progress includes assessment of nature of expense and period when the management intends to use these assets. We verified outstanding impairment losses, depreciation & amortization on every classes of assets and have carried out test of controls for such expenses. The provisions for impairment, depreciation are adequately made.

Information Other than the Financial Statements and Auditor's Report Thereon

The Company's Management is responsible for the preparation of the other information. The other information comprises the information included in the Management Report, Report of the Board of Directors and Chairman's statement but does not include the financial statements and our auditor's report thereon.

Our opinion on the financial statements does not cover the other information and we do not express any form of assurance conclusion thereon.

In connection with our audit of the financial statements, our responsibility is to read the other information and, in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained during the course of our audit or otherwise appears to be materially misstated.

If, based on the work we have performed, we conclude that there is a material misstatement of this other information, we are required to report that fact. We have nothing to report in this regard.

Responsibility of Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of these financial Statements in accordance with Nepal Accounting Standards, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of the financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud and error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

The Board of Directors are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal controls relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or, if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtainedup to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the Company to cease to continue as a going concern.

We communicate with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

Based on our examination, we would like to further report that:

i. We have obtained all the information and explanations, which were considered necessary for the purpose for our audit.

ii. The Company has kept proper books of accounts as required by law, in so far as it appears from our examination of those books of account.

iii. The Statement of Financial Position, Statement of Profit or Loss (including other Comprehensive Income), the Statement of Change in Equity and the Statement of Cash Flows and attached Schedules dealt with by this report are in agreement with the books of account maintained by the Company.

iv. During our examination of the books of account of the Company, we have not come across the cases where the Board of Directors or any member thereof or any representative or any office holder or any employee of the Company has acted contrary to the provisions of law or caused loss or damage to the Company and

v. We have not come across any fraudulence in the accounts, based on our sample examination of the books.

त्रिशुली जलविद्युत कम्पनी लिमिटेड

Qualified Opinion

We have audited the financial statements of **Trishuli Jalvidhyut Company Limited, Banasthali, Kathmandu** ("the Company"), which comprise the Statement of Financial Position as at 32nd Ashadh 2079, and the statement of Profit & Loss & Other Comprehensive Income, the statement of cash flows and the statement of changes in equity for the year then ended, and notes to the financial statements, including a summary of significant accounting policies.

In our opinion and to the best of our information and according to the explanations given to us, except for the effects of the matter described in the Basis for Qualified Opinion section of our report the accompanying financial statements present fairly in all material respects, or (give a true and fair view of) the financial position of the company as at 32nd Ashadh, 2079, and its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards (NFRS).

Basis for Opinion

We conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those Standards are further described in the *Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements* section of our report. We are independent of the company in accordance with the ICAN's *Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants* together with the ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements in Nepal, and we have fulfilled our other ethical responsibilities in accordance with these requirements and the ICAN's *Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants*. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our qualified opinion.

1. **Non Compliance, Non Adoption of NFRS read with IFRIC -12**

   The company having public accountability is mandatorily required to apply NFRS, and in our opinion IFRIC 12 is applicable to the company as per the interpretations developed by the IFRS interpretation committee in public to private service concession arrangements and its noncompliance has implications on recognition, measurement and disclosure of items impacting the financial statements.

   The company has not complied with IFRIC 12 and impacts of the non-compliance and non-adoption of IFRIC 12 on the financial statement has not been ascertained by the management. Hence we are unable to comment on the consequential impact, if any on the financial statements.

2. **Non Compliance of Provision of Section 86 of Companies Act 2063**

   The company has not appointed any independent directors which results in non-compliance of section 86(3) of the Companies Act 2063 which states that every company shall appoint at least one

independent director, in the case of the number of directors not exceeding seven, and at least two independent directors, in case of the number of directors exceeding seven.

3. Non deduction of advance from the contractor

As per the agreement with the contractor the initial and subsequent advance against mobilization of contract shall be deducted during making payment against progress bill to such contractor. The amount of deduction shall be in accordance with the terms specified in the contract with such contractor. But, we found that, company is making payment against progressive running bills without deducting/adjusting of the aforesaid advance payment due to which excess payment has been made for Rs. 277,756,281.57.

The impact of such non-deduction of advance as per the provision of contract, addendum to contract has additional financial burden to the company along with the risk of non-recovery of advances provided to the contractor.

4. CWIP included project feasibility and other project administrative and operating cost that do not meet the definition for development costs directly attributable to PPE or Intangible asset**.**

Significant cost incurred in respect of feasibility cost that do not meet the definition of development cost as these are not directly attributable to particular cost neither other NAS 16 or NAS 38 has been included in CWIP instead of charging off to Profit or Loss Statement. Management does not segregate feasibility cost, operating and administrative cost of office and administrative cost directly attributable to development cost for particular assets.

Instances of such cost are:

S.No	Particulars	Amount
1	Feasibility Study (Capital) Exps.	157,154,318.51
2	Administrative expense	31,690,937.43
3	Environment Study Expenditures	832,784.00
4	Infrastructure Development Expenditure	2,100,000.00
5	Social Development Expenditures	14,937,293.04
	Total	**206,715,332.98**

The impact of capitalization of ineligible operating cost in CWIP shall overstate the CWIP as well as understate the operating expenditure in statement of profit & loss.

5. Capitalization of borrowing cost not in line with NAS 23

As per Paragraph 14 of NAS 23, "Borrowing Costs", “to the extent that an entity borrows funds generally and uses them for the purpose of obtaining a qualifying asset, the entity shall determine the amount of borrowing costs eligible for capitalization by applying a capitalization rate to the expenditure of that asset. The capitalization rate shall be the weighted average of the borrowing costs applicable to the borrowings of that entity that are outstanding during that period, other borrowing made specifically for the purpose of obtaining a qualifying asset.”

It was noted that, Company has practice of capitalizing entire interest (Finance Cost) on loan as well as on advance capital received from shareholders to CWIP without assessing the criteria for capitalization as specified in NAS 23, "Borrowing Cost" which has an impact of overstatement of work in progress while understatement of interest expenses in the statement of profit of loss.

Key Audit Matters

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, and information received from expert and other reports were of most significance in our audit of the financial statements of the current period. These matters raised were addressed during our audit of the financial statements, and in forming our opinion thereon, and we do not provide a separate opinion on these matters.

We have determined the matters described below to be the key audit matters to be communicated in our reports and to those charges with governance.

<table>
<tr><td colspan="2"><u>Capitalization of Construction Expenses</u>
TJVCL is currently developing the Upper Trishuli 3B Hydroelectric project with the installed capacity of 37 Mega Watt(MW) in Nuwakot and Rashuwa Districts of Nepal. The company is following the practice of capitalizing all constructions related expenses incurred until the commencement of its commercial operations.</td></tr>
<tr><td>Key Audit Matter</td><td>How Our Audit Addressed The Key Audit Matter</td></tr>
<tr><td>The company has capitalized all the expenses relating to the construction for the F.Y. 2078-79 of the project amounting to Rs. 1,756,917,041 Under the head “Capital Work-in progress” during the year.
The capitalized amount majorly consists the following:
All payments made during the year to the contractor – Shuifa Anhe Group Company have been capitalized under the head “ Plant & Machinery “
All payments made to the consultant- ELC Electro Consult SPA Italy in Association with Soil Test P. Ltd. have been capitalized under the head “Consultancy Services “.
All expenses related to employees involved in the construction of the project have been capitalized under the head “Employee Expenses “.
All other expenses related to the construction of the project have been capitalized under the head “Other Expenses”.
Considering the significance of the above matters to the financial statements being a material item we have identified this as a key audit matter of the current year audit.</td><td>Our Audit Procedures included but not were limited to the following:
To gain comfort over the valuation and accuracy assertion, we have verified the amount as charged by the contractor in interim payment certificate (IPC) with the price master summary incorporated in the agreement with the contractor.
To gain comfort over the completeness and existence assertion, we have relied on the certification report of the consultant who has certified the progress made by the Company.
We have designed and performed several audit procedures to ensure the existence completeness and accuracy of expenses that are capitalized by the Company.
We have obtained the reports of the internal auditor and relied on their reports over the internal control system in place.</td></tr>
</table>

Other Information

The company’s Board of Directors are responsible for the other information presented in the annual report and the accounts of current financial year together with the financial statements.

Our opinion on the financial statements does not cover the other information and accordingly, we do not express and audit opinion of expect as explicitly stated below, any form of assurance conclusion thereon.

In connection with our audit of the financial statements, our responsibility is to read the other information and in doing so, consider whether the information therein is materially misstated or inconsistent with the financial statements or our audit knowledge in the audit or otherwise appears to be materially misstated. If based on the work we have performed, we conclude that there is a material misstatement of this other information, we are required to report the fact. We have nothing to report in this regard.

Responsibilities of the Management and Those Charged with Governance for the Financial Statements

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with NASs, and for such internal control as management determines is necessary to enable the preparation of financial statement that are free from material misstatement , whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Firm's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with governance are responsible for overseeing the Firm's financial reporting process.

Auditor's Responsibilities for the Audit of the Financial Statements

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is a high level of assurance, but is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSA's we exercise professional judgement and maintain professional skepticism through the audit. We also:

- Identify and access the risk of material misstatement of the financial statements , whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risk and obtain audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting the material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error , as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by the management.
- Conclude on the appropriateness of management's use of the going concern basis of accounting and based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor's report to the related disclosures in the financial statements or if such disclosures are inadequate to modify our audit opinion. Our conclusion are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's

report. However, future events or conditions may cause the company to cease to continue as a going concern.

- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves the fair presentation.
- Obtain sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities within the company to express an opinion on financial statements. We are responsible for direction, supervision and performance of the audit. We remain solely responsible for our audit opinion. We communicate with those charged with governance regarding other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identify during our audit.

Other Matter

Owing to difficulties of global pandemic covid-19 issues, the construction work was halted for 15 months in the previous year, the projected was re-estimated by the management and re- scheduled to be completed till march 2023, As at July 2022, Physical progress of the project has been reported at 65.40% and financial progress has been reported at 55.19% and on the basis of progress report and contractors performance as on the reporting date we are unable to comment that the project will be completed in the scheduled time. The impact of the matters specified in Other Matter paragraph in the Company's financial statements depends upon the management as well as stake holders acts to deal upon the situation, which are uncertain. Our opinion is not modified in respect of this matter.

Report on Other Legal and Regulatory Requirements

We have obtained all the information and explanation, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit. In our opinion, except for the matters described in the Basis for Qualified opinion section above, the financial statements have been prepared in accordance with the requirement of the Companies Act, 2063, we report that, in our opinion;

i. Proper books of accounts as required by law have been kept by the Company as far as appears from our examination of such books.
ii. The Balance Sheet, Profit and Loss Account, Cash Flow Statements and Statement of Change in Equity are prepared as per the provision of the Company Act, 2063 and same are in agreement with the books of accounts maintained by the Company.
iii. The business of the Company has been conducted satisfactorily.
iv. To the best of our information and accordance to explanations given to us and from the examination of the books of account of the company necessary for the purpose of our audit, we have not come across cases where Directors or any employee of the company have acted contrary to the provision of law, or committed any misappropriation or caused loss or damaged to the company.

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय

नेपाल पशु चिकित्सा

लेखापरीक्षकको राय

हामीले नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्को यसैसाथ संलग्न २०७९ आषाढ मसान्तको वासलात सो मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको आय विवरण, नगद प्रवाह विवरण र तत्सम्बन्धी लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरु समावेश भएको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण गरेका छौं।

हाम्रो रायमा संलग्न वित्तीय विवरणहरुले नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्को २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय स्थिति र सो मितिमा अन्त्य भएको आर्थिक वर्षको संचालन नतिजा, नगद प्रवाहको विवरण र अन्य विस्तृत आय विवरणको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम सहि र यथार्थ चित्रण गर्दछ।

राय व्यक्त गर्ने आधार

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गर्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। संस्थाको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु (Key Audit Matters)

लेखापरीक्षणको मुख्य विषयहरु ती विषयहरु हुन जुन हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा हालको वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपूर्ण थियो। हामीले निर्धारण गरेका छौं कि हाम्रो प्रतिवेदनमा कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेख गरिएका कुराहरु बाहेक अन्य बताउनु पर्ने मुख्य लेखापरीक्षण विषयहरु छैन।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोरा यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरु तयार एवं प्रस्तुत गर्ने तथा व्यवस्थापनलाई लागेको उचित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको जिम्मेवारी व्यवस्थापनमा रहेको छ। यी जिम्मेवारी अन्तर्गत चाहे जालसाजी वा त्रुटिबाट होस्, सारभूत किसिमको गलत विवरण रहित, वित्तीय विवरण तयार गर्ने,

आन्तरीक प्रणालीको तर्जुमा गर्ने, कार्यान्वन र सञ्चालन गर्ने, सम्पत्तिहरुको व्यवस्थापन र लेखानीतिहरुको छनोट तथा लागु गर्ने एवं परिस्थिति अनुसार लेखा सम्बन्धि महत्वपुर्ण अनुमान गर्ने कार्यहरु पर्दछन्।

वित्तीय विवरण तयार गर्दा संस्थाको अविछिन्नताको रुपमा व्यवसायको बिशेष लेखाजोखा व्यवस्थापनको लागि अपरिहार्य हुन्छन् र विषयवस्तुहरुको स्तरीयता विचार गर्नुपर्ने वा अविछिन्नतासँगै जानकारीहरुको खुलासा गर्ने दायित्व व्यवस्थापनमा रहेको छ। संस्थाको वित्तीय विवरणहरुको निरीक्षण गर्ने जिम्मेवारी शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिमा रहेको हुन्छ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने, प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्यांकन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटिबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिताबारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखानीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्यांकन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको

निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानआकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मिति सम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धि आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

स्यार्पू कृषि कम्पनी लिमिटेड

राय

हामीले स्यार्पू कृषि कम्पनी लिमिटेड को यसै साथ संलग्न २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय अवस्थाको विवरण, सो मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान विवरण, अन्य विस्तृत आयको विवरण, नगद प्रवाह विवरण र इक्वीटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धि विवरण र तत्सम्बन्धि लेखा नीति तथा लेखा टिप्पणीहरू (यस पछि समग्रमा वित्तीय विवरणहरु भनिएको) को लेखा परीक्षण सम्पन्न गरेका छौं ।

हाम्रो रायमा माथि उल्लेखित वित्तीय विवरणहरुले, सारभुत रुपमा संस्थाको २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय अवस्थाको विवरण, सो मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान विवरण, अन्य विस्तृत आयको विवरण, नगद प्रवाह विवरण र इक्वीटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धि विवरण र तत्सम्बन्धि लेखा नीति तथा लेखा टिप्पणीहरू नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुसार उचित रुपमा चित्रण गर्दछन् र सम्बन्धित ऐन लगायत नियम, कानूनी अभ्यासको पालना गर्दछ ।

राय व्यक्त गर्ने आधारहरुः

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गऱ्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। कम्पनीको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु (Key Audit Matter):

लेखापरीक्षणको क्रममा महत्व राख्ने विषय वस्तुलाई लेखापरीक्षणका मुख्य मामल भनि वर्गीकरण गरिन्छ । सो मामलाहरुलाई निम्न बमोजिम सारांशमा देखाइएका छन् । यि मामिलाहरु लेखापरीक्षणको क्रममा र मन्तव्य प्रस्तुत गर्नका निम्ति एकीकृत रुपमा सम्बोधन गरिएको छ । हामी यी मामिलाहरूमा छुट्टै राय प्रदान गर्दैनौं । हामीसगं यस सम्बन्धमा रिपोर्ट गर्न केही छैन।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेबारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी कम्पनीको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले कम्पनीको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ। साथै, कम्पनीलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। कम्पनीको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले कम्पनीको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएतापनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा कम्पनीको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा कम्पनीले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा

भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले कम्पनीको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधानहरु पालना सम्बन्धि प्रतिवेदन

१. हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना, स्पष्टीकरण र जवाफ पाएका छौं।

२. हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरुको आधारमा हाम्रो रायमा कम्पनीको हिसाब किताब सम्बन्धित ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित वाहेक ठीकसँग राखिएको छ।

३. हाम्रो रायमा यो प्रतिबेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब ,नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धि टिप्पणीहरु कम्पनीले राखेको हिसाब किताब, वहिखाता श्रेस्ता र लेखासँग दुरुस्त रहेका छन्।

४. हाम्रो लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सुचना एवं स्पष्टीकरणका आधारमा एवं संस्थाको खाताहरुको परीक्षण गर्दा माथि कम्पनीको संचालक समिति वा त्यसको सदस्यहरु वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानुन बिपरित कुनै कार्य गरेको वा कम्पनी को सम्पति हिनामिना गरेको वा सस्थाको हानि नोक्सानी गरे/गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन।

५. कम्पनीमा लेखा सम्बन्धि कुनै जालसाजी भएको, कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन।

खानेपानी मन्त्रालय

नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु

नेपाल खानेपानी संस्थान

लेखापरीक्षकको राय

हामीले नेपाल खानेपानी संस्थानको यसै साथ संलग्न २०७८ असार मसान्तको वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक संस्थानको वित्तीय विवरणले २०७८ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्दान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारहरु

१. **नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानः** सरकारी संस्थानहरुलाई २०७३।७४ बाट लागु हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रुपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानमा परिवर्तन गरिएको छ। तर संलग्न गरिएको २०७७।७८ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानअनुसार तयार गरिएको छैन, जसको प्रभाव अनिश्चित छ र त्यो प्रभाव महत्वपूर्ण तथा व्यापक हुन सक्छ।

२. **संस्थानको कोष :** २०६८।६९ मा संस्थानको कोषमा रु.४ करोड ७० लाख ५४ हजार रहेकोमा २०६९।७० मा खानेपानी तथा ढल निकास विभागबाट मिति २०५६ श्रावण मसान्तमा हस्तान्तरित भई आएका १२ वटा शाखाहरु (भद्रपुर, राजविराज, लहान, जलेश्वर, मलंगवा, गौर, भरतपुर, तौलिहवा, कृष्णनगर, धनगढी, महेन्द्रनगर र कलैया) को ह्रास कट्टी पछिको खुद स्थिर सम्पत्ति वापतको रु.३७ करोड ५६ लाख ५९ हजार लाई संस्थानको स्थिर सम्पत्तिमा लेखाङ्कन गरी कोष हिसावमा आम्दानी देखाएको छ। यसरी हस्तान्तरण भएको १५ वर्ष पश्चात लेखाङ्कन गर्दा सो सम्पत्तिहरुको वास्तविक अवस्था यकिन गरी स्थिर सम्पत्तिमा पुँजीकरण गर्न योग्य सम्पत्तिहरुलाई मात्र पुँजीकरण गर्नुपर्नेमा सो बमोजिम नगरेकोले कोष तथा सम्पत्तिले उचित एवं यथार्थ चित्रण गरेको छैन । उक्त व्यहोरा विगतका लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएकोमा समेत कुनै सुधार भएको छैन।

३. **ऋणः** नेपाल सरकारको गत आर्थिक वर्ष सम्मको ऋण रु.९ अर्ब ५ करोड ७५ लाख ९३ हजारमा भएकोमा यस बर्ष दीर्घकालीन ऋण रु.१ अर्ब ३६ करोड ६० लाख नेपाल सरकारबाट थप भई नेपाल सरकारबाट प्राप्त कुल ऋण रु १० अर्ब ४२ करोड ३५ लाख ९३ हजार पुगेको देखिन्छ। बिश्व बैंकबाट प्राप्त ऋण रु. १४ करोड २७ लाख २९ हजारको २०६९।७० देखि व्याज समेत भुक्तानी गर्न नसकेको र संस्थान निरन्तर नोक्सानमा गएको अवस्थामा उक्त ऋण रकम चालु दायित्वमा देखाएबाट प्रस्तुत वर्गीकरण यथार्थपरक देखिदैन । साथै गत आर्थिक वर्ष सम्मको व्याज दायित्व रु ६३ करोड ९ लाख २० हजार रहेकोमा यस वर्ष संस्थानले नेपाल सरकार तथा विश्व बैंकलाई तिर्नुपर्ने व्याज रु.३६ करोड ३ लाख ४८ हजारले वृद्धि भई रु.९९ करोड १२ लाख ६८ हजार पुगेको देखिन्छ । संस्थानले महालेखा नियन्त्रक कार्यालयको अभिलेखसँग भिडान गरी समर्थन नलिएकोले सो ऋण तथा व्याज रकम यथार्थ भएको यकिन गर्न सकिएन ।

त्यस्तै, नेपाल सरकार तथा जापान अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग संस्था "जाईका" बीच भएको अनुदान सम्झौता र संस्थानको लागि भएको ऋणको सहायक सम्झौता बमोजिम संस्थानले पोखरा खानेपानी सुधार आयोजनाको लागि महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट प्राप्त भएको विवरणको आधारमा रु. १ अर्ब १६ करोड ९५ लाख ८८ हजार २०७६।७७ मा दीर्घकालीन ऋणमा अभिलेख गरिएको देखिन्छ। उक्त ऋण २०७४।७५ देखि २०७६।७७ सम्ममा जाईकाबाट प्राप्त भएको थियो।। ऋण सहायक सम्झौताको बुँदा ३.०१ अनुसार आयोजना कार्यान्वयनका सम्बन्धमा नेपाल सरकारले संस्थानका महाप्रबन्धकलाई आवश्यक अधिकार प्रत्यायोजन गरिएको भन्ने कुरा खुलाइएकोमा उक्त निर्माणधिन कार्यको लागि आयोजनाको ड्रइङ्ग, डिजाइन, विस्तृत सर्भे प्रतिवेदन, लागत अनुमान, खरिद प्रकृयाका कागजात, निर्माण व्यवसायीसंग भएका सम्झौता, भुक्तानी प्रकृयाका कागजात तथा बिल बिजक, हालसम्म भएको कार्य प्रगति तथा मूल्यांकन विवरण लगायतका प्रमाण कागजात र सोको स्वीकृत भएको प्रमाणहरु, ऋण कायम गर्न सकिने रकम प्राप्ति तथा कार्यमा भएको भुक्तानीको विवरण लगायत आयोजनाको हालको अवस्था र लागतको यकिन गर्न भौतिक तथा वित्तीय प्रगतिको विवरण लेखापरीक्षणमा उपलब्ध नभएकोले ऋण रु. १ अर्ब १६ करोड ९५ लाख ८८ हजार र वित्तीय विवरणमा प्रस्तुत गरिएको निर्माणधिन सम्पत्ती यर्थाथ भएको यकिन हुन सकेन ।

४. **चालु दायित्व तथा व्यवस्थाः** यस सम्बन्धी देखिएका व्यहोरा देहायबमोजिम छन्।

४.१ **चालु दायित्वः** संस्थानको हिसाबमा रु. ३ करोड १० लाख ३५ हजार विगत बर्षहरुबाट जिम्मेवारी मात्र सर्दै आएको

देखिन्छ । सो रकम मध्ये खानेपानी तथा ढल निकास विभागबाट हस्तान्तरण भई आएको रकम रु. १ करोड २० लाख १० हजार अनुदान हिसाबमा सार्न गत बर्ष व्यवस्थापनलाई निर्देशन दिइएकोमा हालसम्म चालु दायित्वबाट अनुदान हिसावमा सारिएको छैन। सो रकमले चालु दायित्व र कोष हिसावमा फरक देखिएको छ। त्यस्तै काठमाण्डौं उपत्यका खानेपानी व्यवस्थापन बोर्डलाई रु १ करोड ७५ लाख २३ हजार २०७४।७५ मा भुक्तानी गर्न निर्देशन दिएकोमा हालसम्म सो रकम भुक्तानी गरिएको छैन।

चालु दायित्वमध्ये तिर्न पर्ने नपर्ने रकमको विश्लेषण नगरी विगत बर्ष देखि जिम्मेवारी सार्दै आएको गत बर्ष रु. १० करोड ४८ लाख ९३ हजार रहेकोमा यस बर्ष रु. ८ करोड ८८ लाख ३० हजार रहेको देखिन्छ। संस्थानले भुक्तानी गर्नु पर्ने नपर्ने यकिन नगरेकोले वित्तिय विवरणमा प्रस्तुत गरिएको चालु दायित्व वास्तविक रहेको देखिएन। तसर्थ गत विगत वर्षहरु देखि जिम्मेवारी सार्दै आएको दायित्व वास्तविक भए नभएको यकिन गरी वित्तीय विवरण तयार गर्नुपर्दछ। शंकास्पद जिन्सी र शंकास्पद अन्य मौज्दात व्यवस्थाको लागि संस्थानको स्पष्ट नीति रहेको छैन। संस्थानले सामान्य लेखा सिद्दान्त विपरित विगत बर्ष देखि जिम्मेवारी सार्दै ल्याएको शंकास्पद जिन्सी रु.११ लाख ६९ हजार र शंकास्पद अन्य मौज्दातमा रु ३ लाख ३४ हजार रहेको देखिन्छ।

४.२ **धरौटी दायित्वः** संस्थानले नयाँ धारा जडान गर्दा प्राप्त गरेको धरौटी रकमलाई छुट्टै बैंक खाता खोली जम्मा गर्नुपर्ने देखिन्छ। श्रेस्ता अनुसार नयाँ धारा जडान वापतको धरौटी रु १४ करोड ८७ लाख ८२ हजार हुनुपर्नेमा बैंक खातामा रु १४ करोड ८२ लाख ८० हजार मात्र मौज्दात रहेको देखिन्छ। रहेको थियो। संस्थानले छुट्टै बैंक खातामा धरौटी जम्मा नगरेको कारण यस वर्ष रु ५ लाख २ हजार र गत वर्ष ७ लाख ५५ हजार घटी मौज्दात रहेको देखिन्छ। तसर्थ संस्थानले सो सम्बन्धी हिसाब मिलान विवरण तयार गरी हिसाब फरफारक गर्नुपर्दछ।

बर्षान्तमा कुल तिर्न बांकी अन्य धरौटी रु. ७ करोड २ लाख संस्थानले वित्तीय विवरणमा प्रस्तुत गरेतापनि विगत वर्षहरु देखि जिम्मेवारी सर्दै आएकामा सोको विश्लेषण गरी आवश्यक समायोजन नगरिएकाले धरौटी दायित्वले यथार्थता प्रस्तुत भएको छैन । त्यस्तै अधिकांश शाखा कार्यालयहरुले कतिपय निर्माण व्यवसायीहरुको धरौटी २०५५।५६ साल देखिकै जिम्मेवारी सरेको हुँदा धरौटी दायित्वले यथार्थ प्रस्तुत गर्न सकेको देखिँदैन ।

साथै केन्द्रिय कार्यालयले एक्जिम नेपाल प्रा. लि. लाई रु १,१०,३०,५९९।८५ र वल्ड वाइड ट्रेडिङलाई रु ९६,७९,२३७।५० धरौटी फिर्ता गर्दा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२४ बमोजिम रिटेन्सन मनी फिर्ता गर्दा सम्बन्धित आपूर्तिकर्ता, निर्माण व्यवसायी वा सेवा प्रदायकले सम्बन्धित आन्तरिक राजस्व कार्यालयमा कर विवरण पेश गरेको प्रमाणपत्र पेश गरे पछि भुक्तानी दिनु पर्ने उल्लेख भएको मा कर चुक्ता प्रमाणपत्र वेगर फिर्ता गरेको देखियो।

४.३ **शंकास्पद असामी ब्यवस्था तथा अग्रिम प्राप्त महशुलः** संस्थानले शंकास्पद आसामी व्यवस्था वापत अन्तिम आसामी मौज्दातको १० प्रतिशतका दरले शंकास्पद आसामी व्यवस्था गर्ने गरेको पाइयो । गत बर्ष सम्म शंकास्पद आसामी ब्यवस्था वापत रु. ७ करोड ९२ लाख ५२ हजार रहेकोमा यस बर्ष नाफा नोक्सान हिसाबमा रु. ७ लाख ८ हजार खर्च लेखी बर्षान्तमा रु. ७ करोड ९९ लाख ६० हजार देखाईएको छ जुन संस्थानले २०७७।७८ मा लेखांकन गरेको महशुल रकमको १३ प्रतिशत हुन आउछ । शंकास्पद आसामी लेखाङ्कन गर्दा आसामीको औषत संकलन अवधि तथा आयु विश्लेषण समेतका आधारमा उठ्न नसक्ने रकमको हदसम्म व्यवस्था गर्नुपर्नेमा सो गरिएको पाइएन। संस्थानका २ शाखा कार्यालयहरुको उपभोक्ताहरुबाट अग्रिम प्राप्त महशुलको रकम दायित्वतर्फ देखाएतापनि उपभोक्ताहरुबाट अग्रिम प्राप्त सबै रकम दायित्वतर्फ प्रस्तुत नगरी उक्त बक्यौतामा नै घटाई देखाएबाट संस्थानको बक्यौता प्रस्तुत गरेभन्दा बढी रहेको छ। यी सबैका आधार संस्थानले वर्षान्तको शंकास्पद असामी व्यवस्था तथा आसामी मौज्दातको यथार्थपरक प्रस्तुत हुन सकेको छैन।

४.४ **जीवन बीमा तथा अवकाश कोष व्यबस्थाः** बर्षान्तमा संस्थानको जीवन बीमा कोष व्यवस्था अन्तर्गत गत वर्षसम्म रु.

२ करोड ६८ लाख ५१ हजार रहेकोमा यस वर्ष रु. ११ लाख १० हजार थप र रु. ४२ लाख ६२ हजार भुक्तानी गरी वर्षान्तमा रु. २ करोड ३७ लाख रहेको छ । अवकाश कोष व्यवस्था अन्तर्गत उपदान, औषधि उपचार, घर विदा र बिरामी विदा वापत सिर्जना हुने दायित्वमा गत वर्षसम्म रु. ५७ करोड १७ लाख ५७ हजार रहेकोमा यस वर्ष रु. ४ करोड ५५ लाख २८ हजार उपदान वापत थप गरी र रु. ११ करोड ४१ लाख ३५ हजार भुक्तानी गरी वर्षान्तमा रु. ५० करोड ३१ लाख ५० हजार अवकाश व्यवस्था देखाइएको छ ।

संस्थानलाई प्रभावकारीरुपमा संचालन गरि नाफापरक बनाउनु पर्नेमा अवकाश कोषमा रकम व्यवस्था गरि कर्मचारीको लागि अवकाश हुंदा प्राप्त गर्ने रकमको सुरक्षित गराएको अवस्था रहनुका साथै संस्थानले जिबन बीमा कोष तथा अवकाश कोषको नेपाल लेखामान बमोजिम Actuarial Valuation नगरिएकोले प्रस्तुत व्यवस्था रकमको पर्याप्तता यकिन गर्न सकिएन । जीवन बीमा तथा अवकाश कोष को जम्मा व्यवस्था रु. ५२ करोड ६८ लाख रहेको छ। त्यस व्यबस्था का लागी बैंक खाता मा रु. ३ करोड ६८ लाख मात्र लगानी गरेको पाइयो जुन कोषको दायित्व भन्दा ४८ करोड ९९ लाख ८२ हजार कम रहेको छ।

४.५ **जीवन बीमा तथा अवकाश कोष पेस्की :** जीवन बिमा कोषलाई दिएको पेस्की/सापटी रु १ करोड ५३ लाख २३ हजार, विगत वर्ष देखि अ. ल्या. गरि ल्याइएको पाईयो । कर्मचारी सेवा शर्त सम्बन्धी विनियमावली, २०४९ को विनियम ५१(७)(ग) अनुसार प्रत्येक महिना स्थायी कर्मचारीको तलब खर्चको ४ % रकम बजेट व्यवस्था गरि सो कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेता पनि सो रकम जम्मा गर्ने गरिएको पाइएन । कोषको वासलातमा रु २६ लाख ९४ हजार बराबरको मौज्दात बजेट तथा कोष शाखालाई पेस्कीमा देखाईएकोमा बजेट तथा कोष शाखाको वित्तिय विवरणमा दायित्व देखाइएको पाइएन।

वर्षान्तमा कर्मचारी कल्याण कोष पेस्की शीर्षकमा लिनुपर्ने रु. २ करोड ५ लाख ६४ हजार लेखांकन भएकोमा यस भित्र गत आर्थिक वर्षको जिम्मेवारी सारेको रु.१ करोड ७० लाख ४१ हजाररहेको पाइयो । संचालक समितिको २०६९।०२।२८ को निर्णयानुसार अवकाश भएका कर्मचारीहरुलाई निजले पाउने उपदान रकमको ५% ले हुने रकम कर्मचारी कल्याण कोष खाताबाट उपदान रकम थप गरि भुक्तानी गर्ने निर्णय भएको पाइयो। सो रकम कल्याणकारी कोष खाताबाट नभई बजेट तथा कोष शाखाको नागरिक लगानी कोष खाताबाट (बीमा,औषधी उपचार, बिदा भुक्तान खाता) भुक्तानी भएको पाइयो । संस्थानले कर्मचारी कल्याण कोष पेस्की रकम सिघ्र रुपमा फछ्यौंट गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

५. **स्थिर सम्पत्तिः** संस्थानले यस बर्ष स्थिर सम्पत्तिमा रु. ३ अर्ब ८३ करोड ९९ लाख ६७ हजार प्रस्तुत गरेकोमा उक्त सम्पत्तिमा भवन, भूमि, सर्भिस रिजभ्वायर,पाइप लाइन, ढल, वेल, प्लान्ट एण्ड मेशिनरी र अन्य गरि अनुसूचीमा उल्लेख गरेको छ । संस्थानको स्वामित्वमा रहेको सम्पूर्ण सम्पत्तिहरुको विस्तृत विवरणहरु जस्तै सम्पत्तिको नाम, मोडल र स्पेसिफिकेशन, कोड नं., जग्गाधनी नम्बर, ह्रासकट्टी रकम, प्रयोग भएको स्थान, सम्पत्तिहरुको हालको अवस्था, खरिद वा हस्तान्तरण भएको मिति र मुल्य, निर्माण सम्पन्न भएको मिति र कार्य सम्पन्न मुल्य, योजनाहरु रहेको स्थान आदि खुल्ने गरि स्थिर सम्पत्ति अभिलेख तयार÷अद्यावद्यिक गर्न बाँकी रहेको अवस्था भएबाट स्थिर सम्पत्तिले यथार्थ चित्रण गरेको यकिन गर्न सकिदैन भनि विगत बर्ष देखिका लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिए तापनि कुनै सुधार भएको छैन ।

संस्थानले आफनो स्वामित्वमा रहेका र भोगचलन गरिएका घरजग्गामध्ये केही शाखाहरुमा लालपुर्जा लिन बाँकी रहेको र स्वामित्वमा नरहेका तर भोग चलन गर्दै आईरहेको घरजग्गा लगायतका सम्पत्तिहरुको अभिलेख र त्यस्तो भोगाधिकार कागजातहरु, नापि, नक्सा, फिल्ड उतार, वास्तविक क्षेत्रफल समेत उल्लेख, संङ्कलन तथा सुरक्षित राखि तयार/अद्यावद्यिक गर्न बाकी रहेको अवस्था रहेको छ । संस्थानले भोगाधिकार गरि आएका सम्पत्तिहरु मध्ये संस्थानको स्वामित्वमा ल्याउन पर्ने सम्पत्तिहरु छुटयाई संस्थानको स्वामित्वमा ल्याउने कार्य बाकी रहेको अवस्था रहेको छ । स्थिरसम्पत्तिको शुँजिकरण गर्दा शीर्षक उपशीर्षकगत सम्पूर्ण व्यहोरा सहितको विवरण तयार गरि कार्य सम्पन्नता तथा यथार्थ स्थिति

समीक्षा गरि पुँजिकरण गर्नुपने देखिन्छ। विगत वर्षहरु देखि लगातार लेखापरीक्षणको उच्च जोखिम अन्तगत राखिएको बेरुजु र त्यसको सुझाव लाई सस्थानको व्यवस्थापनले वेवास्ता गरी कार्यान्वयन तर्फ कुनै पहल गरेको पाइएन ।

नेपाल लेखामान वमोजिम स्थिर सम्पत्तिहरुको ह्रासकट्टी दर सो सम्पत्तिको उपयोग आयुका आधारमा गर्नुपर्ने भनी निर्दिष्ट गरेको भएतापनि संस्थानले सम्पत्तिहरुको ह्रासकट्टि गर्दा सो वमोजिम गर्ने गरेको पाइएन । साथै, प्रस्तुत बर्ष थप गरिएका सम्पत्ति रु ५६ करोड २२ लाख ३६ हजार मा ह्रास कट्टा गरेको पाइएन ।

संस्थानलाई विभिन्न निकायवाट हस्तान्तरण भई आएको स्थिर सम्पत्तिहरुको उचित मूल्याङ्कन एवं समीक्षा भएको देखिंदैन। सो सम्पत्तिहरुको सयथार्थ चित्रण नगर्ने देखिएकोमा सो उपर आवश्यक पुनरावलोकन भएको देखिएन । हस्तान्तरित स्थिर सम्पत्तिहरु पूंजीगत जगेडा कोष भनि लेखाङ्कन भई हरेक आर्थिक वर्ष ह्रासकट्टी रकम घटाई प्रस्तुत गरेको देखिन्छ। यो वर्ष रु ५ करोड ५० लाख ३१ हजार (५ निकाय) सम्पत्ति पुँजीगत जगेडा कोषमा थप भएको तथा रु २१ लाख २१ हजार ह्रासकट्टि भई वर्षान्तमा रु १४ करोड ८४ लाख ५७ हजार कोषमा प्रस्तुत गरेको देखिन्छ। वि.पी खा.पा. आयोजना कार्यको लागि प्राप्त रु. ८,४९८,७२८.६८ लाई पुँजीगत जगेडा कोष अन्तर्गत देखाइएको छ जुन विगतका वर्षहरु देखि ह्रासकट्टी नगरी जिम्मेवारी सारेको देखिन्छ।

६. **निर्माणधीन सम्पत्तिः** वर्षान्तमा निर्माणाधिन सम्पत्तीमा रहेको रु. २ अर्ब ३१ करोड १८ लाख ४२ हजारमध्ये सम्पन्न भइसकेको आयोजनाहरु पुँजीकरण नगरिएको र अस्तित्वमा नरहेका सम्पत्तिहरु समेत उपरोक्त शीर्षकमा लेखाङ्कन गरिएको छ । हेटौंडा खानेपानी योजनाको रु.१४ लाख ४२ हजार र भरतपुर खानेपानी योजना खानेपानी योजनाको रु. १९ लाख २९ हजार कार्य सम्पन्न भइसकेको तर कार्य सम्पन्न प्रमाणपत्र उपलब्ध नहुँदा पुँजीकरण नभएका र उक्त स्थानमा हाल संस्थानको कार्यक्षेत्र समेत नरहेकोमा संस्थानले औपचारिक हस्तान्तरण गरेको देखिंदैन । त्यस्तै जुगेडी आयोजनाको भौतिक पुर्वाधार नष्ट भएको रु. ३५ लाख २३ हजार र उत्पादन बृद्धि (बनेपा) मा आयोजना पुरा गर्न नसकिएकाले बीचमै छाडिएको रु. ३ लाख ९४ हजार लाई समेत निर्माणधिन सम्पत्तिमा प्रस्तुत गरेबाट उल्लेखित रकमले सम्पत्तिमा यथार्थ प्रस्तुत भएको पाइएन ।

६.१ **वि.पी. खानेपानी परियोजनाः** संस्थानले विगत बर्षहरुमा धरानमा वि.पी. खानेपानी परियोजना निर्माण गरी सो परियोजना वि.पि. मेमोरियल ट्रष्टस्वयंले हकभोग गर्दै आएको पाइयो । सो परियोजना निर्माण कार्यका लागि प्राप्त रु. ८४ लाख ९९ हजार लाई पुंजीगत जगेडा कोष अन्तर्गत देखाइएको छ र सो आयोजना निर्माण सम्पन्न गर्नका लागि भएको खर्च रु. २ करोड ३३ लाख ६१ हजारलाई निर्माणाधिन सम्पत्ति अन्तर्गत देखाइएको छ । आयोजना सम्पन्न भई सो आयोजनाको संचालन तथा हकभोग वि.पि. मेमोरियल ट्रष्ट स्वयंले गरी आएकोमा यस वर्ष प्रतिष्ठानसँग सम्बन्धि सम्पूर्ण कार्य पनि धरान बोर्डलाई हस्तान्तरण गरेता पनि संस्थानले निर्माणधीन सम्पत्तिमा प्रस्तुत गरेबाट निर्माणधीन सम्पत्तिले यथार्थता प्रस्तुत गरेको अवस्था छैन ।

वि.पी. कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान तथा संस्थानको धरान शाखा बीच २०५६।८।६ मा भएको सम्झौता अनुसार धरान शाखालाई वि. पी. प्रतिष्ठानमा निर्मित पूर्वाधार संचालित अवस्थामा राख्न र त्यस्तो पूर्वाधारवाट दैनिक रुपमा पानी आपुर्तिको निम्ति जिम्मा दिइएको पाइयो । हामीलाई आयोजनावाट प्राप्त विवरण वमोजिम आ. व. २०७७।७८ मा आय प्राप्त रु. ४१ लाख लिन बाँकी रकम रु. १० लाख ५८ हजार र खर्च रु ५१ लाख ६८ हजार भएको देखिएको तर सो कारोवार संस्थानको वित्तीय विवरणमा समावेश गरेको छैन ।

७. **असामी तथा बक्यौताः** संस्थानले शंकास्पद असामी व्यवस्था वापत अन्तिम असामी मौज्दातको १० प्रतिशतका दरले शंकास्पद आसामी व्यवस्था गर्ने गरेको पाइयो । संस्थानको गत बर्ष रु. ७९ करोड २५ लाख २३ हजार बक्यौता रहेकोमा यस बर्ष रु. ७० लाख ८० हजारले वृद्धि भई बर्षान्तमा रु. ७९ करोड ९६ लाख ३ हजार पुगेको छ । उपभोक्ताहरुबाट अग्रिम प्राप्त रकम दायित्वतर्फ प्रस्तुत नगरि (कलैया शाखाको अग्रिम प्राप्त महशुल बाहेक जुन

दायित्व मा प्रस्तुत गरेको छ।) उक्त बक्यौतामा नै घटाई देखाएबाट संस्थानको बक्यौता प्रस्तुत गरे भन्दा बढी रहेको छ । लेखापरीक्षण गरिएका संस्थानका शाखा कार्यालयहरुले अग्रिम प्राप्तको हिसाव प्रस्तुत गर्न नसकेकको, उठ्न बाँकी रकममध्ये कतिपय रकमहरु लामो समय देखि असुल नभइ हिसाबमा जिम्मेवारी सर्दै आएका, सफ्टवेर र म्यानुअल रुपमा राखेको अभिलेखमा फरक परेको र संस्थानले कुल अग्रिम प्राप्त रकमको हिसाब गरि दायित्वमा नदेखाएबाट उक्त रकमको यकिन भइ यथार्थ प्रस्तुत भएको छैन।

८. **पेस्की तथा धरौटीः** संस्थानले आर्थिक बर्षको अन्तमा पेस्की तथा धरौटीमा रु.१२ करोड २४ लाख ५३ हजार प्रस्तुत गरेकोमा गत विगत बर्षहरुबाट ६ शाखा कार्यालयहरुको पेस्की रु. ५० लाख ३७ हजार जिम्मेवारी मात्र सर्दै आएको पाइयो । सरकारी कार्यालय तथा निकायहरुको पेश्की रकमको समर्थन पत्र नभएबाट उक्त प्रस्तुत रकम यकिन गर्न सकिएन ।

९. **बैंक तथा नगद मौज्दातः** विगत बर्ष देखि उपत्यका भित्रका बैंक खाता रकम मा रु. ३० लाख १८ हजार जिम्मेवारी सार्दै ल्याएकोमा सोको आवश्यक प्रमाण र कागजातहरु उपलव्ध हुन सकेन । बैंक रिकन्शिलेशन स्टेटमेन्टहरु राम्रोसंग तयार नभएका उदाहरणहरु भेटिए जसकारण वित्तीय विवरणमा प्रस्तुत गरिएको बैंक मौज्दात यथार्थपरक रहेको यकिन गर्न सकिएन ।

१०. **आयकर तथा आयकरको परिपालनाः** संस्थानले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९६ ले व्यवस्था गरे बमोजिम आर्थिक बर्ष समाप्त भएको ३ महिना भित्रमा आन्तरिक राजश्व कार्यालयमा आय विवरण पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था भएतापनि संस्थानले हालसम्म कुनै पनि आर्थिक बर्षको आय विवरण पेश गरेको पाइएन। संस्थानको हिसावमा चालु सम्पत्ती शिर्षक अन्तर्गत अग्रिम आयकर शिर्षकमा रु. ७ करोड ७१ लाख ६१ हजार देखाइएकोमा संस्थाको आन्तिरक राजस्व कार्यालयबाट प्राप्त अनुसुचि १०को विवरण अनुसार आ.व. २०७७/७८ को अग्रिम आयकर मात्र रु. ७,७२,१७२।३४ दाखिला भएको देखिन्छ र अरु बाँकी रकमलाई पुष्टि गर्ने कर दाखिला रसिद तथा प्रमाणहरु केहि पनि उपलब्ध नभएकाले सो रकम संस्थाले तिर्नुपर्ने आयकर दायित्वमा मिलान गर्न सकिने आधार देखिएन । संस्थानले विगत बर्ष देखि आयकर ऐन बमोजिम आय विवरण दाखिला गरेको छैन भने नेपाल लेखामान बमोजिम स्थगन कर (deferred tax assets/liability) गणना समेत गरेको छैन।

११. **शाखा हस्तान्तरणः** संस्थानको संचालक समितिको २०७७।०५।१९ मा वसेको बैठक नं. ४३३ अनुसार धरान शाखाको मूल्यांकित सम्पत्ति बराबरको रकम नेपाल सरकारको ऋणबाट कट्टा हुने गरी हस्तान्तरण गर्ने निर्णय गरेको देखिन्छ । साथै विरगंज महानगरपालिका र नेपाल खानेपानी संस्थान बीच भएको २०७६।०८।२३ को सहमति अनुसार खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति अलौ र खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति बिन्दवासिनी को संचालन र व्यवस्थापन नेपाल खानेपानी संस्थान बिरगंज शाखा कार्यालयलाई दिएको पाइयो। नेपाल खानेपानी संस्थान ऐन, २०४६ को दफा ५ बमोजिम रहि सो परियोजना तथा शाखासँग सम्बन्धित सम्पत्ति तथा दायित्वको उचित मुल्याङ्कन गर्न का साथै वित्तिय विवरणमा समायोजन गरि अद्यावधिक गरेको छैन। विगतका वर्षमा संस्थानको स्वामित्वमा रहेका हेटौंडा र भरतपुर शाखा, खानेपानी व्यवस्थापन बोर्डमा हस्तान्तरण भएको भएतापनि सो शाखा अन्तर्गतका सम्पत्ती तथा दायित्वहरु नेपाल खानेपानी संस्थानको वित्तिय विवरणमा प्रस्तुत भइ आएको र यसरी आफ्नो मातहतमा नरहेका शाखाहरुको सम्पत्ति तथा दायित्वहरु संस्थानको वित्तिय विवरणमा समावेश भएको उचित देखिन्छ।

१२. **महशुल तथा अन्य आम्दानीः** नेपाल खानेपानी संस्थान ऐन,२०४६ को दफा ५ मा संस्थानका काम कर्तव्यहरु उल्लेख गरिएकोमा सो मध्ये खानेपानी योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन गरि सेवा प्रदान गर्ने, सेवा प्रदान वापत महसुल तथा शुल्क आदि लिई खानेपानी वा ढल निकासको सुविधा उपलव्ध गराई सेवा प्रदान गर्ने, संस्थानले आप्mनो सञ्चालन खर्च आफै उठाउने व्यवस्थाहरु रहेका र ऐन बमोजिम सेवा प्रदायकले उपभोक्तासंग लिन पाउने सेवाको महशुल निर्धारण आयोग गर्ने व्यवस्था रहेको र दफा १० बमोजिम महशुल निर्धारण गर्दा हसकट्टी, उपयुक्त लाभ, सेवा संचालनको

लागत, उपभोक्ता मूल्य सुचीको परिवर्तन, रोयल्टी, खानेपानी तथा सरसफाइको सम्बन्धमा नेपाल सरकारको नीति, परिवत्र्य विदेशी मुद्राको विनिमय दर तथा दफा ११ मा उल्लेखित कुराहरु समेतको आधारमा महशुल निर्धारण गर्ने व्यवस्था रहेतापनि संस्थानले ऐनमा भएका व्यवस्था बमोजिम महशुल प्रस्ताव गर्ने गरेको देखिएको छैन ।

१३. **खरिद व्यवस्थापनः** संस्थानले खरिद ऐन तथा नियमावली बमोजिम खरिदको गुरु योजना तथा खरिद योजना तयार गरेको देखिएन । प्रधान कार्यालयले शाखा कार्यालयहरुमा आर्थिक बर्ष २०७६।७७ को लागि विभिन्न साइजका पाइप आपूर्ति तथा फिटिङ्गको लागि २०७६।११।०५ मा खरिद सम्झौता गरी मिति २०७७।०३।३१ बाट रु. ९ करोड ९३ लाख २४ हजार बराबरको जिन्सी लेखांकन गरेको पाइयो । साथै नेपाल खानेपानी संस्थानले जि.आइ.पाइप तथा सकेट खरिदको लागि कुनै पनि खरिद गुरु योजना तयार गरेको छैन । २०७७।७८ मा नेपाल सरकारको बजेट अन्तर्गत विभिन्न शाखाहरुमा पाइप लाइन विस्तारको लागि खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ७(२) को व्यहोराहरु उल्लेख नगरी केवल कुल अनुमानित रकम रु १३ करोड मात्र व्यवस्था गरि २०७७।०८।२६ मा टिप्पणी मार्फत रु. १०।३० करोडको ल.ई. स्वीकृत गरी खरिद प्रक्रिया अघि बढाएको देखिन्छ।। आर्थिक बर्षका क्रियाकलाप नै असर पर्ने खरिद अभ्यास गरेको देखिएबाट खरिद ऐन तथा नियमको पालना, सामान्य बजेट तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन गरेको अवस्था देखिएन ।

लागत अनुमान तयारीमा प्रभावकारी अनुगमन, गुणस्तर नियन्त्रण, यर्थाथपरक मूल्य तथा परिमाणको मूल्याङ्कन गरेको देखिदैन। विस्तृत लागत अनुमान तयार गर्न प्राविधिक नर्मस ९ल्यचmक० तयार गरि व्यावहारिकता उतार्न जरुरी छ। शाखागत प्रतिवेदनमा लागत अनुमान र वास्तविक स्थितिमा धेरै फरक आएको तथा समग्र बजेटमा रहेको तर शीर्षगत बजेटमा फरक भएका उदाहरणहरुले लागत अनुमान तयार गर्न प्राविधिकको स्वीकृति र उचित अनुगमन जरुरी देखिन्छ, साथै के कारणवश बजेट र वास्तविकमा फरक आउने पुष्टि भएबाट आवश्यक समीक्षा गरि लागत अनुमान परिमार्जन गर्न अभ्यास गर्नुपर्ने देखिन्छ।

संस्थानले सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली को पालनामा कडाई का साथै अन्तरिक नियन्त्रण सुढृद बनाउन आवश्यक प्रशिक्षण दिनुपर्ने देखिन्छ । संस्थानको बजेटको अखितयारी बमोजिम सो को सहि सदुपयोग भए नभएको उचित अनुगमन गर्नका साथै खरिद प्रकृयाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन भएको नभएको पुष्टि गर्नुपर्ने देखिन्छ। लेखापरिक्षणको क्रममा खरिद ऐन तथा नियमावली पालना नगरेको, एउटा परियोजना तथा कार्य टुक्राई गराउने, काम लाग्ने जिन्सी र सामानहरुको लेखाजोखा नगरि लागत अनुमान गर्ने, शाखाहरुले मौजुदा सूची तयार नगरेको, लागत व्यवस्थापन प्रभावकारी नभएको, कार्य सम्पन्न लागत अनुमान र सम्झौता (बोलपत्रदाता) सँग मेल नखाने, थोक वा दरभाउ÷बोलपत्र वाट खरिद नगरि फुटकर खरिद गर्ने, बोलपत्रदाताको प्राविधिक क्षमता गणना नगर्ने आदि जस्ता कार्यहरुले कुल लागत बढाउनका साथै खर्चमा मितव्ययिता नरहने देखिन्छ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गऱ्यौ। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। संस्थानको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरीक्षण बिषयबस्तुहरु (Key Audit Matters)

हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा प्रस्तुत वर्षको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा देखिएका धेरै महत्वका विषयवस्तुहरु नै लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु हुन्। लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको राय व्यक्त गर्ने अनुच्छेद एवं व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख भएका व्यहोरा बाहेक अन्य थप लेखापरीक्षणका मुख्य लेखापरीक्षण विषयबस्तुहरु (Key Audit Matters) रहेका छैनन्।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेबारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी संस्थानको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले संस्थानको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सम्बन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै संस्थानलाई लिक्विडेट गर्न वा सञ्चालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। संस्थानको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले संस्थानको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएतापनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्टयाइका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय

नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु

नेपाल पूर्वाधार निर्माण कम्पनी

राय

हामीले नेपाल पूर्वाधार निर्माण कम्पनी लिमिटेडको यसै साथ संलग्न २०७९ असार मसान्तको वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको आय व्यय विवरण, नगद प्रवाह तथा इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौं।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक कम्पनीको वित्तीय विवरणले २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

राय व्यक्त गर्ने आधारहरु

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गऱ्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। कम्पनीको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु (Key Audit Matter):

मुख्य लेखापरीक्षण विषयहरु ती विषयहरु हुन् जुन हालको अवधिको वित्तीय विवरणहरुका लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपूर्ण छन्। यी विषयहरु हाम्रो लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा र राय गठन गर्दा सम्बोधन गरिएको छ। हामी यो मामिलाहरुमा छुट्टै राय प्रदान गर्दैनौं। कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारखण्डमा उल्लेखित व्यहोरा बाहेक सञ्चार गर्नुपर्ने कुनै पनि मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु छैन ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेबारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी कम्पनीको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले संस्थाको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै कम्पनीलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। कम्पनीको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले कम्पनीको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन्/छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानी गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका यथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने, प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटिबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा कम्पनीको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएता पनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय विवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निष्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निष्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संशोधन गरिन्छ। हाम्रो निष्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले कम्पनीको कारोबार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधानहरु पालना सम्बन्धी प्रतिवेदन

१. हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना, स्पष्टीकरण र जवाफ पाएका छौं।

२. हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरुको आधारमा हाम्रो रायमा संस्थाको हिसाब किताब सम्बन्धित ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित बाहेक ठीकसँग राखिएको छ।

३. हाम्रो रायमा यो प्रतिवेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब ,नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरु संस्थाले राखेको हिसाब किताब, वहीखाता श्रेस्ता र लेखासँग दुरुस्त रहेका छन्।

४. हाम्रो लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सूचना एवं स्पष्टीकरणका आधारमा एवं संस्थाको खाताहरुको परीक्षण गर्दा संस्थाको संचालक समिति वा त्यसको सदस्यहरु वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानुन विपरित कुनै कार्य गरेको वा सस्थाको सम्पत्ति हिनामिना गरेको वा सस्थाको हानी नोक्सानी गरे/गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन।

५. संस्थामा लेखा सम्बन्धी कुनै जालसाजी भएको, कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन।

साझा भण्डार सहकारी संस्था लिमिटेड

हामीले साझा भण्डार सहकारी संस्था लिमिटेडको व्यवस्थापनद्वारा तयार गरी लेखापरीक्षणको लागि पेश गरिएको यसैसाथ संलग्न २०७९ आषाढ मसान्तको वासलात सो मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को आय विवरण, स्वामित्व अंशमा भएको परिवर्तनको विवरण, नगद प्रवाह विवरण र वित्तिय विवरणसंग सम्बन्धित प्रमुख लेखा नीति तथा व्याख्यात्मक टिप्पणीहरु समावेश भएको वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं ।

वित्तीय विवरणहरु प्रति व्यवस्थापनको जिम्मेवारी तथा उत्तरदयित्व

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानहरु, सहकारी ऐन २०७४ तथा प्रचलित कानूनको प्रावधान बमोजिम यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरु तयार गर्ने तथा तिनको सही प्रस्तुतिकरण गर्ने जिम्मेवारी तथा उत्तरदयित्व साझा भण्डार सहकारी संस्था लिमिटेडको व्यवस्थापनमा रहेको छ । यि जिम्मेवारी तथा दायित्व अन्तर्गत जालसाजी वा त्रुटीबाट हुनसक्ने सारयुक्त रुपमा त्रुटीरहित वित्तीय विवरण तयार गर्न तथा प्रस्तुत गर्न आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको तर्जुमा, कार्यान्वयन र कायम गर्नु, उपयुक्त लेखानीतिको छनौट एवं प्रयोग तथा परिस्थिति अनुरुप उचित लेखा अनुमान गर्नु पनि समावेश हुन्छन् ।

लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी तथा उत्तरदयित्व

लेखापरीक्षणको आधारमा उल्लेखित वित्तीय विवरणहरु उपर राय व्यक्त गर्नु हाम्रो जिम्मेवारी तथा उत्तरदयित्व हो । हामीले प्रचलित नेपाल लेखापरीक्षण मान अनुसार साझा भण्डार सहकारी संस्था लिमिटेडको आ.व. २०७८/७९ को वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं । सो लेखापरीक्षण मानको प्रावधान बमोजिम हामीले लेखापरीक्षणको लागि पेश गरिएको वित्तीय विवरणहरु सारभूत रुपमा त्रुटीपूर्ण प्रस्तुति रहित छ भन्ने कुरामा उचित रुपमा आश्वस्त

हुनको लागि लेखापरीक्षण गर्दा नैतिक आवश्यकताको परिपालना तथा लेखापरीक्षणको योजना तर्जुमा गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्नु पर्दछ ।

लेखापरीक्षण अन्तर्गत वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलस्त गरिएका कुराहरुको लेखापरीक्षण प्रमाण प्राप्ति गर्ने कार्यविधिहरु सम्पादन गर्नु पर्दछ । यसरी छनौट गरिएका कार्यविधिहरु लेखापरीक्षकको व्यावसायिक विवेक तथा वित्तीय विवरणहरु सारयुक्त रुपमा जालसाजी वा त्रुटीबाट हुनसक्ने त्रुटीपूर्ण प्रस्तुतिको जोखिम मूल्याङ्कनमा निर्भर हुन्छ । उक्त जोखिम मूल्याङ्कन गर्दा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता माथि राय व्यक्त गर्ने उद्धेश्यले नभई सो अवस्थामा उपयुक्त हुने लेखापरीक्षण कार्यविधिको तर्जुमा गर्नको लागि लेखापरीक्षकले निकायको वित्तीय विवरणको तयारी र सही प्रस्तुतिकरणसँग सम्बन्धित आन्तरिक नियन्त्रणको मनन गर्दछ । व्यवस्थापनले प्रयोग गरेका लेखानीतिहरुको उपयुक्तता तथा लेखा अनुमानहरुको औचित्यको साथै वित्तीय विवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतिकरणको मूल्याङ्कन गर्ने कार्य पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ ।

लेखापरीक्षणको क्रममा हामीले प्रयोग गरेका लेखापरीक्षण कार्यविधिहरु र प्राप्त प्रमाणहरुले हामीलाई साझा भण्डार सहकारी संस्था लिमिटेडको आ.व. २०७८/७९ को प्रस्तुत वित्तीय विवरणहरु उपर हाम्रो राय व्यक्त गर्नका लागि पर्याप्त तथा उपयुक्त आधार प्रदान गरेका छन् भन्नेमा हामी विश्वस्त छौं ।

लेखापरीक्षकको राय

हामीले लेखापरीक्षणको सिलसिलामा आवश्यक ठानी सोधनी तथा कैफियत गरेको कुराहरुको जवाफ एवं स्पष्टीकरण सन्तोषजनक पायौं । लेखापरीक्षणको लागि उपलब्ध लेखा, हिसाब किताब र विवरणहरु सन्तोषजनक रहेको र संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब तथा नगद प्रवाह विवरण लगायतका वित्तिय विवरणहरु संस्थाले राखेको लेखासंग दुरुस्त रहेका छन् ।

हाम्रो रायमा, लेखापरीक्षण रायको आधार परिच्छेदमा उल्लेख भएको बुँदा नं. १ देखि ७ सम्म उल्लेखित विषयवस्तु र अन्य नियमनकारी निकायहरुको नियम, निर्देशन पालना सम्बन्धमा उल्लेखित कैफियतको कारणले वित्तिय विवरणमा पर्नसक्ने असर बाहेक साझा भण्डार सहकारी संस्था लिमिटेडको प्रस्तुत वित्तिय विवरणहरुले संस्थाको २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तिय अवस्था र सोही अवधीमा समाप्त कारोबारको नतिजा, नगद प्रवाह, स्वामित्वको अंशमा भएको परिवर्तनको उचित एवं यथार्थ चित्रण गर्दछ ।

प्रस्तुत वित्तिय विवरणहरु नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट्स संस्थाद्वारा जारी गरिएको नेपाल वित्तिय प्रतिवेदन मान (NFRS) अनुरुप तयार भएको नदेखिएकोले सोबाट पर्न जाने वित्तिय प्रभाव यकिन नभएको कारण सो उपर राय व्यक्त गर्न हामी असमर्थ छौं ।

लेखापरीक्षण रायको आधार

१. लेखासँग सम्बन्धित टिप्पणीको बुँदा नं. ४.१ मा उल्लेख भए बमोजिम संस्थाले आयकर ऐन २०५८ को प्रावधान बमोजिम सम्पत्तीहरुको ह्रासकट्टी गर्दै आएको तर पम्प मर्मत सुधार खर्च शिर्षकको सम्पत्तीको वर्गिकरण सो बमोजिम नभएको हुँदा विगत वर्षहरुमा पम्प मर्मत सुधार खर्च शिर्षक राखी देखाएको सम्पत्तीलाई यस वर्ष मेशिनरी तथा औजार सम्पत्ती शिर्षक अन्तर्गत वर्गिकरण गरी सोही बमोजिम यसै वर्षदेखि लागू हुने गरी ह्रासकट्टी गरेको पाइयो । शिर्षक वर्गिकरणमा परिवर्तनका कारणले विगत अवधिको ह्रास रकममा समेत आउने फरकलाई यकिन गरी लेखांकन गरेको पाइएन ।

२. गत वर्षको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा औंल्याइएको र यस वर्ष पनि संस्थाले वित्तिय विवरणमा देखाएको बैंक मौज्दात रकम रु.८,९८,७०८।२८ मध्ये विभिन्न ६ वटा बैंकहरुको खातामा बाँकी रहेको भनी देखाइएको मौज्दात रु.२,२३,०१०।०९ मध्ये उक्त बैंकखाताहरुको पछिल्लो विवरण अनुसार जम्मा रु.४७,९११।९३ मात्र मौज्दात रहेकोले कम भएको मौज्दात रकम रु.१,७५,०९८।१६ सम्बन्धमा बैंक हिसाब मिलान विवरण नबनाएको र कुनै खर्च एवं नोक्सानी व्यवस्था पनि नगरेको पाइयो ।

यसका अतिरिक्त अन्य विभिन्न १२ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुमा क्रियाशिल नरहेको खातामा देखाइएको मौज्दात रु.४६,७८४।९२ सम्बन्धमा बैंक खाताहरुको विवरण एवं समर्थनपत्र प्राप्त नभएको र तिनमा धेरै समयदेखि कुनै कारोबार नभएकोले सो मौज्दात रकम सही भए नभएको यकिन गर्न सकिएन ।

३. संस्थाले विगत आर्थिक वषको कर परीक्षण हुँदा तिरेको अतिरिक्त कर रकम रु.६,९७,५१२।०० लाई जगेडा कोषमा समायोजन गर्नुपर्नेमा विगत वर्षहरुमा गल्तिले सम्पत्तीको रुपमा देखाएको र सो मध्ये यस आर्थिक वर्ष २०७८।७९ को अन्तसम्ममा रु.५,७६,२४०।०० समायोजन हुन बाँकी देखिन्छ ।

४. संस्थाले इन्धनको अन्तिम मौज्दातको मूल्यांकन परल मूल्यमा नभई खरिद मूल्यमा गरेको छ ।

५. लेखासँग सम्बन्धित टिप्पणीको बुँदा नं. ४.७ मा उल्लेख भए बमोजिम यस आर्थिक वर्षमा संस्थाले सहकारी ऐन २०७४ को दफा ६८, ६९ र ७० बमोजिमको कोषहरु मध्ये जगेडा कोष बाहेक अन्य कोषमा कुनै रकम बाँडफाँड गरेको छैन ।

६. लेखासँग सम्बन्धित टिप्पणीको बुँदा नं. ३ मा उल्लेख भए बमोजिम संस्थाले आफ्नो कर्मचारी प्रशासन विनियमावलीमा भएको प्रावधान अनुरुप कर्मचारी विदा वापत खर्चको व्यवस्था गरेको पाइएन । आ.व. २०७८।७९ सम्म बिरामी विदा वापत रु.१४,६४,१४७।२९ र घर विदा वापत रु.१२,२९,३७३।७० खर्च व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

७. संस्थाले बोनस ऐन, २०३० बमोजिम कर्मचारी बोनसको व्यवस्था गरेको पाइएन ।

अन्य कानूनी र नियमहरुको व्यवस्था सम्बन्धी प्रतिवेदन

लेखापरीक्षणको सिलसिलामा हामीलाई उपलब्ध गराइएका जानकारी एवं स्पष्टीकरणको आधारमा तथा हामीले गरेका हिसाब किताबको परीक्षणबाट माथि लेखापरीक्षण रायको आधार परिच्छेदमा उल्लेख गरिएका विषयवस्तुहरु तथा देहायमा उल्लेखित विषयवस्तु बाहेक संस्थाले अन्य नियमनकारी निकायले जारी गरेको निति निर्देशन पालना नगरेको सम्बन्धमा कुनै सुचना हाम्रो जानकारीमा आएन । साथै संस्थाको संचालक समिति वा प्रतिनिधि वा कुनै कर्मचारीले कानुन विरुद्ध कामकाज गरेको वा प्रत्यक्ष रुपमा बेहिसाब गरेको वा संस्थालाई हानी नोक्सानी गरेको सूचना समेत हाम्रो जानकारीमा आएन ।

१. सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण सम्बन्धि सहकारी संघसंस्थालाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७४ को दफा २९ बमोजिम यो संस्था एकिकृत व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (COPOMIS) मा आवद्ध भएतापनि सो बमोजिमको सूचना प्रविष्टि गरेको पाइएन ।

लेखापरीक्षणका प्रमुख विषयवस्तु (Key Audit Matters)

लेखापरीक्षणको दौरान हाम्रो व्यावसायिक अनुभव र निर्णयको आधारमा अति महत्वका विषयवस्तुलाई लेखापरीक्षणका प्रमुख विषयवस्तु मानि यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ । उक्त विषयवस्तु सम्बन्धमा संस्थाको व्यवस्थापनसंग छलफल समेत भएको तर व्यवस्थापनसंग गरिएका हरेक छलफलको विषयलाई यहां प्रस्तुत गर्ने हाम्रो मनसाय होइन । हामीले निम्न बमोजिम प्रस्तुत गरेको विषयवस्तुको कारण हाम्रो रायमा कुनै कैफियत राखेका छैनैं र यस विषयमा छुट्टै राय पनि व्यक्त गरेका छैनौं ।

१. संस्थाले इन्द्रायणी आयल स्टोर, सानेपामा रु.५,६६,८५२।५० तथा ऋषि एण्ड ब्रदर्श, पोखरा पम्पमा रु.२३,१२,३५०।०० बराबरको लगानी गरेको रकम नउठने अनुमान गरी सञ्चालक समितिको मिति २०७७ साल पौष २१ गतेको ५४८ औं बैठकको निर्णय नं. २ बमोजिम आ.व. २०७६।७७ मा लगानी नोक्सानी व्यवस्था गरेको छ । ति संस्थाहरुबाट लिनुपर्ने भनी आसामी बाँकी शिर्षक अन्तर्गत देखाईएको रकम क्रमशः रु.३८,९४,८१६।३७ र रु.२१,४९,०९०।५९ को हिसाब मिलान गर्न बांकी छ ।

२. संलग्न वित्तीय विवरणमा देखाइएको ग्राहकसँग लिनुपर्ने रु.१,९४,५२४।९२, सप्लायर्ससँग लिनुपर्ने रु.१,५८,६५७८२, अन्यसँग लिनुपर्ने रु.७,३८,०९२।६० विगत लामो अवधिदेखि मौज्दात सहमतिपत्र समेत नभई बाँकी देखिएको छ ।

त्यसैगरी सेवानिवृत २२ जना कर्मचारीहरुको नाममा कर वापतको रकम कट्टा हुन छुट भएको, संस्थालाई हानी नोक्सानी गराएको र पहिचान हुन नसकेको गरी कुल रु.१२,५६,२१३।५२ विगत लामो अवधिदेखि पेश्कीको रुपमा असुल उपर हुन बाँकी देखिएको छ ।

३. संस्थाले तिनुपर्ने अन्तर्गत चालु दायित्वमा देखाएको ग्राहकबाट पेश्की रु.४,०७,३५९।९५, विविध साहुहरु रु.४३,४३,५९७।३७, अन्य दायित्व रु.२२,३३,३४८।०२ तथा कर्मचारी दायित्व रु.१७,०४,२८६।५० विगत लामो अवधिदेखि कुनै कारोबार बिना भुक्तानी बाँकी देखिएको छ ।

४. इन्धनमा जर्ति नोक्सानीको परिमाण नेपाल आयल निगमले तोकेको मापदण्डभन्दा बढी पाईएको र बढी भएको नोक्सानी कर गणना प्रयोजनको लागि मान्य नहुने समेत भएकाले कारणसहित मापदण्ड परिमार्जनको लागि विगतमा पनि सुझाव दिईएकोमा कार्यान्वयन भएको पाईएन ।

५. संस्थाको नियमावली २०७६ मा भएको प्रावधान अनुरुप निर्धारित ४५ दिनको अन्तराल नकट्ने गरी सञ्चालक समितिको बैठक हुनुपर्नेमा त्यसो हुनसकेको पाईएन ।

६. संस्थाको नियमावली २०७६ तथा सहकारी ऐन २०७४ मा भएको प्रावधान अनुरुप संस्थामा लेखा सुपरीवेक्षण समिति गठन भएको पाईएन ।

७. संस्थाको नियमावली २०७६ तथा सहकारी ऐन २०७४ मा भएको प्रावधान अनुरुप संस्थाको वार्षिक साधारण सभा नियमित भएको पाईएन ।

८. संस्थामा प्रचलित लेखानीतिको अभिलेख रहने कुनै कागजात रहेको पाईएन ।

९. हाल संस्थामा विद्यमान संचालक समिति सम्बन्धी प्रावधान र संरचना सहकारी नियमावली २०७५ को नियम ७७ मा उल्लेख भए बमोजिम व्यवस्था भएको देखिएन ।

साझा स्वास्थ्य सेवा सहकारी संस्था लिमिटेड

मन्तव्य

हामीले साझा स्वास्थ्य सेवा सहकारी संस्था लिमिटेडको २०७८ आषाढ मसान्तको वासलात, सो मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण तथा ईक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण र तत्सम्बन्धी लेखा नीतिहरु लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरु समावेश भएको वित्तिय विवरणको लेखापरीक्षण गरेका छौं ।

प्रतिदावी रायको आधारमा हरफमा उल्लेखित कुराहरुको महत्वले, हामीले प्रस्तुत वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुरुप तयार भएको बारेमा राय व्यक्त गर्नका लागि पर्याप्त र उपयुक्त आधार प्राप्त गर्न सकेनौ ।

प्रतिदावी राय

प्रतिदावी रायको आधारमा हरफमा उल्लेखित कुराहरुको महत्व र परिवर्तित प्रतिवेदन मान (NFRS) पहिलो पटक ग्रहण गर्दा चाहिने वित्तीय सुचनाको पूर्नलेखन र थप खुलासा यस संस्थामा पालना नगरिएकोले यसबाट पर्न सक्ने एकीकृत असरको असरको बारेमा लेखापरीक्षणको सिलसिलामा हामीले पर्याप्त प्रमाणहरु संकलन गर्न नसकेकाले हामी यस संस्थाको आ.व. २०७७/७८ को वित्तीय विवरणहरुमा आफ्नो राय प्रस्तुत गर्दैनौ ।

रायको आधार

हामीले नेपाल लेखापरीक्षणमानको आधारमा सम्पन्न गरेका छौं । यी मान अनुसार हाम्रो उत्तरदायित्व हामीले यस प्रतिवेदनको *"वित्तीय विवरणहरु प्रति लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी"* शिर्षक अन्तर्गत उल्लेख गरेका छौं । संस्थाको लेखापरीक्षणको सिलसिलामा सान्दर्भिक नैतिक आवश्यकता र नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्टस् संस्थाबाट जारी "Handbook of The Code of Ethics for Professional Accountants"" अनुरुप हामी स्वतत्र रहनुका साथै लेखापरीक्षणको सिलसिलामा आवश्यक अन्य नैतिक जिम्मेवारीहरु पुरा गरेका छौं । हामी विश्वस्त छौं की हामीले प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरुले हाम्रो राय व्यक्त गर्नुको लागि पर्याप्त र उपयुक्त आधार प्रदान गरेका छन् ।

प्रतिदावी रायको आधार

नेपाल सरकारको पचास प्रतिशत भन्दा बढी स्वामित्व भएको संगठित संस्थाहरुमा वित्तिय सम्प्रेषण खाका १६ जुलाई २०१६ देखि प्रभावकारी रुपमा लागु भएको छ । नेपाल लेखामान नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानमा परिवर्तन भएको तर यस संगठित संस्थाले आफ्नो वित्तीय विवरणहरु परिवर्तित मानहरु (NFRS) बमोजिम तयार नगरेको साथै नयाँ लेखा सिद्धान्त अनुरुप चाहिने उल्लेखित परिवर्तित प्रतिवेदन मानहरु अनुसारको वित्तीय सुचनाको पुर्नलेखन, प्रस्तुती र खुलासा सम्प्रेषण नगरिएकाले यसको एकिकृत असर अनिश्चित र सारभुत तथा व्यापक हुनसक्छ ।

संस्थाको वित्तीय विवरणमा अन्य कैफियतहरु समेत पाइएको । यद्यपी निम्न कैफियतहरु प्रतिदावी रायको आधार नभए तापनि सरोकारावालाहरुको ध्यानाकर्षण गराउन आवश्यक तथा अपरिहार्य रहेकोमा उक्त कैफियतहरुको एकिकृत असर सारभुत रहन जाने देखिन्छ ।

१. **सन्ड्री डेटर्स** : संस्थाको सन्ड्री डेटर्स अन्तर्गत रु. १२,३७,९१,२१७/४४ रहेको देखिन्छ । संस्थाको वित्तीय विवरणमा दुई दशक भन्दा अघि देखिका आसामी रहेको तर उक्त आसामीहरुबाट असुल उपर गर्ने तर्फ प्रभावकारी कदम चालेको पाइएन ।

२. **खरिद :** खरिद अन्तर्गत यस आ.व.मा रु. ३१,३७,७३,४१०/५० रहेको देखिन्छ । संस्थाले औषधि खरिद गर्दा सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ तथा नियमावलीको पालना नगरी विभिन्न आपुर्तिकर्ताहरुबाट सोझै खरिद गरेको पाइयो ।

३. **पेश्की तथा धरौटी :** संस्थाबाट कर्मचारी, विक्रेता तथा विभिन्न संघ संस्थाले लिएको पेश्की विगत दुई तीन दशकदेखि अल्या हुँदै कर्मचारी पेश्की रु. ७६,२२,८०८/८१ र धरौटी रु. १,३२,२५,१९५/९५ लिनुपर्नेमा अल्या हुँदै आइरहे तापनि उक्त रकम असुलउपर गर्नु पर्ने वा हिसाब मिलान गर्नु पर्ने सम्बन्धमा आवश्यक पहल भएको पाइएन ।

४. **उपदान व्यवस्था :** संस्थको कर्मचारी उपदान व्यवस्था वापत रु. ७,६३,४८,२९९/७३ रहेको मा सो को निम्ति नागरिक लगानी कोषमा रु.५,५५,२९५/१७ मात्र जम्मा रहेको पाइयो । उक्त रकम उपदान व्यवस्था भन्दा रु. ७,५७,९३,००४/५६ कम रहेको हुनाले भविष्यमा कर्मचारीलाई उपदान वापत को रकम भुक्तानी संस्थाले गर्न नसकिने जोखिम रहेको देखियो ।

५. **चालु सम्पत्तिको तथा दायित्व** : संस्थाको कुल चालु सम्पत्ति रु.२७,६३,४८,५९५/८८ र कुल दायित्व रु. ४४,५७,४९,१४६/२१ रहेकोमा संस्थाको खुद चालु सम्पत्ति रु. १६,९४,००,५५०/३३ ले ऋणात्मक रहेको पाइएकोमा चालु दायित्वलाई समयमै भुक्तानी गर्न सक्ने क्षमतामा असर पर्न गई संस्थाको खरिद व्यवस्थापन तथा कार्यालय सञ्चालनका अन्य पक्षमा जोखिम रहने अवस्था देखिन्छ ।

लेखापरीक्षणको मुख्य कुराहरु (Key Audit Matters)

हाम्रो व्यवसायिक निर्णयमा प्रस्तुत वर्षको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा देखिएका धेरै महत्वका विषयवस्तुहरु नै लखेापरीक्षणका मुख्य कुराहरु हुन् । उक्त विषयवस्तुहर लेखापरीक्षणको प्रतिवेदनमा प्रस्तुत गर्दा शासकीय व्यवस्था प्रति जिम्मेवारी लिनेलाई सूचित गरिएको विषयवस्तुहरुमध्येबाट गरिएका छन् । वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण र राय व्यक्त गर्नको लागि ती कुराहरु प्रस्तुत गरिएको छ र ती कुराहरु उपर अलग्गै राय व्यक्त गर्दैनौ । हाम्रो प्रतिवेदनमा जानकारी गराउनको लागि देहायका विषयवस्तुहरु लखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु हुन् भनी ठानेका छौं ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरु तयार एवं प्रस्तुत गर्ने तथा व्यवस्थापनलाई लागेको उचित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको जिम्मेवारी व्यवस्थापनमा रहेको छ । यो जिम्मेवारी अन्तर्गत चाहे जालसाजी वा गल्तीबाट होस्, सारभूत किसिमको त्रुटीरहित, वित्तीय विवरण तयार गर्ने, आन्तरिक प्रणालीको तर्जुमा गर्ने, कार्यान्वयन र सञ्चालन गर्ने, सम्पत्तिहरुको व्यवस्थापन र लेखानीतिहरुको छनोट तथा लागु गर्ने एवं परिस्थिति अनुसार लेखा सम्बन्धी महत्वपूर्ण अनुमान गर्ने कार्यहरु पर्दछन् ।

वित्तीय विवरण तयार गर्दा संस्थाको अविछिन्नताको रुपमा व्यवसायको विशेष लेखाजोखा व्यवस्थापनको लागि अपरिहार्य हुन्छन् र विषयवस्तुहरुको स्तरीयता विचार गर्नुपर्ने वा अविछिन्नतासंगै जानकारीहरुको खुलासा गर्ने दायित्व व्यवस्थापनमा रहेको छ । संस्थाको वित्तीय विवरणहरुको निरीक्षण गर्ने जिम्मेवारी शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिमा रहेको हुन्छ ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु , गलत विवरण, जालसाजी वा भुलबाट मुक्त छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो । मनासिव आश्वासन प्राप्त भएतापनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमका् त्रुटी भएमा सो त्रुटी सधैं पत्ता लाग्छ भन्ने छैन । त्रुटीहरु जालसाजी वा गल्तीबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता त्रुटिहरु जसले सरोकारवालाहरुले सो त्रुटीपूर्ण वित्तिय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ । लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरु:

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सुचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने, प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षण्मा समावेश हुन्छ । यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मुल्यांकन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ ।

जालसाजीबाट निम्त्याइएको त्रुटी पत्ता नलाग्ने जोखिम गल्तीबाट निम्तिएको त्रुटिको भन्दा अधिक हुन्छ ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मुल्यांकन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिताबारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्तः गर्ने प्रयोजन रहेको छैन ।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखानीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय विवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मुल्यांकन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ ।

४ लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थालले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ । सारभूत अनिश्चितता रहेको निष्कर्ष भएमा वित्तिय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संशोधन गरिन्छ । हाम्रो निष्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी भएको मिति सम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ । तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मुल्यांकन गरिन्छ ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना हनुसारको कार्यक्षेत्र कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरु शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ ।

७ शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचारसंहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य विषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो विषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्नृ व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ ।

अन्य कानुनी र नियमहरुको व्यवस्था सम्बन्धमा प्रतिवेदन

१. हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सुचना, स्पष्टिकरण र जवाफ पाएका छौं ।

२. संस्थाको लेखा दोहोरो लेखा प्रणालीमा आधारित भए तापनि संस्थाको कारोवारको यथार्थ स्थिति स्पष्ट रुपमा प्रतिविम्बित हुने गरी प्रचलित कानुन बमोजिम अधिकार प्राप्त निकायले लागु गरेको नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान (NFRS) बमोजिम लेखा राखेको पाइएन ।

३. हाम्रो रायमा यो प्रतिवेदनसंग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धि टिप्पणीहरु संस्थाले रोखेका हिसाब किताब, वहिखाता श्रेस्ता र लेखासंग दुरुस्त रहेका छन् ।

४. हाम्रो लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सुचना एवं स्पष्टिकरणका आधारमा एवं संस्थाको खाताहरुको परीक्षण गर्दा माथि संस्थाको सञ्चालक समिति वा त्यसको सदस्यहरु वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारइ वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानुन विपरित कुनै कार्य गरेको वा संस्थाको सम्पत्ति हिनामिना गरेको वा संस्थाको हानि नोक्सानी गरे/गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन ।

५. संस्थामा लेखा सम्बन्धि कुनै जालसाजी, भएको, कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन।

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु

वन पैदावार विकास समिति

कैफियत सहितको राय

हामीले वन पैदावर विकास समितिको यसै साथ संलग्न २०७८ असार मसान्तको समष्टिगत आर्थिक विवरणमा प्रस्तुत भएका आर्थिक कारोवारको लेखापरीक्षण गरेका छौं। हाम्रो रायमा संलग्न वार्षिक आर्थिक विवरणले कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक समितिको २०७८ असार मसान्तको आर्थिक कारोबारको प्रचलित कानुन बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

राय व्यक्त गर्ने आधारहरु

समितिको लेखा नगद आधारित छ । समितिको आयव्ययको लेखा नेपाल सरकारले अपनाएको तरिका बमोजिम राखिने प्रावधान समितिको गठन अदेशमा छ। तर नेपाल सरकारले अपनाएको नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गरेको छैन।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गर्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। समितिको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरीक्षण बिषयबस्तुहरु (Key Audit Matters)

हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा प्रस्तुत वर्षको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणमा देखिएका धेरै महत्वका विषयवस्तुहरु नै लेखापरीक्षणका मुख्य कुराहरु हुन् । लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको राय व्यक्त गर्ने अनुच्छेद एवं व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख भएका व्यहोरा बाहेक अन्य थप लेखापरीक्षणका मुख्य लेखापरीक्षण विषयबस्तुहरु रहेका छैनन् ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोरा यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेवारी समिति व्यवस्थापनको हो। साथै वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ। समितिको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायीपक्षले समितिको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले

सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएतापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविच्छिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविच्छिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

नेपाल वन निगम

कैफियत सहितको राय

हामीले नेपाल वन निगम लिमिटेडको यसै साथ संलग्न २०७७ असार मसान्तको वित्तीय स्थितिको विवरण सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा / नोक्सान तथा अन्य कम्प्रिहेन्सिभ आयको विवरण, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक निगम लिमिटेडको वित्तीय विवरणले २०७७ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारहरु :

कैफियत सहितको लेखापरीक्षण राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तिय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन्

१. **जिन्सी मौज्दात -** निगमले जिन्सी मौज्दात सम्बन्धि कारोबारको उपयुक्त अभिलेख जस्तै भण्डार दाखिला, नेपाल लेखामान २ जिन्सीको प्रावधानहरु अनुरुप विक्री बिल, माग फारम, जिन्सी खर्च आदिको आधारमा परिमाण तथा लागत परल मोलमा दैनिक कारोबार देखिने गरि लेखाङ्कन नगरेकोले कम्पनीको जिन्सी मौज्दातको लेखाङ्कन तथा अभिलेखहरु विश्वसनिय तथा भरपर्दो छैन । त्यसैले २०७६।७७ अषाढ मसान्तमा रहेको मौज्दात रु. ७,४७,८८,३७५.५७ (परल मोल) को यथार्थ स्थिति यकिन गर्न सकिएन ।

२. **पेस्की -** निगमले वर्षान्तमा पेस्की सापटी धरौटी तथा असुल गर्न बाँकी रु. ६,१६,५३,०३०.६५ को नाम सहितको क्रमानुसारको विवरण तथा सम्बन्धित पक्षहरुबाट मौज्दात समर्थन पत्र लिएको छैन । त्यसैले पेस्की असुलीको यथार्थता यकिन गर्न सकिएन ।

३. **दायित्व —** निगमले वर्षान्तमा भुक्तानी गर्नुपर्ने रु. ७,२६,००,०४१ को नाम सहितको दायित्वको विवरण तथा मौज्दात समर्थन पत्र नरहेकोले उक्त तिर्नु पर्ने रकम तर्फको कम्पनीको दायित्वको यथार्थ स्थिति यकिन गर्न सकिएन ।

४. **बीमाङ्कीय मूल्याङ्कन-** साविक टिम्वर कर्पोरेशन अफ नेपाल (हाल नेपाल वन निगम) को कर्मचारी सेवा शर्त नियमावली २०५२ (चौथी संशोधन २०७१ समेत) को परिच्छेद ६,८,९ मा भएको व्यवस्था अनुसार कर्मचारी सेवाबाट अवकाश हुँदा कर्मचारीले पाउने उपदान, औषधी उपचार खर्च तथा सञ्चित बिदा बापत भुक्तानी गर्नुपर्ने देखिन्छ । तर नेपाल लेखामान-१९ अनुसार कर्मचारीको विभिन्न दीघृकालीन दायित्वहरुको बीङ्गाङ्कीय मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने भएता पनि निगमले आर्थिक वर्षको अन्त्य सम्मको समयावधिलाई गणना गरी दायित्व गणना गरिएको पाइयो ।

५. **सम्पतिको मुल्याङ्कन-** निगमले सम्मप्तिको मूल्याङ्कन नेपाल लेखामान १६ ले गरेको व्यवस्था अनुरुप पुर्नमुल्याङ्कन मोडेलमा गर्नुपर्ने भएतापनी निगमले सम्पतिको लेखाङ्कन २०५८।५९ मा गरेको पुर्नमुल्याङ्कनको रु.१८,०४,४९,३६१.७६ आधारमा प्रस्तुत गरेको पाइयो । २०५८।५९ पछि निगमको जग्गाहरुको पुर्नमुल्याङ्कन गरेको पाइएन ।

६. **खर्च र आम्दानकी लेखाङ्कन -** नेपाल सरकारको २०७६।०२।२३ बसेको मन्त्रिपरिषदको बैठक (म. प. बै. स. ११।७६) को निर्णय अनुसार साविकको द टिम्बर कर्पोरेशन अफ नेपाल लिमिटेड र वन पैदावर विकास समिति गाभिई नेपाल बन निगम लिमिटेडको स्थापना भएको थियो । यद्यपि, सम्माननिय सर्वोच्च अदालतको २०७६।५।१३ को अन्तरीम आदेश अनुसार मन्त्रि परिषदको उक्त निर्णय तत्काल कार्यान्वयन नगराउनु भनि आदेश भएको हुँदा सोहि मिति देखिनै नेपाल वन निगम लिमिटेड र वन पैदावर विकास

समितिले छुट्टा-छुट्टै लेखाङ्कन गर्ने गरेको भएतापनि २०७६।४।१ देखि २०७६।५।१३ सम्म वन पैदावार विकास समितीको केन्द्रिय कार्यलय ववरमहल र रतुवामाई बृक्षारोपण आयोजनाको खर्च रु. १,४२,६२,५७९.६७ र आम्दानी रु. ३५,६८,०२३.५८ नेपाल वन निगम लिमिटेडको वित्तिय विवरणमा नाफा नोक्सान हिसाब मा लेखाङ्कन गरेको पाइयो । जसले गर्दा यस आम्दानी रु. ३५,६८,०२३.५८ ले बढ्न गएको तथा खर्च रु. १,४२,६२,५७९.६७ ले बढ्न गएको देखिन्छ । साथै, बैंक तथा नगद हिसाव र संचित नाफा दुबै रु. १,०६,९४,५५६.०९ ले घट्न गएको देखिन्छ ।

७. **जग्गा —** सावित टिम्बर कर्पोरेशन अफ नेपाल (हाल नेपाल वन निगम) को नाममा तत्कालिन श्री ५ को सरकारले निगमको केन्द्रीय कार्यालय रहेको भवन तथा कम्पाउन्डको १९.१० रोपनी जग्गा २०४५।११।१८ मा भोगचलन गर्न मालपोत कार्यालय काठमाण्डौंबाट निस्सा दिएको छ । निगमबाट लेखापरीक्षणका लागि १९.१० रोपनी जग्गाको कागजातको प्रतिलिपि उपलब्ध गराएकोमा स्थलगत निरिक्षण गर्दा द टिम्बर कर्पोरेशन अफ नेपाल लिमिटेडको अनुमानित २.५ रोपनी जग्गा मात्र भोगचलन गरेको पाइयो । बाँकी जग्गाको भोगचलन नेपाल सरकारका अन्य निकायहरुले गर्दै आएका छन् । नेपाल वन निगमले भोगचलन गर्दै आएको जग्गाको समेत हालसम्म आफ्नो नाममा जग्गा धनी दर्ता प्रमाण पूर्जा छैन । सोका लागि आवश्यक कामकारबाही पनि भएको पाईएन ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गर्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। नेपाल वन निगम लिमिटेडको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

लेखापरीक्षणका मुख्य विषयहरु (Key Audit Matters):

मुख्य लेखापरीक्षण विषयहरु ती विषयहरु हुन् जुन हालको अवधिको वित्तीय विवरणहरुका लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपुर्ण छन। यी विषयहरु हाम्रो लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा र राय गठन गर्दा सम्बोधन गरीएको छ। हामी यो मामिलाहरुमा छुट्टै राय प्रदान गर्दैनौं। कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारखण्डमा उल्लेखित व्यहोरा बाहेक सञ्चार गर्नुपर्ने कुनै पनि मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु छैन ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी निगमको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले निगमको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ। साथै निगमलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविच्छिन्न फर्मलाई

लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। निगमको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले निगमको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन्/ छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएतापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविच्छिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविच्छिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु

जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड

कैफियत सहितको राय

हामीले जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेडको यसै साथ संलग्न २०७९ आषाढ मासन्तको वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको आय विवरण, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरू तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरूको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ ।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर वाहेक कम्पनीको वित्तीय विवरणले २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम याथार्थ चित्रण गर्दछ ।

राय व्यक्त गर्ने आधारहरू

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रूपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छनः

१. **नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानः** सरकारी संस्थानहरूलाई २०७३।७४ बा लागु हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रूपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानमा परिवर्तन गरेको छ। तर संलग्न गरिएको २०७८।७९ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानअनुसार तयार गरिएको छैन, जसको प्रभाव अनिश्चित छ र त्यो प्रभाव महत्वपूर्ण तथा व्यापक हुन सक्छ ।

२. **कर्मचारी सुबिधाः** नेपाल लेखामान १९"Employee Benefits अनुसार Post Employment Benefits हरू जस्तै, उपदान वापत व्यवस्थाको मूल्याङ्कन गर्दा संस्थाको संगठित विनियमावलीको अधिनमा रही बीमाङ्कीय मूल्याङ्कन द्वारा गराउनु पर्ने व्यवस्था रहेको छ । यद्यपी संस्थाको मूल्यांङ्कन वेगर उपदान तथा औषधी उपचार वापतको रू.१,७४,३६,३७४।- थप खर्च व्यवस्था गरी वर्षान्तमा जम्मा व्यवस्था रू.११,१३,५६,०७३।-गरेको पाईयो ।

३. **जिन्सीः** कम्पनीको वासलतमा जिन्सी मौज्दात रू.१९,५१,३९,५६४।- रहेको छ । नेपाल लेखामान-२, जिन्सी अनुसार जिन्सी मौज्दातको मूल्याङ्कन गर्दा खुद प्राप्य मूल्य अथवा लागत मूल्य मध्ये जुनै कम आउँछ त्यसमा मापन गर्नुपर्ने हुन्छ । यद्दपि यस कम्पनीले जिन्सी मौज्दातको मूल्याङ्कन गर्द लागत मूल्यमा मात्र मापन गरिएको छ ।

४. **ह्रास कट्टीः** नेपाल लेखामा १६ "Property, Plant and Equipment" अनुसार कुनै पनि सम्पत्ति प्रयोगका लागि उपब्ध भएपछि सम्पत्तिको ह्रासकट्टि सोहि दिन देखि गरिनुपर्नेछ तर यस जडीबुटी कम्पनीमा सम्पत्ति

प्रयोगका लागि उपलब्ध भएतापनि यसको ह्रासकट्टि भने सोहि वर्षमा नगरी नयाँ आर्थिक वर्ष देखि ह्रासकट्टि गरेको पाइयो ।

५. **आयकरः** नेपाल लेखामान १२-आयकर अनुसार सम्पत्ति र दायित्वको करयोग्य आय गणना गर्दा प्रयोग भएका कर आधार तथा वित्तिय विवरणमा प्रस्तुत लेखा आधार बीचको अस्थायी भिन्नतामा स्थगन कर गणना गर्नु पर्ने छ । सामान्यतया स्थगन कर सबै करयोग्य अस्थायी भिन्नतामा गणना गर्नु पर्दछ । कट्टि योग्य अस्थायी भिन्नताको समायोजनको लागि करयोग्य आय उपलब्ध हुन सक्ने सम्भावना रहेको कट्टियोग्य अस्थायी भिन्नतामा समेत स्थगन कर गणना गर्नु पर्दछ । स्थगन कर गणना गर्दा त्यस्ता अस्थायी फरकहरू खपत हुने वा मुक्त हुने आर्थिक वर्षमा प्रभाव हुने करको दर प्रयोग गर्नु पर्ने छ । करको दरमा भएको परिवर्तनले परिवर्तन गर्ने स्थगन कर सम्पत्ति वा दायित्व करको दर परिवर्तन भएको वर्षमा समायोजन गर्न पर्दछ । यद्यपी यस कम्पनीले माथि उल्लेखित स्थगन कर गणना गरेको छैन ।

६. **साहुः** साहु संगको बाँकी मौज्दातको प्रमाणीकरणको लागि मौज्दात प्रमाणिकरणको निमित्त लेखा परिक्षकले माग गरेकोमा सो उपलब्ध गराउन नसकिने जबाफ प्राप्त भयो ।जसले गर्दा साहुको वास्तविक स्थिति यकिन गर्न सकिएन । हामीले नेपाल सरकारी लेखा परिक्षणमानको आधारमा लेखा परिक्षण कार्य सम्पादन गयौ ।ती मान अनुरूपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखा परिक्षण प्रति लेखा परिक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ ।कम्पनीको वित्तीय विवरणको लेखा परिक्षणसंग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तर दायित्व निर्वाह गरेका छौं ।हामीले व्यक्त गर्ने कैफियत सहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परिक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं ।

मूल्य लेखापरिक्षणका विषयहरू (Key Audit Matter):

मूल्य लेखापरिक्षण विषयहरू ती विषयहरू हुन जुन हालको अवधिको वित्तीय विवरणहरूका लेखा परिक्षणमा सबैभन्दा महत्वपूर्ण छन । यी विषयहरू हाम्रो लेखा परिक्षणको सन्दर्भमा र राय व्यक्त गर्दा सम्वोधन गरिएको छ।हामी यो मामिलाहरूमा छुट्टै राय प्रदान गर्दैनौ । कैफिय सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार वाहेक हामीले यो निर्धारण गरेका छौं कि हाम्रो प्रतिवेदनमा संचार गर्न कुनै मूख्य लेखापरिक्षणका विषयहरू छैन ।

व्यवस्थापनले महत्व दिनु पर्ने विषयहरू (Emphasis of Matter):

१. संचालक समितिको ३६१ औं निर्णय नं.३६१/१४५२ अनुसार यस कम्पनीको तामागढी शाखामा तत्कालिन महाप्रवन्धक माधव प्रसाद ओझाले कम्पनीको कर्मचारी सेवा शर्त नियमावली तथा अन्य नियम प्रकृया विपरित करारमा कर्मचारी नियुक्ति गरेको भनि श्री वन तथा वातावरण मन्त्रालय, अख्तियार दुरूपयोग अनुसन्धान आयोग, राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र तथा कम्पनीको बोर्डमा उजुरी परेकोमा उक्त सम्बन्धमा आवश्यक छानविन गर्न २०७५।१।५ मा सचिव स्तरिय निर्णयबाट छानविन कमिटी गठन भएको उक्त छानविन कमिटिले दिएको प्रतिवेदन निष्कर्षको बुँदा १ मा महाप्रवन्धकले कम्पनीको

विद्यमान कर्मचारी सेवा शर्त नियमावलीको दफा २८ क को उप नियम २(क) विपरित करारमा तामागढी शाखामा कर्मचारी नियुक्त गरेको उल्लेख छ। महाप्रवन्धकले कर्मचारी सेवा शर्त विनियमावली विपरित कर्मचारी नियुकत गरेको देखिदा ६ जना कर्मचारीको करार सेवा २०७५।३।१ देखि रद्द गर्ने र कम्पनीको सेवा शर्त विनियमावलीको विनियम२८क उपविनियम ३ बमोजिम निज करार कर्मचारीहरूले खाएको तलव भत्ता यस्तो अनियमित नियुक्ति आदेश दिने महाप्रवन्धकबाट सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गराउन निर्देशन दिने साथै यस्तो नियम विपरितको करार प्रकृयामा संलग्न कर्मचारीलाई विभागीय कारवाही गरी सन्चालक समितिलाई जानकारी गराउने र यस्तो नियम विपरित अन्य करार नियुक्ती भएको भए सो समेत छानविन गर्न व्यवस्थानलाई निर्देशन दिने निर्णय गरेता पनि हालसम्म ती कर्मचारीलाई हटाएको वाहेक उक्त विषयमा कुनै कारवाही अघि वढाएको छैन ।

२. कम्पनीले वस्तु उत्पादन गर्ने क्रममा विभिन्न जडीबुटी उत्पादन गर्ने शुत्र तथा बौद्धिक ज्ञान सम्पत्तीहरू सन्चो बामको लोगो जस्ता विकास गरेको भएता पनि सो को रित पूर्वक दर्ता गरी कानूनी अधिकार श्रृजना नगर्नाले सो बाट हुने लाभ जस्तै रोयल्टीबाट विमुख भएको छ ।तसर्थ, यस तर्फ व्यवस्थापनको आवश्यक ध्याकर्षण हुनु पर्दछ ।

३. नेपाल सरकारको मन्त्रिपरिषदको मिति २०५१।५।१३ को निर्णय अनुसार खारेजीमा परेका जडीबुटी फर्म र कार्यालयहरूको मूल्यांकन समितिबाट मूल्यांकन भए बमोजिम जडीबुटी तथ्यांक संकलन कार्यालय महेन्द्रनगरको रू.२०,०१,०८१।-, जडीबुटी संरक्षण तथा प्रयोगशाला नेपालगन्जको रू.३५,०३,४५४।— र जडीबुटी उद्यान तरहराको रू. १,००,५०,२८८।—समेत रू.१,५५,५४,८२३।— बराबरको जायजेथा बेचविखन गर्न नपाउने शर्तमा जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेडमा नेपाल सरकारको शेयरको रूपमा लगानी गर्ने निर्णय भएकोमा जडीबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेडले मूल्यांकन बमोजिम बुझि भोगचलन गर्दै आइरहेको छ ।नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयबाट समेत हिसाव मिलान गरी महालेखा नियन्त्रक कार्यालयमा विवरण उपलब्ध गराउन पत्राचार गर्दै आई रहेको र अर्थ मन्त्रालयको २०७५।१२।४ को सचिव (राजश्व) स्तरीय निर्णय बमोजिम नेपाल सकरारबाट सार्वजनिक संस्थानहरूमा शेयर तथा ऋण लगानीको हिसाव भिडानका लागि गठित समितिले समेत अध्ययन गरी नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदबाट भएको निर्णय सम्वन्धी कम्पनीबाट कार्यान्वय नहुदा उक्त रकम नेपाल सरकारको नाममा शेयर कायम नभई हिसाव फरक परेको देखिन्छ भन्ने लेखि आएकोले उक्त नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदको निर्णय अनुसार कार्यान्वयन नगर्दा आर्थिक विवरणमा नेपाल सरकार र कम्पनीको हिसाव फरक परी रहेको अवस्था छ ।नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदको २०५१।५।१३ को निर्णय बमोजिम नेपाल सरकारबाट प्राप्त शेयरको लगानी यस कम्पनीको वासलातमा समेत समाविष्ट गरी हिसाव मिलान गर्न मनासिव हुने देखिएकोले सोही अनुसार कम्पनीको वासलातमा समावेश गर्ने सन्चालक समितिको निर्णय ३७३/१५०५ अनुरूप रकम रू.१,५५,५४,०००।— अग्रिम शेयर पूंजीको रूपमा वासलातमा समावेश गरिएको छ ।

४. कम्पनीको उत्पादनमा प्रयोग हुने सन्चो वाम र सन्चो वामको लोगोको ट्रेर्डमार्क दर्ता आवेदन रोकी दर्ता आवेदन खारेज गरी सजाय समेत गरी पाउँ भनि उद्योग विभागमा २०७४।३।१३ मा बौद्धिक सम्पत्तीको लागि कानूनी व्यवसायीक मन्चको तर्फबाट दर्ता नं. १५४ र ६३७ मा उजुरी दर्ता भएकोले हालसम्म उक्त उजुरी प्रति कुनै काम कारवाही नभएको साथै उक्त उजुरी सम्बन्धमा कम्पनीको वित्तीय विवरण खुलासा गरेको छैन ।

व्यवस्थापन पत्रः

व्यवस्थापनले सुधार गर्नु पर्ने थप व्यहोराहरू यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारीः

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेवारी कम्पनीको व्यवस्थापनको हो । साथै वित्तीय विवरणहरू गहन रूपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बन्चित छन भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ ।

वित्तीय विवरणहरू तयार गर्दा व्यवस्थापनले कम्पनीको अविछिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आकलन गर्नु पर्दछ र सो सम्वन्धी आवश्यक कुराहरूको खुलासा गर्नु पर्दछ साथै कम्पनीलाई लिक्विडेट गर्न वा सन्चालन वन्द्र गर्ने नियत भएको वा सो वाहेकको कुनै यथार्थ परक विकल्प नभएको अवस्थामा वाहेक अविछिन्न फर्म (Going Concern) लाई लेखापालनको आधारको रूपमा प्रयोग गर्नु पर्दछ । कम्पनीको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायि पक्षले कम्पनीको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरिक्षण गर्नु पर्दछ ।

वित्तिय विवरणको लेखापरिक्षण प्रति लेखापरिक्षकको जिम्मेवारीः

हाम्रो उद्देश्य वित्तीय विवरणहरू त्रृटि वा जालसाजीको कारणले गहनरूपले गलत प्रदर्शन हुनबाट बन्चित छन भन्ने कुराको सम्वन्धमा उचित आश्वस्तता प्राप्त गर्नु र हाम्रो राय संलग्न भएको प्रतिवेदन पेश गर्नु हो । उचित आश्वस्तता भनेको उच्चस्तरको आश्वस्तता भए पनि नेपाल लेखा परिक्षकमानको आधारमा गरिएको लेखा परिक्षणले सम्पूर्ण गलत विवरण पत्ता लगाउछ भन्ने प्रत्याभुति होइन । गलत विवरण त्रृटि वा जालसाजीको कराणले हुनसक्छ र यदि यस्ता गलत विवरणले वित्तीय विवरणको प्रयोगकर्ताहरूको आर्थिक निर्णयहरू प्रभावित गर्न सक्छन भने त्यस्ता गलत विवरणलाई सारभूत रूपको गलत विवरण मानिन्छ ।

नेपाल लेखापरिक्षणमान अनुसारको लेखापरिक्षणको सिलसिलामा हामीले आवश्यक व्यवसायीक निर्णय गर्नुका साथै व्यवसायीक सन्देहको प्रयोग गर्दछौं ।साथै ,

१. साथै वित्तिय विवरणहरू त्रृटि वा जालसाजीको कारण सारभूतरूपले गलत प्रदर्शन हुन सक्ने जोखिम विश्लेषण गरी आवश्यक लेखा परिक्षण विधिहरू अवलम्बन गर्दै हाम्रो रायको लागि यथोचित आधार प्रदान गर्नको लागि प्रयाप्त र उपयुक्त प्रमाण संकलन गर्दछौं ।जालसाजीका कारणबाट हुने गलत विवरण त्रुटिका कारण उत्पन्न हुने गलत विवरणको तुलनामा पत्ता लगाउन गाह्रो हुन्छ ।

२. लेखापरिक्षणसंग सम्बन्धित संस्थाको आन्तिरक नियन्त्रण प्रणालीको वारेमा जानकारी प्राप्त गरी आवश्यक लेखापरिक्षण विधि तर्जुमा गरिने तर आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको परिक्षणको उदेश्य सो प्रणालीको प्रभावकारितको विषयमा राय प्रदान गर्नु होइन ।

३. व्यवसथापन ले अवलम्बन गरेका लेखा सिदान्त तथा महत्वपूर्ण अनुमानहरू एवं वित्तीय विवरणको प्रस्तुतीको समग्रस्थितको मूल्यांकन गर्नु रहेको हुन्छ ।

४. प्राप्त प्रमाणहरूको आधारमा व्यस्थापनद्धारा लेखापालनको आधारको रूपमा प्रयोग गरेको अविछिन्नताको उपयुक्ताको वारेमा निर्णय गरिन्छ । यदि प्राप्त प्रमाणको आधारमा संस्थाको अविछिन्ताको वारेमा गहन रूपमा अनिश्चितता रहेको देखिएमा सो को वारेमा लेखापरिक्षण प्रतिवेदनमा खुलासा गर्ने वा सो खुलासा अपर्याप्त भएमा परिमार्जित राय प्रदान गरिन्छ ।हाम्रो राय लेखापरीक्षण प्रतिवेदनको मिति सम्म प्रमाणहरूमा आधारित हुन्छ र भविष्यका घट्नाहरूले गर्दा संस्था अविछिन्न नरहन सक्छ ।

५. वित्तीय विवरणहरूको खुलासा लगाएतका समग्र ढाँचा, प्रस्तुती तथा विषयको मूल्यांकन गरी वित्तीय विवरणहरूले संस्थाका कारोवारहरूको प्रतिनिधित्व गरे नगरेको मूल्यांकन गर्नु रहेको हुन्छ ।

६. प्रस्तुत वित्तीय विवरणमा हामीले व्यक्त गर्ने रायको लागि वित्तीय विवरणमा प्रदर्शित रकम एवं अन्य विवरणहरू तथा व्यावसायीक कारोवारको पुष्टयाई गर्ने पर्याप्त प्रमाण प्राप्त गर्नु रहेको हुन्छ ।हामी हाम्रो लेखापरीक्षणलाई आवश्यक दिशा प्रदान गर्दै लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गर्न जिम्मेवार छौं । साथै हामी हाम्रो रायको लागि पुर्ण रूपमा जिम्मेवार छौं ।

कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधानहरू पालना सम्बन्धी प्रतिवेदनः

१. हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना, स्पष्टीकरण र जवाफ पाएका छौं ।

२. हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरूको आधारमा हाम्रो रायमा संस्थाको हिसाव किताव सम्वन्धित ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेखित वाहेक ठिकसंग राखिएको छ ।

३. हाम्रो रायमा यो प्रतिवेदनसंग सम्वन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाव, नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरू तथा लेखा सम्वन्धी टिप्पणीहरू संस्थाले राखेको हिसाव किताव, बहिखाता श्रेस्ता र लेखासंग दुरूस्त रहेका छन् ।

४. हाम्रो लेखापरीक्षणको समय दिइएको सूचना एवं स्पष्टीकरणका आधारमा एवं संस्थाको खाताहरूको परिक्षण गर्दा माथि संस्थाको संचालक समिति वा त्यसको सदस्यहरू वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारी प्रचलित कानून विवरित कुनै कार्य गरेको वा संस्थाको सम्पत्ती हिसामिना गरेको वा संस्थाको हानी नोक्सानी गरे गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन ।

५. संस्थामा लेखा सम्वन्धी कुनै जालसाजी भएको, कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणाबाट हाम्रो जानकारीमा आएन ।

शहरी विकास मन्त्रालय

नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु

नगर विकास कोष

राय

हामीले नगर विकास कोषको यसै साथ संलग्न २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय स्थिति सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान हिसाब तथा अन्य विस्तृत आम्दानी, नगद प्रवाह विवरण इक्विटीमा भएको परिवर्तनको विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरू तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ। हाम्रो रायमा कोषको वित्तीय विवरणले २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्दान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ । हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गर्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। कोषको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

लेखापरीक्षणका मुख्यमामिलाहरु (Key audit matters)

लेखापरीक्षणका मुख्यमामिलाहरु त्यस्ता व्यहोराहरु हुन् जुन हाम्रो विचारमा यस आर्थिक वर्षको वित्तीय विवरणहरूको लेखापरीक्षण कार्यका लागि आधारभूत रहेका छन्। सो आधारभूत विषयहरु वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षण कार्य र वित्तीय विवरणहरु उपर लेखापरीक्षकको रायमा समेटिएको हुनाले उक्त विषयहरु उपर हामी छुट्टै रायव्यक्त गर्दैनौं। लेखापरीक्षण सम्बन्धी मुख्य व्यहोराहरू नभएको जानकारी गराउँदछौं।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरू यसै प्रतिवेदनसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी कोषको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रूपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बजित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले कोषको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सम्बन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै कोषलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। कोषको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले कोषको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा भूलबाट मुक्त रहे नरहेको सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वस्तता प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वस्तता प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको त्रुटी भएमा सो त्रुटी सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। त्रुटीहरु जालसाजी वा गल्तीबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता त्रुटिहरू सरोकारवालाहरुले सो त्रुटीपूर्ण वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने, प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रूपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा कोषको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय विवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रूपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरू वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ । सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी भएको मिति सम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरूको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले कोषको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य विषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

राष्ट्रिय आवास कम्पनी लिमिटेड

लेखापरीक्षकको राय

हामीले राष्ट्रिय आवास कम्पनी लिमिटेडको यसै साथ संलग्न २०७९ असार मसान्तको वासलात, सो मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण तथा ईक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण र तत्सम्बन्धी लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरु समावेश भएको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक कम्पनीको वित्तीय विवरणले २०७९ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

कैफियत सहितको लेखापरीक्षण राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणहरुमा सारभूत असर पार्ने कैफियत निम्नानुसार छन्:

१. **नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानः** नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्टस् संस्थाले आर्थिक वर्ष २०७३/७४ बाट नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व रहेका कम्पनीलाई लागु हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रुपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानमा परिवर्तन गरेको छ। तर संलग्न गरिएको २०७८।७९ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुसार तयार गरिएको छैन। जसको प्रभाव अनिश्चित छ र त्यो प्रभाव महत्वपूर्ण तथा व्यापक हुन सक्छ।

२. **सरकारी अनुदानः** कम्पनीले आफ्नो उद्देश्य बमोजिम काम गर्ने गरी नेपाल सरकारले विगतका वर्षहरुमा विभिन्न स्थानमा निःशुल्क रुपमा जग्गा प्रदान गरेको थियो। नेपाल लेखामान २० ले गरेको व्यवस्था अनुसार सरकारी अनुदानमा प्राप्त उक्त जग्गाहरूलाई बजार मूल्यमा मूल्यांकन गरी आउने रकममा जग्गाको लेखांकन गर्नुपर्ने हुन्छ। साथै उक्त रकमलाई विलम्बित आय (Deferred Income) को रुपमा दायित्व शीर्षक अन्तर्गत लेखांकन गरी सो जग्गा बिक्री पश्चात् उक्त रकमलाई कम्पनीको आम्दानीमा जनाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। सोहि लेखमानमा रहेको अर्को व्यवस्था अनुसार (जुन व्यवस्था कम्पनीको लेखाविधि निर्देशिका २०५८ मा समेत उल्लेख भएको) मूल्यांकनबाट कायम भएको अनुदान मूल्यलाई घटाई जग्गाको किताबी मूल्य कायम गरिन्छ। तर कम्पनीले नेपाल सरकारबाट अनुदानमा प्राप्त गरेको जग्गालाई २०६९।७० मा मूल्यांकन गरी सम्पूर्ण रकमलाई पुनर्मूल्यांकन कोषमा लेखांकन गरेको पाइयो जुन नेपाल लेखमान २० को व्यवस्था अनुरुप छैन। जसको कारणले गर्दा कम्पनीले उक्त जग्गा बिक्री गर्दा जग्गाको लागत खर्च बढी देखिन गई नाफा कम देखिन्छ। कम्पनीको लेखा खाता अनुसार २०७८।७९ को अन्त्यमा विक्री योग्य जग्गा मौज्दात अन्तर्गत लेखांकन भएको उक्त अनुदान वापत प्राप्त जग्गाको (योजना कार्यालय नवलपरासी, बर्दिया र कञ्चनपुर अन्तर्गत) मूल्यांकन रु.१,९८,४०,४७,४५६।८९ रहेको छ।

३. **आयः** नेपाल लेखामान १८ अनुसार वस्तुको बिक्रीबाट हुने आम्दानीलाई पहिचानको मापदण्ड पुरा गरेको अवस्थामा मात्रै आयको रुपमा लेखांकन गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ। उक्त लेखामान अनुसार खरिदकर्तालाई

वस्तुको स्वामित्व तथा सोसँग सम्बन्धित महत्वपूर्ण जोखिमको हस्तान्तरण हुनुपर्ने तथा बिक्री भएको वस्तु माथि बिक्रीकर्ताको प्रभावमूलक नियन्त्रण हुन नहुने व्यवस्था उल्लेख छ। तर कम्पनीले जग्गा बिक्रीबाट प्राप्त रकम माथि उल्लेखित मापदण्ड पुरा नगरी आयमा लेखांकन गर्ने गरेको पाइयो। कम्पनीले जग्गा विक्रीका लागि प्राप्त गरेको बोलपत्र स्वीकृत भएपश्चात् जग्गाहरुको स्वामित्व हस्तान्तरण नभई जग्गाको कबोल मूल्यलाई आयमा लेखांकन गर्ने गरेको पाइयो। यो वर्ष जग्गाहरुको बोलपत्र स्वीकृत भएपश्चात् तर स्वामित्व हस्तान्तरण नभई आयमा लेखांकन भएको बिक्री आम्दानी रु.४०,४६,८६५।१० रहेको छ। साथै, कम्पनीले जग्गा बाहालमा (योजना कार्यालय कञ्चनपुर अन्तर्गत) उपलब्ध गराए वापत प्राप्त हुने आयलाई नेपाल लेखमान १८ अनुसार कम्पनीको खातामा प्रोदभावी आधारमा लेखांकन गर्नुपर्नेमा कम्पनीले नगद प्राप्ति पश्चात् मात्र आय लेखांकन गर्ने गरेकाले रु.२,०२,८७४।१०८ घटी आय लेखांकन भएको पाइयो।

४. **नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने भुक्तानीः** नेपाल सरकारबाट प्राप्त कार्यादेश अनुरुप फुटकर जग्गा बिक्री गर्दा शुल्क लिई जग्गाधनी पुर्जाको लागि सिफारिस उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको र उक्त शुल्कबाट हुने आम्दानी रकमको ५० प्रतिशत रकम नेपाल सरकारको रहने गरी २०५०।०९।२२ मा नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को निर्णयको आधारमा कम्पनीले नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने रु.२,४४,१४,७६८।११ दायित्वको रुपमा लेखांकन गरे तापनि भुक्तानी गरेको पाइएन। साथै, कम्पनीको खातामा नेपाल सरकारबाट कम्पनीले प्राप्त गर्नुपर्ने मुआब्जा बापतको रु.१,३१,९४,५००/- लेखांकन भए तापनि नेपाल सरकारसँगको हिसाब मिलान हुन सकेको छैन।

५. **कर्मचारी पेस्कीः** कम्पनीको आर्थिक विनियमावली, २०७३ को विनियम १७९ ले कम्पनीको कामकाजको निमित्त कर्मचारीद्वारा पेस्की लिन सक्ने व्यवस्था गरेको छ। तर कर्मचारीहरुद्वारा विभिन्न व्यक्तिगत प्रयोजन देखाई ठूलो मात्रामा कम्पनीको रकम विभिन्न समयमा पेस्की स्वरूप लगेको रकम हालसम्म पनि फछर्यौट नभएको पाइयो। कम्पनीका कर्मचारीहरुले नियम विपरित व्यक्तिगत प्रयोजनका लागि पेस्की स्वरुप लगेको साथै विभिन्न कारणले बेरुजु कायम भएको रकमसमेत यो वर्षको अन्त्य सम्ममा रु.५५,७५,५७६।- फिर्ता नभएको पाइयो।

६. **कम्पनीको जग्गा अतिक्रमणः** कम्पनीको योजना कार्यालय झापा, नवलपरासी, बर्दिया तथा कञ्चनपुर अन्तर्गत रहेका जग्गाहरु (जम्मा अन्दाजीः ७३,७६३.४६ वर्ग मि.) विभिन्न व्यक्ति तथा संस्थाहरुद्वारा अतिक्रमणमा परेको पाइयो । यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा देहाय बमोजिम छन्:

६.१. योजना कार्यालय नवलपरासी अन्तर्गतको जग्गा मूल्यांकनको समयमा कित्ता नम्बर ४ (९८.३१ कट्ठा) रहेकोमा, कम्पनी बिरुद्ध परेको जग्गा मुद्दामा कम्पनीको तर्फबाट २०७४।०९।१२ मा मिलापत्र गरी उक्त मुद्दाका वादीलाई जग्गा नामसारी गराइदिए पश्चात् जग्गा कित्ता नम्बर ७ (२७,७४४.२० व.मी./८२.०८ कट्ठा) मात्र रहेको पाइयो। कम्पनीको जग्गा मूल्यांकन प्रतिवेदन अनुसार उक्त घटी रहेको १६.२९ कट्ठा जग्गाको मूल्यांकन रु.९२,७५,७६७।३५ हुन आउँछ। हालसम्म पनि उक्त जग्गा कम्पनीको

लेखा खातामा जग्गा मौज्दातमा नघटाई कायम रहेको पाइयो। (२०७४।०९।१२ मा योजना प्रमुखले कम्पनीको विरुद्धमा परेको जग्गा मुद्दामा कम्पनीको तर्फबाट १५ कट्ठा जग्गा उक्त मुद्दाका वादीलाई नामसारी गराइदिने भनी मिलापत्र भएको पाइयो। तर योजना प्रमुखलाई प्रदान गरिएको अख्तियारीपत्रमा अदालतमा उपस्थित भई म्याद बुझ्ने लगायत कम्पनीको हितमा हुने गरी मात्र आवश्यक कामकारबाही गर्न भनी उल्लेख भएकाले कम्पनीको जग्गाको नामसारी संलग्न हुने गरी भएको उक्त मिलापत्र कम्पनीको हितमा नभएको हुनाले योजना प्रमुखद्वारा आफूलाई प्राप्त अख्तियारी भन्दा बाहिर गई कार्य गरिएको हुन जाने देखिन्छ। कम्पनीले लक्ष्मुमन सापकोटा र तत्कालिन योजना प्रमुख महेन्द्र थापाको बिरुद्ध मिलापत्र बदरका लागि २०७९।०१।१४ मा नवलपरासी जिल्ला अदालतमा मुद्दा दर्ता गराएको छ।)

६.२. योजना कार्यालय बर्दिया अन्तर्गत कम्पनीको रेकर्डमा जग्गा कित्ता नम्बर २०४, मिति २०६४।०५।१३ मा बिक्री भएको देखिए तापनि उक्त जग्गा बापतको मूल्यांकन रु.१४,८०,४२८।- कम्पनीको खातामा जग्गा मौज्दातबाट हालसम्म पनि घटाएको पाइएन। विगत वर्षहरुमा मुक्त कमैयाहरुलाई बितरण भएको जग्गा बापतको रकम कम्पनीको खातामा जग्गा मौज्दातबाट हालसम्म पनि नघटाईएको पाइयो। कित्ता नम्बर ११ अन्तर्गत रहेको २० कट्ठा जग्गा बापतको मूल्यांकन रु.४,१८,२०,०००।- रहेको छ।

७. **कर्मचारी सुबिधा :** यस कम्पनीले स्थायी कर्मचारीको उपदान, जीवन बीमा तथा स्थायी एवं अस्थाई कर्मचारीको औषधी उपचार, सञ्चित विदा बापत पाउने २०५६/५७ मा रु.९३,८०,७६०।३५ को व्यवस्था भएकोमा विगतका वर्षहरुमा झैं यो वर्ष समेत थप व्यवस्था नगरी सोहि व्यवस्थालाई जिम्मेवारी सार्दै आएकाले उक्त व्यवस्था रकम पर्याप्त रहे वा नरहेको यकीन गर्न सकिएन। साथै, कर्मचारी उपदान व्यवस्था दीर्घकालीन दायित्व भएकाले नेपाल लेखमान १९ अनुसार बीमांकिय मूल्यांकन गराई लेखांकन गर्नुपर्नेमा सो नभएको पाइयो। साथै, कम्पनीले आफ्नो कर्मचारी सेवा शर्त विनियमावलीको विनियम ८(९) मा भएको व्यवस्था अनुसार कर्मचारीको मासिक तलबबाट १०% कट्टा गरी तथा सोही बराबरको रकम कम्पनीले थप गरी उपदान कोष खडा गरेको छैन।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गऱ्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। कम्पनीको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरीक्षण बिषयवस्तुहरु (Key Audit Matters)

लेखापरीक्षणको मुख्य विषयहरु ती विषयहरु हुन जुन हाम्रो व्यवसायिक निर्णयमा हालको वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपुर्ण थियो । यी विषयहरु समहग्रमा वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा र यसमा हाम्रो राय बनाउँदा सम्बोधन गरिएको थियो र हामी यी विषयहरुमा छुटै राय प्रदान गर्दैनौ ।

हामीले तल वर्णन गरिएका विषयहरुमा हाम्रो प्रतिवेदनमा सूचित गर्नको लागि लेखापरीक्षणको मुख्य विषयहरु निर्धारण गरेका छौं ।

अन्य बिषय (Other Matters)

वित्तीय प्रतिवेदनमा प्रस्तुत गरिएका अथवा खुलासा गरिएका विषयहरु बाहेकका अन्य कुनै विषयहरु यदि लेखापरीक्षकको निश्कर्षमा वित्तीय प्रतिवेदनका प्रयोगकर्तालाई लेखापरीक्षण, लेखापरीक्षकको दायित्व अथवा लेखापरीक्षकको प्रतिवेदनका सम्बन्धमा प्रष्टसँग बुझ्न महत्वपूर्ण लागेमा लेखापरीक्षकको प्रतिवेदनमा लेखापरीक्षण सम्बन्धी अन्य बिषय अनुच्छेदमा समावेश गरिन्छ। त्यस्ता विषयहरु निम्नानुसार रहेका छन्:

१. **सम्भावित दायित्वः** कम्पनीका बिरुद्धमा देशका विभिन्न अदालतहरु तथा सरकारी निकायमा जग्गा सम्बन्धमा मुद्दा/छानबिन चलिरहेको पाइयो। नेपाल लेखामान ३७ को सिद्धान्त अनुसार कम्पनीका बिरुद्ध विभिन्न अदालतमा चलिरहेका मुद्दाका सम्बन्धमा सिर्जना हुन सक्ने सम्भावित दायित्व समेत विस्तृत जानकारी कम्पनीको वार्षिक वित्तीय विवरणको टिप्पणी खण्डमा संलग्न गर्न आवश्यक भए तापनि सो नगरेको पाइयो।

२. **सम्बन्धित पक्षसँग कारोबारको खुलासाः** कम्पनीले वार्षिक वित्तीय विवरणको टिप्पणी खण्डमा नेपाल लेखामान २४ को सिद्धान्त अनुसार सम्बन्धित पक्ष साथै महत्वपूर्ण व्यवस्थापन कर्मचारीको पहिचान तथा उक्त पक्षसँग भएको कारोबार र सेवा सुविधा भुक्तानी सम्बन्धमा रकम सहित खुलासा गर्न आवश्यक भए तापनि सो नगरेको पाइयो।

३. **श्रम ऐनको अनुपालनाः** कम्पनीले श्रम ऐन, २०७४ ले गरेका विभिन्न व्यवस्थाहरु पालना गरेको पाइएन। कम्पनीको हाल कायम कर्मचारी सेवा शर्त विनियमावलीमा रहेका विभिन्न व्यवस्थाहरु श्रम ऐन, २०७४ अनुसार नरहेको पाइयो। जस्तै- उपदान, सञ्चय कोष, औषधि उपचार बीमा, दुर्घटना बीमा, वार्षिक तलब वृद्धि(ग्रेड), घर विदा, बिरामी विदा, विदा सञ्चिति, सामाजिक सुरक्षा योजना लगायतका सुविधा हरेक प्रकारका कर्मचारीलाई उपलब्ध हुनुपर्नेमा सो नरहेको पाइयो। तत्कालिन श्रम ऐन, २०४८ को दफा ८८ ले नेपाल सरकारको स्वामित्व भएको प्रतिष्ठान सम्बन्धमा सम्बन्धित प्रतिष्ठानको सेवा शर्त सम्बन्धी नियम वा विनियम सम्बन्धित हुने भनी व्यवस्था गरेको भए तापनि हाल प्रचलनमा रहेको श्रम ऐन, २०७४ ले उक्त किसिमको विशेष व्यवस्था नगरेकाले नेपाल सरकारको स्वामित्व भएको प्रतिष्ठानमा समेत श्रम ऐन, २०७४ लागू हुने देखिन्छ। तसर्थ, कम्पनीद्वारा श्रम ऐन, २०७४ को व्यवस्था पूर्ण रुपमा लागू गर्नुपर्ने देखिन्छ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोरा यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी कम्पनीको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले कम्पनीको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सम्बन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै कम्पनीलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा

सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न निकायलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। कम्पनीको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले कम्पनीको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य भनेको समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्समा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भए तापनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरण आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने, प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्यांकन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको त्रुटी पत्ता नलाग्ने जोखिम गल्तीबाट निम्तिएको त्रुटिको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मुल्यांकन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने उद्देश्य राखिएको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखानीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्यांकन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरिक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निश्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निश्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानआकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निश्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मिति सम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढांचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धि खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याकंन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षत्र, कार्य समाय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचारसंहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

कम्पनी ऐन, २०६३ को प्रावधानहरु पालना सम्बन्धि प्रतिवेदन

१. हामीले लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न आवश्यक ठानेका सूचना, स्पष्टीकरण र जवाफ पाएका छौं।

२. हामीले लेखापरीक्षण गरेका श्रेस्ताहरुको आधारमा हाम्रो रायमा संस्थाको हिसाब किताब सम्बन्धित ऐन बमोजिम माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार अनुच्छेदमा उल्लेख गरिए झैं ठीकसँग राखिएको छैन।

३. हाम्रो रायमा यो प्रतिबेदनसँग सम्बन्धित संलग्न वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण र प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरु संस्थाले राखेको हिसाब किताब, वहिखाता श्रेस्ता र लेखासँग दुरुस्त रहेका छन्।

४. हाम्रो लेखापरीक्षणको समयमा दिइएको सुचना एवं स्पष्टीकरणका आधारमा एवं संस्थाको खाताहरुको परिक्षण गर्दा माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार अनुच्छेदमा उल्लेख गरिएका बाहेक सस्थाको संचालक समिति वा त्यसको सदस्यहरु वा कुनै प्रतिनिधि वा कुनै पदाधिकारी वा कुनै कर्मचारीले प्रचलित कानुन बिपरित कुनै कार्य गरेको वा सस्थाको सम्पति हिनामिना गरेको वा सस्थाको हानि नोक्सानी गरे/गराएको हाम्रो जानकारीमा आएन।

५. माथि कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार अनुच्छेदमा उल्लेख गरिएका बाहेक सस्थामा लेखा सम्बन्धी कुनै जालसाजी भएको, कम्पनीको श्रेस्ता र लेखापरीक्षणबाट हाम्रो जानकारीमा आएन।

संचार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय

नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु

गोरखापत्र संस्थान

कैफियत सहितको राय

हामीले गोरखापत्र संस्थानको यसै साथ संलग्न २०७८ असार मसान्तको वित्तीय अवस्थाको विवरण, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सानको विवरण, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौं।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक संस्थानको वित्तीय विवरणले २०७८ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिध्दान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारहरु

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

१. **नेपाल लेखामानको पालनाः** कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा देहायबमोजिम छन्:

१.१ **NAS 1 (वित्तीय विवरणको प्रस्तुति) :** संस्थानको नाममा रहेका विभिन्न जग्गाहरुलाई २०७६।४।१ मा मूल्याङ्कन गरी रु.६५,९६,८९,६२३।- राखिएको छ र संस्थानले प्रत्येक तीन वर्षमा जग्गाको पुनःमूल्याङ्कन गर्ने नीति बनाएको छ भनी नोटमा उल्लेख गरिएको छ। तर जग्गा कुन ठाँउको हो र कति मूल्यको छ भनेर खुलासा गरेको पाइएन ।

१.२ **NAS 2 (जिन्सी) :** संस्थानमा २०७७।७८ को अन्तमा रु.१ करोड ८२ लाख ३९ हजारको जिन्सी सामानको मूल्याङ्कन गर्दा भौतिक परीक्षण गरिएको परिमाणमा खुद प्राप्य मूल्य र लागतमध्ये जुन घटी छ सोही रकममा नेपाल लेखामान २ अनुसार मूल्याङ्कन गर्नुपर्ने व्यवस्था भए पनि गरेको पाईएन।

१.३ **NAS 20 (अनुदानको लेखाङ्कन र प्रस्तुति) :** नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय र संस्थान बीच २०७०।३।२८ मा सम्झौता भई छपाइ मेशीन खरिद गर्न रु.५,००,००,०००।- र २०७०।८।१२ मा सम्झौता भई भवन निर्माण गर्न ५ प्रतिशत ब्याज दरमा रु.२,००,००,०००।- ऋण उपलब्ध भएको र सम्झौता अनुसार संस्थानले ऋण लिएको मिति देखि लागू हुने गरी ६।६ महिनाको समान किस्तामा १०(दश) वर्षभित्र साँवा तथा ब्याज बुझाउनु पर्ने शर्त रहेको छ । संस्थानले यस वर्ष नेपाल सरकारलाई ब्याज बापत कुनै भूक्तानी गरेको देखिएन । संस्थानले उक्त सम्झौता बमोजिम ६।६ महिनाको समान किस्तामा साँवा नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्नेमा संस्थानले यस वर्ष सम्ममा साँवा रु.८०,००,०००।- मात्र भुक्तानी गरेको छ तर जुन ऋण चलेको बजार ब्याजदर भन्दा कम हो र जसको लेखा NAS 20 "Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance" अनुच्छेद १०(क) अनुसार ऋण पहिचान गरी मापन गरिनुपर्ने तथा बजार दर भन्दा घटी दरबाट हुने फाइदा अनुसार सुरुमा निर्धारित ऋणको वहन मूल्य (Initial carrying value of the loan) र प्राप्त आय (Proceeds Received) बीचको भिन्नता मापन गरी लेखा गरिनुपर्नेमा गरिएको पाइएन ।

२. **संस्थाको निरन्तरताः** यस सम्बन्धी देखिएका व्यहोराहरु देहाय बमोजिम छन्:

२.१ **शंकास्पद असामीको व्यवस्था :** संस्थानको आर्थिक विनियामवली ८.८१ अनुसार, "शंकास्पद असामी, खराब ऋण, पुरानो बाँकी बक्यौता तथा पेस्की आदिको मूल्याङ्कन गरी समितिमा प्रतिवेदन पेस गर्न तोकिएको एकजना सञ्चालक, लेखा प्रमुख, आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा प्रमुख र अन्य कर्मचारी/व्यक्तिहरू रहने गरी एक हिसाब मिलान उप—समिति गठन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । यसरी गठन भएको उप— समितिले दिएको प्रतिवेदनको आधारमा समितिले आवश्यक निर्णय लिन सक्नेछ । तर संस्थानले विनियामवली अनुसार उपसमिति गठन नगरी वित्तिय विवरणमा शंकास्पद असामीको लागि रु ७९,०७,७०२।- को व्यवस्था गरेको पाइयो । संस्थानबाट उपलब्ध गराइएको लेखापरीक्षणको क्रममा भेटिएका कैफियतहरुको समायोजन पूर्वको आर्थिक विवरण अनुसार यस आर्थिक वर्षको अन्त्य सम्ममा विविध असामी अन्तर्गत कुल लिनुपर्ने रु.३२,७८,६१,९५९।- रहेकोमा शंकास्पद असामीको

लागि व्यवस्था रु. ७९,०७,७०२।- न्यून गर्दा खुद असामी रु. ३१,९९,५४,२५७।- रहेको देखिन्छ । यस वर्ष १ वर्ष भन्दा बढी पुराना असामी कुल असामीको ७९.८६ प्रतिशत (रु.२६,१८,४१,३२०।-) र ५ वर्ष भन्दा बढी पुराना असामी कुल असामीको ५३.३५ प्रतिशत (रु.१७,४९,३५,५०८।) रहेको देखियो । गत वर्षको तुलनामा यस वर्ष शंकास्पद असामीको व्यवस्थामा कुनै परिवर्तन गरेको पाइएन । यस वर्ष पनि असामीको ५ वर्षीय वर्गीकरण अनुसार १ वर्ष भन्दा बढी पुराना असामी र ५ वर्ष भन्दा बढी पुराना असामी कुल असामीको तुलनामा ज्यादै बढी (७९.८६ प्रतिशत) रहेको देखियो । तसर्थ, असुल हुने सम्भावना न्यून भएका शंकास्पद असामी वापतको पर्याप्त व्यवस्था भएको देखिएन र असुल हुने सम्भावना न्यून भएका शंकास्पद असामी वापतको पर्याप्त व्यवस्था गर्दा संस्थानको नाफा अझ घट्न जान्छ । यसले गर्दा संस्थानको निरन्तरतामा समेत गम्भिर असर पर्ने देखिन्छ ।

२.२ **कर्मचारी खर्च अनुपात :** संस्थानको २०७७/७८ को कर्मचारी सम्बन्धी खर्चलाई विश्लेषण गर्दा, कुल प्रत्यक्ष आम्दानी रु.५४,६९,३१,६०१।- रहेको देखिन्छ भने कुल कर्मचारी सम्बन्धी खर्च रु.३४,७४,२१,१७९।- देखिन्छ भने गत वर्ष रु.६२,६४,३५,२०२।- आम्दानी रहेकोमा कर्मचारी सम्बन्धी खर्च रु.३५,५४,२२,८४८।- रहेको छ। जुन कुल प्रत्यक्ष आम्दानीको ६३.५२ प्रतिशत (गत वर्ष ५६.७४ प्रतिशत) हुन आँउछ । यसलाई मध्यनजर गरी संस्थानले आगामी दिनमा कर्मचारी व्यवस्थापन तर्फ पहल नगर्ने हो भने संस्थानको कर्मचारी खर्चमा अझ बृद्धि हुने र सो बाट संस्थानको घाटा अझ बढ्न गई संस्थानको निरन्तरतामा समस्या उत्पन्न गराउने सम्भावना रहन्छ ।

२.३ **बैङ्क हिसाब मिलान :** बैङ्क हिसाब मिलान तथा हिसाब समायोजन प्रत्येक चौमासिक, मासिक, अर्धवार्षिक, रुपमा हनुपर्नेमा संस्थानमा सो अनुरुप भएको पाइएन । यस वर्ष पनि बैङ्क हिसाब भिडान आर्थिक वर्ष सकिए पश्चात् तर वित्तीय विवरण अनुमोदन हुनु अगावै भएको छ । साथै संस्थानको नगद शाखाबाट प्राप्त बैंक हिसाब मिलानको अवलोकन गर्दा २०६६ सालदेखि समायोजन गर्नुपर्ने कारोबार हालसम्म पनि समायोजन नहुनुले पनि संस्थानको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली कमजोर छ भन्ने पुष्टि हुन्छ । कारोबार समायोजन गर्नुपर्ने बैंकहरुमा यस वर्षको अन्तमा रहेको मौज्दात निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ ।

बैक	२०७७/०७८ (रु.)
ने.बं.बै. खर्च खाता नं २.११.२४२६	७,८९,०८,४८०।
ने.बं.बै. कलेक्सन खाता नं २.११.२४२५	३९,१८,४१०।
रा. बा. बै. नं.५४७९०१	४,३१,२३,२७३।
ने.रा.बै.चल्ती खाता नं.१५१	(१,७५,७४९)
ने.बं.बै.चल्ती खाता नं.०२९५२ पी	१,९८,४६,१९९.४०
ने.इं.बै.न्यूरोड खाता न २२९८	२,५४,०५,६३४.१६
ने.बै.लि.२-११-५८८७	१,२२,३२,५०२.७३
सिद्दार्थ बैक ००४ ०६६४८१ सी	७९,२७,७९५.६७
ने.बं.बै.चल्ती खाता नं.०३९६८१ विरगंज	७,७३,०७१.०५
ने.बं.बै.चल्ती खाता नं.०१५०५२५७१ पोखरा	(१,८६,१२८।)
ने.बं.बै.चल्ती खाता नं.०४८९९१ बिराटनगर	(२,८०,४९५।)
ने.बं.बै.चल्ती खाता नं.८१११२११ बुटवल	(१०,९७,३६१.५१)

नबिल बैक लिमिटेड ४८०००	४,९१,८८,२९१.६५
जम्मा	**२३,९५,८३,६५४.१५**

२.४ **अग्रिम कर कट्टी (सम्पत्ति) हिसाब मिलान :** संस्थानले लेखाकंन गरेको अग्रिम कर कट्टी र आन्तरिक राजस्व कार्यालय विवरण अनुसारको मौज्दात रकमको नियमित अन्तरालमा भिडान नभएको र समयमै मिलान नभएका पाइयो । संस्थानको लेखा र आन्तरिक राजस्व कार्यालयको विवरण अनुसारको अग्रिम कर कट्टीमा भएको फरक विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

विवरण	लेखा अनुसार (रु.) (क)	आन्तरिक राजस्व कार्यालय विवरण अनुसार (रु.) (ख)	फरक (रु.) (क)-(ख)
आ. व. २०७४/०७५	४,३३,२७,८६०।	१,७५,४६,२७३।	२,५७,८१,५८७।
आ. व. २०७५/०७६	३७,७०,६६२।	४०,२३,७५६।	(२५३,०९४।)
आ. व. २०७६/०७७	४५,१२,०३५।	४४,६३,६५०।	४८,३८५।
आ.व. २०७७/०७८	३४,२३,०६४।	३३,८८,८३५।	३४,२२९।
जम्मा	**५,५०,३३,६२१।**	**२,९४,२२,५१४।**	**२,५६,११,१०७।**

२.५ **बोनस खर्च बापत व्यवस्था :** बोनस ऐन, २०३० को दफा ९(२) अनुसार कर्मचारी बोनस वापत व्यवस्था गरिएको रकमलाई आर्थिक वर्ष समाप्त भएको आठ महिना भित्र वितरण गरी सक्नुपर्छ अथवा व्यवस्थापनले श्रम कार्यालयबाट थप ३ महिनाको म्याद लिई वा एकैसाथ दुई बर्षको बोनस बाँड्ने गरी स्वीकृत लिनुपर्नेमा सो थप अवधिको स्वीकृत लिएको देखिएन । आयकर निर्देशिका, २०६६ (चौधो संशोधन सहित २०७८) निर्देशिका नं. १८.१३(३) को प्रावधानहरु अनुसार "सो आय वर्षमा भएका" खर्चलाई मात्रै खर्च कट्टी गर्न पाउने व्यवस्था रहेको छ । यसरी विगत आर्थिक वर्षहरुको रु. ३,७०,२३,३२३। बराबरको बोनस वितरण नहुँदा सो रकममा आयकर थप व्यवस्था गर्नुपर्नेमा सो गरिएको छैन । बोनस नियमावली, २०३९ को नियम ६(३) अनुसार, नेपाल सरकारको स्वामित्व भएको प्रतिष्ठानले बोनस वितरण गर्नु पूर्व नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिनु पर्नेछ र स्वीकृति प्राप्त भएपछि सोको जानकारी सम्बन्धित श्रम कार्यालयलाई समेत दिनु पर्नेछ । संस्थानले कर्मचारीलाई बोनस रकम भुक्तानी गर्न स्वीकृति लिने तर्फ पहल गरेको देखिदैन । साथै बोनस विनियमावली, २०३९ को नियम ६(४)(ग) अनुसार नेपाल सरकारसँग वा नेपाल सरकार जमानत बसी लिएको ऋणको साँवा तथा ब्याज त्यस्तो ऋण लिँदाका बखत गरेको तमसुकमा उल्लिखित तालिका अनुसार चुक्ता गरेको विवरण पेश गरे पश्चात् मात्र नेपाल सरकारले बोनस दिन स्वीकृत गर्ने देखिन्छ तर यस संस्थानमा नेपाल सरकारबाट लिएको ऋण चुक्ता नभएको कारण पनि बोनस भुक्तानी गर्न नसकिएको देखिन्छ ।

विगत वर्षहरुको आर्थिक विवरणमा कर्मचारीहरुको लागि बोनस खर्च वापत व्यवस्था गरिएको रकम निम्न बमोजिम रहेको छ ।

आर्थिक वर्ष	बोनस रकम (रु.)
२०६४/०६५	९,२५,७८०।
२०६६/०६७	१५,३५,६३५।
२०६७/०६८	३०,२९,७०९।
२०७०/०७१	१,३४,६३,४७७ ।
२०७१/०७२	४६,२८,३४४।

२०७२/०७३	५१,५०,४५९।
२०७३/०७४	८२,८९,९१८।
जम्मा	**३,७०,२३,३२३।**

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गर्यौं । ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ । संस्थानको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचारसंहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु (Key Audit Matter):

मुख्य लेखापरीक्षण मामिला ती विषयहरू हुन् जुन हाम्रो निर्णयमा हालको अवधिको वित्तीय विवरणहरूको लेखा परीक्षणमा सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण थियो। यी मामिलाहरू हाम्रो लेखा परीक्षणको गर्ने सन्दर्भमा र हाम्रो राय व्यक्त गर्दा सम्बोधन गरिएको छ। हामी यी मामिलाहरूमा एक अलग राय प्रदान गर्दैनौं । माथि लेखापरीक्षण राय व्यक्त गर्ने आधारमा औल्याईएका कैफियतहरु बाहेक हाम्रो निम्न लिखित मुख्य लेखापरीक्षण मामिलाहरू छन् ।

मुख्य लेखापरीक्षण मामिलाहरु	लेखापरीक्षणमा सम्बोधन गरिएको व्यहोरा
आम्दानी लेखाङ्कनः संस्थानमा हुने हरेक कारोबारको सही तरिकाले लेखांकन हुनु पर्दछ । संस्थानमा प्रकाशन गर्न ल्याइएको विज्ञापन बापत विज्ञापन एजेन्सी र फुटकर एजेन्टलाई फुटकर बिक्री बापत तोके बमोजिम कमिशन प्रदान गरिन्छ । लेखा सिद्दान्त अनुसार संस्थानको विज्ञापन र फुटकर बिक्री आम्दानी र एजेन्टलाई दिइने कमिशनको छुट्टा'छुट्टै लेखांकन गर्नु पर्दछ साथै कमिशनमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८८ उपदफा १ अनुसार बिक्रेताले कमिशनको भुक्तानी गर्दा बिक्री रकमको १५ प्रतिशत कर कट्टी गरि एजेन्टलाई भुक्तानी गर्नु पर्दछ । हाल संस्थानमा विलिङ्ग सफ्टवयर सँगसँगै विराटनगर शाखामा हस्तलिखित लेखा र खाता बहिहरु पनि राखिएको हुनाले यस आर्थिक वर्षमा कति कमिशन दिएको भनेर रकम यकिन गर्न सकिएन । साथै समय समयमा उक्त Collecting Billing Accounting Software (CBAS) मा अवरोध आइरहने तथा सबै शाखाहरुलाई एकिकृत गर्ने सफ्टवेयर नहुँदा नियन्त्रणमा समस्या परेको पाइयो ।	हामीले आम्दानीको लेखापरिक्षण गर्दा संस्थानले लागू गरेको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तथा त्यसको प्रभावकारीताको बारेमा मूल्यांकन गर्‍यौं । हामीले आर्थिक वर्षभरि भएको आम्दानी मध्ये नमूना संकलन गरि सुक्ष्म मुल्यांकन गर्यौं जस्तै विज्ञापन आम्दानीमा, विज्ञापन छाप्दा प्रचलित कानुन र संस्थानको विज्ञापन निर्देशिकालाई मध्यनजर गरिएको छ/छैन, छापिएको विज्ञापनको बिलिङ संस्थानले तय गरेको दर अनुसार छ/छैन, कमिशनको दर तथा त्यसको आयकर कट्टी गर्ने पद्धति र विज्ञापनको आकार हेरी त्यसको बिलिंग सही भएको छ/छैन, त्यो आर्थिक वर्षभरि छापिएको नमूना पत्रपत्रिका लिई त्यसमा छापिएका विज्ञापनको बिलिङ भएको छ/छैन भनेर मुल्यांकन गर्यौं ।
संस्थानको निरन्तरता : संस्थान प्रतिकुल परिस्थितिबाट गुज्री रहेको छ । संस्थानको प्रशासकिय र लागत खर्च घटी रहदा त्यसको अनुपात भन्दा बढी अनुपातमा आम्दानी घट्दो क्रममा छ । यसले गर्दा संस्थानको निरन्तरतामा समेत गम्भिर असर पर्ने देखिन्छ ।	हामीले संस्थानको निरन्तरता हुने/नहुने सम्बन्धमा संस्थानको वित्तीय विश्लेषण गर्‍यौं । संस्थानको आम्दानी घट्दै जानु र संस्थानको आम्दानीले खर्च समेत धान्न समेत गाह्रो पर्ने जस्ता आधारहरुले संस्थानको निरन्तरतामा गम्भीर असर पर्ने देखिन्छ । हाम्रो लेखापरीक्षणमा देखिएका संस्थानको निरन्तरता हुने/नहुने सम्बन्धमा गरिएका केहि वित्तीय विश्लेषणका कैफियतहरु माथि दफा २.२ मा उल्लेख गरिएको छ ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेबारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी संस्थानको व्यवस्थापनको हो । साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले संस्थानको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै संस्थानलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ । संस्थानको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले संस्थानको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका यथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ । यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ । जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा उद्योगको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले उद्योगको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ ।

संस्थान ऐन, २०२१ को प्रावधानहरु पालना सम्बन्धी प्रतिवेदन

१. सस्थानले तयार गरेको लाभ हानिको (आय विवरण) हिसाबमा पार्नुपर्ने कुराहरु परेका छन् र हिसावकितावले यथार्थ आर्थिक स्थिती देखाउछ ।
२. पेश भएको आम्दानी खर्चको हिसाब किताब रितपूर्वक छन् ।
३. हामीले लेखापरीक्षणको सिलसिलामा आवश्यक ठानी सोधनी तथा कैफियत तलब गरेको कुराहरुको जवाफ एवं स्पष्टिकरण वा सूचना सन्तोषजनक पायौं ।
४. संस्थानको हिसाब किताब राख्ने तरिका ठीक छ ।
५. हामीलाई लेखापरीक्षणको सिलसिलामा आवश्यक सम्झेको अन्य स्पष्टिकरण वा सूचना छैन ।

प्रेस काउन्सिल नेपाल

कैफियत सहितको राय

हामीले यसैसाथ संलग्न प्रेस काउन्सिल नेपालको आषाढ मसान्त, २०७९ को वासलात, सो मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको आय व्यय विवरण, नगद प्रवाह विवरण तथा इक्वीटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण र तत्सम्बन्धी लेखानीति तथा लेखा टिप्पणी समावेश भएको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरेका छौं ।

कैफियत सहितको लेखापरीक्षण राय व्यक्त गर्ने अधारका रुपमा हाम्रो रायमा तल बुदा नं.१ देखि ४ सम्म औंल्याइएका विषयले वित्तीय विवरणहरुमा पर्ने असर बाहेक, संगलग्न वित्तीय विवरणले काउन्सिले २०७९ असाढ मसान्तको वित्तीय अवस्था, सो मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको संचालन नतिजा, नगद प्रवाह,अन्य विस्तृत आयको विवरणको नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान बमोजिम समग्रमा सही र यथार्थ चित्रण गर्दछ।

राय व्यक्त गर्ने आधारहरुः

वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेखित रकम र खुलाईएका अन्य विवरणहरुलाई पुष्ट्याई गर्ने प्रमाणको छड्के परीक्षण समेत लेखापरीक्षणमा समावेश गरेका छौं । लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छनः

१. खर्च निर्देशिका

प्रेस काउन्सिल आर्थिक प्रशासन विनियमावली,२०५७ को विनियम १२ बमोजिम मन्त्रालयको स्वीकृति लिएर आवश्यकता अनुसार काउन्सिलले अनुसूचि हेरफेर गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ। २०७५।०८।०६ देखि लागु हुने गरी काउन्सिलको बैठकले प्रेस काउन्सिल नेपाल खर्च निर्देशिका,२०६९ को संशोधनलाई स्वीकृत गरी प्रेस काउन्सिल नेपाल खर्च

निर्देशिका,२०७५ कार्यान्वयनमा ल्याएको देखियो । काउन्सिलले उक्त खर्च निर्देशिका नेपाल सरकार अर्थ मन्त्रालयले तय गरेको मापदण्ड र निर्देशिका अनुरुप कायम रहेको र स्वीकृतिको लागि मन्त्रालयमा पठाएको जानकारी गराएतापनि हालसम्म पनि निर्देशिका स्वीकृति भएको देखिएन । खर्च निर्देशिका,२०७५ ले खर्चको सीमा बढाएको र स्वीकृति बिना गरिएकोले थप आर्थिक दायित्व बढाएको देखियो।

२. बैठक भत्ता

यस वर्षमा बोर्ड बैठक, उपसमितिहरुको बैठक बसी रु.२,१८४,०२४।०० बैठक भत्ता प्रदान गरेको पाइयो । अर्थ मन्त्रालय, बजेट तथा कार्यक्रम महाशाखा कार्य सञ्चालन निर्देशिका, २०७० को दफा ७.१.१(६) अनुसार बैठकमा आमन्त्रित सदस्यका रुपमा थप व्यक्तिहरू राख्न पाइने छैन । तर विशेषज्ञ सेवा आवश्यक परेको अवस्थामा बढीमा ३ जनासम्म आमन्त्रित सदस्यलाई भत्ता प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था रहेको छ । तर प्राय अधिकांश बैठकमा आमन्त्रित सदस्यको रुपमा काउन्सिलका कर्मचारीहरू रहेको र सोको लागि रु.२,०७,२००।०० बैठक भत्ता प्रदान गरिएको पाइयो ।यस्तो खर्च नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

३ .कर्मचारीको अन्य सुविधा

सार्वजनिक खर्चमा मितव्यायिता कायम गर्ने सम्बन्धी मापदण्ड २०७७ दफा ६ को उपदफा ४ अनुसार कोभिड १९ को सङक्रमण रोकथामको लागि प्रत्यक्ष रुपमा संलग्न भई अग्रपंक्तिमा काम गर्ने चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मी बाहेक सार्वजनिक निकायमा कार्यरत पदाधिकारी वा कर्मचारीलाई साविक प्रदान गरिदैं आएको पोशाक खर्च, महङ्गी भत्ता र स्थानीय भत्ता बाहेकका प्रोत्साहन भत्ता, अतिरिक्त समय काम गरेबापतको भत्ता, जोखिम भत्ता, विशेष भत्ता, खाना वा खाजा खर्च लगायतका कुनै प्रकारको भत्ता प्रदान नगरिने तर अत्यावश्यक विषयमा थप आर्थिक दायित्व सिर्जना हुने गरी वा खाइपाइ आएको भत्ता वा सुविधामा थप हुने गरी निर्णय गर्नुपर्ने भएमा सार्वजनिक निकायले त्यस्तो निर्णय गर्नुअघि अर्थ मन्त्रालयको सहमति लिनुपर्नेछ । तर काउन्सिलले स्वीकृत नभएको खर्च निर्देशिका,२०७५ को आधारमा कर्मचारीहरुलाई थप टेलिफोन सुविधा, विशेष भत्ता, परिवहन सुविधा, सावधिक बीमा, कर्मचारी बीमा सुविधा, अतिरिक्त समय काम गरेको भत्ता, जिन्सी निरिक्षण भत्ता, अन्तिम लेखापरिक्षणमा सहयोग गरेको भत्ता, हलुका सवारी चालकलाई अतिरिक्त भत्ता र खाजा खाना वापतको भत्ता तथा अन्य सुविधा प्रदान गर्दै आइरहेकोले अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिएर खर्च लेख्नुपर्छ।

४. भ्रमण भत्ता

प्रेस काउन्सिल आर्थिक प्रशासन विनियमावली,२०५७ को परिच्छेद-३ अनुसूची-१ बमोजिम पदाधिकारी र अनुसूची २ बमोजिम कर्मचारीलाई दैनिक तथा भ्रमण भत्ताको व्यवस्था गरिएको छ । यसै परिच्छेद बमोजिम हवाइमार्ग सुविधा भएको स्थानमा बसबाट यात्रा गर्ने काउन्सिलका पदाधिकारी वा अधिकृत स्तरका कर्मचारीले दोब्बर रकम भ्रमण भत्ता वापत पाउने उल्लेख छ।पदाधिकारीहरुको बोर्ड तथा अन्य बैठकमा सहभागि हुदाँ निजी सवारी साधन भाडामा लिन सकिने व्यवस्था विनियमावलीमा भएको देखिदैन।बैठकमा सहभागि हुँदा विनियमावली वमोजिम भ्रमण खर्च गर्न पाउनेमा बोर्ड सदस्यले निजि सवारी साधन भाडामा लिई परिवहन वापत भुक्तान गरीएको रु.१,२४,५००।०० कार्यक्रम भ्रमण खर्चमा लेखांकन गरिएकोले भ्रमण खर्च लाई मितव्ययी बनाउने उपाय अवलम्बन गर्नुपर्दछ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गर्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

लेखापरीक्षणको मुख्य विषयहरु

लेखापरीक्षणका प्रमुख मामिलाहरु त्यस्ता मामिलाहरु हुन जुन यस वर्षको आर्थिक विवरण लेखापरीक्षण गर्दा महत्वपूर्ण मानिएको हुन्छ ।हाम्रो प्रतिवेदनमा कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेख गरिएका कुराहरु बाहेक अन्य बताउनु पर्ने मुख्य लेखापरीक्षण विषयहरु छैन।

व्यवस्थापन पत्रः

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोरा यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेबारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान, सम्बन्धित ऐन र अन्य नियम, कानून, अभ्यास अनुरुप वित्तीय विवरणहरु तयार पार्ने तथा यथोचित प्रस्तुतीकरण गर्ने जिम्मेवारी काउन्सिलको व्यवस्थापनमा रहेको छ । उक्त जिम्मेवारीमा वित्तीय विवरणहरु तयार पार्ने तथा वित्तीय विवरणहरुको प्रस्तुतीकरणसँग सम्बन्धित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको खाता तयार गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने तथा त्यसको प्रभावकारिता कायम राख्ने कार्यहरु पर्दछन् जसमा वित्तीय विवरणहरु त्रुटि तथा जालसाजीको कारणले सारभूत रुपमा गलत आँकडा सहित छैनन् भन्ने कुरामा विश्वस्त हुने, उपयुक्त लेखा नीतिहरुको छनोट र कार्यान्वयन गर्ने, आवश्यकता अनुसार लेखा अनुमानहरु गर्ने कार्यहरु समेत पर्दछन् ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुस्

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने, प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडा सहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।
२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएता पनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।
३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै, वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

नेपाल टेलिभिजन संस्थान

लेखापरीक्षकको राय

हामीले नेपाल टेलिभिजनको यसै साथ संलग्न २०७८ असार मसान्तको वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा/ नोक्सान हिसाब विवरण, नगद प्रवाह विवरण, साधारण शेयरमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौं।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक नेपाल टेलिभिजनको वित्तीय विवरणले २०७८ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्दान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारहरु

१. **नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान:** सरकारी संस्थानहरुलाई आर्थिक वर्ष २०७३।७४ बाट लागु हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रुपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमानमा परिवर्तन गरेको छ। तर संलग्न गरिएको आर्थिक वर्ष २०७७।७८ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार तयार गरिएको छैन। जसको प्रभाव अनिश्चित छ र त्यो प्रभाव महत्वपुर्ण तथा व्यापक हुन सक्छ।

२. **अधिकृत पुँजी:** संस्थाको अधिकृत शेयर पुँजी १,५०,००,००० कित्ता साधारण शेयर प्रति शेयर रु. १०० का दरले रु १,५०,००,००,००० तथा चुक्ता पुँजी समेत रु. १,५०,००,००,००० रहेको छ । सो रकम लाई पुष्टी गर्ने कुनै पनि कागजात संस्थाले लेखापरिक्षणको क्रममा हामीलाई उपलब्ध गराएको छैन। अधिकृत तथा चुक्ता पुँजी भन्दा रु. १,९०,११,९८,४४३.६० ले बढी रु. ३,४०,११,९८,४४३।६० शेयर पुँजी वापत रकम प्राप्त गरेको

देखिन्छ र सो रकमलाई अग्रिम शेयर लगानी भनी उल्लेख गरिएको छ । सो रकम समेत प्राप्त गरेको कुनै प्रमाण संस्थाले लेखापरिक्षणको क्रममा हामीलाई उपलब्ध गराएको छैन । सो सम्बन्धमा सम्बन्धित मन्त्रालयको कन्फर्मेसन समेत प्राप्त हुन सकेन।

३. **स्थिर सम्पत्तिको लेखाङ्कनः** स्थिर सम्पत्तिको मूल्याङ्कन, पुनःमूल्याङ्कन तथा मूल्यमा क्षय गणना तथा ह्रासकट्टी नेपाल लेखामान १६ अनुसार गरिएको छैन । क्षयीकरणले कुनै पनि सम्पत्ति त्यसको उपयोगी मूल्यभन्दा बढी मूल्यमा प्रस्तुत हुँदैन भन्ने कुराको आश्वस्तता प्रदान गर्दछ । क्षयीकरण भएको अवस्थामा त्यसलाई कार्य सञ्चालनको विवरणमा देखाउनु पर्दछ तर सो अनुसार संस्थानमा कुनै पनि लेखा नीति भएको पाईएन। साथै अनुसूची १३ (२) मा उल्लेखित रहेको लेखा सम्बन्धि प्रमुख नीतिहरुमा आयात गरिएको स्थिर सम्पत्तिको लेखाङ्कन एवं ह्रास कट्टा सम्बन्धि छुट्टै नीति रहेको छैन । तर खुल्ला बजारबाट खरिद गरिएका तुरुन्तै उपयोग पनि गर्न सकिने स्थिर सम्पत्तिहरु जस्तै फर्निचर, अफिस उपकरणको हकमा भने खरिद गरेको मिति देखि लेखाङ्कन गर्ने नीति रहेको छ । संस्थाले आयात गरेको स्थिर सम्पत्तिलाई लेखाङ्कन गर्ने क्रममा खरिद आयात उपयोग गरेको मिति देखि लेखाङ्कन नगरी प्रतित पत्र रिलिज भए पछि मात्र यस वर्ष रु.२५१,९६९,८६७.६६ स्थिर सम्पत्तिमा पुंजीकृत गरेको पाइयो, जुन नेपाल लेखामान १६ अनुरुप छैन । सो कारणहरुले पर्न जाने संयुक्त असर यकिन गर्न नसकिने भएको छ जुन सारभूत तथा व्यापक हुन सक्छ ।

४. **संस्थानको जग्गाः** लेखापरिक्षणका क्रममा उपलब्ध गराइएको विवरण बमोजिम यस संस्थानको कुल २२ ठाउँमा जग्गा रहेको छ । तर स्वयं भोग चलन गर्दै आएको जग्गा भनी रु. ३८,२०,००६.४७ मात्र स्थिर सम्पत्तिमा लेखाङ्कन गरेको पाइयो । उक्त भोगचलन गर्दै आएको जग्गा संस्थाले पर्याप्त विवरण उपलब्ध नगराएको कारणले जग्गा यकिन गर्न सकिएन । तर संस्थाले उपलब्ध गराएको कुल जग्गाको विवरण बमोजिम हाल सम्म संस्थाले कुल २२ ठाउँमा जग्गा भोगचलन गर्दै आएको छ । कुल जग्गा मध्ये ८ स्थानमा रहेको जग्गा तत्कालिन श्री ५ को सरकारले विभिन्न मितिमा उपलब्ध गराएको हो भने अर्को ८ स्थानमा रहेको जग्गा यस संस्थाकै नाममा जग्गा धनि प्रमाण पुर्जा रहेको छ । बाँकि रहेको जग्गा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिको नाममा रहेको छ । सबै जग्गाहरुको उचित मुल्यांकन गरेर सम्पत्तिमा लेखाङ्कन गर्नु पर्नेमा सो अनुसार नगरेको पाइयो ।

५. **समर्थन** व्यापारिक तथा अन्य प्राप्त रकम, अग्रिम भुक्तानी रकम र पेस्की सापटी धरौटी र अन्य, व्यापारिक तथा अन्य भूक्तानी रु. ३५,२०,२९,२४०.३३, रु. १३,४५,३३,६८३.८७ र रु. १३,३३,७५,३०४.६१ रहेको छ । लेखापरीक्षणको क्रममा हामीलाई प्रारम्भिक वित्तीय विवरण प्राप्त भएपछि मिति २०७९।१।१३ गते उक्त प्राप्त गर्न बाँकि रकमको निरीक्षण, अवलोकन र उपयुक्तता पुष्टि गर्न नेपाल लेखापरिक्षणमान ५०५, "बाहिरि समर्थन (External Conformation)" बमोजिम अनुसूचीहरुमा उल्लेख गरिएका अभिलेख र कागजातहरू तथा बाहिरी समर्थन आवश्यक परेको हुनाले अनुसूचीहरुमा सुचित गरिएका विषयहरुको बाहिरी समर्थन साथै विस्तृत विवरण प्रदान गरिदिनु हुन अनुरोध गरेका थियौं । तर उक्त रकम लाई पुष्टि गर्ने कुनै पनि कागजात उपलब्ध हुन सकेन।

६. **बैङ्क मौज्दातः** बैङ्क मौज्दात पुष्टि गर्ने एक मात्र आधिकारिक प्रमाण सम्बन्धित बैङ्कले जारी गरेको बैङ्क स्टेटमेन्ट वा बैङ्क सर्टिफिकेट हो । लेखापरीक्षणको क्रममा केहि बैङ्क मौज्दातको सम्बन्धित बैङ्कको स्टेटमेन्ट प्राप्त भयो तर केहि बैङ्क मौज्दातको सम्बन्धित बैङ्कको स्टेटमेन्ट प्राप्त भएन । बैङ्कको स्टेटमेन्ट प्राप्त नभएको बैङ्क मौज्दातको वित्तीय विवरणमा उल्लेखित रकम रु. ३,५९०,४०३.५४ सहि हो भनि पुष्टी गर्न सकिँदैन । साथै कतिपय बैङ्क मौज्दातको बैङ्कको स्टेटमेन्ट प्राप्त भए तापनि बैङ्कको स्टेटमेन्ट र वित्तीय विवरण अनुसारको रकम फरक परेको र बैङ्क रिकन्सिलेसन स्टेटमेन्ट पनि प्राप्त नभएको हुनाले सो बैङ्क मौज्दात रकम रु. ७,८९,१६,७३८.५७ पुष्टी गर्न सकिदैन। सोको विस्तृत विवरण व्यवस्थापन पत्रमा समेत उल्लेख गरिएको छ ।

७. **जिन्सी मूल्याङ्कनः** नेपाल लेखामान २ बमोजिम जिन्सी मौज्दात को मूल्याङ्कनलाई लागत वा खुद असुली मूल्यमध्ये जुन कम हुन्छ सो रकममा गर्नु पर्नेमा गरेको पाईएन । धेरै पहिले खरिद गरिएको तर हाल प्रयोगमा नआउने सामानहरुको मुल्यांकन खुद असुली मूल्यमा (बेच्दा पाइने मुल्य) नभई परल मुल्यमा भएको पाइयो । वित्तीय विवरणमा अनुसूची ५ मा विभिन्न जिन्सी मौज्दातहरु गरी रु. २६,३६१,९४६.१५ रहेको छ ।

८. **स्थगन करः** आयकार ऐन, २०५८ बमोजिम आयकर दायित्व गणना गरिएको छैन। आयकर विवरण तथा वित्तीय विवरण बीच सम्पत्ति दायित्वमा हुन आउने अस्थायी फरकको गणना गरी भविष्यमा समायोजन हुने फरकहरूलाई हाल कायम करको दरमा स्थगन करको गणना तथा नेपाल लेखामान १२ ले तोकेको खुलासाहरु वित्तीय विवरणमा दर्शाइएको छैन ।

९. **सेवा सुविधाको खुलासाः** नेपाल लेखामान २४ अनुसार सञ्चालक समिति, कार्यकारी अध्यक्ष, महाप्रबन्धकहरु संस्थाका Key Managerial Personnel हुन । सञ्चालक समिति, कार्यकारी अध्यक्ष, महाप्रबन्धक हरुको पारिश्रमिक तथा सुविधा र सम्बन्धित पदाधिकारीहरुले लिएको बैठक भत्ता, ऋणको रकम, आन्तरिक तथा वैदेशिक भ्रमण खर्च, ब्याजदर, पेस्की वा अन्य बक्यौता रकमहरु नेपाल लेखामान २४ अनुसारका खुलासाहरु वित्तीय विवरणमा दर्शाइएका छैन।

१०. **लेखा सफ्टवेयरः** संस्थानको वित्तीय विवरण संस्थानले प्रयोग गर्दै आएको लेखा सफ्टवेयर सहजद्वारा उठेको भौचर अनुसार तयार गर्नुपर्ने हुन्छ । त्यसो हुँदा वित्तीय विवरणको रकम र लेखा सफ्टवेयर सहज अनुसारको रकम बराबर हुनुपर्छ । तर तुलनात्मक अध्यनको क्रममा विभिन्न शीर्षकहरुको वित्तीय विवरण अनुसारको रकम र लेखा सफ्टवेयर अनुसारको रकम रु. १७,२५०,१२६.५३ फरक रहेको छ । सो को विस्तृत विवरण व्यवस्थापन पत्रमा समेत उल्लेख गरिएको छ । साथै संस्थानको आयलेखा फाँटको सिस्टममा रु. १,४३,०४,१८,०२०.१९ रकम मा "Suspense Account" मा प्रस्तुत गरिएको सो रकम २०७१।७२ देखि नै जिम्मेवारी सार्दै आएको देखिन्छ।

११. **बिक्री रकमः** संस्थानको खाता तथा वित्तीय विवरण अनुसार करयोग्य बिक्री रकम रु. ५१,०१,२६,८३३ देखिन्छ तर हरेक महिना मूल्य अभिवृद्धी कर मा भरिने विवरण बमोजिम (मास्केबारी) अनुसार बिक्री रकम रु.५१,०४,६३,७३१ देखिन्छ । फरक पर्न गएको रकम रु.३,३६,८९७.६ रहेको छ ।

१२. **प्रसारण तथा वितरण शुल्कः** राष्ट्रिय प्रसारण नियमावली, २०५२ को नियम ११(१) बमोजिम, कार्यक्रम प्रसारण वा वितरण गर्ने प्रसारण संस्था वा व्यक्तिले आफूले गरेको वार्षिक कुल आम्दानीको दुई प्रतिशत वा वार्षिक कुल नाफाको दश प्रतिशतमध्ये जुन बढी हुन्छ सो रकम प्रसारण शुल्क बापत नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्नेछ । तर संस्थाले हाल सम्म कुनै पनि प्रसारण शुल्क बुझाएको छैन। २०७७।७८ मा मात्र संस्थाको कुल संचालन आय रु. ५१,०१,२६,८३३.४० रहेको छ । उक्त संचालन आयको २% ले हुने रु १,०२,०२,५३६.६७ हुन्छ ।

१३. **विदेशी मुद्रा कारोबारः** नेपाल लेखामान २१ बमोजिम विदेशी मुद्रासँग सम्बन्धित सम्पत्ति, दायित्व तथा सटही घटबढ आम्दानी तथा खर्चहरुको लेखाङ्कन गर्ने तरिकालाई संस्थानको लेखा नीति अन्तर्गत खुलाउनु पर्नेछ । विदेशी मुद्रा कारोबारबाट हुने आम्दानीमध्ये खरिद बिक्रीबाट हुने नाफा/नोक्सान (Trading Profit/Loss) र विदेशी मुद्राको पुनः मूल्याङ्कनबाट हुने नाफा/नोक्सान (Revaluation Gain/Loss) को स्पष्ट देखिने गरी छुट्टाछुट्टै गैह्र संचालन आम्दानी/ खर्चका रुपमा लेखा राख्नु पर्नेछ । संस्थानले विदेशी विनिमय दरमा हुने परिवर्तनको आधारमा "सटही घटबढ हिसाब" लाई समायोजन गर्नु पर्नेछ र प्रत्येक वासलातमा समायोजित खुद पुनः मूल्याङ्कन नाफा—नोक्सानको यकिन गर्नु पर्नेछ । वासलतमा पुनः मूल्याङ्कन नोक्सान भएमा नाफा—नोक्सान हिसाबमा खर्च जनाउनु पर्नेमा नबिल बैंकमा रहेको डलर खाताको रकम रु. ९,००१,०८९.१६ निर्धारण गरी विनिमय दरमा घटीबढी भनी गैह्र संचालन खर्चका रुपमा प्रस्तुतिकरण गरिएको छैन ।

१४. **उपदान कोषः** संस्थानको उपदान कोषमा व्यवस्था वापत रु ४८,११,००,५८९.०० रहेको छ । सो रकम उपदान कोषको व्यवस्था भनेर रखिए तापनि कुन कर्मचारीलाई कति उपदान वापतको रकम भुक्तानी गर्नु पर्ने हो भनेर कुनै लेखाजोखा राखिएको छैन । साथै नागरिक लगानी कोषको उपदान कोषमा रु. ३८,९३,२५,०४२.०२ मात्र जम्मा गरेको पाईएको छ । फरक पर्न गएको रकम रु. ९,१७,७५,५४६.९८ अपुग रहेको छ । तसर्थ नेपाल लेखामान १९ बमोजिम संचय कोषमा भएको रकमको गणना, उपदान कोषमा भएको रकमको रकमान्तरण र कर्मचारीहरुलाई गरिएको उपदान रकमको भुक्तानि यसै नेपाल लेखामान अनुरुप भएको छैन ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गऱ्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। नेपाल टेलिभिजनको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखा परीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

विषय उपर जोड (Emphasis of Matter):

१. हामीले वित्तीय विवरणको लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको अनुसूची १३ (१) मा उल्लेखित विषयमा ध्यानकृष्ट गराउँदछौं । सो बमोजिम नेपाल सरकारबाट वार्षिक रुपमा बजेटमा समावेश भई प्राप्त हुने रकमलाई नेपाल सरकारको लगानी अन्तर्गत शेयर लगानीमा समावेश गरिने नीति भए तापनि यो आर्थिक वर्ष सम्म प्राप्त रकम रु २३,००,००,००० लाई भने नेपाल सरकारको निर्देशन बमोजिम ऋण लगानीमा राखिएको छ र सो सम्बन्धि कुनै लेखा नीति तथा प्रस्तुतिकरण रहेको छैन । गत आर्थिक वर्षमा तिर्न बाँकि ऋण रकम रु ८,००,००,००० रहेको थियो । सो ऋण रकमको किस्ता (व्याज समेत) रु.१,४१,९७,२६०.२७ रहेको छ । संस्थाले उक्त रकम अहिले सम्म पनि भुक्तानी गरेको छैन ।
२. हामीले वित्तीय विवरणको लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको अनुसूची १३ (२) मा उल्लेखित विषयमा ध्यानकर्षण गराउँदछौं । संस्थानमा अदृश्य सम्पत्ति रहेकोले सो सम्पत्तिको मापन, परिसोधन, खर्च, क्षयीकरण तथा ह्रास कट्टी गर्ने कुनै पनि नीति रहेको पाईएन ।

उल्लेखित विषयले हाम्रो राय परिमार्जन गरेको छैन।

अन्य मामिलाहरु (Other Matters)

१. संस्थानले हरेक बर्ष बजेट बनाउने कुरा अवलम्बन गरेता पनि सो बजेट अध्ययन गर्दा स्वयं संस्थानले नै सधै घाटामा जाने अनुमान गरेको छ । संस्थानको आन्तरिक स्रोतसाधन बाट बजेट अनुमान गरि आम्दानीले धान्ने खर्च मात्र गर्ने वा चुहावट हुने खर्चहरुलाई नियन्त्रण गर्नु पर्नेमा, भएको खर्चलाई थप खर्च अनुमान गरेर घाटामा बजेट बनाउने गरेको पाइएको छ । सो प्रवृत्तिले भविष्यमा हुन सक्ने खर्च जुटाउन अप्ठ्यारो पर्ने अवस्था देखिन्छ । २०७७।७८ मा संस्थाले अनुमानित आय रु ३२,७३,२८,००० अनुमान गरेता पनि सञ्चालन खर्च मात्र भने रु. ६३,२६,८१,१८७.४६ अनुमान गरिएको छ, जसले गर्दा रु ३०,५३,५३,१८७.४६ घाटा रकम अनुमान गरिएको छ ।
२. स्थिर सम्पतिहरु कुन ठाँउमा अवस्थित छन् भनी विवरण तयार पारिएको छ तर कतिपय स्थिर सम्पत्तिहरु उक्त ठाँउमा पाईएन र स्थिर सम्पत्तिहरुको कोडिङ समेत गरिएको छैन। साथै भौतिक परीक्षण वार्षिक रुपमा गरिएको पाइएन । यसले गर्दा अघिल्लो आर्थिक वर्ष र यस आर्थिक वर्षमा कति भौतिक सम्पत्तिहरु थपघट भए वा दुई आर्थिक वर्षमा रहेका भौतिक सम्पत्तिको अवस्थाबारे निर्णय गर्न कठिन रहेको पाइयो ।

३. सञ्चार संस्थान ऐन, २०२८ को दफा १०(३) बमोजिम, "समितिको अध्यक्ष नेपाल सरकारले तोक्नेछ र त्यसरी अध्यक्ष नतोकेमा समितिको अध्यक्षतामा संस्थानका महाप्रबन्धकले गर्नेछ" तर नेपाल सरकारको मन्त्रिपरिषदको निर्णयले ऐनले परिकल्पना नगरेको कार्यकारी अध्यक्ष नियुक्त गरेको पाइयो । उक्त ऐनको दफा १० बमोजिम सस्थांनको संचालक समितिमा पाँच जना सदस्य भएतापनि बोर्डको गठन भने यस ऐन बमोजिम नभएको पाइयो । सञ्चालक समिति संस्थानको कामकारबाहि बाट अलग रही स्वतन्त्र हुनुपर्नेमा जम्मा पाँच सदस्य रहेको संचालक समितिमा तीन जना सस्थांनको तर्फबाट र दुईजना मात्र संस्थान बाहिरबाट हुँदा संचालक समितिले गरेका निर्णयहरु समेत प्रभावित हुने गरेको पाइयो ।

४. मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १४क अनुसार आन्तरिक राजस्व विभागको सूचना बमोजिम रु पैंतीस करोड भन्दा बढी करोवार हुने करदाताले अनिवार्य रुपमा विद्युतीय माध्यमबाट बीजक जारी गर्ने तथा सोको अभिलेख राख्ने गरी आदेश भएतापनी यस संस्थानको प्रशारण केन्द्रमा बीजक जारी गर्दा हस्त लिखित बीजक जारी गर्ने गरेको पाइयो । तसर्थ मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २९(१)(छ) बमोजिम रु ५,००,००० र (छ३) बमोजिम थप रु. ५,००,००० गरी कूल रु. १०,००,००० दायित्व सिर्जना हुने देखिन्छ ।साथै आर्थिक वर्षको प्रारम्भमा बीजक जारी गर्दा अघिल्लो बर्षको सिलसिलेवार नम्बर लाईनै जारी नराखी इटहरी प्रशारण केन्द्रमा नया सिलसिलेवार नम्बर प्रयोग गर्नु पर्नेमा २०७६।७७ मा मिति २०७७।०३।३० मा जारी भएको अन्तिम बीजक नम्बर ०००३९१९ पछि २०७७।७८ मा मिति २०७७।०५।१० गते ०००३९२० देखि बीजक जारी गरिएको पाइयो ।

५. यस संस्थानको प्रशारण केन्द्रहरु मूल्य अभिवृद्धि करमा शाखा दर्ता समेत नभएकोले मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २९ (१घ) बमोजिम दर्ता हुनु पर्ने दायित्व भएका व्यक्ति दर्ता नगरी कारोवर गरेमा कर अधिकृतले त्यस्ता व्यक्तिलाई कर बिगोको पचास प्रतिशतले हुन आउने रकम दायित्व सिर्जना हुने सक्नेछ।

६. नेपाल टेलिभिजनको कर्मचारी कल्याण कोष व्यवस्था रु २,७६,५८,६४९.१७ रकम रहेको छ । कर्मचारी कल्याण कोष व्यवस्था भएको रकमको कुनै प्रमाण प्राप्त गर्न सकिएन र यस्तो कोषको छुट्टै लेखापरीक्षण हुनुपर्नेमा लेखापरिक्षण पनि नभएको हुदा यो वास्तविक रकम हो वा होइन भनेर यकिन गर्न सकिएन ।

लेखापरीक्षणको मुख्य विषयहरु (Key Audit Matters):

लेखापरीक्षणको मुख्य विषयहरु ती विषयहरु हुन जुन हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा हालको वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपूर्ण थियो। हामीले निर्धारण गरेका छौं कि हाम्रो प्रतिवेदनमा कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेख गरिएका कुराहरु बाहेक अन्य बताउनु पर्ने मुख्य लेखापरीक्षण विषयहरु छैन।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोरा यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेवारी नेपाल टेलिभिजनको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले नेपाल टेलिभिजनको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ। साथै, नेपाल टेलिभिजनलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन/बन्द

गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ।

नेपाल टेलिभिजनको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले कोषको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्टयाइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडा सहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएता पनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै, वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भइ घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाइ संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो विषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

नेपाल सरकारको अधिकांश स्वामित्व भएका संस्थाहरु

नेपाल दुरसञ्चार कम्पनी लिमिटेड

QUALIFIED OPINION

We have audited the Consolidated Financial Statements of Nepal Doorsanchar Company Limited ("Nepal Telecom"/"the Company") and its subsidiary (the company and its subsidiary together referred as "the Group") which comprise the Consolidated Statement of Financial Position as at Ashadh 32, 2079 (July 16, 2022), and Consolidated Statement of Profit or Loss, Consolidated Statement of Other Comprehensive Income, Consolidated Statement of Changes in Equity and Consolidated Statement of Cash Flows for the year then ended, and Notes to the Consolidated Financial Statements, including a Summary of Significant Accounting Policies.

In our opinion, except for the effects of the matter described in the Basis for Qualified Opinion section of our report, the accompanying Consolidated Financial Statements read with the significant accounting policies and explanatory notes present fairly, in all material respects, the consolidated financial position of the Group as at 32 Ashadh, 2079 (16 July 2022), and of its consolidated financial performance and its consolidated cash flows for the year then ended in accordance with Nepal Financial Reporting Standards.

BASIS FOR QUALIFIED OPINION

a. In case of 4G/LTE projects, additional 527 sites were "on air" - available for use during the financial year ended 32 Ashad 2079. Based on this, the company has capitalized 4G/LTE equipment amounting to NPR 4,024,136,692 during the year, of which 376 sites amounting to NPR 3,296,688,811 based on provisional acceptance certificates and 151 sites amounting to NPR 727,447,880 without obtaining provisional acceptance certificate. Additional costs incurred till final acceptance certificate will have impact on the cost of each asset capitalized and depreciation charged.

b. The company has policy of de-recognizing property plant and equipment, on disposal or when no future economic benefits are expected from its use or disposal. However, assets disposed of during the year amounting to NPR 196,455,403 (Previous Year NPR 469,515,020) has not been derecognized. Cost and accumulated depreciation on these assets could not be ascertained.

c. Capital Work in Progress (CWIP) includes capital equipment/inventories balance on financial year end date amounting to NPR 2,218,541,470 (Previous year NPR 4,685,724,887) imported in the name of company as per terms of contract with vendors based on turnkey project. Risk on these inventories lies with the vendor until it is installed who have full control and in their custody for the purpose of getting used in installation or construction. The liability for these inventories are to be recognized only when services are performed, installation is complete and assets are available for use (on-air). These capital inventories have also not been confirmed from vendor to ensure their existence, status and value. As such, CWIP and current liabilities have been overstated to that extent.

d. The Company has not provided impairment for inventory as per the Accounting Policy 2073 that provides for impairment on the basis of inventories lying idle for specified period of time amounting to Rs. 288.22 million (Net of Impairment) costing Rs. 427.3 million. Inventories rather being classified on the basis of purchase date and its characteristics, are classified only on the basis its characteristic due to which any movement seen on any item within the group affects the impairment of the whole group.

e. The Company has made significant investment to bring into operation nationwide 4G/LTE network, to strengthen and expand its business that is entirely dependent on successful completion of the project within the agreed time and quality. Separate contracts have been signed for Core, Radio Access Network (RAN) I and II totaling NPR 19.68 billion (NPR equivalent) excluding duties and taxes, for which purchase orders as per contract have been issued on different dates. The project was initially scheduled to be completed in 12 months (February 2020), which has not been completed yet. Although time extension of the various lots was made upto Chaitra 2078, the time period has already expired and no decision has been taken thereafter. Although committee has been formed for calculation of liquidated

damages, decision has not been taken on on the same which can be maximum ten percent of total contract price of the respective phase as per the contract terms. The company has capitalised Rs. 14.47 Billion related to RAN I and II as on Asadh End 2079.

Further, the Company has faced oppurtunity revenue loss and has affected its quality of services due to delay in regular maintanance of its 4G sites. Based on our sampling, 265 sites were found in-operative for more than 30 days even upto 270 days out of total 3926 sites.

Delay in project completion and maintenance of the sites has significant impact on the business and revenue generation of the company. Further, income is understated by the amount liquidated damage of 4G/LTE Project as per the accounting policy of the company.

We have conducted our audit in accordance with Nepal Standards on Auditing (NSAs). Our responsibilities under those standards are further described in the Auditors Responsibilities for the Audit of the Financial Statements section of our Report. We are independent of the Company in accordance with the ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants together with ethical requirements that are relevant to our audit of the financial statements and we have fulfilled our other ethical responsibilities and ICAN's Handbook of Code of Ethics for Professional Accountants. We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our qualified opinion.

OTHER MATTERS

a. We did not audit the financial statement of subsidiary namely Nepal Digital Payments Company Ltd. The financial statements and other financial information have been audited by other auditor whose report has been furnished to us by the management. Our opinion on the financial statements so far as it relates to the accounts and disclosures included in respect of the subsidiary is based solely on the report of other auditor.

b. The Company has book value of Property Plant and Equipment excluding land and motor vehicles at balance date of NPR. 28.337 Billion, of which assets worth NPR 12.76 billion only have been insured where risks like strike, riot, terrorism etc. are not covered. All inventories of the Company are not insured at all. The risk management system including the data and system security are inadequate.

c. The Company has not complied with the provisions of Labor Act, 2074 and Labor Regulation, 2075 relating to contractual employees, Labor audit and requirements of Social Security Act 2075; Bonus Act and Regulations relating to maintenance and operation of Employees Welfare Fund and Interconnection Guidelines 2076 relating to international and domestic usage charges.

KEY AUDIT MATTERS

Key audit matters are those matters that, in our professional judgment, were of most significance in audit of the consolidated financial statements. These matters were addressed in the context of our audit of the consolidated financial statements as a whole, and in forming our opinion thereon, but we do not provide a separate opinion on these matters. For each matter below, our description of how our audit addressed the matter is provided in that context. In addition to the matters described in the Basis for Qualified Opinion Section, we have determined the matters described below to be the key audit matters to be communicated in our report.

Key Audit Matter	How our audit addressed the matter
Revenue Recognition We considered accuracy of revenues relating to the voice and data services provided as a key audit matter due to the complexity of the IT systems, significance of volumes of data processed by the IT systems and the impact of changing pricing models (tariff structures, incentive arrangements and discounts, etc.). The amount of revenue involved in the financial statement is material to the financial statements and due to complexity of the system, processes and product /services used to record revenue having multiple software used, reliance on automated processes and controls.	We evaluated the design and operating effectiveness of key controls over the capture and measurement of revenue transactions across all significant revenue streams, including evaluating the relevant IT systems with supporting evidence such as service detail records and evidence of customer payment. We obtained understanding of nature of various services provided by the company comprising prepaid, postpaid, international and fixed line services.

The Company has used billing system which capture, values and records the revenue data generated from various software, which are heavily reliant on IT systems with processes and controls over the transactions. Disclosures relating to revenue recognition can be found at note 15.	The accuracy and completeness of revenue amounts recorded is an inherent risk. Our audit procedures included amongst the following: System recorded transactions: real time test of recording of transactions in the system, subsequently recorded to accounting system. Information are processed in a separate directorate independent of accounting directorate resulting in additional control overbilled records and accounted records. Manual control over transactions: testing the design and implementation of various operating effectiveness of manual control over initiation, authorization, and testing of revenue transactions. These included testing of tariff rates, packages, treatment related to discounts and recording to ERP including major contracts Performing substantive testing including analytical procedures over major streams of revenue generation Testing of manual journal entries and end to end reconciliation from data records to billing systems and accounting ledgers. Testing the delivery of goods and service rendered for recording of revenue from advance/deposits received. Based on the result of the sample testing and mix use of manual and automated controls that are in place, we have relied on the information generated by the system and process followed by the Company for revenue recognition.
Information Technology (IT) System and Controls The Company uses several IT/ software systems with or without integrating with ERP system for management of its business operations. A significant part of the company's financial process heavily reliant on IT systems with automated processes and controls over the capturing, valuing and recording of transactions and manual interventions on the same as well while recording the data into ERP. This is a key part of our audit because of the complex IT environment supporting the business processes; mix of manual and automated controls; multiple internal and outsourced support arrangements; and complexity of the billing systems which result in revenue being recognized	We assessed the manual and automated controls relating to IT systems relevant to financial reporting, including the recognition of revenue. While separate IS audit is yet to be carried out, we ted a sample of automated controls that are designed to enforce appropriate segregation of duties, roles and controls. This included assessing the design of relevant automated processes and controls. We reviewed a sample of the financial information produced by various systems, recording in ERP and reporting. We evaluated the effectiveness of the controls in the systems.
Impairment The assets owned by the company include property plant and equipment and other assets. Given the dynamic nature of the industry in which the company operates, there is a risk that there could be material impairment to intangible asset, investments and other assets. Determination as to whether or not there is an impairment relating to an asset or Cash Generating Unit (CGU) involves significant judgment about the future cash flows and plans for these assets and CGUs.	We reviewed the policies and process of impairment of each class of assets. We assessed the determination of cash generating units (CGU) used for their impairment assessment and for WIMAX and CDMA in particular to assess the impairment models and evaluate the reasonableness of key assumptions including discount rate, growth rates and forecast growth assumptions. We also performed sensitivity analysis around the key drivers of the cash flow projections, including any potential impact of the COVID-19 pandemic. We reviewed the impairment matrix prepared for expected losses mainly for accounts receivable and inventories as per the policies. We tested the adequacy of impairment on investments, receivables and other assets including PPE of the company. We reviewed the impairment of all significant class of assets, basis and adequacy including reversals.
Fair Value Measurement The Company has investment in shares and debentures which are measured on fair value. Similarly, property plant and equipment mainly land and buildings and other assets have been reassessed by the management technical experts of the company which was independently valued in FY 2078/79. The company categorizes assets or liabilities carried on the reporting date at fair value using a three level hierarchy. Determination of fair value is based on a high degree of judgment and input from data that is not directly observable in the market. Further, the	We reviewed the basis and categorization of assets or liabilities carried on the reporting date at fair value using a three level hierarchy including key assumptions around discounted cash flow to estimate fair value. We reviewed land and building reassessment reports obtained by the management by involvement of committee and experts. We assessed the methodology and the assumptions applied in determining the fair

fair value is significantly influenced by the expected pattern of future benefits of the tangible assets.	value. We have assessed the objectivity, independence and competence of the specialists involved in the process. We assessed the adequacy of disclosure in Note 11 and Note 9 to the financial statements.
Provisions and contingencies tax, legal and other regulatory matters The Company has recognized provisions for probable outflows relating to legal, tax and other regulatory matters and have disclosed contingencies for legal, tax and other regulatory matters where the obligations are considered possible. The Company assesses a likelihood that a pending matter relating to tax, legal or regulatory will succeed. In performing this assessment, the Company applies judgement and has recognized provisions based on whether additional amounts will be payable and has disclosed contingent liabilities where economic outflows are considered possible. We have considered the provisions recorded and the contingencies relating to tax, legal and other regulatory matters as a key audit matter as there is significant judgement to determine the possible outcome of matters under dispute and determining the amounts involved, which may vary depending on the outcome of the matters.	We obtained an understanding, evaluated the design, and tested the operating effectiveness of internal controls relating to: • Identification evaluation, recognition of provisions, disclosure of contingencies for matters under review or appeal with relevant adjudicating authorities by considering the assumptions and information used by management in performing this assessment. • Completeness and accuracy of the underlying data / information used in the assessment. For tax matters, we evaluated the reasonableness of the management's positions by considering tax regulations and past decisions from tax authorities. For regulatory fee and other matters, we evaluated the reasonableness of the management's positions by considering relevant past assessment orders, commitments and payments made. We also evaluated the disclosures provided in the notes to the financial statements concerning these matters.

INFORMATION OTHER THAN THE FINANCIAL STATEMENTS AND AUDITOR'S REPORT THEREON

The Company's Management is responsible for the preparation of the other information. The other information comprises the information included in the Management report, Report of the Board of Directors and Chairman's statement but does not include the financial statements and our auditor's report thereon. Our opinion on the financial statements does not cover the other information and we do not express any form of assurance conclusion thereon.

In connection with our audit of the financial statements, our responsibility is to read the other information and, in doing so, consider whether the other information is materially inconsistent with the financial statements or our knowledge obtained during the course of our audit or otherwise appears to be materially misstated. As the other information documents are in the process of completion, the management has provided written representation that final version of the documents will be provided when available.

RESPONSIBILITY OF MANAGEMENT AND THOSE CHARGED WITH GOVERNANCE FOR THE FINANCIAL STATEMENTS

Management is responsible for the preparation and fair presentation of the financial statements in accordance with Nepal Financial Reporting Standards and for such internal control as management determine is necessary to enable the preparation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

In preparing the financial statements, management is responsible for assessing the Company's ability to continue as a going concern, disclosing, as applicable, matters related to going concern and using the going concern basis of accounting unless management either intends to liquidate the Company or to cease operations, or has no realistic alternative but to do so.

Those charged with Governance are responsible for overseeing the Company's financial reporting process.

AUDITOR'S RESPONSIBILITIES FOR THE AUDIT OF THE FINANCIAL STATEMENTS

Our objectives are to obtain reasonable assurance about whether the financial statements as a whole are free from material misstatement, whether due to fraud or error, and to issue an auditor's report that includes our opinion. Reasonable assurance is high level of assurance, but it is not a guarantee that an audit conducted in accordance with NSAs will always detect a material misstatement when it exists. Misstatements can arise from fraud or error and are considered material if, individually or in the aggregate, they could reasonably be expected to influence the economic decisions of users taken on the basis of these financial statements.

As part of an audit in accordance with NSAs, we exercise professional judgment and maintain professional skepticism throughout the audit. We also:

- Identify and assess the risk of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error, design and perform audit procedures responsive to those risks, and obtained audit evidence that is sufficient and appropriate to provide a basis for our opinion. The risk of not detecting a material misstatement resulting from fraud is higher than for one resulting from error, as fraud may involve collusion, forgery, intentional omissions, misrepresentations, or the override of internal control.
- Obtain an understanding of internal control relevant to the audit in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purposes of expressing an opinion on the effectiveness of the Company's internal control.
- Evaluate the appropriateness of accounting polices used and the reasonableness of accounting estimates and related disclosures made by the management.
- Conclude on the appropriateness of the management's use of the going concern basis of accounting and, based on the audit evidence obtained, whether a material uncertainty exists related to events or conditions that may cast significant doubt on the Company's ability to continue as a going concern. If we conclude that a material uncertainty exists, we are required to draw attention in our auditor' report to the related disclosures in the financial statements or if such disclosures are inadequate, to modify our opinion. Our conclusions are based on the audit evidence obtained up to the date of our auditor's report. However, future events or conditions may cause the company to cease to continue as a going concern.
- Evaluate the overall presentation, structure and content of the financial statements, including the disclosures, and whether the financial statements represent the underlying transactions and events in a manner that achieves fair presentation.
- Obtain sufficient appropriate audit evidence regarding the financial information of the entities or business activities within the company to express an opinion on the financial statements. We are responsible for the direction, supervision and performance of the audit. We remain solely responsible for our audit opinion.

We have communicated with those charged with governance regarding, among other matters, the planned scope and timing of the audit and significant audit findings, including any significant deficiencies in internal control that we identified during our audit. Management Letter outlining such findings and

We also provide those charged with governance with a statement that we have complied with relevant ethical requirements regarding independence, and to communicate with them all relationships and other matters that may reasonably be thought to bear on our independence, and where applicable, related safeguards. From the matters communicated with those charged with governance, we have determine those matters that were of most significance in the audit of the financial statements of the current period, therefore are described in our Auditor's Report.

REPORT ON THE OTHER LEGAL AND REGULATORY REQUIREMENTS

a. We have obtained satisfactory information and explanations asked for, which to the best of our knowledge and belief were necessary for the purpose of our audit;
b. The consolidated financial statements including the consolidated Statement of Financial Position, consolidated Statement of Profit or Loss, consolidated Statement of Other Comprehensive Income, consolidated Statement of Changes in Equity, consolidated Statement of Cash Flows including a Summary of Significant Accounting Policies and other explanatory notes have been prepared in all material respect in accordance with the provisions of the Companies Act, 2063, and they are in agreement with the books of accounts of the Company; and the accounts and records of the Company are properly maintained in accordance with the prevailing laws.
c. To the best of our information and according to the explanations given to us, in the course of our audit, we observed that the business of the Company was conducted satisfactorily, and the Company's transactions were found to be within the scope of its authority.

We did not come across cases of accounting related fraud and the cases where the board of directors or any director or any office bearer of the Company has acted contrary to the provisions of law except reported in this report or caused loss or damage to the Company or committed any misappropriation of the funds of the Company.

संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका संस्थाहरु

नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण

लेखापरीक्षकको राय

हामीले नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरणको यसै साथ संलग्न २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय स्थितिको विवरण, नाफा वा नोक्सानको विवरण, इक्वीटीमा भएको परिवर्तनको विवरण र नगद प्रवाह विवरण एवं लेखा सम्बन्धी नीति तथा टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण गरेका छौं । हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक प्राधिकरणको वित्तीय विवरणले २०७९ आषाढ मसान्तको वित्तीय अवस्था तथा उक्त मितिमा समाप्त भएको २०७८।७९ को नाफा वा नोक्सानको विवरण तथा नगद प्रवाह विवरणले नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार यथार्थ चित्रण गर्दछ ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभुत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

१. **नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमानको परिपालना:** प्राधिकरणले २०७२।७३ देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमानमा आधारित वित्तीय विवरण तयार गर्ने कार्य गरेकोमा देहाय बमोजिमको नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान तथा लेखामानको परिपालना भएको छैनः

- **१.१.** जायजेथा संयन्त्र तथा उपकरणको मूल्याङ्कन, ह्रासकट्टि र क्षयीकरणका सम्बन्धमा नेपाल लेखमान १६, जायजेथा संयन्त्र र उपकरण र नेपाल लेखामान ३६, सम्पत्तिको क्षयीकरण,
- **१.२.** लगानी योग्य सम्पत्तिको लेखाङ्कन तथा मूल्याङ्कनका सम्बन्धमा नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान ४०, लगानी योग्य सम्पत्ति,
- **१.३.** विदेशी विनिमय परिवर्तनको लेखाङ्कन सम्बन्धमा नेपाल लेखामान-२१, "The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates"
- **१.४.** विदेशी मुद्रामा भुक्तानी गरिएको आपूर्तिकर्ता पेश्की सम्बन्धमा IFRIC-22 "Foreign Currency Transactions and Advance Consideration"

२. **जायजेथा, संयन्त्र र उपकरण तथा ह्रासकट्टि :** प्राधिकरणले निर्माणाधिन विमानस्थल तथा कार्य प्रगति मध्ये विगतका वर्षहरुमा कार्य सम्पन्न भई पूँजीकृत हुनुपर्ने रु. ६,४३६,०७६,०४०।- को खर्च यस वर्ष आएर मात्र पूँजीकरण गरेको देखिन्छ र यस वर्षबाट मात्र ह्रासकट्टि गणना गरेको हुँदा विगत वर्षहरुमा हुनुपर्ने ह्रासकट्टि खर्च रु. १,१५७,६५२,३०१।- लेखाङ्कन नभएकोले यस वर्षको अन्त्यमा ह्रासकट्टि पछिको सम्पत्तिको खुद रकम र संचित नाफा सोही रकमले बढी हुन गएको देखिन्छ ।

३. **स्थगन कर :** यस वर्ष नाफा नोक्सान विवरणमा स्थगन कर आम्दानी रु.७४५,२९७,४३४।- र वित्तीय स्थितिको विवरणमा स्थगन कर सम्पत्ति रु.२,४७२,६१९,५७६।- लेखाङ्कन गर्नुपर्नेमा स्थगन कर आम्दानी रु.७४९,९५८,४००।– र स्थगन कर सम्पत्ति रु.२,४७,७२,८०,५४२।— लेखाङ्कन भएकोले स्थगन कर आम्दानी रु.४,६६०,९६६।- ले बढी लेखाङ्कन हुनगएको छ । सोही रकमले स्थगन कर सम्पत्ति समेत बढी लेखाङ्कन भएको छ । साथै आयकर ऐन, २०५८ अनुसार सम्पत्ति, संयन्त्र तथा उपकरणको कर आधार रु.२२,२२,८५,४४,४७८।- रहेको देखिन्छ । प्राधिकरणले सम्पत्ति, मेशिनरी तथा उपकरणको गतबर्ष कार्यसम्पन्न भएकोमा सोवर्ष पूँजीकरण नगरि यस वर्ष मात्र पूँजीकरण गरेकोले लेखा आधार र कर आधार दुवै सही नहुने हुँदा यसको प्रत्यक्ष असर स्थगन कर निर्धारणमा समेत पर्न जाने देखिन्छ ।

४. **चालू सम्पतिः** यस सम्बन्धी देखिएका व्यहोरा देहाय बमोजिम छन् :

४.१. **आसामी तथा अन्य प्राप्य रकमः** विभिन्न एयरलाइन्स, सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरुबाट प्राप्त हुन बाँकी रहेको रकम रु.१,२८,१३,५३,७२८।- को सम्बन्धित आसामीहरुबाट समर्थन लिएको नदेखिएकोले सो बाँकी रकमको यथार्थता यकिन नभएको र असुल नभएमा सो रकमले नाफा र सम्पत्तीमा असर पर्ने देखिन्छ ।

४.२. **बैंकः** प्राधिकरणले सबै बैंक मौज्दातहरुको बैंक मौज्दात समर्थन पत्र प्राप्त नगरेको र बैंक हिसाब मिलान विवरण अद्यावधिक नगरेकोले बैंक मौज्दात रु.६,८८,०३,०४,७६४।- यथार्थ हो भनि यकिन गर्न सकिदैंन । बैंक हिसाब मिलानपछि यकिन भएको रकम अनुसार फरक पर्न गएको रकमले सम्पत्ति, दायित्व र नाफा नोक्सानमा असर पर्ने देखिन्छ ।

४.३. **ट्रान्जीट मौज्दातः** नगद तथा बैंक मौज्दात अन्तर्गत ट्रान्जीटमा रहेको रु.१०,८१,५२,९८०।- मा विगतका वर्षहरुमा हिसाब मिलान हुन नसकेको रकमहरू पनि समावेश भएकोले ट्रान्जीटमा रहेको रकमहरु समायोजन नहुदाँ सो रकमले बैंक मौज्दातको वास्तविक अवस्था तथा नाफा नोक्सानमा समेत असर पर्ने देखिन्छ

४.४. **आपुर्तिकर्ता पेश्की :** पोखरा अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलसंग सम्बन्धित आपूर्तिकर्ता पेश्कीमा IFRIC 22 "Foreign Currency Transactions and Advance Consideration" अनुसार रु. ७१,१५७,३४८।- को समायोजन गर्नुपर्नेमा सो नगरेको हुनाले सोही रकमले अन्य चालु सम्पत्ति अन्तर्गत आपूर्तिकर्ता र अन्यलाई अग्रिम भुक्तानी घटी भएको देखिन्छ भने निर्माणाधिन विमानस्थल तथा कार्यप्रगति बढी हुन गएको देखिन्छ ।

५. **शेयर पुँजी :** नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को २०५९।११।१९ को निर्णयानुसार हस्तान्तरण भएको सम्पत्तिको जम्मा मूल्य रु.१३,१२,८६,५३,०२६।- कायम भए अनुसार शेयर पुँजी लेखाङ्कन भएकोमा गणितीय त्रुटीले रु.३,३८१,६०९,४३१।- बढी लेखाङ्कन भएको र समायोजन नगरेकोले सो रकमले शेयर पुँजी र सम्पत्ती बढी भएको छ ।

६. **ऋण तथा भुक्तानी गर्नुपर्ने ब्याजः** यस सम्बन्धी देखिएका व्यहोरा देहाय बमोजिम छन् :

६.१. अर्थ मन्त्रालयद्वारा प्रकाशित "सार्वजनिक संस्थानहरूको बार्षिक स्थिति समीक्षा, २०७९" अनुसार २०७७।७८ को अन्त्यमा नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरणले नेपाल सरकारलाई तिर्न बाँकी व्याज रकम भन्दा प्राधिकरणको वित्तीय विवरण अनुसार नेपाल सरकारलाई तिर्न बाँकी व्याज रकम रु. ३४ करोड ५५ लाखले बढी भएकोले सो रकमको हिसाब मिलान पश्चात बढी भएको एकिन भएमा सम्पत्ति र ऋण सो रकमले घट्ने छ । यस वर्षको विवरण उपलब्ध नहुनाले अर्थ मन्त्रालयको हिसाब र प्राधिकरणको हिसाबमा हुनसक्ने फरक रकम एकिन गर्न सकिएन ।

६.२. गौतमबुद्ध विमानस्थल सुदृढिकरण कार्यको लागी नेपाल सरकारबाट प्राप्त भएको ऋणको रकम एसियाली विकास बैङ्क बाटनै ठेकेदारलाई प्रत्यक्ष भुक्तानी हुने भएकाले एसियाली विकास बैङ्कको भुक्तानी विवरण अनुसार रु.४,८०,७७,४९,५५८।- लेखाङ्कन गर्नुपर्नेमा प्राधिकरणले रु.४,७६,४७,५६,१५७।- लेखाङ्कन गरेकोले फरक रु.४,२९,९३,४०१।- को हिसाब मिलान विवरण तयार गरेको छैन । यसैले ऋण तथा सापटी अन्तर्गत उल्लेख गरेको रु.४,३७,८१,५३,९१९।- को यथार्थता यकिन गर्न सकिएन ।

६.३. नेपाल सरकारसँग विदेशी मुद्रा(एस. डि. आर. र अमेरिकी डलर) मा भएको सहायक ऋण सम्झौता (ऋण नं. २५७९) को लेखाङ्कन सम्झौता गरिएको मुद्रामा गरी समयसमयमा विदेशी मुद्राको विनिमय दरमा हुने परिवर्तनको प्रभाव वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुरुप लेखाङ्कन हुनुपर्नेमा ऋण प्राप्त गर्दा तथा ब्याज भुक्तानी गर्दाको मितिमा भएको सटही दरका आधारमा नेपाली मुद्रामा ऋण रु.४,३७,८१,५३,९१९।- र निर्माणाधिन सम्पत्तिमा पूँजीकरण गरेको ब्याज रु.८६,२२,१०,६१७।- लेखाङ्कन गरेकोले विदेशी मुद्राको विनिमय दर परिवर्तनले हुन आउने फरक रकम समायोजन गर्दा सो रकमले निर्माणाधिन सम्पत्ति र ऋण तथा ब्याज दायित्व वृद्धि हुने देखिन्छ ।

६.४. पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल आयोजनाको लागि नेपाल सरकार मार्फत Exim Bank, China बाट प्राप्त ऋणको सन्दर्भमा प्राधिकरणले सोझै Escrow Account मार्फत Exim Bank, China लाई भुक्तानी गरेको ब्याज र प्रतिबद्धता शुल्क नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने ऋणको साँवा रकमबाट समायोजन गरेको भएतापनि नेपाल सरकारबाट कुनै समर्थन लिएको नदेखिएकोले भुक्तानी गर्नुपर्ने ऋणको साँवा रु.१६,५७,२९,६८,१२२।- लेखाङ्कन गरेकोमा सोरकम रु.६४८,६७८,२२४।- ले घटी हुन गएको देखिन्छ भने भुक्तानी गुर्नपर्ने ब्याज तथा निर्माणाधिन विमानस्थल तथा कार्यप्रगति रु.५६,२७,८८,२०१।- ले बढी हुन गएको देखिन्छ ।

७. **अन्तर-कार्यालय एवं विभिन्न लेखा :** विगतका वर्षहरु देखि नै अन्तर कार्यालय एवं विभिन्न लेखा शीर्षकमा भएको खुद फरक रकम रु.६,२२,५५,०९७।- अन्य चालू सम्पत्तिहरूमा लेखाङ्कन गरेको देखिन्छ । फरक रकमहरुको समायोजन गर्न बाँकी रहेकोले चालु सम्पत्ति यथार्थपरक देखिएन ।

८. **वहाल आम्दानी :** त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल अन्तर्गतका टर्मिनल भवनको बहाल सम्झौता अवधी समाप्त भएको तर कानुनी विवाद सिर्जना गरी सम्मानित अदालतमा मुद्दाहरु विचाराधिन अवस्थामा रहेका विभिन्न व्यक्ति तथा संस्थाहरुबाट विमानस्थल सेवा शुल्क नियमावली, २०६७ को नियम १६(७) मा तोकेको न्युनतम दरमा बहाल असुल नगरी समाप्त भएको सम्झौता अनुरुपको रकम मात्र असुल गरेको हुँदा उक्त फरक रकम बराबरले नाफा र सम्पत्तिमा घटी लेखाङ्कन हुन गएको देखिन्छ । यस सम्बन्धमा मुख्यतः उल्लेखनीय व्यहोरा देहाय अनुसार देखिन्छः

क्रस.	व्यावसायी	कारोवार	सम्झौता मिति र अवधि	वहाल रकम (हजारमा .रु)
१	एक होटल	एक्जुकेटिभ लाउञ्ज रेस्टुरेन्ट ९३३ व.मी.	२०६४।५।१४ बाट १० वर्ष	१००७६४
२	एक मार्ट	कफी सप १८.९० व.मी.	२०७२।५।३१ बाट ३ वर्ष	११२२०
३	एक मनि एक्सेन्ज	मनी चेन्ज ३.७५ व.मी.	२०६४।४।३१ बाट ३ वर्ष	७९५
४	एक क्याफे	क्यान्टिन १७० व.मी	२०६७।१२।२ बाट ३ वर्ष	२०३४
५	एक मल्टिपल ट्रेड	गिफ्ट सप १६.व २५.मी	२०६९।७।१९ बाट ३ वर्ष	१०५२१
६	एक सर्भिसेज	गिफ्ट सय १३.व ६५.मी	२०७१।११।२२ बाट ३ वर्ष	१३४११

सम्झौताको म्याद साकिँदा समेत वहाल व्यवस्थापनमा पूनरावलोकन नगरी साविकमा व्यवसायिले सम्झौतामा भएको कमजोरी देखाई विवाद सिर्जना गरेको कारणले वक्यौता असुल नभएको अवस्था छ । यस सम्बन्धमा सम्झौताका शर्त र वहाल व्यवस्थापनमा विशेष ध्यान पुर्याई पूनरावलोकन गर्नुपर्दछ ।

९. **आयकर व्यवस्था :**यस आर्थिक वर्षको आयकर निर्धारण गर्दा अद्यावधिक वित्तीय विवरण अनुसार नगरेकोले तथा माथि उल्लेखित समायोजनहरु नभएको कारणले आयकर व्यवस्था यथार्थपरक छैन ।

लेखापरीक्षणका मुख्य विषयबस्तुहरु (Key Audit Matters)

लेखापरीक्षणको मुख्य विषयहरु त्यस्ता विषय हुन, जुन हाम्रो ठहरमा, प्राधिकरणको यस वर्षको लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा बढि अर्थपूर्ण रहेका थिए। त्यस्ता विषयहरुलाई वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा तथा वित्तीय विवरणहरु उपर हाम्रो

राय बनाउने क्रममा सम्बोधन गरिएको छ र यी विषयहरुमा हामी छुट्टै राय प्रदान गर्दैनौं। कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेख गरिएका बुँदाहरु आँफैमा लेखा परीक्षणका मुख्य विषयहरु हुन। हामीले निम्न विषयहरुलाई हाम्रो प्रतिवेदनमा उल्लेख गर्नुपर्ने लेखा परीक्षणका मुख्य विषयको रुपमा निर्धारण गरेका छौं:

क्र.स	लेखापरीक्षणको मुख्य विषय	लेखापरीक्षणको प्रतिक्रिया
१.	**सम्पत्ति निर्माण, खरिद तथा व्यवस्थापन** प्राधिकरणको देशभर रहेका विभिन्न विमानस्थलहरुमा निरन्तर रुपमा नयाँ निर्माण तथा खरिद कार्य हुने भएकाले सम्पत्ती, निर्माण, खरिद, व्यवस्थापन तथा अभिलेखिकरणलाई लेखापरीक्षणका मुख्य विषय मानिएको छ ।	खरिद तथा व्यवस्थापन र यस अभिलेखको सम्बन्धमा हाम्रो लेखापरीक्षण पद्दती निम्न अनुसार रहेको छ : • संस्थाको खरिद तथा अभिलेखका लागि सार्वजनिक खरिद ऐन तथा नियमावली लागु हुने भएकोले यी ऐन तथा नियमावलीहरुका अध्ययन, • नयाँ विमानस्थल निर्माण सम्बन्धी मापदण्डको अध्ययन, • प्राधिकरणको विभिन्न नियमहरुको अध्ययन, • प्राधिकरणका विमानस्थल निर्माण तथा मर्मत संभारका लागि गरिएका खरिदहरुका विस्तृत रुपमा निरीक्षण तथा सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावली पालना भए नभएको निक्र्यौल , • निर्माणाधीन आयोजनाहरुका भौतिक निरीक्षण, • विभिन्न रकमका खरिदहरु उपयुक्त रुपमा स्वीकृती प्राप्त भए नभएको परीक्षण, • खरिद गरिएका जग्गा तथा अन्य सम्पत्तिहरुको स्वामित्व रहे नरहेको यकिन • खरिद तथा निर्माण गरिएका सम्पत्तिहरुको प्रभावकारी उपयोग भए नभएको सम्पत्ति यकिन ।
२.	**सूचना प्रविधी नियन्त्रण प्रणालीः** कारोबार लेखाङ्कन तथा हिसाब, व्यवस्थापन तथा विभिन्न सम्बद्ध निकायहरुलाई आवश्यक प्रतिवेदनहरु बनाउनको लागि आवश्यक नियन्त्रण प्रणाली प्राधिकरणको सफ्टवेयरको प्रभावकारीतामा निर्भर रहन्छ । कुनै पनि नियन्त्रण असफलता, गलत तथ्याङ्क प्रविष्टि तथा गलत तथ्याङ्कको extraction ले व्यवस्थापन, शेयरधनी र नियामक निकायहरुलाई गलत रिपोर्टिङ हुन सक्ने भएको कारणले यसलाई हाम्रो लेखापरीक्षणको मुख्य विषय मानिएको छ ।	हाम्रो लेखापरीक्षण पद्दती प्राधिकरणका सूचना प्रविधी नीति तथा असल अभ्यासहरुमा आधरित छ जुन निम्नानुसार रहेको छ : •प्राधिकरणका विभिन्न क्षेत्रमा सञ्चालनमा रहेका सूचना प्रविधीहरुको प्रकृती तथा प्रक्रियाको अध्ययन, •प्राधिकरणका सूचना प्रविधिको प्रभावकारिता तथा विश्वसनियताको मूल्यांकन ।

३.	**आम्दानी लेखाङ्कन तथा असुलीः** प्राधिकरणको देशैभरी रहेका विमानस्थलहरुले वायुसेवा कम्पनीहरुलाई प्रदान गर्ने अवतरण, विसान, संचार तथा उड्डयन सहाय सेवा लगायत अन्य सेवा वापतको शुल्कहरु आम्दानीको रुपमा लेखाङ्कन हुने गर्दछ । विमानस्थलहरुले प्रदान गरेका त्यस्ता सेवाहरुको सम्पूर्ण तथ्याङ्क सूचना प्रविधिमा आधारित नहुँदा कतिपय आम्दानी लेखाङ्कन छुट हुन जाने सम्भावना रहने तथा असुल गर्नुपर्ने रकम समयमा असुल नहुँदा प्राधिकरणलाई वित्तीय जोखिम बढ्न जाने हुँदा यसलाई पनि लेखापरीक्षणको मुख्य विषय मानिएको छ ।	आम्दानी लेखाङ्कन तथा असुली सम्बन्धमा हाम्रो लेखापरीक्षण पद्दतीहरु निम्नानुसार रहेको छ : • प्राधिकरणको विमानस्थल सेवा शुल्क नियमावलीको अध्ययन, • विमानस्थल कार्यालयहरुले प्रदान गर्ने सेवाहरु तथा सो को तथ्याङ्क प्रविष्ट गरी विजक जारी गर्ने प्रकृयाको अध्ययन, • प्राधिकरणले प्रदान गर्ने सेवाहरुको विस्तृत जानकारी प्राप्त गरी आम्दानी लेखाङ्कन गर्ने पद्दती र असुली प्रकृया तथा सो संग सम्बन्धित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको अध्ययन • आवश्यक कागजातहरु तथा सूचनाहरु प्राप्त गरी आम्दानी लेखाङ्कन नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुरुप यर्थाथ तथा पूर्ण रुपमा भए नभएको यकिन ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसै प्रतिवेदनसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेबारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेवारी प्राधिकरणको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन् भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले प्राधिकरणको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सम्बन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ साथै प्राधिकरणलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविछिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। प्राधिकरणको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले प्राधिकरणको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन् छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण

जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरु देहाय बमोजिमका छन् :

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने, प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा प्राधिकरणको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिए तापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविछिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविछिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले प्राधिकरणको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहनगर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

नेपाल वायुसेवा निगम

कैफियत सहितको राय

हामीले नेपाल वायुसेवा निगमको यसै साथ संलग्न २०७८ असार मसान्तको वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक निगमको वित्तीय विवरणले २०७८ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारहरु :

१. **नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानः** सरकारी संस्थाहरुलाई २०७३।७४ बाट लागु हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रुपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानमा परिवर्तन गरिएको छ। तर संलग्न गरिएको २०७७।७८ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान अनुसार तयार गरिएको छैन, जसको प्रभाव अनिश्चित छ र त्यो प्रभाव महत्वपुर्ण तथा व्यापक हुन सक्छ।

२. **सञ्चालन नतिजाः** सञ्चालन आम्दानी गतवर्ष रु. १४ अर्ब ४१ करोड ८३ लाख रहेकोमा यसवर्ष ३६.८२ प्रतिशत घटेर रु. ९ अर्ब १० करोड ९२ लाख पुगेको छ । गत वर्षको सञ्चालन आम्दानी मध्ये रु. ११ अर्ब ३५ करोड ६० लाख एयरक्राफ्ट अपरेसनबाट र रु. ३ अर्ब ६ करोड २३ लाख एयरक्राफ्ट ह्याण्डलिङ्ग सर्भिसबाट आम्दानी भएको थियो । यसवर्षको सञ्चालन आम्दानी मध्ये रु.७ अर्ब ७१ करोड २ लाख एयरक्राफ्ट अपरेसनबाट र रु.१ अर्ब ३९ करोड ९१ लाख एयरक्राफ्ट ह्यान्डलिङ्ग सर्भिसबाट आम्दानी भएको देखिन्छ । एयरक्राफ्ट ह्यान्डलिङ्ग सर्भिसबाट प्राप्त हुने आम्दानीमा निर्भरता कायम छ । सञ्चालन खर्च गतवर्ष रु. १४ अर्ब ५४ करोड ६१ लाख रहेकोमा यसवर्ष २९.४९ प्रतिशतले घटेर रु.१० अर्ब २५ करोड ६६ लाख छ । यसवर्ष सञ्चालन नोक्सानी गतवर्ष भन्दा ८.९८ गुणा बढेर रु. १ अर्ब १४ करोड ७४ लाख पुगेको छ । अन्य आम्दानी पनि गतवर्ष भन्दा यसवर्ष २.५६ प्रतिशतले घटेर रु. ३६ करोड २६ लाख पुगेको छ । वित्तीय खर्च गतवर्ष भन्दा यसवर्ष ९.८३ प्रतिशतले घटेर रु. ३ अर्ब ६१ करोड ८९ लाख ५४ हजार पुगेको छ । संचालन आम्दानी भन्दा संचालन खर्च बढी देखिन्छ । बिमानको प्रकृति, किसिम तथा उडानको क्षेत्र अनुसार सञ्चालन मुनाफा र नोक्सानी विश्लेषण गरेर रणनीति तय गर्नुपर्नेमा निगमले यसरी विश्लेषण गरेको छैन । यसैले कमजोर रणनीतिक व्यवस्थापनमा निगम सञ्चालन भइरहेको स्थिति देखिन्छ ।

३. **विमान खरिद ऋणः** नेपाल वायुसेवा निगम र कर्मचारी सञ्चय कोष बीच २०७०।३।४ मा ए ३२० न्यारोवडी एयरबस २ थान खरिद गर्नको लागि नेपाल सरकारको रु.१० अर्बको जमानीमा रु.९ अर्व ९८ करोड ११ लाख १७ हजार तथा २०७४।२।२८ मा ए ३३० वाईडवडी एयरबस १ थान खरिद गर्नको लागि नेपाल सरकारको रु.१२ अर्बको जमानीमा रु.११ अर्व ९९ करोड ६१ लाख ३० हजारको ऋण सम्झौता भएको देखिन्छ । उक्त ऋणमा २०७८ असार मसान्तसम्मको व्याज र जरिवाना समेत पुँजीकृत गरी रु.२६ अर्व ४९ लाख ४ हजार ऋण रकम कर्मचारी सञ्चय कोषले अभिलेख गरेको छ ।नेपाल सरकारको जमानीमा कर्मचारी सञ्चयकोषबाट लिएको ऋण तिर्ने जिम्मेवारीको पालना निगमले नगर्दा संचयकर्ता समेतलाई नोक्सानी पर्ने अवस्था देखिन्छ ।

त्यस्तै, नेपाल वायुसेवा निगम र नागरिक लगानी कोष बिच २०७४।२।२९ मा ए ३३० वाईड वडी एयरबस १ थान खरिद गर्नको लागि नेपाल सरकारको रु.१२ अर्बको जमानीमा उक्त रकमको ऋण सम्झौता भएको देखिन्छ । उक्त ऋणमा २०७८ असार मसान्त सम्मको ब्याज र जरिवाना समेत पुँजीकृत गरी रु.१५ अर्व ३४ करोड ७८ हजार ऋण रकम नागरिक लगानी कोषले अभिलेख गरेको छ ।

तर निगमले भने उपरोक्त दुवै ऋणदाताले पूँजीकृत गरेको ब्याज र जरिवानाब्याज मध्ये ब्याज रु ८ अर्व १४ करोड १४ लाख २१ हजारलाई भुक्तानी गर्न बाँकी ब्याजमा अभिलेख गरेको छ भने जरिवानाब्याज रु.७४ करोड ०६ लाख ४७ हजारको लेखांकन निगमले गरेको छैन ।साथै जरिवानाब्याजलाई आकस्मिक दायित्वको रूपमा वित्तीय विवरणमा खुलासा

गरेको पनि छैन । निगमले दायित्व हिसाबको यथार्थ अवस्था प्रश्तुत गर्नुको अतिरिक्त कार्ययोजना बनाई समयमै ऋण भुक्तानी गरेर यस्तो जरिवानाब्याज तिर्नुपर्ने अवस्थाबाट मुक्त हुनुपर्दछ।

४. **चार्टर उडान :** निगमले आर्थिक वर्षको अन्तिम सम्ममा रु. ६२,१०,२२,४१९ बराबरको चाटर्ड उडान गरेको छ। निगमको A-३३० बीमानबाट काठमाण्डौ - ग्वाङ्गाव - काठमाण्डौ सेक्टरमा कार्गो ल्याउने प्रयोजनको लागि संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयको पत्रको आधारमा निगमले २०७६।१२।१५ मा उडान सम्पन्न गरिसकेको तथा निगमलाई सो वापतको चार्टर भाडा रकम उपलब्ध हुनुपर्नेमा एक ग्रुपबाट कबोल अनुसारको चार्टर भाडा रकम अमेरिकी डलर १५३,८५० निगमलाई हालसम्म पनि प्राप्त नभएको ऊक्त रकमको हिसाब निगमले लेखाङ्कन गरेको छैन । २०७९ असार मसान्तको विनिमय दर रु.१२८.११ ले हुन आउने रकम रु.१ करोड ९७ लाख १० हजार उक्त रकम असुल गर्नुपर्दछ।

५. **भाडा अम्दानी :** निगमले गतवर्ष रु.३ करोड ७३ लाख ९३ हजार र यसवर्ष रु.३ करोड ९८ लाख ८५ हजार भाडा आम्दानी गरेको छ।आर्थिक विनियमावली २०६५ को विनियम २३२ मा आफ्नो घर जग्गा भाडामा दिन सक्ने उल्लेख छ। निगमले विनियम २३० मा व्यवस्था गरिएको उपसमितिबाट न्यूनतम मूल्य कायम भई अधिकतम प्रतिस्पर्धा हुने गरी घर जग्गा भाडामा दिनुपर्ने देखिन्छ। तर निगमले पसल, कवल र घर भाडामा दिदाँ प्रतिस्पर्धालाई सिमित पारेर बढाबढ बेगर पुरानै भाडा लिनेको एकाधिकार कायम हुने गरी भाडामा दिएको देखिन्छ। जसकारण व्यवसायिक स्थल,न्यूरोडमा चलेको निष्पक्ष बजार मुल्यभन्दा ज्यादै न्यून दरमा भाडामा दिएकोले वार्षिक रुपमा लाखौं आय गुमेको देखिन्छ। तसर्थ निगमले आयमा वृद्धि गर्न तुरुन्त कानुनी व्यवस्था बमोजिम ठेक्का गरी पसल,कवल र घर भाडामा दिनुपर्दछ।

६. **कर लेखापरीक्षण प्रतिवेदनः** ठुला करदाता कार्यालयको च.नं. ३७९ मिति २०७८।२।२७ को पत्रबाट निगमको आर्थिक वर्ष २०७३।७४ को कर लेखापरीक्षण अनुसार रु. ११,४०,४६,७८३ अग्रिम कर ७ दिनभित्र आयकर ऐनको दफा ९०(८) बमोजिम दाखिला गर्नुपर्ने देखिन्छ। सो रकम मध्ये रु.८,४८,००,२५३ मिति ०७८।७।२६ मा दाखिला गरेको तर बाँकी रकम २,९२,४६,५३० नतिरेकोमा निगमले सो सम्बन्धमा चित्त नबुझेको भनी प्रशासनिक पुनरावेदन पनि नगरेकोले निगमले तिर्नुपर्ने व्याज तथा जरिवाना रकम वृद्धि हुदै गइरहेको छ। त्यसैगरी ठुला करदाता कार्यालयको च.नं. ४१३ मिति ०७६।११।३० को पत्रबाट निगमको आर्थिक वर्ष २०७२।७३ को कर लेखापरीक्षण रकम रु. १८,०५,९१,८५२ अग्रिम कर ७ दिनभित्र आयकर ऐनको दफा ९०(८) बमोजिम दाखिला गर्नुपर्ने देखिन्छ। सो रकम मध्ये रु १३,८३,४९,३७० मिति ०७८।०७।२६ मा दाखिला गरेको तर बाँकी रकम रु.४,२२,४२,४८२ निगमले नतिरेको र सो सम्बन्धमा चित्त नबुझेको भनी प्रशासनिक पुनरावेदन पनि नगरेकोले निगमले तिर्नुपर्ने व्याज तथा जरिवाना रकम वृद्धि हुदै गइरहेको छ। यसमा सम्बन्धित पदाधिकारीलाई जिम्मेवार बनाउनुपर्दछ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गर्यौं। ती मान अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। नेपाल वायुसेवा निगमको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

लेखापरीक्षणका मुख्य विषयहरु (Key Audit Matters):

मुख्य लेखापरीक्षण विषयहरु ती विषयहरु हुन् जुन हालको अवधिको वित्तीय विवरणहरुका लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपुर्ण छन। यी विषयहरु हाम्रो लेखापरीक्षणको सन्दर्भमा र राय गठन गर्दा सम्बोधन गरीएको छ। हामी यो मामिलाहरुमा छुट्टै

राय प्रदान गर्दैनौं। कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारखण्डमा उल्लेखित व्यहोरा बाहेक सञ्चार गर्नुपर्ने कुनै पनि मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु छैन ।

अन्य व्यहोरा (Other matters):

१. चाईनिज बिमान सञ्चालन :

निगमले चिनमा निर्मित २ वटा एम ए ६० र ४ वटा वाई १२ ई विमान मध्ये १।१ वटा अनुदानमा र एउटा एम ए ६० र ३ वटा वाई १२ ई-सहुलिएत ऋणमा प्राप्त गरेको थियो।ति विमान लिदा तयार पारेको व्यावसायिक योजनामा नेपालमा उडान गर्दा नाफा नै हुने भनि उल्लेख गरेको भएता पनि विमान प्राप्त गरि सञ्चालनमा ल्याउदा व्यावसायिक योजना बमोजिम सञ्चालनमा रहेको उल्लेख गरी विभिन्न अध्ययन समितिले प्रतिवेदन दिईएको थियो। हाल प्रशिक्षक पाईट समयमा उपलब्ध नभएको, तत्काल स्पेयर पार्ट उपलब्ध नभएको, स्पेयर पार्ट महङ्गो परेको, पाईलट तथा इन्जिनियरको महङ्गो तालिम खर्च तथा अत्यधिक बीमा प्रिमियमको कारण देखाएर सञ्चालक समितिको निर्णय अनुसार २०७७।४।१६ गते देखि उडान बन्द गरेको देखिन्छ। यस आर्थिक वर्ष २०७७।७८ मा ती जहाजहरुबाट कुनै आम्दानी नभई जहाजका पाईलटको पारिश्रमिक तथा तालिम खर्च बाहेक नै रु. ४८ करोड १० लाख ७५ हजार खर्च भएको देखिन्छ ।

नेपाल वायुसेवा निगम ऐन, २०१९ को दफा १३ मा यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियमहरुका अधिनमा रही नेपालभर वा बाहिर सर्वत्र सुरक्षित, कुशल, सुव्यवस्थित, किफायत र उचित रुपबाट सम्बन्धित हवाई यातायात सेवाको व्यवस्था गर्नु निगमको कर्तव्य हुने तथा हवाई यातायात सेवालाई अधिक से अधिक फाईदा हुने गरी विकास गर्दै लैजान ऐनद्वारा प्रदत्त अधिकारहरु प्रयोग गर्न सक्ने उल्लेख छ। विमान खरिद गर्दा नेपाल सरकारको सहायक ऋण सम्झौता अन्तर्गत खरिद भएको र उडान बन्द गर्दा सरकारको निर्णय र जानकारीमा आएको देखिएन । नेपाल सरकारले चीन सरकारसंग सहायक ऋण सम्झौता गरी विमान खरिद गरेकोले नेपाल सरकारको स्वीकृती लिएर मात्र सञ्चालन बन्द गर्ने वा अन्य प्रक्रियामा जाने विषयमा निर्णय गरिनु पर्दछ ।

२. व्यवसायिक योजनाः

निगमले हाल २०२१-२०३० व्यवसायीक योजना तर्जुमा गरी विशेषत: सन् २०२१ मा आन्तरिकतर्फ २ वटा STOL विमान थप गर्ने ; ऋण तथा पूँजी परिचालन अनुपात ७०:३० कायम गर्ने,इन्धन मूल्य समायोजन गरी अन्तर्राष्ट्रिय बजार अनुरुप बनाउने; जनशक्ति व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक जनशक्ति थप गर्ने; सिनामंगलको जग्गामा BOT Model मा भवन बनाउन सुरुवात गर्ने ; आम्दानी २२ अर्ब १ करोड पुऱ्याउने; खुद नोक्सानी रु.१अर्ब ७४ करोड २२ लाखमा सिमित गर्ने ; बजार हिस्सा अन्तर्राष्ट्रिय तर्फ वार्षिक सरदर ४ प्रतिशत र आन्तरिक तर्फ २० प्रतिशत बृद्धि गर्ने लक्ष्य रहेकोमा गत वर्षमा आम्दानी रु. ९ अर्ब १० करोड ; खुद नोक्सानी रु.३अर्ब ६६ करोड ३० लाख ; उडान संख्या लक्ष्यको ४५ प्रतिशत; यात्रु संख्या लक्ष्यको ४२ प्रतिशत मात्र हाँसिल हुन सकेको छ। उक्त योजना अनुसार कार्यसम्पादन हुन नसकेकोले निगमले यथार्थ परक व्यावसायिक योजना तर्जुमा गरी सोको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु पर्दछ ।

३. वाईडबडी विमान सञ्चालनः निगमको सञ्चालक समितिको २०७३।६।८ को निर्णयले खरिद गरेका २ वाईड बडी ए ३३० विमान सञ्चालनको लागि व्यावसायिक योजना तथा निगमको स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार जापान, साउदी अरब, चीनको ग्वाङजाउ र दक्षिण कोरियामा २०७५ चैत्र मसान्तसम्म उडान गरी सक्ने लक्ष्य निर्धारण गरेको थियो । योजना स्वीकृत तथा व्यवशायिक योजना बनाएको ३ वर्षसम्म पनि थप सेक्टरमा उडान नगरेको व्यहोरा गत वर्षको प्रतिवेदनमा समेत उल्लेख गरिको थियो । विमानको उडान क्षमता दैनिक १६ घण्टा रहेकोमा हाल प्रति दिन ९ घण्टामात्र उडान गरेको देखिन्छ।यसबाट निगमको व्यवसायिक योजनाअनुसार आय प्राप्त हुन नसकेको, यस वर्ष जापानको नारिता बाहेक लामो दुरीका थप उडानका क्षेत्रहरु पहिचान तथा उडान गर्न नसकेकोले वाइडबडीको क्षमता अनुसार विमान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्य प्रभावकारी रुपमा अगाडि बढाएको देखिदैन ।यसले गर्दा अपेक्षित आय प्राप्त नहुदा नेपाल सरकार जमानी

बसी कर्मचारी सञ्चयकोष तथा नागरिक लगानी कोषबाट लिएको ऋणको साँवा व्याजको किस्तासमेत भुक्तानी गर्न नसकेको अवस्था छ। व्यवशायिक योजना अनुसार पूर्ण क्षमतामा विमान सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी निगमको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले निगमको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ। साथै निगमलाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविच्छिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। निगमको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले निगमको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन्/ छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएतापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविच्छिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविच्छिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

तारा गाउँ विकास समिति

कैफियत सहितको राय

हामीले तारागाँउ विकास समितिको यसै साथ संलग्न २०७८ असार मसान्तको वासलात, सोही मितिमा समाप्त भएको आर्थिक वर्षको नाफा नोक्सान हिसाब, नगद प्रवाह विवरण, इक्विटीमा भएको परिवर्तन सम्बन्धी विवरण एवं प्रमुख लेखा नीतिहरु तथा लेखा सम्बन्धी टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण कार्य सम्पन्न गरेका छौ।

हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक समितिको वित्तीय विवरणले २०७८ असार मसान्तको वित्तीय स्थिति तथा उक्त अवधिको आय व्यय विवरण तथा नगद प्रवाहको प्रचलित लेखा तथा प्रतिवेदन सिद्धान्त बमोजिम यथार्थ चित्रण गर्दछ।

कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारहरुः

१. **नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानः** सरकारी संस्थानहरुलाई २०७३।७४ बाट लागु हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रुपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानमा परिवर्तन गरिएको छ। तर संलग्न गरिएको २०७७।७८ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मानअनुसार तयार गरिएको छैन, जसको प्रभाव अनिश्चित छ र त्यो प्रभाव महत्वपुर्ण तथा व्यापक हुन सक्छ।

२. **ग्रामीण पर्यटन विकास खर्च**:यस सम्बन्धि देखिएका व्यहोराहरु देहायबमोजिम छन् ।

२.१. लेखापरीक्षणको क्रममा व्यवस्थापन शुल्क अन्तर्गत होमस्टे श्रव्य दृश्य खर्च रु. ५०,०००/, जनचेतनामुलक कार्यक्रम खर्च रु. १,२७,३३२/-, होमस्टे नमूना गन्तव्य खर्च रु.१,३३,८४३/-, होमस्टे तालिमम खर्च रु.७,९८,६२५/-, होमस्टे कार्यशाखा गोष्टी खर्च रु.१५,६१९/-,उत्कृष्ट होमस्टे पुरस्कार खर्च रु.६८,८००/- होमस्टे सम्भाव्यता अध्ययन खर्च रु.५३,५६१।५०/-, रिसोर्ट होटल सम्भाव्यता अध्ययन खर्च रु.३,१३,९०८।२०/-, होमस्टे सामूदायिक भवन निर्माण रु.४,६२,८०२।१०/- र होमस्टे सांस्कृतिक सग्रालय रु.१,८७,४६७।५/- समेत रु.२२,११,९५९/- को कुनै आधार र प्रयोजन खुलाएको प्रमाण नपाइएको हुँदा उक्त शीर्षकगत खर्चहरुको यथार्थता र प्रयोजन प्रष्ट हुने गरी अवश्यक कागजातहरु पेश गर्नु पर्दछ अन्यथा सम्बन्धित बाट उक्त रकम असुल गर्नुपर्दछ ।

२.२. ग्रामिण पर्यटन विकास खर्च अन्तर्गत होमस्टे सामुदायिक भवन निर्माण खर्च रु ४२,००,०००/- होमस्टे सांस्कृतिक संग्रालय स्थापना रु १९,२५,०००/- तथा होमस्टे नमूना पर्यटन गन्तव्यमा रु १३,००,०००/-र अन्य विभिन्न होमस्टेहरुलाई सम्झौता अनुसार प्रदान गरेका रकमहरु पेश्कीका रुपमा दिई समितिबाट स्विकृत

विल भर्पाई, सदुपयोग खर्च फाँटवारी आदि तथा कार्य सम्पन्न प्रतिवेदनको आधारमा खर्च लेखाङ्कन गर्न पर्नेमा शुरुमै खर्च लेखाङ्कन गर्ने गरेको हुँदा सम्बन्धित होमस्टेहरुलाई पेस्की रकम दिई आवश्यक विल भर्पाई प्रमाणको आधारमा पेस्की फछर्यौट गरी खर्च लेखाङ्कन गर्नु पर्दछ ।

३. **पसल भाडाः** रमागृहका तीन पसलहरु पिंकी इन्टरनेशनल, अजन्ता इन्टरप्राइजेज र सुलक्स सेन्टर सँग सम्झौता गरी भाडामा दिएकोमा, सम्झौता अवधि २०७४।११।३० मा समाप्त भईसकेको र सोअनुसार जम्मा वार्षिक भाडा क्रमशः रु १२,६७,४०२।५१, रु ६,१३,२९०।८२ र १४,१३,५७५।६० प्राप्त गर्नुपर्ने देखिएको छ । पिंकी इन्टरनेशनल तथा सुलक्स सेन्टरको हकमा असुल उपरका लागि २०७७।४।१५ मा मुद्दा दायर गरी कानूनी कारवाही गरेतापनि प्रचलित कानुन बमोजिम लाग्ने थप व्याज लेखाङ्कन नगरेको देखिएकाले थप ब्याज लेखाङ्कन गरी अविलम्ब लेखा अद्यावधिक तथा गृह प्रशासनको सहयोग समेत लिएर असूल गर्नु गराउनु पर्दछ ।

४. **पट्टा सम्झौताः** तारा गाउँ विकास समिति र चाङ्ने स्थान सप्लायर्स प्रा.लि.बीच २०७४।११।११ मा ३० वर्षको लागि समितिको नाममा रहेको न्यूरोडको ०—३—०—२ जग्गा (नयां भवनको कुल क्षेत्रफल ६७२८.२८ बर्ग फिट भूमिगत तला सहित ४.५ तला) पट्टामा लिने दिने सम्झौता भएको थियो । सम्झौताको शर्त अनुसार पहिलो दुई वर्षको निर्माण अवधिमा श्री चाङ्ने स्थानले वार्षिक रु ९५,५०,००० को दरले समितिलाई बुझाउनु पर्ने र निर्माण अवधि समेत जम्मा ३० वर्षको प्रति वर्ष हुने बहाल रकमलाई निर्माण अवधिभर मासिक रुपमा विभाजन गरी प्रत्येक ३।३ महिनाको अग्रिम र निर्माण अवधि पश्चात वार्षिक रुपमा अग्रिम पट्टा रकम सात दिन भित्र बुझाउनु पर्ने उल्लेख छ। सम्झौताको बुंदा नम्बर ८.२ बमोजिम एक वर्ष म्याद ननघाई लिज रकम बुझाएमा पचास प्रतिशत थप लिज रकम लाग्ने र एक वर्ष भन्दा बढी म्याद नघाई रकम बुझाएमा लाग्ने लिज रकम सहित शत प्रतिशत थप लिज रकम लाग्ने व्यवस्था छ। २०७५।७६ सम्ममा यस्तो थप लिज रकम रु १,१६,१९,१६६ भैसकेको देखिन्छ । साथै सम्झौता अनुसार तोकिएको अवधि भित्र लिज रकम नबुझाई म्याद नाघेको सात दिन भित्र रकम बुझाएमा लाग्ने लिज रकमको थप पाँच प्रतिशत गर्दै विभिन्न म्याद तोकि शत प्रतिशत सम्म थप लिज रकम लाग्ने व्यवस्था भएकोले सो व्यवस्था अनुसार प्रोदभावि लेखाङ्कन व्यवस्था अनुसार आम्दानी लेखाङ्कन गर्नु पर्दछ । उपरोक्त रकम सहित २०७५।७६ र तत्पश्चातका वर्षहरुमा पनि थप लिज रकमको लेखाङ्कन गरी अविलम्ब लेखा अद्यावधिक तथा गृह प्रशासनको सहयोग समेतमा असूल गर्नु पर्दछ ।

५. **बौद्ध स्थित जग्गा स्वामित्व** : समितिले २०२६ सालमा चार किल्ला खोली ३४७-९-०-० जग्गा अधिग्रहणको सूचना प्रकाशित गरेकोमा २०४८ सालमा जग्गा नापजाँच गरी समितिको नाममा ३०४ रोपनी जग्गा रहेको पत्राचारमा उल्लेख भएको सम्बन्धमा जग्गाधनी लालपूर्जा नम्बर १०४०।१२।५ मा एउटै कित्ता नम्बर ९६ क्षेत्रफल ५३६.५४ वर्ग मिटर र ३४९७.५८ वर्ग मिटर दोहोरो परेको लालपूर्जा सच्याउन बाँकी रहेको देखिन्छ । समितिले गुठी जग्गामा दाबी गरे अनुसार लालपुर्जा लिन बाँकी रहेको, मालपोत तिरेको तर लालपुर्जा नभएको दुई कित्ता क्रमशः कि.न. १५४ र ४८ देखिएको र विगतमा कि.न. ५० (७७.५१ वर्ग मिटर) कि.न. ५९(१४७.०६ वर्ग मिटर) र कि.न.८३ (७२७.३५वर्ग मिटर) समेत थप १ रोपनी १३ आना ३ पैसा ३ दाम जग्गा खरिद गरेको र होटलमा शेयर लगानी बराबर भएको १४९ रोपनी ५ आना १ पैसा ३ दाम समेत समावेश गर्दा समितिको नाममा हुनु पर्ने लालपुर्जा ५ रोपनी १ दामले घटी भएको देखिन्छ । सो को आवश्यक छानविन गरी गराई सम्पूर्ण बाँकी जग्गाहरुको स्वामित्व वापत समितिको नाममा लालपुर्जा नभएकाले बाँकी जग्गाहरुको लालपुर्जा लिन समितिले पहल गर्नु पर्दछ। साथै जग्गाहरुको नापजाँच गराई, लालपुर्जा संग दुरुस्त हुने गरी नक्सा लिई स्थिर सम्पत्ति रजिष्टर तयार गरी अद्यावधिक गर्नु पर्दछ ।

६. **शेयर लगानी** : समितिले आफ्नो स्वामित्वमा रहेको जग्गा ३०४ रोपनीमध्ये १५० रोपनी जग्गाको मूल्य रु १५ करोड र अन्य भौतिक संरचनामा रु २ करोड समेत १७ करोड तारागाउँ रिजेन्सी होटल लिमिटेडमा शेयरको रुपमा लगानी गरेको र १५४ रोपनी जग्गा सो होटललाई भाडामा लगाएको देखिन्छ । शुरुको अवस्थामा होटलको ३९.७७ प्रतिशत शेयर समितिले प्राप्त गरेकोमा हाल कुनै औचित्यपूर्ण पुष्ट्याई वेगर ९.०१ प्रतिशत कायम गरेको छ । समितिको सेयरको हिसाब घटेको विषयमा पटक-पटक प्रतिवेदनमा उल्लेख गरेकोमा सो उपर कुनै निर्णय भएको छैन । यसमा छानविन गरी आवश्यक निर्णय गर्नु पर्दछ ।

७. **निर्माणाधिन सम्पत्ति :** वासलातमा देखाईएको निर्माणाधिन सम्पत्ति रु ९८,६३,१५५।— मध्ये सम्बन्धित निर्माण सम्झौता अनुसार पोखरामा रु १८,३२,२५०।३७, ककनीमा अन्तगत रु ३२,९२,७३५।२५ तथा नगरकोटमा रु ३५,९५,८४७।५८ समेत रु ८७,२०,८३३।२० बिजक बिना निर्माणाधिन सम्पत्ति खर्च तथा दायित्व लेखाङ्कन गरिएकोले उक्त रकमको सम्पत्ति तथा दायित्वको यथार्थता यकिन हुन सकेन ।

हामीले नेपाल लेखापरीक्षणमान तथा महालेखा परीक्षकको कार्यालयले जारी गरेको मार्गदर्शनको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गऱ्यौं। ती मान तथा मार्गदर्शन अनुरुपको हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेबारी खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। समितिको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण संग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने रायको लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु (Key Audit Matter):

मुख्य लेखापरीक्षण विषयहरु ती विषयहरु हुन् जुन हालको अवधिको वित्तीय विवरणहरुका लेखा परीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपुर्ण छन्। यी विषयहरु हाम्रो लेखा परीक्षणको सन्दर्भमा र राय व्यक्त गर्दा सम्बोधन गरीएको छ। हामी यो मामिलाहरुमा छुट्टै राय प्रदान गर्दैनौं। कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार बाहेक हामीले यो निर्धारण गरेका छौं कि हाम्रो रिपोर्टमा सञ्चार गर्न कुनै मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु छैन।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसैसाथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार वित्तीय विवरण तयार गर्ने जिम्मेबारी संस्थाको व्यवस्थापनको हो। साथै, वित्तीय विवरणहरु गहन रुपले गलत प्रस्तुती हुनबाट बञ्चित छन भन्ने विश्वस्त हुनको लागि आवश्यक पर्ने आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली स्थापना गर्नको लागि पनि व्यवस्थापन जिम्मेवार हुन्छ।

वित्तीय विवरणहरु तयार गर्दा व्यवस्थापनले संस्थाको अविच्छिन्न व्यवसाय गर्न सक्ने अवस्थाको आंकलन गर्नुपर्दछ र सो सबन्धी आवश्यक कुराहरुको खुलासा गर्नुपर्दछ। साथै संस्थालाई लिक्विडेट गर्न वा संचालन बन्द गर्ने नियत भएको वा सो बाहेकको कुनै यथार्थपरक विकल्प नभएको अवस्थामा बाहेक अविच्छिन्न फर्मलाई लेखापालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्नुपर्दछ। संस्थाको व्यवस्थापनको लागि उत्तरदायी पक्षले संस्थाको वित्तीय सम्प्रेषण प्रकृयालाई निरीक्षण गर्नुपर्दछ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन्/ छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै

किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण नभएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएतापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविच्छिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविच्छिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

सांस्कृतिक संस्थान

कैफियत सहितको राय

हामीले सांस्कृतिक संस्थानको यसैसाथ संलग्न २०७९ आषाढ मसान्तको वासलात, नाफा नोक्सान हिसाब, इक्वीटीमा भएको परिवर्तनको विवरण र नगद प्रवाह विवरण एवं लेखा सम्बन्धी नीति तथा टिप्पणीहरुको लेखापरीक्षण गरेका छौं। हाम्रो रायमा यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएको विषयले पार्ने असर बाहेक सांस्कृतिक संस्थानको वित्तीय विवरणहरुले २०७९ आषाढ मसान्तको आर्थिक अवस्था तथा उक्त अवधिको नोक्सान र नगद प्रवाहको यथार्थ चित्रण गर्दछ।

राय व्यक्त गर्ने आधार

लेखापरीक्षणबाट कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारका रुपमा वित्तीय विवरणमा सारभूत असर पार्ने व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

१. **नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान -** सरकारी कम्पनीलाई २०७३/७४ बाट लागु हुने गरी प्रभावकारी वित्तीय प्रतिवेदन रुपरेखा नेपाल लेखामान देखि नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमानमा परिवर्तन गरेको छ। तर संलग्न २०७८/७९ को वित्तीय विवरण नेपाल वित्तीय प्रतिवेदनमान अनुसार तयार गरिएको छैन, जसको प्रभाव अनिश्चित, सारभूत तथा व्यापक हुन सक्छ।

२. **कोष -** वित्तीय विवरणमा रहेको पुँजीगत जगेडा कोषको रु. ३,१९,०००। डिमोलाइजेशन भ्यालुको रु.५,००,०००।०० निर्माण व्यवसाय कोषको रु. ६३,८२९।०० सञ्चित विदा तथा उपदान कोषको रु. ७,८०,१५९।४५ अक्षय कोषको रु. ५,९२,०३६।०० र कर्मचारी कल्याण कोषको (तिर्नुपर्ने दायित्व अन्तर्गत रहेको) रु.४,४५,४९८।०० समेत जम्मा रु. २७,००,५२२।५५ बराबर रकमको विवरण उपलब्ध नगराएकोले सो रकम यकिन गर्न सकिएन । साथै, खडा गरिएको सो कोषहरुको रकम अलगै कुनै लगानी वा निश्चित बैंक खातामा सुरक्षित नरहेको हुँदा सो रकम पुष्टि हुन सकेन ।

३. **दायित्व -** वित्तीय विवरणमा रहेको तिर्नुपर्ने दायित्वहरु अन्तर्गत अन्य दायित्व रु. १,७८,३०९।३४ र धरौटी अन्तर्गतको कार धरौटिको रु. १०,०००।०० समेत रु. १,८८,३०९।३४ बराबर रकमको विवरण उपलब्ध नगराएकोले सो रकम यकिन गर्न सकिएन ।त्यस्तै, कर्मचारीहरुको सेवानिवृत्ति खर्चहरु निर्धारण गरी हरेक वर्ष व्यवस्था मार्फत खर्च लेखांकन गर्नुपर्नेमा भुक्तानीका वखत मात्रै खर्च लेखांकन गर्ने गरेकोले वित्तीय विवरणले यस्तो खर्चको यथार्थ चित्रण गरेको छैन ।

४. **धरौटी -** वित्तीय विवरण अनुसार असार मसान्तमा हल बुकिङ्ग धरौटि दायित्व रु. २२,१५,०००।००रहेको तर सो रकम दाखिला गरेको राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा रु. २२२,७१५।५० मात्र रहेको हुँदा फरक रकम रु. १९,९२,२८४।५० सो धरौटिबाट झिकी अन्यत्र खर्च गरेको र सम्बन्धीत वाट असूली तथा सोको हिसाब मिलान विवरण समेत नभएकोले वित्तिय विवरणमा धरौटि दायित्व यथार्थ चित्रण गरेको छैन ।

५. **स्थिर सम्पत्ती -** संस्थानमा स्थिर सम्पत्तिको खाता खडा गरे पनि सो खाता पुर्ण रुपमा अध्यावधिक नगरेको हुँदा हुनुपर्ने सम्पत्ति हाल भए÷ नभएको तथा हाल खडा गरिएको स्थिर सम्पत्तिको रजिष्टरले सम्पत्तिको मुल्य, अवस्था जस्ता विवरण उदृत नगर्नाले वास्तविक स्थिर सम्पत्तिको मूल्य यकिन गर्न सकिदैन ।

६. **पेस्की -**कर्मचारी पेस्की रु. ९६०,०१०।८० तथा असामी तथा अन्य पेस्की रु. ५,९८,५०४।७० समेत रु. १,५५८,५१५।५०लामो समयदेखि असुल तथा फछौंट भएको छैन र सो रकम असुली गर्न संस्थानले सम्बन्धित व्यक्तिलाई ताकेता गर्ने वा असुलीको अन्य कुनै प्रक्रिया पनि अघि नबढाएकोले सो रकम असुली/फछयौट हुने/नहुने यकिन गर्ने सकिएन ।

हामीले नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमानको आधारमा लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरी सो मान अनुरुप हाम्रो दायित्व वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण प्रति लेखापरीक्षकको उत्तरदायित्व खण्डमा उल्लेख गरिएको छ। संस्थानको वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित आचार संहिता अनुसार हामी स्वतन्त्र छौं र हामीले हाम्रो उत्तरदायित्व निर्वाह गरेका छौं। हामीले व्यक्त गर्ने कैफियतसहितको रायको लागि हाम्रो लेखापरीक्षणले यथोचित आधार प्रदान गरेकोमा हामी विश्वस्त छौं।

मुख्य लेखापरीक्षणका विषयहरु (Key Audit Matter):

लेखापरीक्षणको मुख्य विषयहरु ती विषयहरु हुन जुन हाम्रो व्यावसायिक निर्णयमा हालको वित्तीय विवरणहरुको लेखापरीक्षणमा सबैभन्दा महत्वपूर्ण थियो। हामीले निर्धारण गरेका छौं कि हाम्रो प्रतिवेदनमा कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधारमा उल्लेख गरिएका कुराहरु बाहेक अन्य मुख्य लेखापरीक्षणमा विषयहरु छैन।

व्यवस्थापन पत्र

व्यवस्थापनले सुधार गर्नुपर्ने थप व्यहोराहरु यसै प्रतिवेदन साथ संलग्न व्यवस्थापन पत्रमा उल्लेख गरिएको छ।

वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापनको जिम्मेवारी

यथार्थ र उचित चित्रण गर्ने वित्तीय विवरणहरु तयार एवं प्रस्तुत गर्ने तथा व्यवस्थापनलाई लागेको उचित आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको जिम्मेवारी व्यवस्थापनमा रहेको छ। यी जिम्मेवारी अन्तर्गत चाहे जालसाजी वा गल्तीबाट होस्, सारभूत किसिमको त्रुटीरहित, वित्तीय विवरण

तयार गर्ने, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको तर्जुमा गर्ने, कार्यान्वन र सञ्चालन गर्ने, सम्पत्तिहरुको व्यवस्थापन र लेखानीतिहरुको छनोट तथा लागु गर्ने एवं परिस्थिति अनुसार लेखा सम्बन्धी महत्वपुर्ण अनुमान गर्ने कार्यहरु पर्दछन्।

वित्तीय विवरण तयार गर्दा संस्थाको अविछिन्नताको रुपमा व्यवसायको बिशेष लेखाजोखा व्यवस्थापनको लागि अपरिहार्य हुन्छन् र विषयवस्तुहरुको स्तरीयता विचार गर्नुपर्ने वा अविछिन्नतासँगै जानकारीहरुको खुलासा गर्ने दायित्व व्यवस्थापनमा रहेको छ। संस्थाको वित्तीय विवरणहरुको निरीक्षण गर्ने जिम्मेवारी शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिमा रहेको हुन्छ।

वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी

हाम्रो उद्देश्य समग्र वित्तीय विवरणहरु, गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटीबाट मुक्त छन्/छैनन् भन्ने कुरा उचित रुपमा सुनिश्चित गरेर उपयुक्त निष्कर्षमा पुगी मनासिव आश्वासन प्राप्त गरी आफ्नो राय सहित लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु हो। मनासिव आश्वासन प्राप्त भएता पनि नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान अनुसार लेखापरीक्षण गर्दा वित्तीय विवरणहरुमा कुनै किसिमको गलत विवरण भएमा सो सधै पत्ता लाग्छ भन्ने छैन। गलत विवरण, जालसाजी वा त्रुटिबाट निम्तिन्छ र त्यस्ता गलत विवरण जसले सरोकारवालाहरुले सो गलत विवरण भएको वित्तीय विवरणलाई आधार मानि गरिएको निर्णयलाई प्रभाव पार्न सक्दछ, सोलाई प्राथमिकता दिइन्छ। लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी सम्बन्धी अन्य कुराहरुः

१. वित्तीय विवरणहरुमा उल्लेख गरिएका रकमहरु तथा खुलासा गरिएका सूचना लगायत अन्य विवरण बारे पुष्ट्याइएका येथेष्ट प्रमाण संकलन गर्ने ,प्रमाणको पूर्ण वा आंशिक वा छड्के परीक्षण गर्ने कार्यविधि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ। यसरी अवलम्बन गरिएका लेखापरीक्षण कार्यविधिमा वित्तीय विवरण जालसाजी वा त्रुटीबाट सारभूत रुपमा गलत आँकडासहित प्रस्तुत हुन सक्ने कुरामा अवलम्बन गरिने लेखापरीक्षणको जोखिम मूल्याङ्कन व्यवसायिक विवेकमा निर्भर हुन्छ। जालसाजीबाट निम्त्याइएको सारभूत गलत विवरण पत्ता नलाग्ने जोखिम त्रुटीबाट निम्तिएको भन्दा अधिक हुन्छ।

२. लेखापरीक्षणबाट जोखिम मूल्याङ्कन गर्ने क्रममा संस्थाको आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको उपयुक्तता बारेमा परीक्षण गरिएतापनि यस्तो आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीको प्रभावकारिता बारे लेखापरीक्षकबाट राय व्यक्त गर्ने प्रयोजन रहेको छैन।

३. व्यवस्थापनले वित्तीय विवरण तयार गर्दा प्रयोग गरेका लेखा नीतिको सान्दर्भिकता विश्लेषण तथा लेखा अनुमानको औचित्यताको साथै वित्तीय बिवरणहरुको समष्टिगत प्रस्तुतीकरणको मूल्याङ्कन पनि लेखापरीक्षणमा समावेश हुन्छ।

४. लेखापरीक्षणका क्रममा संस्थाले चालु रुपमा निरन्तरता पाउने आधारमा शंका उत्पन्न भई घटनाहरु वा परिस्थितिहरुमा सारभूत अनिश्चितता रहेको वा नरहेको बारेमा प्रमाणका आधारमा व्यवस्थापनले प्रयोग गरेको अविच्छिन्नताको आधार उचित भएको निस्कर्ष निकालिन्छ। सारभूत अनिश्चितता रहेको निस्कर्ष भएमा वित्तीय विवरणमा भएका खुलासाका बारेमा लेखापरीक्षण प्रतिबेदनमा ध्यानाकर्षण गराइन्छ र ती खुलासा अपर्याप्त भएमा हाम्रो रायलाई संसोधन गरिन्छ। हाम्रो निस्कर्ष लेखापरीक्षण प्रतिबेदन जारी भएको मितिसम्म प्राप्त भएका प्रमाणहरुमा आधारित हुन्छ। तर, भविष्यका घटनाहरु वा परिस्थितिहरुका कारण संस्था अविच्छिन्न नरहन पनि सक्दछ।

५. व्यवस्थापनले तयार पारेको वित्तीय विवरणहरुको समग्र प्रस्तुति, ढाँचा र वित्तीय विवरण सम्बन्धी खुलासाहरुका अनुसार सो वित्तीय विवरणले संस्थाको कारोवार र घटनाहरुलाई उचित रुपमा प्रस्तुत गरेको वा नगरेको मूल्याङ्कन गरिन्छ।

६. अन्य विषयका साथसाथै लेखापरीक्षण योजना अनुसारको कार्यक्षेत्र, कार्य समय र लेखापरीक्षणको क्रममा पाइएका महत्वपूर्ण कैफियतहरू शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिहरुलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

७. शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई हामीले स्वतन्त्रता सम्बन्धी आचार संहिताको परिपालना गरेको पत्र दिइन्छ र स्वतन्त्रतालाई असर गर्ने सबै सम्बन्धहरु र अन्य बिषयहरु जसले हाम्रो स्वतन्त्रतालाई समग्र रुपमा असर गर्न सक्दछ, सो बिषयहरुलाई निराकरण गरेको बारे पनि शासकीय कार्यभार बहन गर्ने व्यक्तिलाई सम्प्रेषण गरिन्छ।

खण्ड -ग
लेखापरीक्षण गर्न बाँकी रहेको संस्था

लेखापरीक्षण नगराउने संगठित संस्था- लेखापरीक्षण ऐन,२०७५ तथा प्रचलित कानुनको व्यवस्था अनुसार लेखापरीक्षण गर्न समयमा स्रेस्ता तथा वित्तीय विवरण तयार गरी लेखापरीक्षण गराउने सन्दर्भमा संगठित संस्थाका जिम्मेवार पदाधिकारीलाई महालेखापरीक्षणबाट पटक पटक निर्देशन भएकोमा निम्मलिखित २४ संगठित संस्थाले ३६ आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण सम्पन्न गराएका छैनन्।

क्र.सं	संगठित संस्था	आर्थिक वर्ष
१	गुठी संस्था	२०७७।२०७८, २०७८।२०७९
२	नेपाल पर्यटन बोर्ड	२०७४।७५,२०७५।७६,२०७६।७७,२०७७।७८, २०७८।७९
३	खाध व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड	२०७७।७८,२०७८।७९
४	नेपाल खाध संस्थान	२०७७।७८,२०७८।७९
५	नेपाल ट्रेडीङ्ग कम्पनी	२०७७।७८,२०७८।७९
६	नेपाल वन निगम	२०७७।७८,२०७८।७९
७	नागरिक लगानी कोष	२०७८।७९
९	जनकपुर चुरोट कारखाना लिमिटेड	२०७७।७८,२०७८।७९
१०	कानून किताब व्यवस्था समिति	२०७८।७९
११	कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड	२०७८।७९
१३	काठमाडौं उपत्यका खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड	२०७८।७९
१४	औद्योगिक व्यवसाय विकास प्रतिष्ठान	२०७८।७९
१५	उदयपुर सिमेन्ट उद्योग लिमिटेड	२०७७।७८,२०७८।७९
१६	राष्ट्रिय सहकारी विकास बोर्ड	२०७८।७९
१७	गोरखापत्र संस्थान	२०७८।७९
१८	हेटौंडा सिमेन्ट उद्योग लिमिटेड	२०७८।७९
१९	नेपाल रेल्वे कम्पनी	२०७७।७८,२०७८।७९
२०	खानेपानी संस्थान	२०७८।७९
२१	वन पैदवार विकास समिति	२०७८।७९
२२	नेपाल टेलिभिजन	२०७८।७९
२३	तारा गाँउ विकास समिति	२०७८।७९
२४	नेपाल वायुसेवा निगम	२०७८।७९

संगठित संस्थाबाट लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा ११ अनुसार लेखापरीक्षणको नियु क्तिको लागि परामर्श माग भए बमोजिम महालेखापरीक्षकको कार्यालयबाट २०७७।७८ मा लेखापरीक्षक नियुक्तिको लागि परामर्श गरिएको ३८ संगठित संस्थाको विगतको समेत ४६ आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण परामर्श माग गरेको छ। ४१ संस्थामध्ये ३२ संगठित संस्थाले लेखापरीक्षण गराएको र जिम्मेवार पदाधिकारीलाई महालेखापरीक्षणबाट पटक पटक निर्देशन भएकोमा पनि निम्मलिखित १० संगठित संस्थाले ४५ आर्थिक वर्षको लेखापरीक्षण सम्पन्न गराएका छैन्न।

क्र.स.	संगठित संस्था	आर्थिक वर्ष
१	साझा स्वास्थ्य सेवा	२०७७।७८

२	साझा प्रकासन	२०६९।७०-२०७८।७९(१०वर्ष)
३	नेपाल ओरिण्ड म्याग्नेसाइट प्राइभेट लिमिटेड	२०६५।६६-२०७८।७९(१४वर्ष)
४	काठमाण्डौ उपत्यका खानेपानी लिमिटेड	२०७५।७६- २०७८।७९(४वर्ष)
५	राष्ट्रिय बीमा संस्थान	२०७२।७३- २०७८।७९(७वर्ष)
६	राष्ट्रिय बीमा कम्पनी लिमिटेड	२०७३।७४- २०७८।८९(६वर्ष)
७	राष्ट्रिय उत्पादकत्त्व तथा आर्थिक विकास केन्द्र	२०७८।८९
८	बिसाल बजार कम्पनी लिमिटेड	२०७५।७६-२०७८।८९(४वर्ष)
९	औधोगीक क्षेत्र व्यवस्थापन बोर्ड	२०७८।८९
१०	गोरखकाली रबर उधोग	२०७५।७६-२०७८।८९(४वर्ष)